VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS

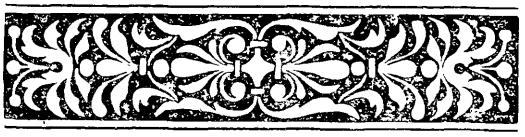

RAŠTAI

2-ASIS TOMAS

POEZIJA

VILNIUS 1990

VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS

RAŠTAI

TRYLIKA TOMŲ

VAGA

VILNIUS 1990

Redakcinė komisija
VIKTORIJA DAUJOTYTĖ
VYTAUTAS KUBILIUS
JONAS LANKUTIS
JUSTINAS MARCINKEVIČIUS (pirmininkas)
MYKOLAS SLUCKIS

Parengė
ir komentarus parašė
IRENA KOSTKEVIČIŪTĖ

4702390202—152
M ——————— 190—89
M852(08)—90

ISBN 5-415-00157-3

© „Vagos“ leidykla, 1990

SVEIKINU ŽEMĘ

SVEIKINU ŽEMĘ

Sveikinu drėgną pavasario žemę!
Iš sniego ir ledo pakilusią,
Dienovidžio saulėj atšilusią,
Gyvenimo laimei atbundančią,
Svajingomis viltimis gundančią —
Sveikinu žemę!

Kalneliais ir slėnių dirvonais
Pavasario vėjai plasnoja
Ir šilo pušiniais vargonais
Gegužio simfoniją groja.
O aš įsiklausęs žengiu
Nežinomo kelio vingiu
Per juodžemį, smėlį ir molį —
Į tolį, į tolį, į tolį
Ir, mėlyną erdvę apglėbdamas,
Sveikinu žemę.

Prasmekite, dumblo klanai,
Amžinai, amžinai, amžinai!
Jau liūnai ir balų klampynė
Žole ir žiedais apsipynė,
Jau šaknys gelmėn įsirausę,
O pumpurus rasos nuprausia.
Saulėlydžių žaros vėlyvos
Ir soduose kvapnios alyvos,
Ir dirvose vešlūs žiemkenčiai
Pavasario šilumą švenčia.

Sveikinu stropų artoją,
Kur pasėliui dirvą vagoja,—
Sveikinu molį ir smėlį,

Ir skambų dangaus vyturėlį,
Ir kryžkelės baltą ramunę,
Ir svyrinčio beržo viršūnę.
Aguonų liepsnelėm pražystančią —
Sveikinu žemę!

1945.VI.3

DARBO LIETUVAI

DARBO LIETUVAI

Nuo rytmečio vėjo
Banguoja rugiai, vasarojus.
Į naują darbymetį,
Lietuva, kvieski artojus!
Ir tuos, kur kovojo,
Ir tuos, kurie buvo užguiti,
Kad žengtų į laisvo gyvenimo
Auštančią buitį.
Iš lūšnų, iš gryčių
Ir tie, kur kalėjo už grotų,
Prie dalgių, prie pjūklų,
Prie knygų ar darbo varstotų,—
Vis tiek, kuo vardu kieno darbas vadinas,
Visi, kieno rankos pūslėtos,
Bet sąžinės grynos.

Ir štai pasipylė šimtai,
Ne šimtai — milijonai!
Marguoja aikštynai ir gatvės,
Keliai ir dirvonai.
Triukšmauja ir gaudžia
Kaip užtvankas griaunančios srovės,
Ištroškusios laisvės, teisybės,
Šviesos ir gerovės.
Po Lietuvą dainos,
Po Lietuvą šūkiai, plakatai...
Apsvaigo krūtinės,
Bet gniaužiasi rankos — sveikatai!
Jau plakami dalgiai,
Jau noksta rugiai, vasarojus —
Ir Lietuvai aušta
Darbymečio naujas rytojus.

Likėnai
1940.VII.12

TĖVYNEI

Tėvyne mūs visų,
Maitintoja nualinta!
Tu pašaukei mane —
Ir štai aš esu.
Tau sutemų rūsčius žygius aukoju
Kely į brėkštantį rytojų.

Į tavo pelenus pažvelgt šiurpu:
Ten tvyla kankinių šešėliai.
Niūriam skausme prie kapo suklumpu
Be žodžio nusilenkt jų nykiai Vėlei.

O tiem, kurie šalia
Praeina lūžtančia eile
Pašvaistėse gaisrų ir dūmų,
Iš skurdo, prabangos ir rūmų,—
Su lazdomis, su tvarsčiais ir ramentais,
Ir tiem, kur į laimėjimo mūs šventę,
Pribuvę iš visų šalių,
Žygiuoja kruvinu keliu,—
Ir tiem, kam prie varstoto būti,—
Ir tiem, kur sėja naują pjūtį,—
Visiem visiem tave garsint geidžiu
Į širdį smingančiu žodžiu.

Dabar ir aš,
Kaip išdraskyto lizdo paukštis,
Kol liausis vėtros žvarbiai gaudę —
Ir ims viltingas rytas aušti,
Gimtiniam medy prisiglaudęs
Sau naują prieglobstį suranda
Ir laukia ryto saulės gando,—

Dabar ir aš,
Apglobęs gimtąją velėną,
Sutiksiu naują darbo dieną
Čia, kur buvau ir kur esu —
Tėvynėj mūs visų.

Vilnius
1944.X.8

TARYBINIŲ TAUTŲ ŠEIMAI

Žiemiuos — poliarinės aušros gaisai,
Pietuos — nuo saulės karščio žemė svyla.
Didžioj erdvėj širdim įsiklausai
Į mūsų žemės daugiakalbę bylą.

Kai vakarų dangus liepsnom patvino,
Kai atmuštos nuo Volgos rudos gaujos
Sodybas ir miestus gaisrais naikino
Ir upėm liejosi nekaltas kraujas,—
Tarybų tautos kraujo giminyste
Tvirtai susiejo amžiną draugystę.

Rudų gaujų fašistinio grobiko
Ir brolišku tautų narsa nelygi:
Plieniniai frontai pelenuos pakriko
Vadavimo didvyriškame žygy.
Suplevėsavo aukštyje laisva
Laimėjimo didinga vėliava.

Ta pergalė paskleidė naują šūkį
Mažiem ir dideliem lig žemės galo:
Klaikios vergovės priespauda, pražūki
Vaiskioj šviesybėj laisvės idealo!
Te kraujo dėmės veikiai bus nuplautos —
Į laimę ženkit, visos laisvos tautos!

Nuo šiaurės tundrų lig Azerbaidžano,
Nuo tolimo saulėtekio rytų
Ligi nuvargintos tėvynės mano
Klestėk, šeima tarybinių tautų!
Tegul geriausi tavo sūnūs stoja
Mums tiest kelių į šviesųjį rytojų!

1946.I.27

DIDŽIOJO SPALIO VAIZDAI

I

Buvo šaltos, pilkos
Dienos rudeninės.
Sunkios, rūsčios godos
Gulė ant krūtinės.

Toly žaižaravo
Šiurpios tankų ugnys,
Griaudė ir dundėjo
Apkasų bedugnės.

Neramiai alsavo
Rūstus Petrogradas.
Žmonės vėl sujudo
Apie barikadas.

Gatvėmis brigados
Sutemose žengia,
Žengia žūtbūtiniam
Žygiui pasirengę.

II

Nuo Nevos ligi Kronštato jūra gaudžia:
Tarė Leninas lemtingą žodį liaudžiai.
Šiurkščios rankos ir valia kieta kaip plienas.
Sakalų dygliuotas lizdas — Smolnio sienos.

Revoliucijos širdy didvyrių kraujas.
Atsitrenks į šitas sienas juodos gaujos.
Sūkuriuoja vis platyn verpetų ratas,—
Verpetu sukilo proletariatas.

III

Petrogrado gatvėm
Žengia batalionai.
Šen ir ten nuskambo
Pergalės daina.

Rūmai pražydėjo
Vėliavom raudonai,
Aikštėse žioruoja
Kraujas ir liepsna.

Štai Nevos krantinių
Sugaudė granitas.
Tai „Auroros" vamzdžių
Žaibas ir griausmai.

Brėkšta Petrogradui
Naujo amžiaus rytas,—
Visą žemės veidą
Jis nušvies ūmai.

IV

Skelbia kovą gaižios kreiserių sirenos,
Spaudžia šautuvą rūstus raudongvardietis.
Laisve skamba fabrikų aprūkę sienos,
Graibsto ginklą darbininkas ir valstietis.

Stojo jis į kovą didžią, kovą viešą,—
Nedrebės mirties pavojuj jo ranka,
Trenks, kaip žaibas audrai siaučiant, laisvės priešą
Savo darbo švinine sunkia kulka.

V

Išsipildė žodis didžio liaudies vado.
Dulkėmis pavirto priespaudos grandiniai.
Senas Petrogradas, tapęs Leningradu,
Laisvės žygiais skamba plačiajai Tėvynei.

Gaudžia gilios jūros, mėlynuoja toliai,
Čia tarybų žemės plotai neriboti.
Čia brandina drąsą lygūs darbo broliai
Į padanges kilti, su arais skrajoti.

1946.X.20

MANO KELIAS

Ėjau keliu vingiuotu ir duobėtu.
Saulėlydžio žara nebuvo dar išblėsus,
Bet jau pakalnių slėniuose iš lėto
Rūkai bolavo vėsūs.
Tirštėjo sutemos. Nykiu šešėliu
Apsigaubė laukai, miškai ir šlaitai.
Ūmai tamsėjančiu padangių mėliu
Naktis artėjo greitai.

Ėjau tolyn į sutemų tą gūdį,
Kur mano sielvartų bedugnės versmės glūdi.
Gūdžia vidurnakčio linkme
Ėjau su širdžia neramia.
Ir nežinau, ar greitai, ar toli
Sustojau to vidurnakčio kely.

Žvelgiau atgal — užgesus vakarų žara,
Atgal ir kelio nebėra.
Pakėliau galvą — debesynų tuntai
Iš vakarų kaip plėšrūs paukščiai skrenda.
Skausmingą sielvartą širdis pajunta
Ir juodo siaubo šiurpų gandą.

Naktis audringa ir tamsi,
Naktis šiurpi, naktis baisi.
Toli arti, kažkur tenai
Kovoja rūstūs milžinai.

Toli arti, ir ten, ir čia
Pasauly siautėja kančia.
Garuoja kruvini dirvonai,
Į dulkes klumpa milijonai.

Tada sugniaužęs dešinę stipriau,
Aš leidausi tolyn ir taip tariau:
Savam kely lig šiol esmi
Vien žemės dulkė nerami.
O mano sielvartų našta
To kraujo lašo neverta.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Antai regiu — rytuos aušra jau švinta,
Ramiau viršūnės medžių ima švokšti,
Giliau atsikvepia krūtinė nualsinta
Nakties šešėliams atgalios nublokšti.

Ir greitai patekėjo naujo ryto saulė,
Ir žuvo tos nakties ir siaubas, ir apgaulė,
Ir nykūs sielvartai kaip juodas sapnas dingo
Gaivinančioj šviesoj to vaizdo stebuklingo:

Beribėje erdvėj, kiek tik aprėpia akys,
Ugninių spindulių auksinės bangos plakės.
Raudonos vėliavos kaip liepsnos plevėsavo,
O minios pergalės šaunias dainas dainavo.

Tai broliškų tautų kovos džiaugsmingas galas.
Sužvango metalu rytų krašte Uralas,
Ir Baltijos banga atsiliepė į krantą.
Ir šiaurė, ir pietai tą bylą jų supranta.

Ją supratau ir aš. Iš sutemų į saulę,
Nubloškus prievartą, vergovę ir apgaulę,
Žygiuos laisva šeima tarybinių tautų,—
Žygiuosime su ja ir mes kartu.

1946.X.6

DIDŽIOJO SPALIO GARBEI

I

Merdinčio amžiaus sutemų gūdis.
Aikštėm ir kryžkelėm šėlstančios spūstys.
Aitrina sielą kaip geležį rūdys
Tas nenumaldomas, almantis rūstis:

— Pavertė dieną į naktį,
Saulė turėjo apakti.
Sutemoj naktį ir dieną
Kalėme geležį, plieną.
Darbo apluošintom rankom
Kalnus į pragarmes trankėm.
Širdis sušėrę mašinom,
Kas buvo laimė, nežinom.
Buitį sulydę priekalam,
Gatvėse alkom ir šalom.
Šėrėme kruvina sauja
Vien išnaudotojų gaują.
Dūmuos, purvyne ir suodyje
Skriaudos gyvenimą nuodijo.
Drėgno kalėjimo mūruose
Kentėme širdžia sugurusia
Ir iš gelmių tos velnionės
Klausėme: „Kas mes? Ar žmonės?“

II

Tuomet pakrantėj srauniosios Nevos,
Prieglobsty Spalio padangės pilkšvos,
Tarė tą žodį Didysis žmogus,—
Žodį kaip dūžis priekalo trankus:

— Esame darbo mes broliai,
Klauso mūs erdvės ir toliai!
Darbo titanais sukilę,
Vagą mes varome gilią.

Laisvės ten grūdus besvaidą,
Keičiam gyvenimo raidą.
Nieks mūs pavergt tenebando:
Pajėgos kovai pribrendo!

Darbo žmonijos gint teisių
Kruvinan mūšin mes eisim.
Priešo sutriuškinti galiai
Trumpą mes renkamės kelią —
Darbo žmonių revoliuciją!

III

Spalio šalnų pasidabrintoj ūkanoj
Vėjas geltonus nešioja lapus.
Darbo žmonių revoliucijos lūkesiai
Aplėkė tolimus žemės kampus.

Ir įsiaudrino pilkosios minios —
Jūra taip daužo verpetais krantus —
Kyla kaip griausmas iš josios krūtinės
Šauksmas rūstus:

— Skelbiame pergalę, skelbiam laimėjimą
Žygyje laisvo žmogaus,
To, kur išėjęs iš juodo kalėjimo
Niekam daugiau nevergaus!

Sukauptos kylančios galios vergovėje
Laisvės plasnojimais pačios sugriovė ją;
Smurtą ir kančią, ir mirtį paniekino
Ir nepakęs jokios prievartos niekieno!

Dar vienas smūgis — ir tas paskutinis,
Dar viena kraujo auka!
Dūmais pasruvo dangus rudeninis,
Lemiamoj nuojautoj gniaužias ranka.

Glaudžiasi pilkosios darbo kolonos,
Plinta grūmojančio tvano srove.
Seserys, dukterys, motinos, žmonos
Lydi juos viltim guvia.

Ne, nepraeis be prasmės Spalio dienos!
Ne, nesustings be gyvybės širdis!
Kraujo ugniavietėj grūdintas plienas
Vartalios sėjai derlingas velėnas,
Dirvoj nušveitęs rūdis.

IV

Daugelį kartų jau keitėsi rudenys,
Daugelį kartų jie skelbė laimėjimą.
Lenino Spalis, pasaulį sujudinęs,
Lėmė gegužio žiedų suklestėjimą.

Mėlynų ūkanų toliuose skendėja
Draugiškoj santarvėj broliškos šalys:
Žygiai lemtingi ir audros išbandė ją,—
Galią užgrūdino Lenino Spalis.

Šuoliais nusitiesė kelias tarybinis,
Naujas likimas jo vingiuose kūrėsi.
Viesulais siautėjo geismas kūrybinis,
Telkėsi viso gyvenimo burėse.

Sutelktos galios kūrybos lenktynėse
Skrido minutėm ir penkmečiais ritosi,—
Pasiryžimai su pergalėm pynėsi
Brėkštančio amžiaus padange nušvitusia.

Kraujo ir darbo lemtingam laimėjime
Naujo darbymečio pasėlį sėjame.
Kursto mūs galią,
Protą ir valią
Prievartai nenuolankus
Didžiojo Spalio
Didžios revoliucijos
Didis žmogus!

1947

UZBEKISTANAS

1. PAŽINTIS

Seniau nė tavo vardo neminėjau,
O šiandien esame lyg broliai.
Tave pažinti vos tik panorėjau,
Išnyko mus atskyrę toliai.

Aš vakarų tarybinės šalies,
O tu tenai, kur saulė teka.
Skirtingų papročių, kitos buities,
Tačiau suradom bendrą šneką.

Didžiam kely nebijome paklysti:
Į komunizmą tik viena kryptis.
Mūs galią stiprina didi draugystė,
Viena mūs laukia ateitis.

Ir man širdis šiltu jausmu plazdena,
Tos mintys neina iš galvos.
Aš saulėtą miniu Uzbekistaną,
Tau skamba vardas Lietuvos.

1949.II.21

2. SAULĖS ŠALY

Čia kraštas dykumų ir rožių,
Garsus narsa ir darbštumu!
Gėriuosi jojo sodų grožiu
Ir jo darbų sėkmingumu.
Gegužio ramios mėnesienos
Mane kaip pasaka žavėjo,

O saulės įliepsnotos dienos
Gausingai prakaitu lašėjo.
Ten liaudies šventė žiburiavo
Ir išteklium, ir prabanga:
Pavydžią gamtą nukariavo
Kovoj užgrūdinta ranka.

Kietai suskretusiu lauku
Daržų ežias ten raust sunku,—
Ir šlaitų balzganu molynu
Kekes maitinti vynuogynų,
Ir sumaniai apkuopt visus
Pūkuotos medvilnės laukus,
Ir prižiūrėt, kad ryžių plotu
Vandens klanai dumble telkšnotų.

Ten iš įkaitinto dangaus
Nelauk gaivinančio lietaus.
Nebent tik audrų bangios liūtys,
Kai plyšta su trenksmu skliautai,
Žalingas sudarys tau kliūtis,
Suplakę pasėlius kietai.
Tiktai iš upių ir kanalų
Vanduo, arykais išvedžiotas,
Ten nuolatos drėkint privalo
Žalius laukų ir sodų plotus.
Šlovė darbštaus Uzbekistano —
Derlingos lygumos Fergano,
Kur amžiais vėjai smėlį pustė,
Turėjo vandeniui paklusti.

Gaivinanti drėgmė kanalo,
Uzbekų valios pasėka,
Gyvybės gyslom išsidalo
Ir plaka tviskančia jėga.
Ir tyrų nusiaubtos vietovės,
Kur tik pasiekia gaivios srovės,
Kaip pasakoj gyvybę gavo —
Pūkuotais derliais subangavo.

Mačiau aš Alkanąją stepę,
Kur bastos nykūs karavanai,
Šakalai loja pasislėpę
Ir žarsto smėlį uraganai.
Bet štai iš žvilgančio aryko
Gilyn jau rausiasi vanduo,
Ir iš to smėlio pliko dyko
Veržlus prasikala želmuo,
Ir dygsta judrūs kolektyvai
Su noru, darbu ir daina,
Ir gresia dykumai negyvai,
Ir traukias stepė alkana
Čia nuo lakštingalų ir rožių,
O aš gėriuosi sodų grožiu,
Uzbekų liaudies darbštumu
Ir ištvermės sėkmingumu.
Šviesi tarybinė gadynė
Šiuos tyrus rožėm apipynė.

1949.II.22

3. SAMARKANDAS

Šlovė Timūro, Ulugbeko,
Jaunystė didžio Navoji.
Vardai tie praeity palieka,
O žygiai kuriasi nauji.

Greta mečečių ir medresių
Žingsniu lėtu ir atvangiu
Činarų kvepiančiu pavėsiu
Aš pro senamiestį žengiu.

Paliko poilsių čaichanos,
Šašliko spirgančio kvapai,
Kupranugarių karavanas,
Pro mugę traukęs įkypai.

Čia plačios aikštės ir alėjos,
Ir žvilgsniui toliuose erdvu.
Ir kvepia subangavęs vėjas
Sodriu pavasario syvu.

Čia spindi jau buitis kitokia,—
Ji amžių prietarus sugriovė.
Bet ten senatvė nesuvokia,
Kuo klesti žydinti naujovė.

Tenai mečetėj musulmonas
Namazo ūbauja maldas,
O čia pro vėliavas raudonas
Girdžiu tarybines dainas.

Tenai senų dienų uzbekės
Čadrom dar dangstosi juodai,
O čia žiūrėki ir gėrėkis,
Kaip spindi akys ir veidai.

Čia nebėra niūrios senatvės,
Išnyko gedulo čadra.
Naujom dainom suskambo gatvės —
Ir vietos liūdesiui nėra.

Pavėsy buvusios šventovės
Apmąsto vuzo komjaunuolis,
Kaip dirbo, tvarkėsi ir kovės
Prieš daugel amžių jo senolis.

Galingi žygiai Tamerlano
Ir aukštas mokslas Ulugbeko,
Bet dar aukščiau pakilt numano
Mintis tarybinio uzbeko.

1949.II.21

4. ALIŠER NAVOJI

Apniaukė amžių rūkas žygius Tamerlano
Ir mauzoliejų sienas trupina iš lėto,
Bet nemari dvasia išminčiaus ir poeto
Uzbekų tautoje nesenstamai gyvena.

Taurios poezijos kilnaus ir aukšto meno,
Turtingam liaudies žody eilėmis sudėto,
Kaip nuostabiai atausto kilimo gėlėto,
Per amžių penketą grožybė nepaseno.

Aukštiem valdovam jis sakyt tiesos nevengė
Ir smerkė žiaurų, godų liaudies prispaudėją.
Jis buvo savo kraštui kaip srovė gaji:

Gėlynai pražydėjo, kur jo pėdos žengė,
Gazelės ir „Chamsa" ilgai neliaus skambėję
Uzbekų žemės dainiaus — didžio Navoji.

1949.II.27

NAUJIEMS 1947 METAMS

Liūdnų ir džiaugsmingų lydėjom jūs daug,
Į praeitį sūkuriu skrendantys metai!
Ir šįkart stebuklo tu, drauge, nelauk,
Pakeldamas stiklą mūs laimei — sveikatai.

Padarėm dar vieną kelionę kartu
Dangum apie saulę žvaigždėtu ratu.
Bet šviesos negęsta. Sustot nevalia,
Keliausim toliau ta erdve didžiule.

Ryžtingi vadovai, sveiki palydovai.
Ir draugiškai paremia ranką ranka.
Susitelkė pajėgos darbui ir kovai,—
Mūs žygio rinktinė jauna ir sveika.

Ir niekas mum kelio pastot nevalios,
Nei kreipti šalin, nei grąžint atgalios.
Skros dangų žvaigždėtą glaudi mūs šeima,
Ir žemės, ir saulės jėgų nešama.

Stebuklo ir šįkart tu, drauge, nelauk —
Praeis kaip verdenė Naujieji tie metai.
Bet geisk, pasiryžk ir linkėki tu daug,
Išgeidamas stiklą mūs laimei — sveikatai.

1946.XII.27

VISA LIETUVA

Teka saulė už Vilniaus miškų, ežerų,
O saulėlydis Neringos kopomis slenka.
Žygio kelias platus tarp rytų—vakarų,
Naujam žygiui krūtinėje galios užtenka.

Abejojančių sielvartus nakčiai palikime!
Šiandien kyla į tekančią saulę galva.
Su atbundančiais tikime, tikime, tikime:
Naują žygį paskelbs sujungta Lietuva,
Visa Lietuva!

Iš dausų tuoj padangėmis paukščiai parskris
Ir parneš ilgai lauktą pavasario žinią,
Skaidriabangėm srovėm atdarykim duris —
Atgaivint, išgarsint išvaduotą tėvynę.

To pavasario lauktus kvieslius pasitikime.
Iš pietų ir žiemių šaukia žemė sava.
Jo laimėjimu tikime, tikime, tikime:
Juo atgims mūs naujai sujungta Lietuva,
Visa Lietuva!

Mūsų žemė ir jūra, ir aukštas dangus
Tarp rytų—vakarų tyru gintaru žėri.
Mes apsėsim pavasario sėkla laukus
Ir nuimsime lauktąjį rudenio gėrį.

Tų derlingųjų plotų erdvėj nepakrikime!
Mūs tauta bus per amžius gyva ir laisva.
Savo žygiu mes tikime, tikime, tikime:
Tarp rytų—vakarų suklestės Lietuva,—
Visa Lietuva!

1945.I.21

VILNIUS

Tu mano jaunystėj spindėjai kaip žvaigždė sapne ir svajonėj.
Tavąja garbe man skambėjo ir girios, ir kalnai, ir kloniai.
Šarvuotasai vilkas žvangėjo ir staugė sapne Gedimino,
Ir mano svajonė su kriviais tave tam sapne atpažino.

Ilgai aukurų tu man mėlynais dūmais dangsteisi,
Ilgai tavęs laukiau, kol veidą man savo praskleisi.
Aš laukiau — ir giesmės, ir nykios aidijos vaidilų
Su mėlynais dūmais kaip žavintis sapnas išdilo.

Tada aš tave pamačiau. Nepamiršiu to meto:
Balti debesėliai per žydrumą slinko iš reto.
Aukštai tu mane viršum žemės padangėj iškėlei.
Pasistiebė bokštai, ir driekėsi mūrais šešėliai,—

Ir šiltas pavasario vėjas nuo kalnų sroveno,
Ir bokštuos varpai tai pavasario šventei skardeno.
Ir klydo žvilgsnys tais pakalnėse glūdinčiais rūmais,
Ir jaudino širdį iš lengvo tylus neramumas.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Praėjo daug metų— pamiršti tavęs negalėjau,
Ir šitai kaip lašas į jūrą tavin įsiliejau.
Grįžau ne tavųjų padangių aukštybėj svajoti,
Bet kurt savo buitį ir laimę, likimą ir klotį.

Giliai įsibrėžė į širdį tas jaudinąs vaizdas:
Po kruvino smūgio almėjo krauju tavo žaizdos,
Ir prieblandoj smilko griuvėsių vaiduokliški griaučiai,
Kur pūgos žiemos naktimis mūrų angose siaučia.

Bet šiandien, o Vilniau, tu, liekanas smurto pamynęs,
Žygiuoji naujuoju keliu išvaduotos tėvynės.
Mus šaukia ne dulkėmis apneštos antkapių plytos,
Bet naujo darbymečio auštantis Lietuvai rytas.

Tikiu: tu ir vėl suspindėsi, kaip mano svajonėj spindėjai.
Teilsis ramiai kapinynuose tavo šlovės pranokėjai.
Lietuviško Vilniaus lietuviškas vardas skambės amžinai,
Kur jungiasi sraunūs Vilnelės ir gilūs Neries vandenai.

1947.X.30

LIETUVIŠKOS KNYGOS KELIAS

400 metų sukakčiai paminėti

Prieš keturis amžius mažutė knygelė
Lietuviškais žodžiais prašneko.
Į vargdienio dalią užžėlusį kelią
Negreitai praskinti jai teko.
Tik kartais, užklydus į pirkią artojo,
Visiems ji suprantamais žodžiais bylojo:
„Giedrėjančio ryto kas laukiat ir tikit,
Broliai, seserys,
Imkit mane ir skaitykit".

Tie priespaudos amžiai negreitai praslinko:
Knygelėje dulkių nemaž prisirinko.
Naikino ją kandys, ją užraktai slėgė,
Ji sutemų gūdy glūdėjo bejėgė.

Tik vargo prislėgtas valstietis-valstietė
Žiemos vakarais prie balanos ją kvietė,
Sūnus ar dukrelė su motina dviese
Ją skaitė, ant kelių stropiai pasitiesę.
Ir ilgai knygelė tenai pasiliko
Drauge kęsti sielvartus būro-mužiko.
Kaip pasėlio grūdas lietuviškos raidės
Išalkusių sielose plito ir sklaidės.

Ir greitai jos žodį sudėti išmokę,
Pradėjo ir prasmę jau reikšti kitokią.
Pasikeitė amžiai, atėjo kiti,
Su jais ir knygelė kitėjo pati.
Ji kėlė ir žadino alkstančią mintį
Ir ėmė dejas senų amžių priminti.

Ir telkės knygelėje šimtmečių skriaudos,
Baudžiauninkų sielvartas, motinų raudos,
Paniekintų skausmas, maištaujančių rūstis
Jos lapuose ėmė grūmoti ir skųstis.

Ir veltui skriaudėjai ją platinti draudė,
Naikino ir gaudė, kalėjimais baudė,
Knygelė pro užtvaras skverbės ir plito
Kaip tie spinduliai beartėjančio ryto.

Ei viešpačiai žiaurūs, valdovai ir ponai,
Kelią knygelei tai plonai!
Į tautą, į liaudį!
Pabuski kiekvienas, kur snaudi,
Ir dieną, ir naktį skaityki,
Nors šimtąjį sykį!

Ir ėmė knygelę, ir skaitė,
Ant kelių stropiai pasiklojęs,
Bernelis, mergaitė
Ir grįžęs iš lauko artojas.
Ir taip ta naktis nejučiom jiems trumpėjo,
Kol ryto aušra danguj švisti pradėjo.

Ir šitai daug metų audringai praslinko,
Ir naujos jau kartos darbuojas aplinkui.
Apsėti dirvonai žaliuoja ir klesti,
Ir padeda saulė jiems augti ir bręsti.
Ir budriai apžvelgia derlingus laukus
Tarybinio amžiaus žmogus.

Kai dienos ir naktys į praeitį slinko,
Plonoji knygelė paseno, sulinko
Ir karšti ramiai pasitraukė,
Kur spintoj jos poilsis laukė.

Bet karšti knygelei bepigu,
Nes šitai jau tūkstančiai knygų —
Kaip derlius, išaugęs iš grūdo,—
Ją tuoj pavaduoti sujudo.
Jos didelės, gražios, spalvingos,
Teisinga mintim turiningos,
Mums lapą po lapo atkloję,
Pažįstamais žodžiais byloja:
„Giedrėjančio ryto kas pergale tikit,
Broliai, seserys,
Imkite mus ir skaitykit".

1947.XII.4

POETAS MOKYTOJUI

Gyvenimo keliuos, triukšmingų aikščių rinkoj
Piktybėm ir melu širdis nuo amžių bodis.
Tiesa, grožiu ir gėriu teskamba aplinkui
Poeto dainos, mokytojo žodis.

Tamsių urvų tvaike, drėgmėj pilkų puvėsių
Vingiuotais labirintais klaidžiojom ir klydom.
Bet naują, šviesų žygį šiandien ištesėsim:
Jūs mokslu, mes daina senas žaizdas išgydom.

Ir aš lig žilo plauko dainavau ir mokiau —
Su mokslu ir daina gyvenimą baigiu.
Ir neberejkia man jau atpildo kitokio,
Kai jauną darbščią kartą prieš save regiu.

Mes esame draugai ir broliai vieno kraujo,
Mes mokome ir kuriam širdžiai iš širdies.
Ir žinom, kad šviesus mūs amžius reikalauja,
Kad sielų inžinieriai būtume išties.

Nutiesime kelius per klampynes ir pelkes,
Į vieną židinį sulydinsim jausmus
Ir naujai kartai tarsim: metas, broli, kelkis —
Tėvynė Lietuvà seniai jau laukia mūs!

1948.VII.24

DIENOS NETYLANTIS AIDAS

RUDENIO MINTYS

I

Gražu gyvent pavasarį,
Ir džiaugtis, ir mylėti,
Kai kvepia sodai ir laukai,
Margais žiedais gėlėti.
Gražu ir kaitrią vasarą
Kaip bitei saulėj siausti,
Darbymečio verdenėje
Jėgų našumą jausti.

Ir šiandien aš sujaudintas
Džiaugiuosi, bet ne tuo:
Tave aš noriu garbinti,
Derlingasai ruduo!

Tu ateini nejučiomis,
Nelauktas, neprašytas,
Kai pasišiaušia šalnomis
Ir gruodu pirmas rytas.
Ir aš, kaip tu, pagražintas
Sidabrinių šerkšnų,
Iš vasarų-pavasarių
Negrįžtamai einu,
Kur už miškų apnuogintų,
Grėsmingai širsdama,
Su sniego gūsiais atskrenda
Kerėtoja žiema.

Bet man negaila vasaros,
Ir nebijau žiemos,—
Tegu pūgų nors tūkstančiai
Pusnynuos suriaumos!

Žinau, ruduo vienagimi,
Kad tu mane paguosi:
Aš tavomis gėrybėmis
Gėriuosi ir džiaugiuosi.

Aš, tavyje pasveikinęs
Derlingą žemės vaisių,
Senųjų metų išteklių
Nauja sėja pakeisiu.

1949.IX.1

II

Auksinio rudenio giedra diena,
Gelsvais dažais spalvota,
Dėl tavo derliaus vasaros kaitroj
Tiek vargta ir svajota!

Pavasario žiedų — margų, kvapnių —
Viltim lydėtos sėjos
Prinoko tavyje dosnia branda
Gamtos kūrėjos.

Žinau, kad nubyrės ir vėl į žemę
Brandus, prinokęs grūdas,
Ir puošis po žiemos naujais žiedais
Gamta, gyvent pabudus.

Žinau, nebenutrūks kūrybos vyksmo
Grandis ta niekados:
Pražys nauji pavasario žiedai
Iš rudenio brandos.

1949.IX.3

NEREGIO DAINA

Jau leidosi saulė, ir didelė buvo tyla —
Sustojo prie kelio rūstus neregys vaidila.
Jis palietė kaulėtais pirštais kanklius
Ir skundėsi taip pro garsus jų tylius:

— Kas girdit mane, tai žinokit visi:
Seniai nusileido man saulė šviesi.
Skaisčių spindulių pavydėjo dievai,
Man visas pasaulis aptemo juodai.
Jau aš nežinau, kaip saulėlydis esti gražus,
Kai saulė pažarsto danguj ugniaspalvius dažus,
Kaip gėlės pavasario rytą pražysta
Ir kaip rudeniop jos nublunka ir vysta.
Deja, aš ir tai pamiršau, neregys,
Kaip veidą nuskaidrina laimės šypsnys
Ir kaip mergužėlė iš meilės nurausta —
Ir kas bernužėlio jos buvo paklausta.

— Žinokit visi: ta akloji naktis
Jau niekad man, niekad daugiau neprašvis,
Ir, slinkdamas sutemų juodu pavėsiu,
Jau saulės šviesos aš daugiau nebregėsiu.
Tačiau man dar liko paguoda viena —
Tai mano širdy išnešiota daina
Ir mano senobinių kanklių garsai,
Kurių kaip palaimos kvietimo klausai.
Klausykit ir jūs vakarinės tylos,
Ką mano daina ir šie kankliai bylos.—

Ir palietė pirštais kanklius vaidila,
Ir štai suskambėjo vakarė tyla,
Ir žavūs garsai stebuklingos dainos
Pasklido iš aklo vaidilos burnos.

Dainavo jis meilę ir viltį —
Gyvenimo laimės kūrėją,
Ir džiaugsmas širdy ėmė kilti,
Kad šitaip jo stygos skambėjo.

Dainavo jis sutemų žarą
Ir naktį dainavo žvaigždėtą,—
Ir buvo krūtinėje gera,
Kad daugel jo buvo mylėta.

Ir kas tik pro aklą vaidilą tuo ėjo keliu,
Jo kanklių ir žodžių su žavesiu klausė tyliu.
Ir augo prie neregio kojų didžiulė minia,
Alsavo ir jautė lyg tartum viena krūtine.
Ir tartum viena visiems švietė mintis,
Ir tartum viena visiems plakė širdis.
Ir taip jie per naktį nebylūs stovėjo,
Kur neregio kankliai ir dainos skambėjo.

Bet štai aušromis jau nuraudo rytai,
Jau tolimas kryžkelių gaires matai,
Pakirdinti paukščiai iš lizdo jau skrenda,
Ir varpas saulėtekio skambina gandą.
Antai pro pilkšvai mėlynuojantį šilą
Žarų liepsnose vaiski saulė pakyla.
Tada subangavo kaip jūra didžiulė minia
Ir dainą užtraukė lyg tartum viena krūtine:

Ji sveikina saulę ir žiedus,
Ir meilę — gyvybės kūrėją.
Rasa, nuo viršūnių nuriedus,
Žolėj kaip sidabras spindėjo.

Ji giesta paguodą ir viltį,
Gyvenimą šviesų ir didį —
O saulė aukštyn ima kilti,
Ir dainos aidai ją palydi.

Ir klauso rimty susikaupęs tylįs
Tos ryto dainos vaidila neregys,
Ir, rodos, lyg tekančios saulės šviesa
Staiga nuskaidrėja buitis jo visa.
Jis pakelia ranką į saulėtą tylą
Ir džiugesio žodžiais į minią prabyla:

— Dainuokite, broliai! Teskamba daina,—
Paliegusią širdį paguos ji viena.
Teplaukia padange ji džiaugsmo aiduos,
Iš sielvarto juodo ji mus išvaduos.

1947

KOBRŲ KERĖTOJAS

Per kaitrų vidurdienio tvanką,
Per saulės nudegintus tyrus
Šventus Gango vandenis lanko
Tylus liesaveidis fakyras.

Minty nebyliai susikaupęs,
Didžios nebūties laukime
Prie viešojo kelio jis klaupias
Ties šventojo Gango tėkme.

Dievybei triskart nusilenkęs,
Jis traukia iš ančio dūdelę
Ir, kvapą krūtinėj sutvenkęs,
Prie lūpų iš lėto ją kelia.

Ir štai suulbėję suklykia
Garsų nesibaigiamos pynės
Melodiją skurdžią ir nykią
Iš lieso fakyro krūtinės:

Dul dul duli, dil dil dili,
Duli dili, duli dili...

Vidurdienio saulėje tyli
Ir tyrai, ir Gango tėkmė,
Tik karščio srovėj supleveno
Fakyro dūdelės giesmė.

Ir šitai viena iš turbano,
Kita iš jo skraistės palų,
Trečia iš juosmens skarmalų
Kaip virvės vyniojas dryžai
Trys kobros, trys kobros, trys kobros,
Trys baisūs, nuodingi šliužai.

Jos pusvingių vingiais vyniojas
Pro nuogas rankas jo ir kojas,
Kol smėly aprimę sustiro
Žvilgsny liepsnaakio fakyro.

O jo švilpynėlė vis klykia
Melodiją skurdžią ir nykią:
Dul dul duli, dil dil dili,
Duli dili, duli dili....

Ir kobros tą muziką myli.
Sublizgo žvilgsnys įsižiebęs,
Pripampo trikampiai gurkliai,
Trys galvos į viršų jau stiebias
Ir styri kaitroj nebyliai.

Ir tarsi šliužų nebetekusios būdo,
Į dangų pakelt nuodų buožes panūdo.
Ir taip į dūdelės garsus įsiklausę,
Akim į fakyro akis įsirausia.

Akių iš akių nepaleidęs,
Kerėjimo muziką nykią
Tas Gango žynys liesaveidis
Dūdelės kerėjimais klykia.

Jo spindinčio žvilgsnio galia
Kerėjimo burtuos nežus,
Ir nendrės menka dūdele
Jis valdo nuodingus šliužus.

Iš lėto garsai ima tilti,
Jau saulė pasviro už Gango,
Į vieškelio dulkes ir smiltis
Gyvatės tingiai susirango.

Ir, klusnios kerėtojo valiai,
Pro nuogas rankas jo ir kojas,
Betylant nendrinei dūdelei,
Atgal į palas jo vyniojas.

Tada jis nuo žemės pakyla
Ir žengia su Gango tėkme
Į didelę vakaro tylą
Didžios nebūties laukime.

Ir grįžta slaptingas fakyras,
Savy susikaupęs, ramus,
Į sutemom kvepiančius tyrus,
Į savo vienatvės namus.

Ir vis dar prie lieso jo kūno
Tyliai prisiglaudusios tūno
Kaip virvės, suvytos dryžai,
Trys kobros, trys kobros, trys kobros,
Trys baisūs, nuodingi šliužai.

Vilnius
1945.II.14

SAKMĖ APIE GRŪDĄ

Kaskart tolyn jau slenka vakarinės žaros,
Ir rytmečio aušra kaskart anksčiau ryškėja.
Ilgom dienom nutįso saulėtasai baras
Ir lemia giedrą dangų ir derlingą sėją.

Šviesi, guvi dalia į žemę mesto grūdo.
Jis prieblandos metu vėsioj žaroj pabudo,
Pro sunkų pilką grumstą kelia rausvą diegą,
O žemė ir dangus nakties tyloj užmiega.

Ir gūdžios sutemos iš lėto kloniais slenka,
Ir blizganti rasa ant jo karoliais krinta,
Ir jį drėgme maitina, alkstantį ir menką,
Rudens derlingo meto brandai atgaivintą.

Bet štai trumpa naktis kaip keistas sapnas baigias,
Ir žvaigždės balzganam danguj blankiai pablėso.
Išnyksta sutemos kaip rūkas, nykios, svaigios,
Pro blaiviai šlamančią rytų vėjelio vėsą.

Ir jau kaitri diena giedrėjančia padange
Pro saulėtus vartus į žemės klonius žengia,—
Ir tuoj kiekvienas gyvis mostui jos pakluso
Krutėt didžioj talkoj pavasarinio triūso.

Šviesus dienovidis tvankia kaitra apsvaigo,
Ir sprogo su griausmu audringų liūčių srovės.
Įsirausė į žemę šaknys silpno daigo
Purioj šilainėje derlios gimtos vietovės.

Pakvipo žemėje želmens daigai rasoti,—
Danguj vaivorykštė kaip stebuklingi vartai.
Pavasariškos dienos lemia gerą klotį
Klestėt bekylančiai pavasariškai kartai.

Dainuoti šviesią lemtį žemėn mesto grūdo
Ir man krūtinėje širdis ūmai panūdo.
Kol dygsta saulėj grūdas, žemėje pasėtas,
Tol būsiu širdyje gyvybės aš poetas.

1948.IV.27

BALTIJOS JŪRAI

I

Sveika būk, Baltijos nerimstanti banga!
Tu šiandien sutinki mane rūsčiai putota.
Pro jūros vandenų suaudrintąjį plotą
Tu prabyli didžia juodų gelmių jėga.

Sveika būk, Baltija, tėvynės mano jūra!
Kaip paukštis į tave ilgėdamos skridau.
Tegu ir dar rūsčiau tava gelmė paniūra,
Aš tik šviesius jausmus dainuosiu šiandien tau.

Kaip griausmo aidas toly tavo bangos dunda,
O iš arti sūriom purslų srovėm užliesi.
Tu žavinti grėsmė, svajonė ir pagunda —
Maištaujančia galia pavergti kėsiniesi.

Gūdžiai Birutės kalne senos pušys švokščia,
Pritardamos audringų vandenų bangoms.
Ir aš neramią širdį išdainuoti trokščiau,
Paklusdamas dėkingai vien tik tau ir joms.

Bet šiandien vakare mačiau tave kitokią,
Kai glaustėsi į krantą bangos tylutėliai.
Sujaudinta akis vos prieblandoj suvokia,
Kaip žaidžia atspalviai, ir šviesos, ir šešėliai.

Ir pušys atokiau, Birutėj susigūžę,
Tyliai vakariui dvelkiant, kažką siaudžia, šlama,
O sutemų metu nebežinai, kas ūžia
Saulėlydžio garsų plačiai paskleistą gamą.

Mačiau tave ir vėl dienovidžio kaitroj,
Kai karštas kopų smėlis kaip sidabras žvanga,
Ir mėlynoj erdvėj auksinės stygos groja,
Ir rankos tiesiasi į skaidrią vėsią bangą.

Sveika būk, Baltija, myliu tave visokią:
Vidudienių kaitroj ir sutemų šešėly,
Ir kai putotos bangos šėlstant audrai kriokia
Ir įnirtingai graužia baltą kopų smėlį.

Džiaugiuosi tavimi ir tavo galios mostu,
Ir laisvės plotuose išaugusia jėga.
Laisvų šviesių bangų tėkmė neatsibostų —
Joje gyvenimas, kova ir atvanga.

Ar skausmo valandą, ar laimės trumpą mojį —
Man su tavim giliau krūtinė atsidūsta.
Tu sielą paguodi, kaip guodžia mylimoji,
Pravėrusi duris į tuščią, nykų būstą.

Sveika būk, Baltija, tėvynės mano jūra!
Kaip paukštis į tave ilgėdamos skridau.
Tegu ir dar rūsčiau tava gelmė paniūra,
Aš tik šviesius jausmus dainuoju šiandien tau.

1948.X22

II

Sudrumstusi gelmę jėgos gaivalinės,
Laisva ir galinga, šviesi ir skambi,
Į saulę bekylančios mano tėvynės
Tu viltis ir norus savy sukaupi.

Kai krantą putotom bangom palytėsi,
Vaivorykštės juostom sušvisi aukštai,
Dienovidžio saulėj ir sodų pavėsy
Skambės tavo gaudesio guvūs aidai.

Te pasakų griūva skliautai gintariniai!
Jų trupinius bangos į krantą išplaus.
Kitokį mes rūmą statysim tėvynei —
Gerovei ir laimei kasdienio žmogaus.

Prie naujo darbymečio bendrojo baro
Bangų sutartinė dainuoja šalia!
Užgrūdintos rankos stebuklus padaro,
Ir audrų verpetuos tvirtėja valia.

Skardenki, o jūra, plačiajam pasauliui,
Daužydama kietas uolas prabėgom,
Kad laisva mūs žemės gaivinančioj saulėj
Atgimusiam žmogui ir srautų bangom.

1949.II.20

I

Dienos pasviro į rudenį,—
Gerves padangėj girdėjau.
Kam gi tu vėl mane budini,
Rudenio sutemų vėjau?

Buvo jaunystė kerėtoja,
Buvo saulėlydžių žaros.
Kam gi dalioj iškentėtoje
Tuščia ir alkana daros?

Veltui tu vėl mane žadini,
Rudenio prieblandos vėjau:
Savo gyvenimo radinį
Juodu žodžiu užkerėjau.

Krito kaip žvaigždė gyvenimas —
Sukosi, šėlo ir blūdo.
Būsiu velėnoje penimas
Rudenį sėjamo grūdo.

Būsiu dirvonų arimuose
Merdinti pasėlio sėkla.
Stūgaus man raudą užkimusią
Speigo pasmėlusi šmėkla.

Baigsis rūstus raganavimas
Mirusio kūno ir kraujo.
Grūdas velėnoje žavimas
Kelsis gyventi iš naujo.

Kelsiuos ir aš savo žodyje,
Tapusiu siela ir kūnu.
Saulė stebuklą parodys,
Grūdas velėnoj nežūna.

Garbinu žemę maitintoją,
Saldžius pavasario syvus.
Dulkės buity atgaivintoje
Būsiu per amžius aš gyvas.

1946.XII

II

Baigės žiemos raganavimas
Mirusio kūno ir kraujo.
Grūdas velėnoje žavimas
Kėlės gyventi iš naujo.

Sultimis žemei pakvipusiai
Šypsosi saulė kūrėja.
Kalnams ir liūnams abipusiai
Žėrinčius spindulius sėja.

Kurčias ir luošas, ir žabalas
Ilgis pavasario blūdo.
Žemėje sliekas ir vabalas
Džiaugtis gyvybe panūdo.

Šviesūs sapnai įsikūnija,
Laimina jauną ir seną,—
Pavasaringa perkūnija
Tolyje būgnais dundena.

Ne, tegu liūtis pakilusi
Dulkes ir pelenus plauna,
Žiemiškam glūdy įsmilusį
Sukrečia seną ir jauną.

Žengs atsinaujinę liūtyse
Buvę luoši ir belaimiai —
Ir pasmerktieji pakriūtėse
Alkanai mirčiai ir baimei.

Šitai rasa nuriedėjusi
Girdo žibutę ir tulpę.
Bitė erdvėj palinksmėjusi
Sultį gaivinančią čiulpia.

Saulės liepsna įsižiebusia
Džiaugiasi vagos ir lysės.
Greitai ir pagirio liepose
Saulėtas džiaugsmas sklaidysis.

Skamba buities sutartinėje
Gyvasties amžinos gaidos,—
Skamba ir mano krūtinėje
Žemės netylantis aidas.

Garbinu žemę maitintoją,
Saldžius gyvenimo syvus.
Dulkės buity atgaivintoje
Būsiu per amžius aš gyvas.

1947

PAVASARINIAI POSMAI

Nebesugrįžt žiemos gavėniai.
Ledai seniai sutrupo.
Pilni miškai, atkrantės, slėniai
Pavasariško ūpo.

Jau kūdros, balos ir upeliai,
Ir pavėsingi raistai
Šaknų pavasariškai galiai
Gaivaus suteikia maisto.

Šviesi lemtis, laimingas takas
Pavasarinio daigo.
Dėl jo džiaugsmu krūtinė plakas,
Širdis viltim apsvaigo.

Štai strazdas, kovas ir varnėnas
Arimuose skėsnojas,
Kur atvertė drėgnas velėnas
Šilainėse artojas.

Kiekvienas augalas ir gyvis
Čia kuria šviesų meną,—
Ir prieglobsty gamtos augyvės
Ir mylis, ir gyvena.

Ir mes, žiemos speigus iškentę,
Ledų vergovei žuvus,
Sutinkame gegužio šventę
Atgimę, šviesūs, guvūs.

1948.IV.27

TOS DIENOS GEGUŽĖS

Žinau, ne visados tos dienos gegužės
Prašvinta su žiedais.
Žinau, ne visados akis pasigrožės
Dangaus žydrais skliautais.

Bet visados, žinau, krūtinėje pabus
Šilti, geri jausmai,
Ir tavo lūkesių pasaulis nuostabus
Nusišypsos linksmai.

Ir įtikėsi tu, kad laimės kelyje
Šešėliai sumažės,
Kai puošias po žiemos atžėlusia veja
Tos dienos gegužės.

1949.IV.27

VAKARĖJ ŽAROJ

VAKARĖJ ŽAROJ

Vakarėj žaroj man pasaulis didingai gražus.
Jo vaizdas man niekad išalkusioj sieloj nežus.
Į gęstančią saulę pakėliau rankas ir akis —
Ir mano krūtinėj gal blėstančios ugnys atgis.

Jaučiuosi kaip krislas toj jūroj spalvų ir dažų,
Kur auksas ir varis jau gęsta danguj pamažu.
Jačiuosi kaip dievas, kad mano būtybės krisle
Taip pat suliepsnojo žaros stebuklinga galia.

Keliausiu per naktį į brėkštančio ryto aušras.
Ten šviesų pasaulį nerimstanti siela atras.
Aš spindinčią dovaną rytmečio saulei nešu —
Vakarės žaros stebuklingų spalvų ir dažų.

Kaunas
1957.IX.3

TAVĘS NERANDU

Visur ieškau tavęs ir surast negaliu.
Kur tik eičiau tuo kietu vingiuotu keliu,
Kur tik kreipčiau žingsnius, kur tik leisčiau mintis,—
Tu visur ta pati nebyli paslaptis.

Maniau, saulėtų srautų verdenėj esi,
Kaip dienovidžio saulė skaisti ir šviesi,
Ar kaip tylūs vidurnakčio meto aidai
Begalinėj nakty į žvaigždes nuskridai.

Bet užgeso seniai vakarykštė žara,
Naujo ryto aušroj ir žvaigždžių nebėra,
Aš grįžtu į namus tuo vingiuotu keliu,—
Nei dienoj, nei nakty tavęs rast negaliu.

Kur tave nudangino juoda nežinia?
Gal nyki nebūtis tuoj nublokš ir mane,
Bet šiandieną taip liūdna vienam, taip graudu,
Kad tavęs nerandu, kad tavęs nerandu.

Kaunas
1956. VIII. 16

PRIEŠGINA

Baladė

Kas vartus atkėlė naktį?
Kas palangėm vaikštinėjo,
Kas čiučenos, kas kuždėjo
Ligi priešaušrio gaidžių?
Ar ne tavo mylimasis
Tave lankė ir mylavo,
Glamonėjo ir bučiavo?
Tartum gyvą jį girdžiu!
— Ne, tai vėjas daužės naktį
Ir vartus, duris klebeno,
Ir į langą padūzgeno,
Kai iš miego pabudau.
Tiktai vėjas mane lankė,
Rudeniniais lapais trankė.
Vėjas švilpė ir kuždėjo —
Tai nuo to naktinio vėjo
Šitos nemigos ir tau.

*

Šiąnakt vėl čia daužės vėjas!
Tartum gyvas švilpė, šaukė,
Kad pakilus juodaplaukė
Įsileistų jį slapčia.
Bet paskui jau negirdėjau,
Ar duris kas darinėjo.
Pro miegus tiktai vaidenos,
Tartum vėjai ten čiučenos,
Šmėklos ūbavo nakčia...

— Ne, tai mano mylimasis
Buvo šiąnakt atsilankęs.
Tai ne vėjas kieme trankės,

Tai jo žirgas nusižvengė
Mano miegamo palangėj,
Kai mane jisai mylavo,
Glamonėjo ir bučiavo.
Aš ta laime gyvenu.
Tu — vidurnakčio sapnu.

Kaunas
1956.IX.8

DU ĄŽUOLAI

I

Su liūdesiu žiūrau į ažuolą seną,
Kaip sutemų vėjas jį blaško, kedena,
Kaip garbanas plėšo jo žalio vainiko,
O jojo viršūnėj vien stagaras liko.

Daug amžių jis šitoj atkrantėj stovėjo,
Daug amžių nepaisė nei audrų, nei vėjų,
Daug amžių galingam stipruoliui sukako,—
Ir šitai jau šaknys tarnaut atsisako.

Nečiulpia iš žemės gaivinančio syvo,
Ir džiūsta viršūnė stipruolio senyvo.
Pavasario saulėj jis ūgio nė vieno
Neleidžia iš kieto gumbuoto kamieno.

Tirštėja jau sutemos, stūgauja vėjas,
O ąžuolas stūkso nykus, išretėjęs...
Gal savo audringą jaunystę pamiršo,—
Viršūnėj vien stagaras styro į viršų.

Kaunas
1957.VI.5

II

Žinau aš atkrantėje ąžuolą kitą.
Lankau jį su tekančia saule kas rytą.
Ir jis daug kentėjo nuo audrų ir vėjų,
Ir jo garbanų karūna išretėjo.

Ir jam daug audringų dienų jau sukako,
Bet šaknys tarnauti dar neatsisako.
Giliai įsirausę į gimtąjį molį,
Jos skverbias į požemių gylį ir tolį.

Ir kyla į viršų gaivinantis syvas,
Jo sultimis ąžuolas sveikas ir gyvas,
Gaivinančiai šnara ir naktį, ir dieną,
Ir atžalos puošia jo drūtą kamieną.

Ir šnara tas ąžuolas ilgus metus,
Neįveiktas laiko, stiprus, išdidus,
Žali jojo ūgiai, vešliai išsivystę,
Jam primena tolimą džiugią jaunystę.

Dar ilgai jis oš ir šlamės kaip šlamėjo,
Nebūgštaus jis audrų nei sutemų vėjo,—
Ir ilgai jis puoš tą atkrantę gimtinę,
Jos sultys jį nuolat maitins kaip maitinę.

Kaunas
1957.IX.15

TYLA

Yra tyla kaip švinas ir nuodai.
Ji sielą drasko, kruvina ir smaugia.
Jei meilėje paguodą praradai,
Širdis nugrims į tylą šiurpią, baugią.

Yra tyla kaip meilės kuždesiai,
Kaip draugo rankų glostantis lietimas,
Jo pažadus, kurių godžiai klausei,
Kartoja tau tylus širdies plakimas.

Yra tyla kaip muzika skambi.
Ji širdžiai dangiškos paguodos teikia.
Kai sielvarte ant kelių suklumpi,
Tokios tylos, pravirkus sielai, reikia.

Tada į aukštį veržiasi dvasia,
Kur skausmas džiugesio garsais prabyla.
Ten nemarios kūrybos versmėse
Ji nuskaidrėjus ras palaimos tylą.

Kaunas
1957.VII.21

SIELVARTO NAKTĮ

Dėl ko visąnakt nesumerkiau akių,
Kas privertė sielvarte širdį kankintis?
Mane tu myli, o tavim aš tikiu,
Iš kurgi tos juodosios mintys?

Skaisti ir šviesi tu buvai su manim,
Kai plaukė dangum pakriki debesėliai.
Dėl ko gi ties tavo šviesiojom akim
Tie svetimo veido šešėliai?

Mūs meilė jautri, mūsų meilė trapi,
Kaip žiedas, išdygęs iš pasakos grūdo:
Ir tai, ką išreiški, ir tai, ką slepi,
Ją sielvarte blaško ir žudo.

Man gaila pavasario lankos žiedų:
Taku atsargiai jų iš tolo lenkiausi,
Bijojau paliesti, užgauti... O tu?
Nejaugi jais rinkoj prekiausi?

Jei svetimos lūpos tau širdį sudrums,
Nereikia many atleidimo ieškoti.
Štai mano vienintelis noras: kad mums
Nebūtų ko slėpt nei žinoti.

Kaunas
1957.VII.6/7

PO AUDROS

Krūtinėj gera ir švaru,
Ir lengva atsikvėpti,
Žvilgsniu nušvitusiu, geru
Plačias erdves aprėpti.

Nuslinko debesys visi,
Išnyko audros žymės,—
Ir tu šioj žemėje esi
Kaip saulėje atgimęs.

Plasnoja džiugesiu dvasia,
Šypsnys praskleidžia lūpas,
O toly žydrio bangose
Auksinė laivė supas.

Kaunas
1957.VII.9

SIELVARTAS

Tos mano skausmo dienos — man brangiausias lobis.
Ir niekad su nieku nenoriu juo dalintis.
Iš gelmenų tamsių aš jį esu išgrobęs —
Jame kieti jausmai ir aštrios, skaidrios mintys.

Masina sielvartas kaip jūros dugnas narą
Po šėlstančiom bangom buities versmių patirti.
Taip laisva ir erdvu krūtinėj pasidaro,
Širdy sutramdžius džiaugsmą ir paneigus mirtį.

Vilnius, ligoninė
1957.XI.18

AŠAROS

Kaip draugas tau sakau — neverki,
Nušluostyk ašaras sausai.
Negero sielvarto pagundai
Tu nusivylus paklusai.

Jisai išgairins tavo širdį,
Jis dieną naktį nenurims,
Kaip aštriadantis piktas kirmis
Tave niokos, žudys ir krims.

Yra jausmų sunkių kaip švinas —
Jie dieną paverčia naktim,
Kai suklumpi nykiam šešėly
Su neramiom, juodom mintim.

Tačiau yra danguj dar saulė,
Yra ir žvaigdžių žiburiai.
Ir neišnyko dar tie žodžiai,
Kuriuos su meile man tarei.

Mačiau, ir tuomet tavo skruostu
Riedėjo ašara skaidri.
Dėl ko gi šiandien šitos laimės
Daugiau širdy nebeturi?

Sakau kaip draugas tau — neverki,
Prašvis dar laimės valanda,
Ir džiaugsmo ašara per skruostą
Ir vėlei nuriedės tada.

1958.III.16

* * *

Dabar palydėki mane
Į sunkų ir didelį žygį.
Į žygį,
Kur mudviejų širdys ir lūpos,
Sušildytos vieno gaivinančio spindulio,
Pražys ilgesingu šypsniu,
Paskui, apsiniaukusios saulės šešėly,
Galbūt apmaudingai tulžim apsikartins...

Viena man beliko diena —
Pribrendus darbymečio pjūtis.
Paskui — pabaigtuvės.
Ar linksmos —
Su smuikais, ragais ir trimitais,
Ar liūdnos —
Su tramdomų ašarų spindesiu,
Dabar nežinau.
Tik viena žinau:
Jei būsi arti prie manęs
Ir eisim kartu palydėti
Į rimstančią jūrą beskęstančios saulės,
Jei ranką tu mano paimsi
Ir leisi man tavąją širdį paliesti,—
Aš dar vieną kartą apglėbsiu tave
Ir lūpas lėtai pabučiuosiu,
Ir tarsiu —
Buvai man gera.

1958.XII.4

LAIŠKO VIETOJE

Ne, negaliu tavęs vienos palikti
Su tom juodom, sielvartingom mintim.
Ar saulėj, ar sutemoj,
Ar džiaugėmės, ar liūdom,—
Aš buvau visur su tavim.

Aš ir šiandien, kaip vakar,
Visur ir kiekvienu metu
Noriu juoktis ir verkti,
Ir būt su tavim kartu.

Vaikeli brangus!
Nereikia to niekur ieškoti,
Ką savo širdy turi.
Paduoki man ranką —
Ir būkim, kaip vakar,
Vienas kitam geri.

1959.X.13

KAD TAURĖ BŪT PILNA

Pasigėriau, ak, pasigėriau!
Ir apsvaigau, apsvaigau, apsvaigau...
Kai šitoje glostančioj rudenio saulėje
Tave prie krūtinės laikau.

Tavo akys — pagunda miglota,
O lūpų taurė pilna vyno
Raudono, svaigaus.
Paniekins ir valią, ir protą,
Kas to vyno iš jos paragaus.

O aš noriu ragaut, apsvaigt ir mylėti.
Tegul glosto ta rudenio saulė drungna.
Ateis tuoj naktis, skliautai žvaigždėti...
Iš kurgi ta ašara?
Ak, kad taurė būt pilna...

Vilnius
1959.X.18

ESU LIGONIS

Esu ligonis.
Nors lovoj neguliu,
Temperatūros nematuoju
Ir jokių antibiotikų
Nevartoju.

Esu ligonis.
Kažkas smegenis daužo
Kaulėtu kumščiu.
Kažkas kraują degina,
Kažkas šaldo ir drumsčia,
Kažkas juodas selina
Į krūtinės slapčiausią sritį
Ir širdy mano draugą
Tyko nužudyti.

Viešpatie, gelbėkit!
Aštriausiu skalpeliu skroskit
Ir išpjaukit iš galvos tą opą,
Kur nuodina,
Drasko,
Sopa!— —
Gelbėkit draugą!
Aš ją myliu,
O savo paties širdy
Nuo savo piktybių
Apgint negaliu.

1959.XI.29

SIELVARTAUJANTIEMS

Pakelkite veidus į viršų —
Jie skausmo žyme pažymėti!
Jūs esat dangaus išrinktieji —
Jums lemta kentėti.

Kūrybos nemirštamas žodis
Jūs sielvarte džiugesiu klesti.
Jūs meilės akimirką galit
Būties amžinybėn pratęsti.

Jūs esat išdidūs ir tylūs,
Sielvarto rūstūs karaliai!
Jūs esat teisingi ir dosnūs
Ir turčiaus, ir elgetos daliai.

Jūs laiminat džiaugsmą ir meilę
Ir laimės nesigailit niekam.
Į jus mes godžiai tiesiam ranką
Ir, išmaldą gavę, paliekam.

Mums šypsenos saldina lūpas,
Mus džiugina išnaktų puotos,
Kur skamba palaidas juokas
Ir klastos dvilypio liežuvio,
Gudriai išmeluotos.

Praeikit, į viršų pakėlę veidus,
Kad melo išlepinti jūs nepajustų.
Ir neškite, sielvarte savo paslėpę,
Mūs gėdą, apgaulę ir klastą —
Ir sąžinės priekaištą rūstų.

Kaunas
1959.X.8

ASTRONAUTIKA

I

Ir aš norėčiau skristi į mėnulį
Šią tylią šviesią naktį,
Raketoj, varomoj širdies atomų,
Norėčiau ten nukakti.

Tenai plikos uolos ramiam pavėsy
Vienatvėje priglusčiau,—
Ir nieko nebegeisčiau, nieko nesapnuočiau,
Ir niekad niekad nepabusčiau.

II

O gal išklysčiau netikėtai
Iš saulėtos orbitos
Ir skriečiau pro liepsnojančius žvaigždynus,
Kur traukia saulės kitos.

Ir būčiau aš bekraštėj amžinybėj
Visatos naujas kūnas —
Su plakančia širdim krūtinėj
Nerimstantis klajūnas.

III

Tačiau geriausiai man pritiktų
Būt žemės palydovu,
Naujais keliais apskrieti žemę
Be gairių, be vadovų.

Paskui pajusti alkio trauką
Į motinišką krūtį —
Ir kristi žemėn iš padangių,
Ir suliepsnot, ir žūti.

IV

Ak, nenorėki tu pasiekt planetų:
Esi tu žemės sliekas!
Aukštam danguj šviesuliuose žvaigždynų
Tavęs nelaukia niekas.

Ir ką gi tu į dangų nuskraidintum?
Ar klampų žemės liūną,
Ar godžią širdį, ar liguistą dvasią,
Ar kirmiui skirtą kūną?

Kaunas
1959.X.12

SU DIEVU PRIETARINGA

Su Dievu — prietaringa,
Be Dievo — tuščia ir nyku.
Kaip paukštis rudenio ražienoj
Aš derliaus liekanas renku.

Bet alkanam juk nepakanka
Plikam dirvone rasto grūdo.
Ir abuojus nusivylimas
Krūtinę gniaužtamas užplūdo.

Praėjo pjūties maldos, kryžiai,
O liko siela alkana.
Ir šitai sutemoje baigias
Ta vėlyva, niūri diena.

Ir nejučiom nuo pilko grumsto
Į dangų tiesiasi ranka.
Deja, danguj užgeso žvaigždės —
Ir ten erdvė tuščia, pilka.

1959.XI.19

Kas perpranta mano muziką,
turi išsivaduoti iš sielvarto,
kankinančio žmones.

L. Bethovenas

I. APPASSIONATO

Riedėkite, neramios jūros bangos,
Laisvai, plačiai!
Nuo akmenio krantų į begalinį tolį
Nėra jums užtvankų nei kliūčių; nei ribų.
Nuo aukšto kalno aš jumis gėriuosi,
Kai mirgat jūs dienovidžio kaitroj,
Kai tūkstančiai skaidrių liepsnelių
Ant jūs užlinkusių viršūnių
Užsidega ir gęsta tolumoj.

Bet aš žinau, kad po jumis gilybėj
Nelabo siaubo, glūdi karalystė,
Kur aklos gelmenų pabaisos ropinėja
Ir šlykščius čiuptuvus tamsoj į viršų tiesia.

Ir aš žinau,
Kai audros suardys bangų ritmingą žaismą
Ir vandenis sudrums lig pat giliausio dugno,
Tada iškils į viršų gelmenų pabaisos
Ir stvers aštriais čiuptuvais ir gramzdins į dugną
Ir tuos laivus, kur plaukia į anapus,
Ir žvejo baltaburę valtį,
Ir klykiančią viršum bangų žuvėdrą.

Ir aš žinau —
Tada ir mano sieloj prasivers bedugnė,
Ir glūdintis joje polipas išropos,
Ir grobs nuo skliauto skaidrialiepsnę saulę
Ir blankų mėnesį, ir spindinčias žvaigždes,—
Ir visą žemę nugramzdins į kapinyno tylą,
Kur vienas grumsiuos kaip titanas
Už savo laisvę,
Laimę —
Ir aukštumų skambias erdves.

1958.IV.7

*

Vidudienio žėrinčioj saulėj
Aš žemės garsams apkurtau.
Dabar visą Dievo pasaulį
Nebylų ir kurčią matau.

Tik vakar griausmais pirmutiniais
Pažadino žemę žaibai,
O šiandien iš tylinčių bokštų
Be garso mojuoja varpai.

Čiulbėjo padangėje paukščiai,
Skambėjo mergelių daina,
O šiandien skausmingoj vienatvėj
Apkurto širdis alkana.

Ir įtempiu klausą kaip stygą,
Seku apgaulingu aidu,—
Ir pats kaip užkeiktasai varpas
Be garso į gelmę skęstu.

1957.V.1

II. TOLIMAI MYLIMAJAI

Kaip sapnas man vaidenasi tos skaidrios dienos,
Kada širdis prasiskleidė kaip žiedas
Ir džiaugsmo skambanti banga
Pakilo sutemų vėsoj.
Aš pamilau, kaip niekas nemylėjo —
Su džiaugsmo laime
Ir sielvarto naikinančiais verpetais,
Su prieblandų liepsnojančiom žarom
Ir požemių juoda liepsna.
Ir buvo gera man
Budėt tarp širdgėlos ir džiaugsmo,
Pakilti ligi mėlynų padangių
Ir grimzt ligi tamsiųjų gelmenų.

Tačiau dėl ko nuodingas, piktas kirmis
Vidurnakčio tyloj man graužia širdį
Ir neramiais sapnais kankina lig aušros,
Ir saulę tekančią juodais šydrais aptraukia?
Ir aš einu, širdy paslėpęs skausmą
Ir rūpestį dėl tos, kuri viena
Įspėjo mano daugiaprasmę būtį —
Kuri viena
Man buvo sielvartas ir džiaugsmas.
Ir aš likau,
Širdy sutelkęs kartų rūstį
Ir apmaudingą geišmą
Nei sielvartui, nei džiaugsmui nepaklusti.

1958.IV.8

*

O kas nuskubėjo pro šalį
Greitu ir ryžtingu žingsniu?
Gyvenimo mano Vienintelė,
Aš ją visą amžių miniu.

Aš jos miniose pasigesdavau
Ir, būdavo, rasti viliuos
Ir vėjo nugairintuos kryžkeliuos,
Ir žvaigždžių blankiuos spinduliuos.

Ir štai ji praėjo skubėdama,
Į saulės dukras panaši,
Su žavinčia šypsena lūpose,
Laisva, išdidi ir gaši.

Sutiks ją upelių čiurlenimas,
Pavasario meilės daina,—
Ir ji nuskubėjo kaip nuotaka,
Rasotais žiedais nešina.

O man apsiniaukė dienovidis,
Ir žemės garsams apkurtau.
Dabar visą Dievo pasaulį
Nebylų ir kurčią matau.

[*1957*]

III. PATETICO

Iš kur širdy tas keistas neramumas
Ir tos maištingos mintys galvoje?
Ar bangos sūkuriuojančiais verpetais,
Ar debesys padangėje juodi,
Ar ilgasparniai paukščiai, klykaudami vėtroj,
Sukėlė audrą mano būtyje?

O Viešpatie, kaip sielai neramu!
Ir kaip skausmingai kažko liūdna!
Žvelgiu į buvusias dienas —
O ten vien pelenai išblėsusių žarijų.
Žvelgiu į rytmečio raudoną saulę —
O ten vien dūmai ir sukrešęs kraujas.

Ir tik viena liepsnelė kyla
Iš amžių gelmenų —
Tai ta akimirka,
Kuria aš gyvenu.
Ar aš įpūsiu ją
Į skaidriai šviečiantį žibintą,
Ar ji išnyks nakties tamsybėj,
Be garso užgesinta?

1958.IV.8

*

O saulė taip skaisčiai tekėjo,
Kai motina gimdė mane,
Ir šventiškai varpas skambėjo
Gaida iškilnia!

Turbūt atėjau į pasaulį
Be Kaino dėmės kaktoje.
Dėl ko gi tie saulėti toliai
Taip greit apsiniaukė, deja?

Dėl ko mano vienišas kelias
Taip greitai pakrypo į naktį?
Ar mėlyno skliauto ir saulės
Ir man negalėjo pakakti?

Ir kas pavydėjo man džiaugsmo dainos,
Nelaukiant, kol rytas šviesiau įdienos?

Aš meilės ir džiaugsmo ilgėjaus,
Į laisvę kaip paukštis veržiausi.
Bet greitai į akmenio sieną
Sudužo troškimai drąsiausi.

Mylėjau be džiaugsmo, kenčiau be paguodos
Ir kūriau maištingas svajas,—
Ir laukiau, kol žvakės liepsnelė
Be garso užges.

[*1957*]

IV. MARCIA FUNEBRE

Mirties aš nemačiau,
Kai plakt krūtinėje širdis nustoja
Ir kraujas gyslose sustingsta,
Ir dingsta lūpų gyvasties raudonis.
Bet aš matau,
Kaip merdėja paliegus siela
Ir miršta meilė,
Uždusus griaučių ankštame narve,—
Ir, prievartos kankynių neatlaikęs,
Pakyla atgrasus vaiduoklis
Be jausmo širdyje,
Be šypsnio lūpose,
Be šilto spindulio žvilgsny.

Matau aš ir save
Parblokštą su žaizda gilia
Mirties skausmingam patale...
Ties mano galva
Kaip plėšrūs paukščiai
Plasnoja juodos vėliavos ir raikščiai,
Ir tamsiai dega vaško žvakės,
Ir rūksta aitrūs smilkalai,—
Ir juodo audeklo calūnai
It pirmapradžiai vystyklai
Jau slegia merdėjantį kūną.

Vaiduokliu žemėje tapau
Be savo vardo ir kilmės.
Ir vien iš gedulo giesmės
Tas vardas žemei suskambės.

1958.IV.9

*

Vidurnaktis. Kapo tyla.
Krūtinę alpinančiai maudžia.
Gilyn ir gilyn aš grimztu
Į širdgėlą nykią ir graudžią.

Štai gedulo maršas suskambo
Paliegusioj mano širdy.
Kaip gera, kad groja tos stygos
Arti, taip arti...

Ir paliečiu širdį ranka
Lyg arfą būties šimtastygę,
Kuri stebuklinga giesme
Suvienija kapą ir vygę.

Iš čia skamba liūdesio tonai
Tyliai tylutėliai,
Ir gedulo eisenoj žengia
Šešėlių šešėliai.

Ak ne, ne šešėliai ten žengia —
Aš vienas einu.
Aš vienas palinkęs dalyvis
Graudžių šermenų.

Aš daugel pasauly mylėjau
Ir daugel kenčiau.
Tai grokite, gedulo stygos,
Liūdniau ir graudžiau.

Aš ašarų daugel išspaudžiau,
O suteikiau džiaugsmo mažai.
Tos ašaros sunkina širdį
Kaip švino lašai.

Lydžiu savo laimę ir kančią
Lig karsto duobės.
Gal skausmo išgairintą širdį
Daugiau nesopės.

Skambėkite, gedulo tonai,
Ir gauskit, varpai!
Tegul mano laimę ir kančią
Priglaudžia kapai.

[*1957.V*]

V. EROICO

Aš noriu laisvę šlovinti
Ir prievartą prakeikti.
Tegul prasmenga žemėje
Tironai ir vergai!
Žavu man sekti laisvą paukštį
Plačioj padangių erdvėje
Ir audros sūkuriais gėrėtis,
Ir neramių bangų žaismu!

Yra sunkių kaip šaltas švinas žodžių,
Yra aštrių kaip peilis žvilgsnių,
Yra stiprių kaip plieno grandys rankų,
Yra klastingų kaip angis troškimų.
Tačiau nėra tokių pasauly varžtų,
Kurie pasmaugtų laisvės troškulį.

Jaučiu ir aš krūtinėj naują jėgą,
Kaip tas padangių laisvas paukštis,
Kaip audros vėjas, keliantis bangas.
Susitvenkė širdy audringas geismas —
Jis prasiverš kaip srautas
Laisvais harmonijos garsais.

Ir plis daina kaip žydros jūros bangos,—
Ir vėjas ją nešios kalnais ir kloniais,
Ir paukščiai skrisdami čiulbės,
Kad nėr pasauly laimės didesnės
Kaip laisvė!

1958.IV.9

*

Nebelski, rūstusai likime,
Keturgubu smūgiu į mano duris!
Septynetas užraktų niekad
Nuo mano angos nenukris.

Bet užraktai vienas po kito
Nuo piktojo smūgių nukrito.
Jaučiu aš jo ranką ledinę,—
Ir štai jau jis beldžia į mano krūtinę.

Jis žada man lobių ir turtų,
Jis siūlo man meilę ir laimę,
Man pasakos rūmus sukurtų,
Paniekintų skausmą ir baimę.

Ir gundo mane jojo lūpos pabalę:
— Tu man nusilenki, pagarbink valdovą!
Aukoki man širdį ir protą, ir valią,—
Aš vesiu tave — ir laimėsi tu kovą! —

Likime! Silpnųjų tu monas!
Aš laimės vilionėms seniai apkurtau.
Ne vergas esu, bet valdovas —
Nesilenkiu tau!

Miglotuos gyvenimo vingiuos
Kiek kartų mane apgavai,
Kai pavedė tau mano laimę
Pikti ir kerštingi dievai!

Aš jį nugalėjau. Išėjo rūstus
Pro būstinės mano atkeltus vartus.
Septynetas užraktų dulkėse liko,
Ir tekančią saulę varpai pasitiko.

[*1957.V*]

VI. SCHERZANDO

Šiandien saulėtoje aikštėj
Groja smuikai, ulba fleitos,
Gaudžia triūbos, trinksi būgnai,
Ir jaunųjų linksmos poros
Trypia šoky susikibę.
Pakraščiais alus ir vynas
Šnypščia induose, putoja,
Spindi žiežirbom auksinėm
Ir besenstančių krūtinėj
Kursto džiaugsmą ir linksmumą.
Skamba muzika ir dainos
Sūkury nerūpestingam.

Stoviu vienas —
Akys seka linksmą, trankų šokį,
Rankos mylimą apglėbt norėtų,—
O širdy taip liūdna, juoda, tuščia,
Tartum danguje užgeso saulė,
Ir jau niekad — niekad — niekad
Giedro žvilgsnio nesutiksi,
Ir jau niekad — niekad — niekad
Meilės džiaugsmo neragausi.

Bet krūtinėj
Kyla geismas įnoringas:
— Ak, nors sykį
Žemės aistra man apsvaigti!
Ak, nors sykį
Saldžiu vynu pasigerti!

Ar ne mano valioj glūdi
Mano sielvartas ir džiaugsmas,
Ar ne aš savosios laimės
Būsiu viešpats ir valdovas?
Daugel širdgėlos ir skausmo
Aš esu buity patyręs,
O dabar tegul bus linksma,
Su juokais teskamba dainos!

Ak, nors sykį
Saldžiu vynu pasigerti!
Ak, nors sykį
Žemės aistra man apsvaigti!
Ir tą skambią savo šventę
Su šypsniu džiaugsmingai baigti!

1958.IV.10

*

Dienovidžio saulėtoj rinkoj
Krūtinėj atodūsio stoka.
Jau akys nuo dulkių pabrinko,
Širdis tartum varpa prinoko.

Po kojų tik dulkės ir smėlis,
Ir žiedas pavirtęs į nieką,—
Ir juodas kaip siaubas šešėlis
Toj aikštėj manęs nepalieka.

Ar žengt pasiryžtu į priekį,
Ar grįžt abejonė masina,
Šešėlis pirmyn nusidriekia
Ar įkandin paskui selina.

Ir žiūriu į plaukiančią minią,—
Ir ieškau žmogaus žmonėse.
Kas šaltą uždegtų krūtinę,
Kuomi atsigautų dvasia?

Vien sklinda padangėmis garsas
Šiurpus ir nykus,
Vien džiūgauja aikštėse minios,
Bet kenčia žmogus.

Žmogus kaip ta dulkė paklydęs,
Netekęs namų,
Bailiai pakelėj prisiglaudęs
Su savo skausmu.

Dienovidžio saulėtoj rinkoj
Aš vėl apakau.
Tik rūstųjį savo likimą
Pats rankoj laikau.

[*1957.V*]

VII. QUASI UNA FANTASIA

Ateina sutemų lauktoji valanda,
Ir paskutinis saulės spindulys užgęsta.
Visi daiktai nurimę glaudžias viens prie kito
Melsvam, tyliam ūke.

Išnyko laiko ir erdvės riba,
Širdies pilnybėje tu visas atgyji
Ir visa, ką buvai patyręs vakar,
Šią valandą iš naujo gyveni.

Tu gyveni iš naujo sielvartą ir džiaugsmą,
Bet sielvartas dabar nekruvina širdies,
Ir džiaugsmas kraujo nebedrumsčia
Vylingu verpetu.

Didžioj nakties ramybėj suskamba garsai —
Ir tu patsai skambi kaip paliesta styga...
Visi daiktai nurimę glaudžias prie tavęs
Gyvent ir jaust drauge
Melsvam, tyliam ūke.

1958.IV.11

*

Tavo ašarų lašas skaidrus
Nuriedėjo pablyškusiu skruostu,
Kad mane sielvartingoj dalioj
Nuramintų ir širdį paguostų.

Savo ašarų tyru lašu
Tu nauja man šviesa suspindėjai,
Ir dabar aš dainoj tau nešu,
Ko geidei, ką kentei ir mylėjai.

Tam laše ir patsai aš spindžiu,
Nemaria liepsnele sužėrėjęs,
Tavo laimės ir tavo kančių,
Ir savųjų troškimų kūrėjas.

Suplasnojo kaip paukštė širdis,
Ir prasiskleidė toliai žvaigždėti.
Krištolinėj padangėj varpai
Štai pradėjo giedot ir skambėti.

Nusileido į žemę giesmė,
Kad tave nuramintų, paguostų.
Kam gi ašara rieda skaidri
Ir manuoju įdubusiu skruostu?

Palanga
1957.VIII.12

VIII. SIELVARTUI

Kaip karalius sėdi skausmas
Savo soste marmuriniam.
Ant galvos dygių erškėtrožių vainikas,
Kairėj — žemės rutulys,
Dešinėj — skeptras kedro medžio
Spindi, ašarų nusėtas briliantais.

Stoviu aš prieš baisų sostą
Tartum vergas susigūžęs
Ir, išėmęs iš krūtinės baugią širdį,
Auką viešpačiui nešu.

O jisai pakėlė galvą vainikuotą
Ir, skeptru palietęs petį,
Tarė žodį maloningą:
— Eiki šen, sūnau klajūne!
Aš tau duosiu savo skeptrą kedro medžio,
Ašarų nusėtą briliantais,
Ir dygių erškėtrožių vainiką
Tau uždėsiu ant galvos,—
Kad, patyręs mano valdžią
Ir man širdį paaukojęs,
Eitum vienas pasitikti
Naujo ryto ir aušros.

1958.IV.12

*

Būki palaimintas, sielvarte-skausme!
Tau atveria širdį visi pasmerktieji.
Į juodą bedugnę — krūtinę bejausmę
Tu vienas gyvybės ir galios įlieji.

Ir mano vienatvės įdiržusį kiautą
Tu trupinai ašarų karštu srautu,
Ir vėl savo širdį nuo dumblo nuplautą,
Atgimusią meilei ir džiaugsmui juntu.

Ir vėl man aptemusios akys nušvito,
Ir vėl atsidarė apkurtus klausa,
Ir šviesą regiu prablaivėjusio ryto,
Džiaugsmingai suskambo padangė visa.

Ir pats įsilieju į plaukiančią minią,
Ir žmogų randu žmonėse,—
Ir laimė, ir džiaugsmas sprogdina krūtinę,
Ir veržias į laisvę dvasia.

[1957.V.30]

IX. DŽIAUGSMUI

Riedėkite, neramios jūros bangos,
Laisvai, plačiai!
Nuo kalno vienišos viršūnės
Jus vėl matau.
Seku laivus su nusidriekusiais padange dūmais
Ir žvejo baltaburę laivę,
Ir klykiančias viršūm bangų žuvėdras,
Ir tūkstančius skaidrių liepsnelių,
Kai jos užsidega ir gęsta tolumoj.

Pasisuku atgal —
Ir štai kalnų viršūnės
Kaip nuotakos su balto šilko šydrais
Į mėlyną dangaus aukštybę kelia galvas.

O apačioj —
Plačiųjų lygumų žaliuos laukuos
Marguoja miestų daugiaaukščiai rūmai

Ir kaimai soduose paskendę,
Ir sodriaspalvės dirvos,
Kur bręsta duonai grūdas
Ir sirpsta saulėj vaisius
Ir sultimis pabrinkę kekės
Saldžiam, meilingam vynui.

Antai žmogus —
Vienur per bekraštinę jūrą irias,
Kitur į žemę rausias,
Kitur į baltąją viršūnę stiebias.
Ir spindi viltimi jo akys,
Ir plaka džiugesiu širdis.

1958.IV.13

*

Pakilkit į dangų, trimitai,—
Sugriaudėkit, būgnai, timpanai!
Skambiau susiderinkit, stygos,
Būties iškilmingai Hosanai!

Išnešiu aš savo vienatvę
Į saulėtą aikštę, į gatvę,
Kur minios, nuo džiaugsmo apsvaigę,
Tos ryto giesmės dar nebaigia.

Jau saulė pakilo aukštai,
Visi pražydėjo žiedai,
Ir paukščiai, sparnais suplasnoję,
Padangių žydrynėj skrajoja.

Ir aš tartum paukštis skrendu,
Šviesių sužavėtas vaizdų,
Ir džiaugsmą širdy pajutau,
Kad visą pasaulį matau,

Kad žemės aidiją girdžiu
Kaip arfą būties šimtastygę,
Kuri stebuklingais garsais
Suvienija kapą ir vygę.

Skaidrėkite saulėje, toliai!
Išnykite, kraupūs šešėliai!
Į dangų išsitiesė rankos,
Ir širdys aukštyn pasikėlė.

Bučiuokitės, broliai!
Gaivinkite džiaugsmo jausmus!
Skaidrėja pakalnės ir toliai,
Ir saulėm nušvito dangus.

1957.V.30

I. PIRMIEJI ŽINGSNIAI

Iš juodo chaoso gaivalingų gelmių
Suspindo protinga būtis —
Ir pirmosios ašaros,
Ir pirmas šypsnys
Pasveikino tekančią saulę.
Išalkusios lūpos godžiai įsikibo
Į motinos krūtį
Ir pirmąją mįslę įspėjo —
Gyventi ar žūti.

Plačiai atsidarė nustebusios akys,
Ir rankos spindulius gaudė.
Tai motinos žvilgsnis jį glostė,
Ir meilė jį šildė,
Ir lūpos aistringai bučiavo.
Tada jis užmigo tyliu miegu
Ir ilgai miegojo.
Ir jokis dar sapnas jo nedrumstė miego,
Ir niekas nejaudino jojo.

O kai atsibudęs pratrynė akis,
Nustebęs pamatė stebuklų stebuklus:
Aukštai šviesoje spinduliavo dangus
Ir plaukė balti debesėliai,
Žemai mirguliavo žiedai
Ir medžiuose paukščiai čiulbėjo,
Ir dar kažkokia stebuklinga daina,
Saldžių, graudulingų jausmų kupina,
Iš mėlynų tolių skambėjo.

Tada jis į aukštį pakėlė rankas
Ir pirmąjį žingsnį nedrąsų
Į tolį nežinomą žengė,
Ir pirmąsyk žemę po kojų pajuto.

Ir pirmąsyk ilgesio šauksmas išsprūdo
Ir kilo į dangų vėjelio plevenime:
— A-a... a-a... a-a!.. —
Ir reiškė jis pirmąjį susižavėjimą:
— Sveikas, gyvenime! —

Ir aš su juomi pakartojau
— Sveikas, gyvenime! —
Ir, motinos prieglobstį jaukų palikęs,
Netvirtu žingsniu
Išėjau į pasaulį.

1958.XI.10

II. SĖJA

Laukų ir dirvonų platybės
Dar skendėjo ūkanų jūroj,
Bet žvaigždės jau blėso danguj.
Rytuos pamažu
Jau skyrės šviesa nuo tamsos,
Pirmieji neaiškūs šešėliai
Jau pažemiu slinko,
Ir kažkokis paukštis
Kažkur tolumoj sučiulbėjo.

Ėjau kaip apsvaigęs
Į ryto žaroj spinduliuojantį tolį
Ir tekančią saulę
Pasveikinau alkstančių lūpų šypsniu.
Tą dieną buvau kaip garuojanti žemė,
Kurią patekėjusi saulė
Pažadino sėklą priimti
Į derlią velėną.

Ir štai prasidėjo stebuklų sėja.
Ir krito į mano išalkusią sielą
Ir rytmečio paukščių daina,
Ir pievų drėgni margaspalviai žiedai,

Ir brėstančio javo maistingasai grūdas,—
Ir visa, ką žemė brandina
Nuo pirmojo rytmečio spindulio
Lig sutemų meto žaros.

Ir dar kažkokie nepatirti jausmai
Užplūdo krūtinę.
Ir džiaugsmas, ir liūdesys,
Ir meilė, ir sielvartas,
Ir mintys neramios
Kaip viesulas drumstės galvoj.

Staiga lyg koks juodas milžino sparnas
Aptemdė ir dangų, ir saulę,
Sugriaudėjo griausmas,
Ir sodrūs lašai suvilgė krūtinę.
Ir aš parkritau į garuojančią žemę
Ir ilgai pailsęs miegojau.

O kai pabudau,
Širdis tartum paukštis plasnojo,
Ir rankos įkibo į juodą velėną,
Ir naujas pro lūpas išskridęs šypsnys
Skatino eit pasitikti
Sekančią dieną.

1958.XI.20

III. Į ŠVIESĄ

Po audringos nakties
Tą rytą pro ūkanas saulė tekėjo,
Ir greit apsiniaukė dangus,
Ir miglų troškinančių debesys
Žemyn nusileido,
Ir kaip pelenai pilkos skraistės
Apvyniojo žemę.
Išnyko žavingasai tolių melsvumas,

Ir aukštos padangės,
Ir slėniai,
Ir jūros įaudrintos gelmės
Išnyko vienoj abejingoj, kurčioj, nebylioj bekraštybėj.

Stovėjau tylus, su nusvirusia galva,
Rūsčiai susikaupęs,
Ir šitaip meldžiausi
Nežinomam Dievui:
— Jei tu mane leidai į didelį šviesų pasaulį
Su meilės ir džiaugsmo ištroškusia siela
Skraidyti laisvai su ereliais
Ir saulės ir žvaigždžių šviesos danguje pasiilgti,
Tai kam šitos sielą marinančios miglos,
Tai kam ši kurčia, abejinga tyla,
Tai kam mano sielvartas
Ir kam mano skausmas,
Jei laimės ir džiaugsmo nė krislo
Nerasiu aš savo nykioj buity?

Ir veltui atsakymo laukiau.
Kaip akmenys sunkūs nukrito be aido tie žodžiai
Į tamsią, nebylią bedugnę.
Tada
Dvi atlaužas titnago kieto kaip plienas pakėliau nuo žemės
Ir vieną į kitą taip skėliau,
Kad žiežirbos skaidrios kaip žvaigždės tamsoj pasipylė
Ir nušvietė taką į kalno viršūnę,
Kuri virš to rūko padangėj viena viešpatavo!

Ir pakreipiau žingsnius į aukštį,
Klupau ir vėl kėliaus,
Ir lūpomis gaudžiau
Erdvių gaivinančią srovę,
Ir pats savo rankomis alpstantį kūną plakiau
Ir spartinau žingsnį.
O aukšty viršūnė kaip tekanti saulė spindėjo,
O eiti į kalną man buvo kas žingsnis sunkiau.

1958.XI.25—XII.4

IV. LAOKOONAS

— Kas gyvas,
Prakeikite savo gimimą
Ir šlovinkit mirtį!
Nėra jums gyvenimo niekur —
Nei miestų didinguose rūmuos,
Nei kaimo surūkusioj lūšnoj,
Nei požemių drėgnuos urvuos,
Nei jūros tamsioj gelmėj,
Nei mėlynų skliautų padangėj!
Visur žaižaruojančios pragaro liepsnos
Nušviečia mirties godžius nasrus.—

Ir štai pajutau, kaip dvi angys
Šlykščiais savo kūnais vyniojas
Ir veržia rankas man ir kojas,
Ir spaudžia krūtinę,
Ir gerklę smaugia,
It plieno grandim apkabinę.

O Viešpatie, oro!
Nors vieną atodūsį!
Nors kartą laisvai atsikvėpti!
Paskui —
Tekrinta ugnis iš dangaus,
Tepermerkia žemę
Kraujas raudonas!
Taip žuvo prieš amžius, gindamas Trojį,
Pasmaugtas dviejų gyvačių
Laokoonas.

Bet štai —
Godžiai apsirijo gyvatės
Savaisiais nuodais.
Ir milžino rankos
It replės suspaudė jų gerkles.
Ir žuvo gyvatės,

Kaip kraujo godžiai prisisiurbę tironai.
Ir naują gyvenimo dieną sutiko
Naujieji Laokoonai.

1958.XI.27

V. RAMUNĖ

— Iš ko tu išdygai, ramune baltoji?
Ir kam savo praskleidei žiedą?
Su saule pakilusių vargo našlaičių
Per veidus dar ašaros rieda.

Šešėliuos dar glūdi kapai ir griuvėsiai,
Ir vėjai vien pelenus žarsto.
Negreitai pakils į gyvenimą daigas
Iš smilgom apžėlusio karsto.—

Atsakė ramunė:
— Išdygau iš savo gimtosios velėnos,
Savųjų šaknų atžala.
Ir žiedu ankstyvu baltai pražydėjau,
Kad būt jums šviesesnė diena.

Neverkit, našlaičiai!
Ir mylimos ašaras skausmo nubraukit!
Teilsis ramybės ūksmėj kapinynai.
Jau stiebias į saulę atgiję griuvėsiai,
Ir sultimis bitę vilioja žolynai.—

Taip tarė ramunė,
Mane savo baltu pasveikinus žiedu.
Ir vėl aš gyvenimo šviesią kūrybą
Į naują darbymetį žengdamas giedu.

1958.XI.28

VI. PABAIGTUVĖS

Dabar man beliko tik vienas
Sunkus ir tolimas žygis.
Kai ilstančią širdį ir džiūstančias lūpas
Suvilgys gaivinanti ryto rasa
Ir jos prasiskleis netikėtu šypsniu,
Paskui, apsiniaukusios saulės šešėly,
Galbūt apmaudingai tulžim apsikartins,
Aš vienas išeisiu į didelį kelią,
Kur veda į svyrančiom varpom banguojančią dirvą —
Į žydrąjį tolį —
Į vakaro sutemų tylą.

Viena man beliko diena —
Pribrendus darbymečio pjūtis.
Paskui — pabaigtuvės.
Ar linksmos —
Su smuikais, ragais ir trimitais,
Ar liūdnos —
Su tramdomų ašarų spindesiu,
Dabar nežinau.

Tik viena žinau:
Jei, vakaro šiandien sulaukęs,
Išeisiu lydėti
Į rimstančią jūrą beskęstančios saulės
Ir būsiu kaip ta paskutinė
Granito pakrantėj sudužus banga,
Pažvelgsiu į pirmą danguj įsižiebusią žvaigždę,
Godžiai atsikvėpsiu
Ir tarsiu:
Kokia nuostabi ši diena!

1958.XII.14

VII. POILSIS

Ir šitai pro ūkanas aušta
Jau mano sekmoji diena —
Bet šiandien su saule nekelsiu,
Jau darbo ir triūso gana.

Širdis, ilgai plakus, pailso,
Ir kvapo krūtinėje stoka,
Ir kopti į kalną nėr galios,
Ir ranką sugniaužti sunkoka.

Bet, dirbus stropiai šešiadienį,
Dvasia poilsiauti nepratus.
Aš dar sykį eisiu į lauką,
Kur driekiasi vieškeliai platūs.

Kur kryžkeliuos klupdamas klydau,
Dienas sielvartingai lydėjau,
Tik savo gyvenimo džiaugsmo
Pavyti, deja, nesuspėjau.

Į tolumą kelias vingiuoja,
Jau žygiui dienos neužtenka.
Jau saulė į drėgną pakalnę
Pro kryžkelės jovarus slenka.

Ir kyla pavidalai blaukūs,
Ir telkiasi vienas po kito,
Ir kažką kuždėdami tyliai
Mane ilgesingai apspito:

— Sudie, mūsų tėve ir broli,
Ir drauge!..
Mes esame broliai ir sesės,
Iš sielvartų tavo išaugę.

Tu greitai nueisi į naktį,
O mes pasiliksim
Ir auštančią dieną kaip paukščiai
Su tavo giesme pasitiksim.

Ir šitai mane jie apglobia
Sparnų ilgesingu pavėsiu,
O saulė už medžių kamienų
Užgeso...
Dabar pasilsėsiu,
Dabar pasilsėsiu.

1958.XI.11

KRINTANTI ŽVAIGŽDĖ

I. DRAUGAS

Turiu aš vieną draugą —
Nebylų, niūrų, rūstų.
Nėra tokio man sielvarto nei džiaugsmo,
Kurio jis nepajustų.

Manęs jis niekad nepalieka,
Jis dieną naktį su manim,
Su trumpo džiaugsmo valandėlėm
Ir juodo sielvarto mintim.

Jei šviečia saulė, jo šešėlis
Man priekin driekiasi ant tako,
O tamsią naktį kaip vaiduoklis
Jis kažką kužda, kažką sako.

Jei ne greta, tai už pečių,
Jei nematau, tai jį jaučiu —
Ir savo liūdnoje vienatvėj
Aš jį myliu ir nekenčiu.

II. KAM AŠ GYVENAU

Vėlai išėjom mudu į tą krantą,
Kur stūksojo pajūry it granito siena.
Apačioje piktai murmėjo bangos,
Sūriais purslais taškydamos į veidą,
Viršuj, tamsiai žydram aksomo aukšty,
Mirgėjo graudžiai žvaigždės,
Ir Paukščių Kelio balzgani miglynai
Pro jas nykiai aukštybėse bolavo.

ir taip man tapo neramu
Akivaizdoj tos begalinės jūros
Ir to svaiginančio padangių aukščio,
Ir žaižaruojančių danguj žvaigždynų,—
Ir tokį klaikų pajutau savy tuštumą
Su savo sielvartais ir ilgesio jausmais,
Ir trumpo džiaugsmo nykstamom minutėm,
Kad nejučiom užliejo širdį
Maištingas, juodas įnirtimas,
Ir kumštys apmaudingai susigniaužė,
Ir pro sukąstas lūpas
Prasiveržė tie kartūs žodžiai:

— Sakyki tu, kuris mane sekioji
Nuo pat tos valandos,
Kai atėjau į šitą klaikią žemę,
Kur aš einu
Ir kam aš gyvenu?
Ir kam ta jūra
Ir tie aukščiai,
Ir tos liepsnojančios aukštybėj žvaigždės,—
Ir kam ta žemė, kuri mus nešioja,
Jei visa tai vien krislas amžinoj bedugnėj,
Kurios protu apimti neįstengi,
Kur maišosi jausmai ir klysta mintys,
Ir kur nebežinai nė kaip vadintis?
Sakyk ties šia grėsminga bedugne,
Kam atvedei į šį granito krantą ir mane?
Iš kur esu atėjęs
Ir kam aš gyvenau? —
O jis atsakė:
— Nežinau.

III. TU MEILE NETIKĖK

Aš meilę šlovinau
Ir giesmes jai giedojau,
Tavim tikėdamas,

Žmogaus buities rytojau!
Tačiau ne vienas brėško jau rytojus,
Aušrom didingai raudonavo,
Ir ne viena banga
Krauju tą žemę nuskalavo.
Ir šiandien štai,
Kai saulė leidosi už jūros,
Dangus ilgai
Ugniniais atspalviais žioravo,
Ir paukščiai klykdami
Baugiai į tamsą nuplasnojo.

Dabar šią nykią naktį,
Tarp murmančios gelmės
Ir sidabrinio Paukščių Tako,
Kažkas palinksta ties manim
Ir, šaldydamas širdį
Žvarbiu atodūsiu,
Pakuždomis man sako:
— Tu meile netikėk!
Nėra šioj žemėj meilės.
Yra savimeilė —
Plėšri, kerštinga, pavydi,
Yra aistra
Kaip vilkė alkana
Ir jos atsitiktinis vaisius —
Be savo valios ir be noro
Į žemę nutremtas žmogus.
Tegu jisai kaip aklas kurmis
Drėgnam tamsiam dirvone rausis,
Tegu jisai kaip Dievas
Su žvaigždėmis padangėj lenktyniaus,—
Vis tiek — viena sekundė jo buitis,
Ir niūrų skelbia jam sprendimą
Visagalingoji mirtis.
Ir visa tai, ką tu regi —
Tą žemę, kurią tu myli,
Skaidrias žvaigždes, kuriom gėries —
Apglėbs kurčia ir nebyli

Žiotis juodosios nebūties.
Tu meile netikėk!
Jinai ne džiaugsmo,
Tik juodo sielvarto versmė.
Ne jai širdies rauda,
Ne jai nė džiugesio giesmė.
Tu meile netikėk,
Tu meile netikėk!..—

Ir aš klausiau to kuždesio klastingo,
Ir kraujas gyslose man stingo.
Tada kreipiaus į savo rūstų draugą:
— Sakyk, ar visa tai tiesa?
Jei šita žemė ir dangus
Vien nykstamybės atnašas baugus
Ir jei žmogaus būtis visa
Viena apgaulė ir kančia,
Tai ko aš veltui ieškau čia
Ir ko gi tu
Čia su manim budi nakčia?
Ar ne geriau ir man, ir tau
Pabaigt gyvenimą kartu
Ties šituo pilku granitu? —
O jis atsakė:
— Suprantu...

IV. METEORAS

Tada aš pažvelgiau žemyn,
Juodon kaip pragaras žiotin.
Tenai verpetai sūkuriavo,
Ir bangos akmenis skalavo,
Ir iš gelmės šalta, pikta
Į veidą tėškė man puta.

Ir aš panorau paskutinį kartą
Pakelt į aukštumą akis,
Kur žvaigždžių spindulingieji sietynai
Mane tiek kartų guodė ir žavėjo,
Ir jų spinduliuose tiek kartų dingo
Juoda gėla to siaubo sielvartingo.

Ir štai viena iš pat zenito
Į žemę žvaigždė suliepsnojus krito.
Ji krito dangų skrosdama
Lyg užkeikta strėlė
Iš mylimojo rankos
Į mylimosios širdį.
Ir vis kaskart skaidriau liepsnojo
Ir švietė akį veriančiom spalvom,
Ir milijonai sūkuriuojančių ugnelių
Lydėjo jos kritimo kelią.
Ir tuoj čia pat prie mano kojų
Į murmančią piktai bedugnę
Ta žvaigždė iš dangaus zenito
Ugnim žioruodama
Ūmai it žaibas krito.
Ir spiečius žiežirbų spalvingų
Nuskaidrino audringą jūrą
Ir pilkąjį granito krantą.
Nuskaidrino ir manąją
Siaubingo sielvarto
Apniauktą širdį.
Ir džiaugsmą sieloj pajutau,
Kad žvaigždę iš dangaus
Į žemę skrendančią,
Liepsnojančią
Matau.

Tada tariau aš tam,
Kur ties manim glūdėjo kaip šešėlis:

— O juk tatai ne žvaigždė krito
Iš aukštojo zenito,
Tik pats menkiausiasis visatos krislas,
Pakluses žemės traukai,
Į ją atsitrenkė
Ir subyrėjo...
O šitos žiežirbos
Ir kaitrios liepsnos,
Ir daugiaspalvės ugnys,
Ir širdį jaudinantis džiaugsmas —
Tai menkame krisle
Glūdėjusi galia.
Palik mane
Ir man dangaus žvaigždėto neuždenk! —
O jis atsakė:
— Džiaukis ir gyvenk!

Kaunas
1959.VIII.13

V. PRIEŠ RYTĄ

Seniai užgeso jau vakarės žaros,
Tik skaidrios žvaigždės aukšty tebešviečia,
Tik draugo rankos, tokios vėsios, geros,
Pakeltą veidą tylomis paliečia.

Širdy nebėr nei apmaudo, nei pykčio.
Nei abejonių sielvartingo tvaiko.
Aš toj atkrantėj ligi ryto likčiau,
Kur vėjas plaukus glostydamas draiko.

Žinau, netrukus ims jau aušti rytas —
Manasis rytas, tiek naktų ieškotas,—
Manasis rytas, niekad nematytas,
Kurio ilgėjosi širdis ir protas.

Žinau, to ryto tekančioj aušrinėj
Sušvis naujos dienos ugninės žaros,
Tačiau dėl ko nerimstančioj krūtinėj
Vėl liūdna ir graudu, ir gaila daros?

Šią naktį noriu džiaugtis ir gyventi.
Tegul negreit dar mano rytas švinta!
Širdis ilgai viena padangėj kentė —
Tegul ir ji kaip žvaigždė žemėn krinta.

Aš lauksiu čia, kol ims liepsnoti žaros,
Kol skaidrios žvaigždės aukšty tebešviečia.—
Kol draugo rankos, tokios vėsios, geros,
Pakeltą veidą tylomis paliečia.

1959.VIII.29

VI. PASKUTINIS NORAS

Dabar ir mirdamas
Aš noriu džiaugtis ir gyventi,
Kad juodoje nakty
Negestų mano šventė.

Tam rūme begaliniam
Tarp skliauto žiburių
Plevenančią liepsnelę
Ir aš įžiebt turiu.

Tada nueidamas
Sakysiu, kad žinau,
Iš kur esu atėjęs
Ir kam aš gyvenau.

Paskui tegul didžioji
Visatos nežinia
Kaip menką žemės krislą
Priglobia ir mane.

Ir šią akimirką
Tik vienas kyla noras:
Kad krisdamas liepsnočiau
Kaip šios rudens nakties
Padangių meteoras.

Kaunas
1959.VIII.13

ŽEMEI GIMTAJAI

Meluotų, kas sakytų,
Kad aš tavęs nuo pat jaunystės nemylėjau.
Kiekvieną vakarą, kiekvieną rytą
Aš su tavim džiaugiausi,
Su tavim kentėjau.
Ir daug viltingų pažadų po tavo kojų
Buities keliais klajodamas aukojau.

Dabar, kai saulė gęsta vakaruos,
Aš vėlei prie tavęs kaip motinos glaudžiuos,
Praėjusių dienų svajonėm gyvenu,
Džiaugiuosi tuo, kas buvo ištesėta,
Ir gaila to, kas buvo vien žadėta,
O virto vien tik sauja
Pilkųjų pelenų.

Menu aš daug juodų dienų
Ir šviesųjį po audros rytą,
Kai tu it vargdienė našlaitė,
Suvarginta ir įbauginta,
Tačiau iš smurto gėdos išvaduota,
Ryžtingai pakilai ir nuėjai kartu
Statyti naujojo pasaulio
Šeimoj išlaisvintų tautų.

Dabar man gera su tavim
Laisvai, džiaugsmingai atsikvėpti.
Žvilgsniu plačias dirvas aprėpti,
Pavydulingai ežiomis neišraižytas,
Kur plotai auksavarpio javo
Saulėteky kaip jūra subangavo.

Lig pat mirties budėsiu su tavim,
Su sielvarto ir džiugesio mintim,
Mane syvai tavieji išmaitino.

Kaip sūnų tu lig šiol mane globoji.
Ir laimės didesnės širdis nežino,
Kaip džiaugtis su tavim,
Tu mano žeme, motina gimtoji.

Kaunas
1959.VIII.18

BŪTIES VALANDA

Paskutiniojo mano kūrybos laikotarpio, nuo 1955 metų, eilėraščių dalis išspausdinta mano „Raštų“ I tome, skyriuje „Vakarėj žaroj“. Kitus, vėliau parašytus eilėraščius, nors ir ne visus, dedu į šį „Būties valandos“ rinkinį.

Jei skaitytojas norės pasekti mano poezijos lyrinio herojaus išgyvenimus, jų raidą, pastebės kai kurį šio paskutiniojo laikotarpio temų, motyvų panašumą su jaunystės lyrika.

Gamta, meilė, mirtis, būties prieštaringumas — štai pagrindinės temos, kurios įvairiais variantais kartojasi jaunystės ir pastarųjų metų poezijoje. Tik dabar jos įgyja gilesnės prasmės, sutinkamai su amžiumi ir gyvenamąja epocha, pažymėta dideliais laimėjimais, progreso poslinkiais — tačiau ir tragišku nerimu dėl žmogaus likimo griaunamųjų jėgų akivaizdoje.

Aš tikiuosi, kad ir ši mano poezija patarnaus kūrybinėms žmogaus galioms.

1963.VII.14

DIENŲ TĖKMĖJ

MANO MĖNESIAI

SAUSIS

Iš lėto pasisuko metų ratas,
Ir jo pirmasis stipinas
Mane iš nebūties iškėlė.
Pirmoji mano ašara
Ir pirmutinis šypsnys
Sustingo tekančios to ryto saulės
Blankioj šviesoj.

Legenda sako,
Jogei trys karaliai praėjo netoliese
Nuo mano vargano lopšelio.
Gal būt, kad jųjų dovanų
Tą žvarbų sausio rytą
Ir man keli krislai nukrito.
Nes mano priešai ir draugai man sako,
Kad vien tik gėlės klojasi
Ant mano tako.

Bet ne.
Tai mano motinos dosningos krūtys
Man davė stebuklingų dovanų,
Kad aš, mažytis ir silpnutis,
Lig šiolei nepalūžęs,
Su degančia širdim tolyn einu.
Šios žemės mano neįspėtai būčiai
Nereikalingi buvo man karalių
Dovanų likučiai.

1960.VI.13

VASARIS

Apgavikas!
Vasaros vardu žieduotu
Prisidengęs.
Šaltas, plikas
Sniego pusny
Susirangęs!

Kaip be apmaudo minėti
Tavo vardą apgaulingą?
Tu vasaris?!
Spaudžia speigas, siaučia pūgos,
Dieną naktį sninga, sninga...
Kurgi paukščiai, kurgi gėlės,
Kur dienovidžiai ir žaros
Šiltadienės vasarėlės?

—Tik pažvelk pro savo būsto
Menką langą! —
Pažiūrėjau — stebuklinga:
Niūrūs prietemos šešėliai
Kažkur dingo.
Tai šalta vasario saulė
Lango stiklą palytėjo,
Ir žiedai pasaulio kito
Pražydėjo, suklestėjo.
Spindi krištolo skaidrumo
Lieknos palmės ir lelijos,
Ir vijokliai, ir lapuočiai,
Ir žiedai iš saulės rūmo
Neregėtos augmenijos.

Stebuklinga, stebuklinga!
Už tų puokščių ir lelijų
Baltos žvaigždės žemėn sninga.
Tu vasari!
Nuostabus stebukladari!
Aš be apmaudo minėsiu
Tavo vardą apgaulingą.

1960.VI.14

KOVAS

Išėjusį dirvon artoją,
Išvariusį pirmąją vagą,
Čia pat iš paskos sekioja
Jo stropus palydovas —
Baltasnapis kovas.

Jis stveria čia vikšrą, čia slieką
Ir storu snapu knisinėja:
Tegu jokis kirmis vagoj toj nelieka,
Kur ruošia artojas sėją.

Myliu aš tą paukštį,
Truputį nerangų,
Tačiau taip labai nuotaikingą.
Jis pirmas prablaivo pavasario dangų,
Kai net nežinai,
Ar čia lyja, ar sninga.

Mylių ir tą mėnesį — jo vienavardį,
Pavasario pirmąjį mostą,
Kai saulė ligonio dar neskustą žandą
Gaivinančiai rytą paglosto.

Susirėmė dvi prieštaringos galybės
Pusiausvyroj lygios nakties ir dienos.
Šviesa nugalės!
Velėnoj, kur kovas kenkėjų
Vikšrus rinkinėja,
Pavasario saulė daigus sukilnos.

1960.VI.15

BALANDIS

Tavo vardas nuo seno — balandis,
O šiandien — taika.
Šiandien nori balandį padangėn skraidinti
Ir seno, ir jauno ranka.

Balandžio jokis nesugeba vanagas
Sugauti ir sudraskyti.
Gražu pažiūrėti, kai, priešo išvengdamas,
Jis saulėje nardo ir švyti.

Kai pašelmenėj ar ant stogo
Burkuoja balandžių pora susiglaudus,
Ir seno, ir jauno krūtinę
Užplūsta jausmai,
Svajingi ir džiugūs, ir graudūs.

Pavasario saulėj su sprogstančiu pumpuru
Balandy pražysta gražiausia svaja.
Teklesti pasaulyje
Meilė ir džiaugsmas
Taikos globoje.

1960.VI.20

GEGUŽIS

Gegužį dainavo ne vienas poetas,
Ir man čia belieka nedaug kas pridėti.
Gal dainas dainuoti, daug kartų girdėtas?
Alyvų paunksmėj svajot ir mylėti?

Norėčiau aš vien į tą meilės idilę
Įpinti nors vieną rūstesnę gaidą.
Prabilkit, kas skurdot per žiemą nutilę!
Pavasario audros te jūsų nebaido.

Išeikit į laisvę, kai pirmas griaustinis
Ir žaibas paskatins pavasario liūtį.
Ir ryžto balsai nuaidės iš krūtinės,
Kad gera šioj žemėj gyventi ir būti.

Būk sveikas, geguži, pražydęs raudonai,
Maištingom, viltingom dainom nuskardėjęs!
Pakilo į saulę širdžių milijonai,
Laisvų kaip tas drumstas pavasario vėjas.

Jos šlovina laisvę, kur laisvė pražydo,
Jos smerkia vergovę, kur slegia vergovė.
Teskamba balsai, kur gegužy pragydo,
Teskleidžias žiedai, kuriuos saulė sukrovė.

1960.VI.20

BIRŽELIS

Iš kur tas ulbėjimas smuikų ir fleitų?
Iš kur tas svaiginantis širdį *andante*?
Kad tik nenutiltų, kad tik nepraeitų
Taip greitai birželio simfonijos šventė!

Tačiau ta naktis taip trumpa nematytai!
Dar žvaigždės zenite sužibti nespėjo,
O paukščiai jau brėkštantį sveikina rytą,
Ir topolių lapai guviai sušnarėjo.

O aš dar nenoriu nė saulės, nė ryto.
Nenoriu, kad sutemų burtai praeitų.
Nurimus širdis visą amžių klausytų
Birželio simfonijos smuikų ir fleitų.

1962.VII.31

LIEPA

Man liepos mėnesis — ramybė.
Visi jausmai atostogauja.
Jau praeity gegužio aistros,
O dar toli rudens klampynė,
Ir, rodos, žemėj nieko naujo.

Oi, netikėk!
Kai saulė triūsia visą dieną,
Net niūrūs pašaliai nušvitę.
Giliausiam patvorio brūzgyne
Išgirsi dūzgiant darbščią bitę.

Nuo dulkių vyšnią ir avietę
Nuplaus griaustinis su lietum.
O jei dienovidį išalksi,
Tu sausą, kietą duonos plutą
Patepki kvepiančiu medum.

Štai vakarai ugnim žioruoja,
Ir saulė glosto pilką kalvą.
Pasilypėk į tą kalnelį
Ir vasaros nakties ramybei
Nulenki galvą.

1962.I.19

RUGPJŪTIS

Jau nužvangėjo paskutiniai dalgiai,
Ir pasišiaušė dirvose ražienos.
Laukuos erdvu,—
Ir taip man gera,
Kad esu čia vienas.

Aš tyčia išėjau šį vakarą vėlai,
Kai prieblandos žara už tų kalvų išblėso,—
Ir įkvepiu giliai —
Lig pat širdies —
Gaivinančią rugpjūčio vėsą.

Man ši naktis — seniai lauktoji šventė.
Žvelgiu aukštyn į dangų, juodą, gilų,—
Ten pirmąsyk taip skaidriai šviečia žvaigždės,—
O jau širdy seniai dienos aidai nutilo.

Rugpjūčio naktį žvaigždės didelės ir skaidrios.
Rugpjūčio naktį žvaigždės žemėn krinta.
Jau!.. Suplieskė viena!..
Per visą dangų takas
Lig pat manęs auksinėm žiežirbom sušvinta.

Vidurnaktis.
Lyg kažkoks garsas toly nuaidėjo...
Jau metas grįžt iš tos nakties,
Vėsios, tylios.
O žvaigždės dar ryškiau padangėj suspindėjo.
Gal dar viena nukris?
Ir aš nenoriu grįžti atgalios.

1962.I.30

RUGSĖJIS

Į dirvą pasėto žiemkenčio
Rugio ir kviečio
Prasikalė pirmas daigas,—
Ir štai jau želmuo
Rugsėjy vešliai sužaliavo.
Tai kas, kad jį rudenio šalnos
Baltu šerkšnu marins naktimis,—
Tai kas, kad jį gruodas
Sukaustys sustingusioj žemėj,—
Tai kas, kad jį speigas ir pūgos
Užklos patalais balto sniego!

Pakilus pavasario saulei,
Pakils ir rugsėjo želmuo
Ir vasarą brėstančiom varpom
Kaip jūra plačiai subanguos.
Bus duonos,
Juodos, kasdieninės,
Bus šventėms
Balto pyrago.

1962.VIII.4

SPALIS

Tavo paletėj visoki dažai.
Liepas ir beržus prie kelio,
Klevus ir kaštonus pakiemiais
Geltonai, rudai ir raudonai paišai,
O dangui nesigaili pilko
Su mėlynom properšom
Ir šitais lengvais debesėliais
Iš balzgano šilko.
Pro juos į pakalnės šešėlius antai
Dar spindulius saulės
Kur ne kur barstai.

Dėkoju tau, spali,
Už tuos stebuklingus dažus,
Kad, baigiantis mano šių metų kelionei,
Palydi mane į tamsą ir šaltį
Šviesiai nusiteikęs
Ir toks gražus!

1962.VIII.6

LAPKRITIS

Ir vėl ta dargana!
Ir vėl tie lapkričio drėgni, šėmi rūkai!
Ir vėl širdis migloto liūdesio pilna,
Kad taip toli
Tu giedrą džiaugsmą palikai.

Tačiau nesižvalgyk
Atgal į saulėtus vaizdus.
Dar vienąsyk
Būk šaltas, kietas
Ir rūstus.

Nesižvalgyki atgalios
Į tai,
Ko šiandien nematai.
Daugiau tavęs nebevilios
Nei saulės burtai,
Nei žiedai.

Kai sniegas lauką užpustys
Ir ledas vandenis užties,
Tu būsi vienišas svetys
Trumpos dienos,
Ilgos nakties.

1961.XI.23

GRUODIS

Kelionė buvo neilga.
Jau žengiam paskutinį žingsnį —
Ir pabaiga.
Pirmyn su nerimu žvelgiu.
Širdy gėla ir maudulys.
Į juodą, žvarbią gruodžio naktį
Ir vėl mintis nuklys.
Pradžioj žiemos naktis ilga,
Gal siautės vėtra ir pūga,
Gal speigas, alkanas, žiaurus,
Atidarys godžius nasrus.

Taip, iš tiesų.
Ir dienomis, ir naktimis
Niūru, tamsu.
Ir šaltis spaudžia vis labiau,
Ir vėjas rūstauja žvarbiau,—
Ir aš einu be atvangos
Sutikt žiemos,
Šaltos, ilgos.

Bet štai baigias gruodis jau,
Ir sieloje staiga šviesiau.
Tegul sau siautėja pūga,—
Jau skelbia gruodžio pabaiga:
Tau grįžta saulė!

Ir aš kartoju:
Saulė grįžta!
Ir štai krūtinėj pajuntu
Atkaklų ryžtą:
Pro speigą, vėtrą ir pūgas
Į grįžtančią šiandieną saulę
Ištiest rankas!

1961.XII.5

RUDENĮ

Lik sveikas, lape,
Šalnos šią naktį
Pakąstas,—
Ant mano tako
Ankstybą rytmetį
Rastas.

Matau, kad saulės
Stropi tarnyba
Sutriko.
Tik varna kranksi
Ant medžio stagaro
Pliko.

O man neliūdna.
Einu taku tuo
Kaip jaunas.
Žinau, kad naujas
Ant stagaro pumpuras
Kraunas.

Kaunas
1959.X.7

ŠITAS PAVASARIS

Išeisiu, sakau, tą ankstyvo pavasario rytą
Į didelį kelią, į saulėtą lauką,
Į žydrą padangę, į nuostabią buitį,
Lig šiol nepatirtą, lig šiol nematytą,
Kur mėlynos vilnys kalnelių viršūnėm sruvena
Varpai sidabriniai padangėj skardena —
Ir viską, kas juoda, ir viską, kas sena,
Sutirpdo, suskaldo, naikina ir griauna,
O kelia ir ugdo, kas nauja ir jauna.

Man daugel pavasarių sveikinti teko.
Bet šitas, bet šitas!
Jis liks širdyje amžinai įrašytas
Su džiaugsmo verpetais, su sielvarto lūžiais,
Su nerimastingom mintim galvoje
Ir su ilgesinga svaja.
— — — — — — — — — — — — — —
Ir štai aš pavasario plotais klampoju,
Velėną minu ir per balą brendu.
Pakriūtėje sniegas dar gurgžda po kojų,
Ir pėdos kreivai slidinėja ledu.
O miško pavėsy prie pelkėto liūno
Pliki stagarai dar be pumpuro tūno,
Pilkom samanom pasišiaušę krantai,
Ir pūsčioja vėjas piktai.

Į saulę, į saulę!
Į tą pakelės spinduliuotą viršūnę!
Prasmeki, tu pelkėtas raiste ir liūne!
Pavasario godos ir viltys ne tau!
Aš naują gyvybę staiga pajutau
Savo dvasioj ir kūne.

Aplink stebuklinga — erdvu ir šviesu.
Krūtinėj dar niekad nebuvo
Taip laisva, didinga, guvu ir drąsu.
Lyg tartum aš viso pasaulio
Valdovas esu!
Žvelgiu atgalios —
Nei liūno, nei balų.
Tik, rodos, ten krištolo vaiskūs stiklai,
Juose gi padangės žydri gabalai,
Ir saulių šimtai suliepsnoję
Mirgėdamos pelkėj skrajoja.

Žvelgiu dar į tolių miglotas erdves —
Ar mėlynam ruime nerasiu tavęs,
Tu manojo ilgesio drauge šviesi.
Kokiam tu pavasario burte esi?
Aš ieškau tavęs,
Kur saulėtos vilnys kalnelių viršūnėm plevena,
Sidabro varpai iš padangės skardena
Ir viską, kas juoda, ir viską, kas sena,
Sutirpdo, suskaldo, naikina ir griauna,
O kelia ir ugdo,
Kas nauja ir jauna.

Bet šitai ant saulės užslinko
Niūrus debesėlis,
Ir mano viršūnę užklojo
Šešėlis.
O mėlynos erdvės masina
Ir širdį neramią graudina,
Ir toliai vilioja migloti
Pavasario džiaugsmo
Ir meilės ieškoti.

Vilnius
1960.IV.14

PER VĖLAI

Ant kelio, ant lauko purvynas,
Dar eina iš žemės šalti pašalai.
Dėl ko gi ir mano krūtinėj
Jausmų pumpuruotas daigynas
Atgijo šįkart taip vėlai, taip vėlai?

Šį rytą visur stebuklinga:
Ir paukščiai pragydo, ir sodai pražydo.
Masina pavasario šventės stalai,—
Svečių į tą puotą nestinga.
Tik aš į ją kviestas, deja, per vėlai.

Aš meilės svajų vieną sykį
Pavasario rytą klausiausi mielai,—
Ir vienas man žodis į širdį įkrito.
Tą žodį man šiandien tu vėl pasakyki,
Kad ir per vėlai, per vėlai...

1960.IV.18

NEMIGŲ BŪSENOS

NEMIGA

Įkyrėjo sąmonės skaidri šviesa,
Minčių judrus gyvatynas.
Per jautri pasidarė klausa —
Už sienos knarkia kaimynas.
Tą ilgą nuobodžią naktį
Širdis per stropiai ėmė plakti,
Ir akys, tamsoj apsipratę, įžiūri
Vakarykštės dienos klaikų tūrį.
Nieko nelaukiu iš tos ilgos nakties,
Vien tik juodos tylios nebūties.

Vilnius
1959.X.28

JUODIEJI VARNAI

Aš norėčiau šį rytą pabusti
Su šviesiom mintim,
Su gerais troškimais.
Tegu šių sutemų juodi varnai
Skrenda šalimais!

Klausyk — jie jau čia!
Jie suka aplinkui
Ir kranksi
Savo gerkle godžia.

Ne, geriau jau šią naktį užmigti
Mirties miegu...
Ak, ir vėl tos juodos mintys!
Varyk jas šalin!
Išnykit!.. Prasmekit!..
Ne, palūkėki... Tegu, tegu!..

Kaunas
1959.X.15

SAPNAI

Sapnuoju jų visokių —
Gerų ir blogų,
Švarių ir begėdiškų.
Nuo vienų saldu krūtinėje daros,
Kiti kamuoja
Kaip klaikus košmaras.
Džiaugiuosi, kai šitie nuo siaubo
Pavirsta į nieką.
Negaila nė tų,
Kurie su šypsniu,
Auštant dienai, palieka.
Tačiau to vienintelio pasigendu,
Kuriame juodą naktį
Pasirodei man tu.

1959.XI.1

PAVYDAS

Vakar vidurnaktį
Aršioj kovoj
Tariausi pavydui išlupęs nagus,
Kad jis mano meilės daugiau nedraskytų.
Paskui užmigau giliu miegu
Ir kėliaus su saulėtu rytu —
Ir visą dieną
Man buvo ramu ir džiugu.

Bet šitai jau prieblandoj slenka šešėliai,
Ir kažkas krūtinėj maudžia.
Ir dilgina vėlei
Tą opą prakeiktą, skaudžią.
O Dieve!
Ir vėl tas žodis —
Tas šypsnis —
Tas žvilgsnis —
Ta ašara,
Nuriedus vogčia!
Ir vėl ta pati kančia!
Atgijo krūtinėj žvėris plėšrus,
Išleido nagus, atidarė nasrus,
Kad vėl mano meilę draskytų
Per naktį,
Lig ryto — — —

1959.X.31

NORIU BŪTI SVEIKAS

Daug kartų buvau susirgęs
Ir pasveikau tiek pat kartų.
Tačiau dėl kažkokio pikto
Širdis vėl ligi dugno apkarto.
Ir šiandien štai vėl krūtinę spaudžia,
Ir vėl nebrandu sau vietos...
Ir kas gi man džiaugtis draudžia,
Jei mūsų širdys draugyste susietos?

O šiandien taip trokštu pasveikti!
Tu šiandien mane atlankyti rengies.
Aš noriu, kad tau nebebūtų dingsties
Manęs nei gailėtis, nei peikti.
Ir kad nesakytum:
— Tu vėl negaluoji?
Tai veikia oro staigi atmaina:
Vakar buvo saulėta, šilta,
O šiandien, matai, dargana...—

Ak, nekalbėki!
Jau tų atmainų man pakanka,
Gana! — —
Aš noriu būt sveikas,
Nepaisant bet kokio oro,
Nepaisant kažkieno noro —
Gal gero, o gal ir nedoro...
Aš noriu būt sveikas!
Stiprus!
Ir savo būty viešpatauti!
Nekenčiu aš mirties!
Aš noriu tą ligą išrauti
Iš kaulų —
Smegenų —
Ir širdies!

Aš noriu ją draskyti
Dantimis ir nagais!
Aš noriu būt sveikas
Visais laikais!

O šiandien aš vėl susirgau,
Kai trokštu džiaugsmo ir saulės,
Draugystės ir meilės.
Ak žmogau! — —

1959.XII.13

SAVO KŪNUI

Užjausdamas klausiu tave,
Tu mano liguistas, išvargintas kūne:
Ar mudu pasieksim prieš naktį
Dar vieną, galbūt paskutinę viršūnę?

Tu man kaip kantrus kalniečio išakas
Stenėdamas, klupdamas, nori nenori,
Tempi mano viso gyvenimo svorį,
O po kojų kaskart vis kietesnis, siauresnis mūs takas.

Kai kada pasitaiko,
Atsiminęs jaunystę, po laiko,
Išakas mitriai pasispardo...
Ak vargše tu mano, kantrus gyvulėli,
Žinau, kad čia pat pasigesi tu vėlei
Savo lovio ir gardo...

Gana! Nebetęsiu!
Juk dar taip neseniai
Man ėmė aitrinti lūpas
Tie ironijos kartūs šypsniai.
Ir dar taip neseniai —
Gal tik vakar —
Kaip paukštė plasnojo dvasia
Ir tiesė į viršų sparnus,—
O širdies gelmėse
Lemties grėsmingam sprendimui
Ir šiandien esu neklusnus,
Ir šiandien tikiuosi kartu su tavim,
Tu mano liguistas, išvargintas kūne,
Pasiekti prieš naktį
Dar vieną viršūnę.

1960.I.29

NENORĖKI BŪTI PER DAUG DOROVINGAS

Nenorėki būti per daug dorovingas
Kaip tas išsilaižęs šventeiva.
Tebūnie tavo sieloj kai kas ydinga,
Kai kas nesuderinta, kreiva.

Sutiksi ne vieną sielą ligotą
Ir širdį su nuodėmės randu giliu.
Palik tada už durų savo šviesų protą
Kartu su dorovės trumpu masteliu.

Šventeivos kaip cukrus saldi šypsena
Ir akys į dangų pakeltos.
Tačiau širdis klampaus dumblo pilna,
Jis visas kaip ledo luitas šaltas.

Tegu tavo žvilgsnis dažnai bus rūstus.
Jei suklupsi, iš pikto apmaudo verki,—
Bet klystančiam būk visados atlaidus
Ir kenčiančio niekad nesmerki.

1959.XI.24

BAIMĖ

Ji seka mane visur, visada.
Jos vyzdžiai skverbias pro kiekvieną plyšį.
Jos rankoj gumbuota, kreiva lazda,
Jos baisūs dantys pro lūpas kyši.

Tokią ją man pasakos piešė vaikystėj,
O pasakom šiandie netiki nieks.
Ne viena iš galvos išgaravo kvailystė —
Ir raganų burtai širdies nepasieks.

Ir aš per tiek metų tapau protingu.
Nešiaušia plaukų gaidžiagystėj velniai,
Ir, rodosi, jokio man šulo nestinga:
Spiritistų seansų nelankau jau seniai.

O tačiau nežinau, kas many dar glūdi
Ir jaudina širdį lig pat gelmių.
Dienovidžio saulėj ar vidurnakčio gūdy
Svyra galva nuo minčių neramių.

Ir vėl lyg vaikas tamsos bijausi,
Ir vėl kvailai prietaringu tampu.
Ilgai aš patamsių klanuos rausiausi,
O štai ant lygaus kelio klumpu.

1960.I.31

AŠ IR TU

Mano rankos baltos,
O tavosios kaip žemė.
Mano veidas skaistus ir švelnus,
O tavo — raukšlių išvagotas.
Aš einu aukštai iškėlęs galvą,
Su šypsniu lūpose
Ir spindinčiom akim,
O tu, vargų naštos prislėgtas,
Žengi į žemę galvą panarinęs.
Kai mudu einam aikštėmis ir gatvėm,
Ašai — kaip saulės atspindys,
O tu — kaip varganas nakties šešėlis.

Tačiau vidurnaktį,
Kai apgaulingos regimybės nyksta melas
Ir vien tik žvaigždės sielos gelmenas paliečia
Nakty paskendusio žmogaus,—
Tavajam veide šypsnys šviečia,
Ir tu miegi palaiminto miegu.
Aš — sielvartingoj nemigoj blaškaus,
Ir man taip liūdna ir klaiku.

1960.V.1

* * *

Naktis. Mėnesiena. Tylu. Ramu.
Dėl ko gi vėl širdy kartu ir drumsta?
Kieno ranka į krištolo šaltinį
Paleido sunkų molio grumstą?

Jau aušta rytas.
Srovė nerimsta, kunkuliuoja —
Norėtų saulėj nuskaidrėti.
Deja, vanduo dar vis putotas, drumstas.
Giliai šaltinyje nugrimzdo
Tas kietas, plikas molio grumstas.

1959.XI.27

JEI NORI

Jei nori,
Tampyk mano kūno
Kiekvieną gyslelę!
Tegul mano kaulus ir sąnarius
Skauda ir gelia.

Jei nori,
Užpūsk mano sieloj
Kiekvieną šviesos spindulėlį.
Tegul aš nugrimsiu
Į juodą kaip grabas
Šešėlį.

Nelieski tačiau širdyje
Tos mažutės kertelės,
Kur sutemų prieblandoj
Vakarių žarų atspindžiuos
Tau meldžiuos.

1960.V.10

* * *

Varyki greitai
Tą mintį abuoją, palaikę.
Tau džiaugsmo ir meilės
Šiandien taip reikia,
Taip reikia.

Esi kaip žemė
Kaitros nugairintu skruostu.
Tegu jį draugo rankos,
Švelnios ir vėsios,
Paglosto.

Tegul jo lūpos,
Sutikę tavąsias,
Išblaško tą nuojautą klaikią.
Tau džiaugsmo ir meilės
Šiandien taip reikia,
Taip reikia!

Kaunas
1961.VII.14

KAVALKADA

Juodi žirgai,
Vienplaukiai raiteliai,
Ant pečių baltos skraistės.
Pakelėj gūdžiai topoliai švokštė,
O prieky
Saulėlydžio liepsnos laistės.

Daužė to vieškelio akmenis
Kaustytos plienu kanopos,
Žiežirbos tryško į šalį,
Ir skraistės it plėšrūs paukščiai
Sutemoj plakės,
Ir raitelių garbanos draikės.
Ir skriejo, ir skriejo, ir skriejo
Šiurpi kavalkada,
Krūtinėj užgniaužda ma žadą.

Ak, sėsčiau ir aš
Ant to juodo žirgo!
Ak, skriečiau ir aš
Į tą sutemų žarą!
Sustoki, palauki,
Šiurpi kavalkada!
Tegul gi ir mano apsvaigsta galva,
Tegul gi ir man krūtinėj
Užgniaužia žadą!

Jie skrieja, jie skrieja tolyn ir tolyn,
Palieka šlamančių topolių kelią.
Jau štai paskutinis
Žiežirbas skelia
Pakaustyta plieno kanopa.

Praskriejo — —
Likausi — — —
Tai būta vien sapno...
O širdį krūtinėj
Taip sopa — — —

1962.III.5

PAKELĖJ

Jau svaigsta galva,
Ir kojos tarnaut atsisako.
Joms mindžioti žemės takus
Turbūt jau pakako,
Pakako — — —

Plačių ir siaurų,
Tiesių ir šakotų —
Tu jųjų išvaikščiojai daug.
Dabar prie to vingio,
Kur dingsta pakalnėj miglotoj,
Pasilsėk ir palauk.

Palauk, kol žemai ten
Sušvis žiburiai,
Kol pėdos atslūgs sutinę.
Tada vėl pakilki ir eiki
Į tau pažadėtą nakvynę.

1962.II.26

LOPŠINĖ

Užmiki, vis vien kas bebūtum,—
Ar tu mano draugas, ar priešas —
Sakau tau:
Labanakt, užmiki...
Tą naktį praeivę su juoda skraiste ant peties
Kaip vaikas augyvę
Prie lopšio mielai pasitiki.
Labanakt, užmiki...

Užmerki akis kietai kietai
Ir pirštais užspauski ausis!
Jau sutemom dengias dangaus skliautai,
Ateina naktis — —
Varyki šalin tas mintis,
Kad nieko daugiau neregėtum,
Kad nieko daugiau negirdėtum,
Kad nieko nejaustum daugiau.

Labanakt, užmiki,
Kad, rytui išaušus,
Širdis tau suplaktų smagiau.
Laimingas, kas tiki,
Kad rytą vėl saulė sušvis,
Nors dabar tik naktis, tik naktis.
Vis vien kas bebūtum,—
Sakau tau:
Labanakt, užmiki — —
Laimingas, kas tiki — —

1962.III.13

SU ŠYPSNIU ATLAIDŽIU

SONETAI

Sekant Šekspyru

I

Tik jūra ir dangus, ir sutemų šešėliai,—
Šešėliuose trapus mergaitės siluetas,
Iš sutemų išniręs trumpai valandėlei,
O gal kada sapne vidurnaktį regėtas.

Mergaitės pėdsakus šalta banga nuplovė,
Bet man negaila jų; likimas toks dosnus:
Prašvitusių dienų gyvenimo tikrovė
Jau pralenkė svajones, viltis ir sapnus.

Nes ta, kur sutemoj kadais mane žavėjo,
Dienovidžio šviesoj štai žengia su manim.
Iš sutemų žaros ji pas mane atėjo
Su šypsniu lūpose ir mylinčia širdim.

Dabar aš saulėje gyventi pasiryžtu,
Kad mano mylima į sutemas negrįžtų.

1955.II.25

II

Atleiski man, jei aš tave užvyliau
Ir tavo lūkesčiai kaip sapnas žus.
Aš nejučiom į tavo širdį pyliau
Tuos sielvarto apnuodytus lašus.

Kaip niekadaris, lobį išeikvojęs,
Tolyn į juodą nežinią brendu.
Tik gailesis krūtinėje kerojas
Su tavo žvilgsniu, šypsniu ir vardu.

Nueisi tu, mūs meile nusivylus,
Žvarbi naktis mane apgaubs juodai.
Buvai tu meilę meilėje pamilus,
Bet meilės džiaugsmo meilėj neradai.

O galgi tavo lūpos man įrodys,
Jog neteisus šis juodas mano žodis.

1955.II.26

III

Mes klausėm Šuberto, Bethoveno ir Bacho,
Ir Mocarto džiaugsmingų dieviškų garsų.
Atminus tai, ir šiandien man širdis dar plaka,
Kad buvo su tavim taip gera ir šviesu.

Jaučiau tave grėsmėj įtūžusio likimo
Ir šėlstančiame Bacho fugų gaivale,
Jaučiau tave, kai audros skliautuose nurimo
Ir stygos sudūzgė harmonija tylia.

Praėjo visa tai kaip šviesūs sapno monai,
Bet aš širdy toliau tą muziką tęsiu.
Ir grįžta atgalios tie stebuklingi tonai,
Ir kelia man naujų aidų ir atgarsių.

Ar tu, manęs pasilgus, kartais paspėlioji,
Kad taip kartojasi ir mūsų „Nebaigtoji"?

1955.II.26

IV

Vilnelė tau pritardama čiurlena,
O tu man Šubertą tyliai niūniuoji.
Ar gali kas atstoti tokį meną,
Kai jį suteikia draugui mylimoji?

Girdėjau aš nemaž puikių duetų,
Skambiais garsais aidėjo šviesios salės,
Bet nėr tokio, kuris labiau žavėtų
Nei šis pakrantėse Vilnelės.

Kaip pasakoj mes žengiame abudu
Tolyn į siaurą akmenėtą taką.
Abiem vienoda nuojauta nubudo,
Vienu ritmu širdis krūtinėj plaka.

Sustoki tad: esi tokia graži —
Akimirka, gyvenimą puoši.

1955.III.9

V

Mane masina Vilniaus bokštai ir gatvelės,
Ir mėlyni pušynai šlaitų ir krantų,—
Ir sraunūs vandenys nerimstančios Vilnelės,
Ir daug kitų žavingų vietų ir vardų.

Ir lyg sapne regiu aš Miestą stebuklingą
Pro gotikos vitražų mėlynus stiklus,—
Ir žemės šios buitis jau man nereikalinga,
Tapau jai svetimas, nykus ir nebylus.

Ten kažin kur padangėj raizgos šviesios gijos
Ir debesis nuplauna mėlyna banga.
Bet kodėl gi širdis to tyro aukščio bijos
Ir į miglotą žemę tiesiasi ranka?

Žinau: tai ta, kurią visa širdim myliu,
Keliauja žemės vingių nykstamu keliu.

Kaunas, klinikos
1955.IV.27

VI

Tą naktį vėjuotą, tą naktį žvarbiai šviesią
Geltonais lapais parke puošėsi klevai.
Tą naktį nežinia kur mudu ėjom dviese,
Tą naktį tu mane per sapną bučiavai.

Ir šaltos tavo lūpos lūpas palytėjo
Kaip ta šalna, kur kanda gelstančius lapus.
O lapai blaškėsi nuo tos šalnos ir vėjo,
Ir sklido tolyje šnarėjimas šiurpus.

Praėjo daug dienų — ir vėl tave sapnuoju.
Esi tu su manim, kaip tuomet kad buvai,
Tačiau aplink dangus ir jūra mėlynuoja,
Ir šnara sulapoję saulėje klevai.

Dabar, kai vėl klevus šalna geltonai kanda,
Širdis pavasario sapne tave suranda.

Lovoje, sergant
1955.X.27

VII

Mane į guolį nubloškė liga,
Ir akys pro rūkus pasaulį mato.
O tu esi graži, skaisti, sveika —
Ir šitai pavaduoja man sveikatą.

Jaučiu tave prie džiūstančios burnos,
Ir veidą atgaji srovė paliečia.
Širdis nauja gyvybe suplasnos,
Jei tavo akys taip arti man šviečia.

Tuoj skaidrios žvaigždės naktį suspindės,
Ir gesdamas liepsnos žarų raudonis.
Ir vėl mane į sapną palydės
Tavųjų lūpų ilgesingas skonis.

Dabar nebaisūs man likimo kirčiai:
Tu meilėje mane išplėštum mirčiai.

1957.X.26

VIII

Pro murzinus stiklus padangė matos,
Mirgėdami sparnais balandžiai skraido.
Malonų, šiltą spindulį sveikatos
Jaučiu ant savo išvagoto veido.

Ramiai pailsę akys užsimerkia,
O spindulys gelmėj kaip saulė šviečia.
Kažkas šalia tyliai iš laimės verkia,
Kažkas pirštus man glostomai paliečia:

— Pakilk ir eik tolyn, tolyn į priekį
Ties bedugne aukštai iškeltu tiltu
Ir saulėj spindinčių viršūnių sieki,
Kad jau širdis daugiau nenusiviltų.

Einu. Tyla be atgarsio, be aido...
Mirgėdami sparnais balandžiai skraido.

Vilnius, ligoninė
1957.XI.3

IX

Ištiesk man ranką, jei kely pailsiu.
Tas kelias kietas, siauras ir status.
Žinau, aš niekad vienas nepakilsiu
Į aukšty spindinčius, skambius krantus.

Žinau — ir tau širdis krauju paplūsta,
Kai aš jėgų netekęs suklumpu,
Ir tu regi vien žvilgsnį mano rūstų,
O man krūtinėj tuščia ir šiurpu.

Tada ištieski man pagalbos ranką
Ir pažiūrėk su meile į akis.
To vieno tavo žvilgsnio man pakanka,
Ir jau žinau — dvasia ir vėl atgis.

Tegu mūs kelias siauras ir status —
Pasieksim aukšty spindinčius krantus.

1958.IV.1

X

Jei šiandien tau ir liūdna, ir graudu,
Ir kaip nutildyt skausmą nežinai,
Nesmerk šviesiųjų džiaugsmo valandų,
Kurias dar vakar gyvenai.

Galbūt ir vakar pro juokus slapta
Širdy tu karčią ašarą tramdei,
Bet prasiblaivė skausmo valanda
Taip netikėtai nuostabiai.

Tegul laimingos buvusios dienos
Šypsnys prablaivo širdį ir akis.
Nesmerki vakarykštės valandos —
Tegul ji šiandien vėl atgis.

Tu vėl man su žvilgsniu skaidriu, giliu
Dar kartą pasakyk — myliu.

1958.IV.23

XI

Aš šiandien tau aukoju dar vieną sonetą.
Jame netolimų dienų aidai plevena.
Tie šviesūs atminimai dar širdy gyvena,
Kaip buvo džiaugtasi, svajota ir mylėta.

Buvai tu man dosnaus likimo pažadėta,
Kad neramios buities saulėlydį nušviestum,
Kad, sielvartui užėjus, ranką man ištiestum,
Kad rastum manyje ir draugą, ir poetą.

Ir štai gyva verdenė širdyje išseko.
Tu nuėjai viena naujų versmių ieškoti.
Jau linksta pakelėj žolės stiebai rasoti,
Ir driekiasi šešėliai ant duobėto tako.

Nejaugi tavo akys man nebesušvis,
Nejau mane priglobs vien ta niūri naktis?

Kaunas
1959.X.13

XII

Ir vienas, ir vienišas stoviu šių sutemų gūdy,
Lydėdamas temstančią, liūdną buities savo dieną.
Žinau, kad neverta dėl to kruvinai skaudint širdį —
Lydėt savo džiaugsmą ir laimę juk man ne pirmiena.

Bet šiandien ne taip. Kas tik buvo į dugną nugrimzdę,
Su kraujo puta kaip sakmėj štai iškilo į viršų.
Nė vienas vaiduoklis ramiai nepraėjo šalimais
Ir šaltu atodūsiu širdį paliest nepamiršo.

Gyventi dar noriu ir džiaugtis gyvybės palaima.
Ir nušviestą veidą pakelti į dangų žvaigždėtą,
Ir sutemoj pamestą draugą netyčia sutikti,
Ir bent prisiminti, kas buvo dar vakar žadėta.

Ir guodžiuosi vienas: gal draugas, paklydęs tam gūdy,
Taip pat ir manęs, kaip aš jos, pasiilgsta ir liūdi.

1960.I.6—10

XIII

Čiulbėti saldžiai apie meilę nemoku.
Nublanko jau lūpos, galva jau širma.
Jei kartais pragystu, tai stilium sunkoku —
Prigeso jau žvilgsniai, širdy tuštuma.

Tačiau ir dabar dar pro sutemų žarą,
Kai spindesį tavo akių pajuntu,
Krūtinėj taip šviesu staiga pasidaro
Ir taip ilgesinga, ir taip graudu.

Oi, ne!
Te sielvarto metais man niekas nebando
Paversti širdies praraja juoda!
Teskverbias gyvybės syvai ir po randu,
Raudonu krauju tegu alma žaizda.

Žinau, nepražys jau skruostai papilkėję —
Tegu bent krūtinėj širdis nesenėja.

1960.II.20

XIV

Dėkoju tau už džiaugsmo valandėlę —
Ji saulėtom dienom mane atlanko.
Veide išnyksta liūdesio šešėliai,
Kai pajuntu delne aš tavo ranką.

Dėkoju tau už sielvartą ir gėlą,
Ir tavąją sudrėkusią blakstieną.
Jos ašara vaidenas mano sieloj
Ir tylią naktį, ir neramią dieną.

Tebus paženklintas vardu tavuoju
Ir šitas mano dvasios sušvitimas.
Dabar ką tik svajoju ar dainuoju,
Džiaugsme ir gėloj mano įkvėpimas.

Paguosk šypsniu ar skaudink kruvinai —
Tau mano giesmės, godos ir sapnai.

1959.XII.18

XV

Širdies svyravimai ir proto paklydimai
Painiam buities kely manęs nebebaugina.
Į margą puokštę klojas jųjų atminimai —
Vieni saldžiai paguodžia, o kiti graudina.

Širdis ne kartą buvo kraujuose paplūdus,
Galva vidurnakčiuos nuo abejonių svaigo.
Taip audros ir kaitra naujus brandina grūdus,
O sprogęs kevalas pagimdo šviesų daigą.

Saulėlydžio kely aš šiandien vėl sustoju,—
Ir vėl širdis kraujuoja ir mintis nuklysta.
Bet kietą akmenį tvirtai jaučiu po kojų,
Ir akys aukštumoj žvaigždžių takus pažįsta.

Budėjęs kryžkeliuos, tiktai dabar žinau:
Ne veltui klaidžiojau, kenčiau ir gyvenau.

1958.III.22

AŠ TAU NESIŪLAU

Aš tau nesiūlau džiaugtis tuo, kas buvo vakar:
Kas vakar dar žydėjo, šiandien jau nuvyto.
O tu esi pasilgus naujo laimės šypsnio,
Kaip po žvarbios nakties — ramaus ir šilto ryto.

Tegul visi žiedai, kurie žydėjo vakar,
Gėlėtu kilimu ant tavo tako klojas,
Kad tu nueitum galvą išdidžiai pakėlus,
O mindomi žiedai bučiuotų tavo kojas.

1960.IV.22

I

Tu išeik pas mane,
Kai saulė toj kryžkelėj leisis.
Juk žinai, kad esu
Benamis, bėglys ir beteisis.

Juk žinai, kad ne man
Tie rūmai ir šviesios seklyčios,
Kur kviestiniai svečiai
Piktai iš manęs pasityčios.

Man vien lygūs laukai,
Vien skliautai padangių žvaigždėti.
Man benamio dalia
Vienatvėj budėt ir mylėti.

Tu išeiki viena
Šią naktį basa ir vienplaukė,
Po ežios obelim
Manęs prisiglaudus palauki.

Užmyluosiu tave
Ta meile benamio, beteisio,
Palydėsiu atgal
Ir nueisiu, nueisiu, nueisiu.

Kaunas
1956.IX.7

II

Gūdžiai švokštė visą naktį
Šimtamečiai ąžuolai.
Ak, dėl ko tu, rūstus vėjau,
Ryto metą nutilai?

Ryto metą taip sunki man
Šita slegianti tyla!
Ryto metą vėl atbunda
Širdyje plėšri gėla.

Ką daryčiau, kur tik eičiau —
Ar takeliais, ar keliais,
Sielvartingas neramumas
Mano kaltės neatleis.

Vakar tą, kurią mylėjau,
Palydėjęs palikau.
Šiandien, prieblandai tirštėjant,
Širdį guosdamas sakau:

Gęsta žaros, kyla vėjas,
Grįšiu sutemon vėlai.
Vėl šlamės man visą naktį
Šimtamečiai ąžuolai.

Kaunas
1957.VI.10

III

Čia žėri saulė, čia naktis,
Prabėgo daug gražių dienų,—
O aš tolyn tuo pat keliu
Einu einu, einu einu.

Tylioj vienatvėj ar minioj,
Vis tiek — su jaunu ar senu —
Ar linksma man, ar liūdna man,
Aš vis einu, einu, einu.

Aš skundžiaus sielvarto dalia
Ir meilei skyriau daug dainų.
Dabar nurimęs, nebylus
Aš vis einu, einu, einu.

Atminęs saulėtas dienas,
Aš vėl jaunyste gyvenu.
Su giedru lūpose šypsniu
Einu einu, einu einu.

Ir štai jau baigiasi diena,
Jau saulė svyra už kalnų,
Šešėliai slenka iš šalių,
O aš einu, einu, einu.

Kaunas
1959.X.14

IV

Ne vieną sutemą lydėjau,
Ne vieną aušrą sutikau.
Ko vakar troškau, ką mylėjau,
Giliai krūtinėje laikau.

Man veidą glosto šiltas vėjas,
Ant kalno lenkiasi beržai.
Vai kam gi būsiu čia atėjęs,
Jei laimės sieloj taip mažai?

Nejaudink man krūtinės, vėjau,
Ir nesiūbuokite, beržai!
Padangėj žvaigždės suspindėjo,
O pievoje rasos lašai.

Einu tolyn. Tyloj naktinėj
Kažkas pašauks mane vardu.
Ir štai nurimusioj krūtinėj
Aš tavo širdį atrandu.

Tegul sau bėga naktys, dienos,
Te vėjas ūžauja smarkiau.
Jau aš vienatvėje ne vienas —
Paklysti toly nebijau.

1959.XII.6

AŠ NORIU PABŪTI VIENAS

Aš noriu pabūti vienas
Su tom šviesiomis mintimis.
Retai kada man pasitaiko,
Kad šitaip nurimtų širdis.
Parėjau, atlankęs draugą.
Ji buvo man labai gera.
Iš jos akių į krūtinę sruveno
Gaivinanti, šilta giedra.
Ji pasakė man vieną žodį —
Ir širdis vėl patvino džiaugsmu.
Dabar tegul siautėja rudenio darganos,
Man gera, šviesu, ramu — —

1959.XI.12, rytas

IR VĖL TAS SIELVARTAS VEIDE

Ak Viešpatie!
Ir vėl tas sielvartas veide,
Ir vėl kartus nusivylimas,
Ir vėl tos akys ašarotos!
Ir aš paduoti ranką tau varžausi.
Man maišosi jausmai
Ir nieko nebesako protas.

Ėjau aš pas tave, kaip einam į šventovę —
Nuskaidrintom mintim ir širdimi skaisčia.
Ir, rodos, visą juodą sielvartą nuplovė
Vakarykštė kančia.
Tačiau kokia pikta nepalaima
Prislėgus gniaužia mano baugią širdį,
Kad ji negal be skausmo būti nė vienos
Trumputės rudenio dienos.

1959.XI.12, vakaras

* * *

Pasitrauk, mano drauge, į šalį,
Leisk praeit pro tave atokiau.
Nesakyki nė vieno man žodžio —
Aš be priežasties šiandien verkiau.

Patikėki manim — kas taip verkia,
Tam ir saulėje šalta ir juoda.
To krūtinės it požemių urvo
Nesušildys nė meilės paguoda.

Man nereikia užuojautos žodžių,
Ir be meilės nebus man sunkiau.
Ne, nereikia! Man nieko nereikia —
Aš be priežasties šiandien verkiau.

1959.XI.15

* * *

Galbūt atėjo ta juoda diena,
Kada iš tavo kelio reikia man išnykti.
Kada širdis, kartumo kupina,
Turės tramdyt pavydą, sielvartą ir pyktį.
Tačiau nereikia pavydėti,
Nereikia sielvartaut
Ir pykt nereikia.
Po tos juodos dienos ateina jau naktis,
Jau spindi aukštyje skliautai žvaigždėti,—
Nuskaidrina jausmus ir pakelia mintis,
Ir širdį nuramina veikiai veikiai...

Oi, ne! Aš veltui kėsinuosi apsigauti —
Aš noriu meilėj džiaugtis,
Meilėj sielvartauti.

1959.XI.8

* * *

Pasviro žemė po kojų.
Suklupau, atsistoju.
Kur buvau, kas esu — nežinau.
Ir veltui surasti save mėginau.
Renku vien šukes sudaužyto krištolo.
Ir džiaugsmas, ir sielvartas
Kažkur nutolo.
Jei nori, liūdėki ir ašaras liek —
Dabar man vis tiek, vis tiek, vis tiek...

Galbūt dar save susirasiu,
O gal pilkam toly paklysiu...
Ir kažkur užburtoje rudenio ūkanoj
Prie to švelnumu glamonėjančio ežero
Aš mudviejų meilės miražą
Dar kartą išvysiu.
Jei nori, tikėki, jei nori, prisiek —
Širdy tuštuma: man vis tiek, man vis tiek...
Bet kažkas krūtinės gelmėj atsiliepia:
Tie meilės miražai dar kartą atgis...
Negaliu! — —
Drėgnas rūkas aptemdė akis...

1959.XI.9

* * *

Jei aš tave sutikčiau
Audringą, juodą naktį
Ir tamsoje nepamatyčiau
Nei tavo mielo veido,
Nei nuostabių akių,
Nei iš širdies gelmių
Išspinduliuoto meilės žvilgsnio,
Nei iš tų lūpų sudrėkintų
Gaivaus kaip ryto saulė šypsnio,—
Jei aš nei tavo rankos nepaliesčiau,
Kuri kaip stebuklinga paukštė
Švelnių sparnų šilkinėm plunksnom
Mane per sapną glamonėjo,—

Vis tiek
Širdis džiaugsmu pradėtų plakti,
Ir aš tave pažinčiau,
Jog tai tu,—
Ir aš tave pašaukčiau
Skambiu kaip muzika vardu,
Ir pasakyčiau,
Kad tą audringą, juodą naktį
Tik dėl tavęs širdis
Džiaugsmu pradėjo plakti.

1958.XI.20

NAKTIES KELIU

Į tamsią, ilgą naktį
Tave vedu.
Ir einam nežinia kur
Mes vienu du.

Žinau, negreit išeisim
Iš tos nakties.
Ir tu prie mano rankos
Bailiai glaudies.

Ir aš žengiu be baimės
Keliu tuščiu.
Ir gera man, kad šitaip
Tave jaučiu.

1961.I.25

JEI NEGANDA MUDU IŠSKIRTŲ

Jei neganda mudviejų širdis išskirtų,
Tik vieno tave, mano drauge, meldžiu:
Pamačius mane kai kada iš netyčių,
Sutiki šypsniu atlaidžiu.

Galbūt aš praeisiu nykus kaip šešėlis,
Bet širdį užplūs graudulinga svaja,
Kad švietė kaip žvaigždės buities mano dienos
Tiktai su tavim ir tiktai tavyje.

Bet ne! Nebeleiskime niekam ir niekad
Apkartint nerimstančių mūsų širdžių.
Sutikę lydėkim kiekvieną šešėlį
Šypsniu atlaidžiu.

1960.IV.8

Žilvinas

Ak, kaip aš savęs nekenčiu!
Ir tos nuolatinės gėlos,
Ir tų sielvartingų minčių!
Ir kas per piktybė užkeikė mane
Glūdėt amžinai šitam jūros dugne
Ir šliaužioti šitame gintaro rūme?
Prasmek tu, jo šaltas puošnume!
Tapai tu man drėgnu kalėjimo rūsiu,
Kur aklas ir kurčias kentėsiu ir žūsiu.

Esu sau pačiam pabaisa ir šlykštynė.
Žvynuota oda apsitraukė krūtinė,
Ir veltui širdis dar kraujuodama plaka —
Tas gleivėtas kevalas tramdo jos šneką.
Kas sakė, turįs aš liežuvį dvilypį,
Kad klastos galvoj ir širdy mano slypi?
O ne! Aš nesu nei gudrus, nei klastingas —
Esu aš tiktai nelaimingas.
Ir šita rainuota oda
Tokia man abuoja, šlykšti ir ankšta,
Kad būtų geriau iš to maudulio sprogti,
Negu savo būtį ir vardą suvokti.

Tačiau kas mane netyčiom pamatys,
Kiekvienas su panieka tars:
— Štai žaltys!

Eglė

Esu graži, esu jauna.
Iš trijų sesių aš viena
Likau pas savo sengalvėlę,
Pas savo gerą motinėlę.

Su saulute man kelt nereikia —
Ir nieks manęs už tai nepeikia,
Kad aš pačioj dienų jaunystėj
Sunkių darbelių nepažįstu.

Ne vienas jau kvieslys čia vyko,
Bet man jaunikiai nepatiko.
Stropiai aš saugau savo klėtį,
Nenoriu nieko dar mylėti.

Turiu aš brolių. Jie pavydūs.
Kad sesė kur nebūt nuklydus,
Jie dieną naktį mane saugo
Ne tik nuo priešo — ir nuo draugo.

Ak, veltui saugot, brolužėliai!
Mane vilioja jūros mėliai.
Kai bangos glosto mano krūtį,
Norėčiau nuolatos ten būti.

Norėčiau su bangom pažaisti,
Saulutėj šildytis ir kaisti,
Rankas ištiesus, kažką šaukti
Ir kažko laukti, laukti, laukti — — —

Žilvinas

Už ką tu baudi mane, piktas likime,
Nutrėmęs į jūros giliausią kiaurymę?
Patyčiom paskelbęs tą ištarmę keistą:
Kad vėl žmogumi man pavirsti bus leista,
Jei meilę mergaitės širdy įliepsnosiu
Ir jai savo žmogišką būtį aukosiu,
Į gintaro rūmus kaip viešnią pakviesiu,
Tačiau jos mergautinio guolio neliesiu.
Bet kaip man pažvelgti ir kaip man prabilti,
Ir kaip man sužadint jos meilę ir viltį?
Ar džiaugsmą, ar sielvartą sieloj sukelti,
Kad kas pamylėtų mane — šlykštų žaltį?

Štai bangos toli kažkur murma ir dunda —
Ir širdį vilioja aistringa pagunda
Pakilti į viršų, į saulėtą plotą,
Apglėbt visu kūnu tą bangą putotą
Ir pulti į krantą, ir smėly priglusti,
Ir žemės alsavimo kvapą pajusti,
Kaip šliužui pritinka — mazgu susitraukti
Ir laukti, ir laukti,
Ir laukti, ir laukti — — —

Eglė

Sakau, viena išeisiu į pajūrį
Ir vėsioje bangoj prie kranto pabraidysiu,
Paklykausiu žuvėdrom baltasparnėm,
O gal iš tolimos šalies
Ir baltaburį laivą pamatysiu.
Kaip šiandien širdžiai neramu!
Lyg, rodos, iš gelmių kas ranką tiesia,
Ir kažkas šaukia ir masina —
Ir su bangų žaismingu siautimu
Jau mudu plaukiam, skęstam dviese
Į tą bekraštį gilų vandenyną.

Einu prie krašto pabraidyti.
Tegu vėsi banga
Kelius baltais purslais palyti...
O dieve! Kas gi čia?! Staiga
Matau aš žvilgsnį —
Liūdną, sielvartingą,—
Jis man į pačią širdį sminga,
Jis man į sielos slėpinį giliausią
Kaip geluonis skausmingai įsirausia.
O aš nuo tų akių,
Tokių skausmingų ir tylių,
Išsivaduoti negaliu.
Nebegaliu, o gal ir nebenoriu...
O taip! Aš nebenoriu
Palikti jo su tuo skausmu,
Su tuo jo sielvartu giliu.

Žilvinas

Kokiom ji akim į mane pažiūrėjo,
Ta saulėto kranto mergaitė!
Rods, visą krūtinėj pribrendusį skausmą
Jinai savo vyzdžiais išskaitė.

Ak, nenukreipki tu savo akių,
Tu perverk man širdį kiaurai kiaurai!
Nuo tavo to veriančio žvilgsnio
Jau sprogsta krūtinės kieti kevalai.

Nuo tavo akių stebuklingos šviesos
Man sieloje sutemos švinta.
It paukštė laisvai sumosavo sparnais,
Aušros spindulių atgaivinta.

Sušildyk mane savo žvilgsnio liepsna,
Išlaisvinki kraują nuo ledo.
Iš tavo akių prasiveržus versmė
Man šviesą ir šilumą žada.

Prieiki arčiau ir paglostyk ranka
Tą bjaurią sustingusią kaukę —
Ir ašaros man suspindės akyse,
Seniai aš tų ašarų laukiu.

Pamilki mane, ak, pamilki mane!
Nesu aš šlykštus nei baugus.
Tos ašaros tau pasakys,
Jog aš ne žaltys,
Bet žmogus.

Eglė

Ar tai tavo šitie žodžiai,
Ar banga man juos kartoja?
Kyla vėjas. Šiaušias jūra,
Neramiai vanduo putoja.

Ne, audros nenusigąsiu!
Eisiu rankom palytėti

To, kurio šaltoj krūtinėj
Skamba žodžiai negirdėti.

Palytėjau — o stebukle!
Nusimetęs žalčio odą,
Nuostabus žmogus, jaunuolis,
Bangoje man pasirodo.

Jau jis ima mano ranką,
Dešine pečius apglobia,—
O neramios jūros bangos
Siaučia mus putota drobe.

Ak, jaučiu, lyg tartum grimzčiau
Į tą jūros gelmę nykią,
Ir girdžiu — viršuj žuvėdra
Priešais vėją gailiai klykia.

Nebaugu man. Su manim čia
Tas, kurį aš pamylėjau.
Siauski, jūra, oškit, bangos,
Klykit, paukščiai, rūstauk, vėjau!

Žilvinas

Štai mudu toli nuo triukšmingo pasaulio
Tyliam žalsvo gintaro rūme.
Ar laimė dosni, ar likimo klasta
Čion atvedė mudu greta —
Mes klausiame veltui, suglumę.

Štai tavo mergautinis guolis.
Jis kietas ir siauras.
Užmiki. O aš parymosiu,
Prigludęs prie kojų tavųjų,
Ant kelių parpuolęs.

Neliesiu tavęs.
Tokia jau likimo valia.
Bet kur tu bebūtum,

Kur eitum, ką veiktum,
Aš būsiu šalia.

Pažvelki dar sykį,
Darsyk pabučiuoki lėtai.
Mane pamilai — ir tapau žmogumi.
Tu mano širdies paklausyki,—
O laimę veide jau matai.

Užmiki. Tavęs nelytėsiu,
Ir niekas tavęs nepalies.
Prie kojų čia tavo budėsiu
Ir pasaką keistą sudėsiu
Iš tavo ir savo lemties.

Eglė

Liepki šaltai jūros bangai,
Kad man širdį nuramintų
Ir į dar juodesnę gelmę
Mano meilę paskandintų.

Nepabūgau močios skausmo,
Nepabūgau brolių pykčio —
Ir dalios kerštingus smūgius
Dėl tavęs pakelt sutikčiau.

Pamilau tave, pamačius
Kaip lemties užkeiktą žaltį,
O dėl žmogiškosios meilės
Ko nedrįsčiau aš pakelti?

Trumpos laimės valandėlės,
Bet jose būties pilnybė.
Džiaugsmas, sielvartas ir viltys.
Mirksnio būvy — amžinybė.

Iš lemtingos savo meilės
Mes įkurkim į šį rūmą
Žalčio išmintį ir gėlą
Ir žmogaus širdies taurumą.

Eikš į mano kietą guolį,
Pabučiuok akis ir lūpas...
Toly žaidžia melsvos bangos,
Ir žuvėdros vėjyj supas — — —

Žilvinas

Turbūt jau rytas.
Gelsva šviesa jau pro angas sruvena.
Nebežinau nė kur esu.
Dar niekados nebuvo šitam rūme
Taip šilta ir šviesu.

Jinai dar miega.
Nežadinsiu aš jos.
Galbūt per sapną apie savo meilę,
Nugrimzdusi į šitą jūros gelmę,
Ji daug šviesių spėjimų prisvajos.

Girdžiu, kaip toly vandenai sujudę dunda,—
Turbūt ten siautėja audra.
Turbūt ten, žemėje, pikti geismai pabunda,
O čia rami tyla.
Ar jau grėsmės ir pikto kerštо
Čia nebėra?

Tačiau dėl ko širdis nerimsta,
Dėl ko vėl liūdna ir graudu?
Dėl ko, tą tolimą išgirdęs gausmą
Ir žemės triukšmo nykų aidą,
Sau vietos nebrandu?

Ir sieloj maudžia blogas nujautimas:
Lemties dėsniams nusikaltau.
Ir vakarykštės būsenos šešėlį,
Grėsmingai tykojantį vėlei,
Ties savo galva jau matau.

Eglė

Daug turbūt dienų prabėgo,
Daug dienų ir daug naktų,

Bet tik šiandien savo laimę
Aš pilniausiai suprantu.

Kažkas, kažkas lyg netyčia
Po širdim tyliai sujudo
Lyg švelnus mažytis daigas
Iš į žemę mesto grūdo.

Reikia man dabar jau žemės,
Reikia saulės, reikia oro!
Vėl aitriais gimtinės dūmais
Atsikvėpt širdis panoro.

Aš esu juodos, gimtinės
Žemės alkstanti dukra.
Be gimtosios žemės duonos,
Kito maisto man nėra.

Liaukis, Žilvine, liūdėjęs!
Tiktai tau mane lydėti
Takeliu pro vyšnių sodą
Į gimtinės aukštą klėtį.

Į motulės šiltą glėbį
Aš pareisiu, aš pareisiu —
Tau ir jai aš atiduosiu
Mūsų meilės gyvą vaisių.

Žilvinas

Lydžiu aš ją atgal
Į tą smėlėtąjį pajūrio krantą,
Kur pirmąsyk ji savo stebuklingom rankom
Palietus mano veidą,
Nuo prakeiksmo gėdingo lukšto išvadavo.
Buvau žaltys,
Tapau žmogum
Ir meilę širdyje
Kaip perlą jūros gelmėse sukroviau.

Dabar lydžiu atgal
Ir ją, ir savo meilę.
Ir vėl tas pats prakeiktas šaltis,
Nuo ko širdis taip ilgai kentė,
Jau ima gyslomis sruventi,
Rakina sąnarius ir galvą spaudžia,
Ir šitą kaukę šlykščią,
Ir šitą odą, kietą, ankštą, skaudžią,—
Ir visą buitį vakarykščią,
Artėjant žemei, vėl grąžina
Ir prakeiksmo bausme kankina.

Ir štai vieta,
Kur pirmąsyk tave aš pamačiau.
Lėčiau, lėčiau!
Bet tu skubi kaskart greičiau.
Per vyšnių sodą tuo taku
Tu nueini, o aš lieku.

Kaip šliužui pritinka, mazgan susitraukiu
Ir nieko nelaukiu, ir nieko nelaukiu.
Dabar kas mane netyčiom pamatys,
Su panieka tars:
— Antai žaltys — — —

Eglė

Nelaiminga ta diena!
Aš parbėgau tekina.
Rūsčiai barė mane broliai,
Tie kerštuoliai pavyduoliai.
Močia barė dar smarkiau —
Visą tiesą pasakiau:
Kaip aš jo pasigailėjau,
Kaip staiga jį pamylėjau,
Koks jis mielas, koks puikus,—
Ne žaltys jis, tik žmogus.
Jis ilgai vien meilės laukė,
Žudė jį ta žalčio kaukė.

— Ne! — sušuko mano broliai,
Tie kerštuoliai pavyduoliai.
— Kas tik jįjį pamatys,
Pasakys, kad tai žaltys.
Tai vien šliužas žmogaus kūne.
Trenk jį, rūstusai Perkūne!
Broliai, pulkim jį visi,—
Laukia jo mirtis baisi! —

Šoko kieman, išskubėjo,
Geležis vien sužvangėjo.
Bėgau paskui juos tuojau,
Bet jau jų nepavijau.

Žilvinas

Prigludau vienišas prie kranto,
Kur pirmąsyk ją pamačiau.
Jau ji daugiau nebeateis,—
Greičiau, greičiau,
Raudona saule, nusileiski
Ir paskutiniais spinduliais
Man širdį mirtinai sužeiski!
Sutvisko saulėj geležis,
Ištryško kraujas ir tulžis,
Vaitoja jūra sudrumsta,
Ir plaukia verdanti puta,
Iš mano kraujo suplakta.

Eglė

Atskubėjau — per vėlai...
Mylimasis!.. O brangus!..

Žilvinas

Dėkui tau. Aš vėl žmogus.

(M i r š t a)

1960.XII.26—29

ATSPINDŽIAI IR ŠEŠĖLIAI

Nušviestoj žibintų salėj
Laukia grovai, kunigaikščiai ir karaliai,
Laukia freilinos ir damos —
Visas dvaras — orūs ponai.
Čeža šilkas, žėri auksas,
Suknios, bantai ir žiponai.
O šešėly, prie kolonos prisiglaudus,
Laukia ji,
Ta nekviestoji
Baltaplaukė.
Ji manęs ir vakar laukė.
Liesas veidas, juodos akys prisimerkę
Ir skruostai giliai įdubę,
Ir pablyškusiame veide
Blankios lūpos prasiskleidę —
Ar ji šypsosi, ar verkia,
Aš įspėti negaliu.

Groju didelį koncertą.
Nušviestoj žibintų salėj
Klauso damos, kunigaikščiai
Ir karaliai.
Paklausyt manęs čia verta.
Esu mėgiamas maestro.
Man juk plaukia iš orkestro
Taip linksmai, taip negirdėtai
Grakštūs, skambūs, melodingi menuetai.
Čia svajingi, čia aistringi,
Čia neramūs,—
Jais taip žavis dvaro freilinos
Ir damos.

*

Ne, ne taip skambėkit šiandien,
Instrumentai!
Mano temai, sielvartingai išgyventai,
Reikia natą rast kitokią.
Jos dar niekas nesuvokia.
Man vienam tik šiandien leista
Rasti atmainą jos keistą.
Štai liepsnelėse žibintų
Aidi jau garsai kiti,
Vaško žvakėse suspindus,
Virpa ašara skaisti.

Groju naują menuetą,
Nematytą, negirdėtą.
Dvaro freilinoms ir damoms
Baliuj jojo nepašokti,
Ir pudruotiems kavalieriams
Jojo *pa* nebesuvokti.
Klauso kunigaikščiai ir karaliai —
Ir suglumę, ir iškaitę —
Ir grakščiu išskleidžia mostu
Batistinę skepetaitę.

Ak, jo klausosi ir ta
Neprašyta, nekviesta
Baltaplaukė.
Ji manęs kasdien čia laukė.
Liesas veidas, juodos akys prisimerkę,
Ir pablyškusiame veide
Blankios lūpos prasiskleidę,—
Ar ji šypsosi, ar verkia,
Aš įspėti negaliu.

*

Neseniai mane atlankė
Paslaptingas, juodas svečias.
Jis lig sutemų sėdėjo,

Ir kalbėjo, ir tylėjo.
O kai baigė degti žvakė,
Jis man „*Requiem*“ užsakė,
Iškilmingą, paskutinę
Sielai giesmę šermeninę.
Ir dabar man nuolat kugžda
Griaučiai, iš kapų pakilę:
Dies irae, dies illa...
Ir širdis skeveldrom skyla
Kaip taurė, skausme sugurus:
Quid sum miser tunc dicturus.
Ne, nenoriu žemėj liktis:
Voca me cum benedictis!
Ir sakau: nurimk, varguoli!
Tavo ankštą skurdo guolį
Tuoj pakeis kieta lentą,
Juoda drobe pridengta.

Paskutinę naktį žvakė
Man jau šviesti atsisakė.
Kitko nieko neprašau —
Sau tą „*Requiem*“ rašau.
O kerčioj, nykiam šešėly,
Vėl matau tą baltaplaukę.
Ir čionai manęs ji laukia.
Liesas veidas, juodos akys prisimerkę.
Ar ji šypsosi, ar verkia,
Aš įspėti negaliu.
Ak, ir mano akys merkias,
Svyra svaigstanti galva.
— Duokš man ranką — ir eiva...

*

Jojo nieks nesigailėjo,
Niekas jo nepalydėjo,
Nieks baltų gėlių vainiko
Ant jo kapo nepaliko.

Kur tas kapas, nieks nežino,—
Gal brūzgyne kapinyno,
Kur varguoliai ir bedaliai
Pūva lygiai kaip karaliai.
Tik nespaudžia jų krūtinių
Svoris plytų marmurinių.
Pro kapyno augmeniją
Jie nematomi atgyja.
Melsvą ugdo jie gėlelę,
Kur į saulę žiedą kelia.

Ir jisai taip pat atgijo,
Dar vešliau jis suklestėjo,
Dar skaisčiau jis pražydėjo,
Dar saldžiau jisai pragydo
Nei tie paukščiai, kur parskrido
Rytmetį pavasaringą
Su giesme šviesia, viltinga.

*

Nušviestoj žibintų salėj
Šiandien laukia ne markizai, ne karaliai.
Šiandien laukiu jo ir aš,
Šiandien lauki jo ir tu,
Laukia su mumis kartu
Ir slaptinga baltaplaukė,
Kur visuomet jojo laukė.
Liesas veidas, juodos akys prisimerkę,
Ir pablyškusiame veide
Blankios lūpos prasiskleidę.
Ar ji šypsosi, ar verkia,
Nežinau — — —

1961.III.20—22

DVI SAULĖS

Kai saulę —
Jaunystės skaidrią, karštą saulę
Nešiojau savo širdyje,
Tą kitą saulę —
Dangaus liepsnotą saulę,
Kur dieną nuo nakties
Šviesos ir šilumos atsieja srautais,
Niekinau!

O šiandien,
Kai širdyje ir šalta, ir tamsu,
Ir naktį nuo dienos atskirti nebemoku,
Aš į dangaus ugninę saulę
Tiesiu maldaudamas rankas:

— O tu, kurios aš šilumą ir šviesą
Matau kiekviename būties krisle,
Apšvieski ir mane,
Sušildyk ir mane,
Kad vėl kaip andai degčiau ir liepsnočiau
Ir kad yra naktis,
Žvarbi,
Niūri,
Kaip andai nežinočiau.—

O ji atsakė man:
— Jei tu savy
Savosios saulės neturi,
Aš veltui šildyčiau ir šviesčiau.
Širdy vis tiek glūdės
Naktis žvarbi,
Niūri.

Vilnius
1961.IX.23

RYTŲ MOTYVAIS

Sekant Goethe

I

Mani

Kaip benamis beduinas
Neturiu kur prisiglausti.
Troškulys džiovina lūpas,
Skausmas sąnarius sukaustė.

Ten, kur džiugino oazės
Ir nakvojo karavanai,
Vien tik karštą lakų smėlį
Sūkuriuoja uraganai.

Nežinau aš, kur man eiti,
Kur ištroškusiam sustoti,
Kur nykioj žvarbioj dykynėj
Nakčiai prieglobos ieškoti.

Suleika

Akmenojuj prie šaltinio
Plačialapė palmė auga.
Jos gaivinančiam pavėsy
Rasi ištikimą draugą.

Nusikratęs tyrų dulkes,
Ženk į draugo palapinę.
Ten nurimęs pasilsėsi,
Rasi globą ir nakvynę.

Kaunas
1961.VII.26

II

Mani

Ir pailsęs, ir paliegęs
Sutikau tave, Suleika.
O dabar mane išleidi
Besišypsantį ir sveiką.

Klesti palmė plačialapė
Prie šaltinio tarp smiltynų,
Džiaugias siela atsigavus
Stebuklingu meilės vynu.

Laiminu aš savo dalią
Ir giriu laimingą klotį.
O dabar naujų oazių
Eisiu tyruose ieškoti.

Suleika

Nepalik manęs vienos čia,
Kur samumas smėlį žarsto.
Aš bijausi tos dykynės
Kaip nykaus vienatvės karsto.

Noriu džiaugtis ir mylėti,
Ir svajoti, ir ilgėtis,—
Rytą patekančia saule,
Naktį — žvaigždėmis gėrėtis.

Kaunas
1961.VII.27

III

Mani

Aš sakau: jei tavo akys
Šiandien liautųsi spindėti,
Kam tada man toji saulė
Ir dangaus skliautai žvaigždėti?

Nes visi dangaus šviesylai —
Taip Alacho surėdyta —
Tik tavųjų vyzdžių šviesą
Skleidžia vakarą ir rytą.

Suleika

O mielasis, mano vyzdžiai
Tik tavaisiais atsišviečia.
Taip rasos lašai suspindi,
Kuomet saulė juos paliečia.

Jei Alachas panorėjo
Laimint mūsų dalią šviesią,
Ir toliau mes viens iš kito
Dieną naktį švieskim dviese.

Kačerginė
1961.VII.16

IV

Mani

Jei manęs tu nemylėsi,
Aš į tyrus pasitrauksiu
Ir, karštam sukniubęs smėly,
Nebūties ištroškęs lauksiu.

Jau geriau, kad tyrų grifai
Mano širdį sukapotų,
Negu vienišam klajoti
Tuo negyvu žemės plotu.

Nes kai šitaip saulė žėri,
Juodas siaubas sielą smaugia.
Kas tam karšty atgaivintų
Mano širdį nykią, baugią?

Suleika

Nėr tokių šioj žemėj tyrų,
Kur tavęs aš nepasekčiau.
Aš, tenai tave suradus,
Su tavim kartu sudegčiau.

Ne! Aš ašarų šaltiniais
Atvėsinčiau karštą smėlį
Ir tau širdį atgaivinčiau
Savo prieglobsčio šešėly.

Kaunas
1961.VII.17

V

Mani

Suokia vėjas, pusto smėlį,
Alkani šakalai loja.
Taip ir nerimas krūtinėj
Vargint sielos nenustoja.

Aš nenoriu tavo šypsnio
Šitą sunkią, juodą dieną.
Jau geriau dykynės alkiui
Tu paliki mane vieną.

Suleika

Nėr už tą sunkesnio žodžio —
Jis mane daug kartų slėgė,
Kai atrodė mano meilė
Tau beprasmė ir bejėgė.

O kad aš tiktai žinočiau
Stebuklingą sielos vaistą,
Nuo kurio širdis tavoji
Vėl nauja galia užkaistų!

Kaunas
1961.VIII.3

VI

Mani

Neieškok man jokio vaisto.
Taip Alachas jau surėdė,
Kad tas sielvartas kaip šliužas
Man į širdį įsiėdė.

Iš po akmenio nelengva
Išmasinti slidų driežą —
Iš širdies sunkiau išrauti
Juodo sielvarto pagiežą.

Šviesią dieną, tamsią naktį
Ji kankinus nepaliauja.
Veltui orą gaudo lūpos
Ir bejėgiai gniaužias sauja.

Suleika

Tavo sielvartas — tai vynas
Iš laukinio vynuogyno.
Jis širdies žaizdų negydo,
Jis neguodžia, negaivina.

O tačiau tik juo apsvaigęs
Niekini buities menkystę
Ir iš sielvarto sudėta
Nemaria daina pragysti.

1961.VIII.4

VII

Mani

Gal tu krykštauji kaip paukštė
Po Alacho linksmą rojų?
Aš prie savo laimės vartų
Su juoda mintim sustoju.

Kur man eiti, ko belaukti?
Laimėn kelias uždarytas.
Liksiu čia tą ilgą naktį,
Kol ims aušti naujas rytas.

Suleika

Ne, manęs nepaviliojo
Tas Alacho linksmas rojus.
Aš toli buvau nuklydus,
Taip ilgai tavęs ieškojus.

Aš sapnuos tave regėjau
Ir vardu šaukiau daug kartų,
Kol radau tave šį rytą
Prie Didžiosios Laimės vartų.

Kaunas
1961.VII.17

VIII

Mani

Mes kaip tyrų dvi smiltelės
Sūkuriuojam, siaučiant vėjam,
Ir beribėje dykynėj
Tai nutolstam, tai artėjam.

O, kad taip Alachas leistų
Mums patirti didžią tylą,
Kur dvi širdys susijungę
Dieviškais garsais prabyla!

Suleika

Ne, tylos tu nebegeiski
Ir ramybės neieškoki.
Jausti ilgesio palaimą
Tu seniai mane išmokei.

Moku jaust tave iš tolo,
Lūkesy viltim gyventi,
Kol prašvinta išsvajota
Mūs susitikimo šventė.

1961.VIII.5

IX

Mani

Gęsta saulė, ir netrukus
Aš į sutemas paskęsiu,
Ir vien tavo atminimuos
Savo šviesią būtį tęsiu.

Tu į naktį nelydėki
Savo ištikimo draugo.
Jis akių tavųjų šviesą
Štai ir gęstant saulei saugo.

Suleika

Nuo pat ryto visą dieną
Su tavim buvau sutapus,
Tad ir saulei nusileidus
Palydėsiu į anapus.

Kam drauge taip daugel teko
Ir mylėti, ir kentėti,
Tiems kartu Alachas leido
Ir žvaigždynuose spindėti.

Kaunas
1961.VII.22

X

Mani

Mūs būtis kaip tas vaiduoklis,
Dykumos nykus miražas.
Aš prieš jį suglumęs stoviu
Ir suniekintas, ir mažas.

Prie fontanų lieknos palmės,
Šviesūs bokštai, minaretai
Buvo mieli mano širdžiai,
Apgaulingai sužavėtai.

O juk tam esu atėjęs,
Tam mane pagimdė močia,
Kad teisybės, gėrio, grožio
Aš pasaulyje ieškočiau.

Ak, jau smėlyje suguro
Iškilnus miražo rūmas.
Sieloje — nusivylimas,
Tyruos siautėja samumas.

Suleika

Nenorėk gudriai išspręsti,
Kas miražas, kas tikrovė.
Ir akmens uolas tiek kartų
Nebūties banga nuplovė.

Vien tik ten, tyrų klajokli,
Tu nurimęs apsistoji,
Kur gaivina, šviečia, šildo
Meilės saulė viešpatnioji.

1961.VIII.6

Man tarė jaunystė,
Kai saulė vidurdienį džiugesiu švietė:
— Pažiūrėk į mane! —
O jos akys viliojo ir kvietė,
O jos lūpų raudonis
Tryško kaip vyno svaiginantis skonis.

O aš jai atsakiau:
— Vaškinių grabnyčių geltonoj šviesoj
Neseniai aš į mirtį žiūrėjau.
Į akių šiurpulingas duobes,
Į sukritusius žandus,
Į pamėlusias lūpas,
Į rankas it vaiduoklio šiurpias,
Į rankas, kurios guodė ir glostė,
Ir džiaugsmo, ir sielvarto
Ašaras šluostė.—

Bet veltui baugino šiurpi pranašystė,—
Nepaisė tų žodžių jaunystė.
Ji vedė mane,
Kur prieky viliojo mus saulė ir gėlės,—
O čia pat iš paskos
Selino rūstus mūs pačių
Susigūžęs šešėlis.

Ir dabar nežinau,
Kas mieliau mane guodė:
Ar ta,
Kur vidurdienio saulėj džiugiai pasitiko,

Ar tas,
Kur tarp vaško grabnyčių,
Kai jį atlankiau,
Nebylus pasiliko.

1960.III.9

PALETĖ

Balta — be dėmės kūdikystės diena.
Mėlyna — svajonių širdis kupina.
Rožinė — pirmosios meilės sapnai.
Žalia — viltis, kai širdį skausme gaivinai.
Geltona — džiaugsmas, pakąstas šalnos.
Ruda — kai pavydas širdy suliepsnos.
Raudona — sudrumstusi kraują aistra.
Violetas — kai kelio atgal nebėra.
Pilka — pelenai širdyje.
Juoda — nebūties praraja.

Jei aš būčiau tapybos meistras,
Tos spalvos mano paveiksle žavėtų
Efektu dar neregėtu.
Deja, toks paveikslas
Niekad nebus nė pradėtas:
Aš esu tik poetas.

1959.X.26

AŠ NEŽINAU

Aš nežinau, dar kiek dienų sutiksiu
Ir kiek lydės mane naktų.
Dienom naktim skaičiuoti būtį
Yra taip menka ir koktu.

Tu saulėj tapk juodu nakties šešėliu,
O naktį šviesk skaidria žvaigžde.
Tik taip poeto rasi būtį
Giliam gyvenimo sraute.

1962.I.19

giedrią dieną

Jisai priėjo nepastebėtas,
Pasveikino nežymiu mostu
Ir tarė:
— Matai, kaip skaidriai šiandien šviečia saulė!
Žydrioj padangėje nė vieno debesėlio.
O žemėje kiekvienas daiktas
Šiltoj šviesos verdenėj
Gyvybės syvą geria.
Kiekvienas augalas į saulę stiebias,
Kiekvienas paukštis ją pasiekti nori,
Kiekvienas gyvis ją pajusti geidžia.
Ir žemės pilkas grumstas,
Ir uolos skeveldra
Jos šiluma šviesia gyvybės daigą peni.
Ogi žmogus,
Taip išdidžiai pakėlęs galvą,
Karšta širdim
Ir neramiu protu
Be saulės spindulio
Tamsybėse klajotų.
Tad šlovinki ir tu
Šią giedrią dieną
Šviesos ir šilumos
Spindulį kiekvieną! —

O aš jam atsakiau:
— O taip! Aš šlovinu kiekvieną
Gyvybės dosnią versmę.
Aš šviesą šlovinu,
Kuri liepsnotu spinduliu
Įsiskverbia į drėgną urvą
Ir pavėsingą ūkanotą slėnį,
Kuri nušluoja nuo kelių ir aikščių

Visus kraupius šešėlius,
Mirties ir baimės gemalus,
Kur slepiasi širdy,—
Ir sielvarto nuodingą tvaiką.—
Aš šiluma gėriuos,
Kuri pavasarį ledus ištirpdo
Ir vandenis putotais srautais varo,
Daigus ir žiedus sultimis maitina
Ir brandų vaisių rudenį nokina.
Taip pat ir širdyje geri jausmai pribręsta,
Kai ją užlieja šilumos banga.
Ir gerą draugą aš tada pažįstu,
Kai mano dešinę
Šiltai paspaudžia jo ranka.—

O jis atsakė man:
— Tu išmintingai supratai,
Yra tik du būties pradai:
Šviesa ir šiluma.
Ir tik viena yra versmė,
Kurioj skaidri ugnis kūrenas amžinai.
Tu ją lopšy dar pažinai:
Tai saulė!
Jos spinduliuos aiškėja tau takai, keliai ir gatvės,
Nušvinta sutemos nykios vienatvės.—

O aš tariau:
— Tačiau pažvelk aplinkui akyliau:
Dėl ko nuo glaustašakių jovarų
Ilgi šešėliai driekiasi lig mūsų?
Žiūrėk: ore plasnoja vyturėlis,
O dirvoj virpa juodas jo šešėlis.
Padangėj sakalai didingai plauko,
O apačioj vien juodos dėmės
Šmėkščioja per lauką.
Ir aš patsai kur tik bekreipčiau koją,
Juodasis „aš“ visur mane sekioja.
O ne! Aš saulės netikiu skaidria šviesa:
Joje būties versmė įkurta ne visa.—

Jis man atsakė:
— Šešėlis — palydovas saulėtos būties.
Tik saulės spinduliuos jisai tave palies.
Iš saulės gimęs, jis šviesos dvynys,
Būties ir nebūties klajoklis junginys.
Pažvelk, kaip negyvai boluoja dykuma,
Kaip ilgisi pavėsio sėkla dygdama,
Kokia skaidri pavėsyje versmė
Ir kokį meno raštą pina
Šešėlių ir šviesos dermė.
O kas gi tu patsai esi?
Argi ne saulės žiežirba šviesi
Ir juodas saulėtam kely šešėlis,
Iš glūdumos nakties į saulę pasikėlęs? —

Tuo tarpu saulė vakarop pasviro,
Ir girios, ir kalnai šešėliais priartėjo,
Ir aš juodu šešėliu tolin ištįsau
Ir besibaigiančios dienos aidų klausau.
Jau saulė leidžiasi,
Ir vieškeliu nykiu
Aš su pilkais šešėliais
Į tamsią naktį
Nurimdamas žengiu.

...ir tamsią naktį

Vidurnaktį jis vėl mane atlankė
Ir taip kalbėjo:
— Seniai jau saulė nusileido,
Ir tuoj pakils delčia.
Dėl ko tu vienas rymai čia,
Ant šito kauburio
Prie viešo kelio?
Ar ne geriau tau būtų,
Kol paukščiai ims čiulbėti,
Kol patekės aušra,
Akis užmerkus pasilsėti? —

O aš jam atsakiau:
— Bičiuli, pasilsėsiu
Tik amžinos nakties
Globoj juodų pavėsių.
O ši naktis trumpa ir nejuoda.
Tik pažiūrėk į viršų:
Ar kada
Ryškiau spindėjo žvaigždės,
Kaip šitą tamsią naktį?
Ar kada
Aukščiau į dangų stiebės
Viršūnės jovarų?
Ar buvo žemėje kada
Taip tyra ir švaru,
Kaip šitą tamsią naktį?
Aš negaliu užmerkt akių,
Kol spindi aukščiai tie žvaigždėti.
Aš noriu lig aušros budėti
Su žvaigždėmis sykiu.—

Tada jis tarė man:
— Naktis — ne vien tiktai skliautai žvaigždėti,
Bet ir bedugnės praraja.
Yra juodų duobių dumblynas
Ir žemėje, ir širdyje.
Tamsios nakties neperšviečiamam gūdy
Piktybių knibžda gyvatynas.
Plėšikas ir vagis patamsėj budi,
Ir žmogžudys galanda peilį
Ir, grobio suviliotas, lieja kraują,
O niekšas meilę prievartauja.
Gražu, kad žvaigždėms tu meldies,
Tačiau bijok tamsios nakties.—

O aš jam atsakiau:
— Deja,
Yra ir mano širdyje
Ta šiurpulinga praraja
Ir šlykštūs blogio gemalai;

Tu juos išrauti privalai.
Bet ar kalta čionai širdis,
Jei blogio sėkla jon įkris,
Pribrendus kryžkelės klane,
Kieno pasėta — nežinia.
Ir ar kalta naktis žvaigždėta,
Jei žemės prarajoj
Šlykščių daigų prisėta? —

O jis atsakė man rūsčiai:
— Savos širdies tu viešpatis esi,
Ir tau ne priedanga naktis tamsi! —
Tu savyje įžiebki skaidrią ugnį,
Tegul ji tau nušvies tą juodąją bedugnę.—

O aš tariau:
— Naktis ne priedanga,
Tiktai anga
Man į erdvių visatos bekraštybę
Ir į beribę laiko amžinybę.
Žvaigždėtoji naktis —
Paguoda mano ir viltis.
Naktis,
Dosnioji geradarė,
Žvaigždėtą dangų atidarė.
Yra ir žemėj žiburių.
Ne vieną jų širdy turiu.
Ne vienas jų lėtai išblėso,
Ne viens užgeso amžinai,
O iš rusenančių žarijų
Pilki beliko pelenai.
O šitie, kur padangėj žėri,
Nebeužges nė širdyje,
Ir niekad jų neužgesins
Juoda šios žemės praraja.—

Tuo tarpu jau rytai pradėjo rausti
Ir žvaigždės ėmė blėsti.
Pasisukau atgal.

Kalnelyje beržai
Viršūnių lapais sumirgėjo,
Ir glaustašakiai jovarai
Saulėtekio vėjely sušnarėjo.
Ir šitai saulė
Liepsnodama dangum pakilo,
Ir tūkstančiai balsų
Ją sveikinti prabilo.

Einu ir aš
Iš tos tamsios nakties
Į šviesią dieną.
Einu aš išdidžiai,
Galvą aukštyn pakėlęs,
Ir vėl mane, kaip vakar, lydi
Juodas
Mano paties šešėlis.

1960.XI.9

UŽRIBIO TOLYJE

PROMETĖJAS

I

Sutramdęs skausmą, išdidus,
Skeveldrom kruvindamas kojas,
Į kalno vienišą viršūnę,
Kur glūdi migloj apledėjus,
Sunkiu žingsniu iš lėto kopia
Titanas Prometėjas.

Galva nusviro ant krūtinės,
Ir gilios raukšlės veidą išvagojo,
Pusiau primerktos akys
Niūria liepsna sausai sublyksi,
Ir kurčią aimaną sutramdo
Sukepę lūpos.

Aplinkui pilkos, plikos uolos
Kaip šmėklos kyšo iš bedugnių,
Ir tiršto rūko kamuoliai
Šlaitais į viršų slenka,
Kur balkšvos keteros boluoja.

O apačioj įniršus jūra
Iš gelmenų sukeltais srautais
Perkūnais griaudžia ir grūmoja,
Sūriom bangom uolynus daužo
Ir putų šnypščiančiais purslais
Į statų krantą spjaudo.

Bet štai debesys audringi
Aptemdė patekančią saulę
Ir kalnų spindinčias viršūnes,—
Ir tuoj ugninės žaibo rykštės
Iš debesų į kalnus trenkė,

Ir griausmo kurtinantis smūgis
Per visą žemę nuaidėjo.
Tai Dzeusas niršdamas grūmoja
Titanui Prometėjui.

1958.VII.7

II

— Rūkų tvaike ir audros debesy
Į statų kalną aš kopiu.
Kerštingo Dzeuso klusnios, aklos vergės
Valdžia ir Prievarta
Uždėjo grandines ant rankų man ir kojų
Ir varo vis aukštyn, aukštyn, aukštyn —
Į pačią plikąją viršūnę,
Ir ten prikals mane jos prie uolos granito,
Iš kur vienatvėj ir skausme
Apžvelgsiu visą žemę
Ir pamatysiu savo nuodėmingųjų darbų
Didžius vaisius.

Aš pamatysiu tolyje mažytį žmogų,
Kuriam aš žiežirbą ugninę,
Iš Dzeuso pagrobtą slapčia,
Giliai įkūriau į krūtinę
Su meile, viltim ir kančia.
Išvysiu žmogų, ilgesy
Į dangų tiesiantį rankas,
Kai po ilgos juodos nakties
Bus giedras rytmetys atėjęs.—

Į vienišą viršūnę pro uolas plikas
Rūstus ir išdidus
Kopia Prometėjas.

1958.VII.8

III

Kas per trenksmas aidi kalnuose?
Jis, supurtęs visą žemę,
Į Olimpo dievų sostus atsitrenkia!
Tai Hefaisto kūjo smūgiai,
Kalnų šlaitais nuaidėję,
Prie uolos grandinėm kala
Prometėją.

Tranko kūjį gniaužtamos Hefaisto rankos,
O širdis iš skausmo plyšta,
Karčios ašaros į uolą krinta,
Bet jis Dzeusui priešintis nedrįsta.
O Valdžia ir Prievarta
Kursto jį grėsmingais žodžiais:
„O, stipriau, Hefaiste, trenki kūju
Ir tvirčiau suveržk grandis,
Nes galingas Prometėjas
Ir gudri jo išmintis!
Greitai, kalvi olimpieti,
Imki smailą plieno ietį,
Perverki maištingą jo krūtinę
Ir prie kalno akmeninio
Jį prikalki!"

Taip! Jau viskas padaryta
Tą audringą klaikų rytą.
Pro uolynus staugia vėjas,
Gaudžia jūra, virpa uolos,
Merkias saulės veidas pajuodėjęs.
Kalno vienišoj viršūnėj
Jau prikaltas
Prometėjas.

1958.VII.8

IV

— Likau aš vienas,
Prikaltas kalno vienišoj viršūnėj.
Nemoku verkti, o tačiau krūtinėj
Pritvino ašarų karti banga.
O dieviškas efyre,
O greitasparniai vėjai,
O jūros gelmenos ir versmės,
O žeme motina vaisingoji,
O saule visareginti!
Šaukiuosi jus —
Jūs būkit liudininkai man.
Už ką aš pasmerktas tų amžinų skausmų kankynei?
Už ką man šita gėla ir bausmė?
Ar vien už tai, kad mirtingiesiems
Aš nemirtingas dovanas daviau?
Ar vien už tai,
Kad žmogų pamilau? —

— Taip, išdidusai ir dosnus titane!
Už žmogų tu kentėsi —
Už žmogų, kur, iš požemių urvų pakilęs,
Su žvaigždėmis padangėse skraidys.
Už žmogų, kur su dieviška liepsna krūtinėj
Bus pats kaip dievas žemėj ir danguj —
Naujų pasaulių viešpats ir kūrėjas! —

Taip kalba saulė visareginti
Ir žemė motina vaisingoji,
Ir jūrų gelmenos ir versmės,
Ir greitasparnis vėjas.
Ir klauso jųjų prie uolos prikaltas
Titanas Prometėjas.

V

Bet štai vos girdimi garsai
Uolynuos sušlamėjo,—
Lyg baltasparnių gulbių pulkas
Apsupo Prometėją.
Tai Okeano lengvos dukros,
Okeanidės šviesiaakės,
Pažadintos Hefaisto smūgių,
Atskrido atlankyt titano.
Skraudi gėla suspaudė širdis,
Per veidus ašaros riedėjo,
Kai prie akmens uolos pamatė
Prikaltą Prometėją.

O jam iš lūpų krito sunkūs žodžiai
Ir kaip uolos skeveldros su trenksmu garmėjo
Nuo aukšto kalno
Per bedugnes ir slėnius,
Per jūros keteras putotas,
Per visą žemę
Lig pat Olimpo,
Kur Dzeusas soste iškilniai sėdėjo.
Ir tartum būtų audrų srautas
Su viesulais užėjęs,
Taip skundėsi Okeanidėms,
Iš baimės alpstančioms,
Prikaltas Prometėjas.

1958.VII.9

VI

O Dzeuse!
Tu griausmosvaidi beširdi!
Nedėkingasai!
Aš šlovinau tave
Ir dėl tavęs kovojau.

Aš tau padėjau nugalėt titanus —
Tavuosius priešus —
Ir juos nutremt į Tartaro gelmes.
O tu man keršiji už ką?
Kad aš dar žmones pamilau,
O tu juos pražudyt norėjai
Ir nugramzdint
Į tamsiąją Aydo karalystę.
Bet aš jiems šviesią viltį
Įskiepinau į širdis,
Ir ugnį iš Olimpo žaizdro
Aš jiems padovanojau.

Ir štai juos regiu pakalnių slėniuos
Su spindinčiom akim,
Į viršų pakeltom galvom
Ir darbo įrankiais ginkluotom rankom!
Laukinis jautis ir arklys
Pakluso jųjų valiai,
Ir žemė savo vaisiais juos maitina,
Ir baltaburės laivės per gilias marias
Į kitą krantą juos plukdina!
Menu ir mokslais nuostabiai
Jau puošias jųjų židiniai,
Ir amžinybės laimę jie norės patirti,
Ir atitolint pačią mirtį!

Tai štai už ką manęs nekenčia Dzeusas,
Tačiau ne amžina ir jojo karalystė.
Žinau aš jo likimą
Ir baisią paslaptį.
Tegu jis dar skaudžiau mane kankina,
Ne amžinos ir mano kančios:
Mane išvaduos
Galingas didvyris,
Galingas kaip dievas žmogus! —

1958.VII.11

VII

Ir šitai Ijo, nuostabi mergelė,
Su sielvartingu veidu,
It stirna vejama,
Kalnų tarpekliais atskubėjo
Ir, kritus ant uolos,
Taip skundės Prometėjui:

— Oi varge, varge!
Ak, aš nelaiminga!
Kas mano sielvartą ir skausmą numalšins?
Aš nemirtingąjį esu pamilus —
Ir šitai pasmerkta už tai
Aš amžinoms kančioms.
Man pakyrėjo žemės tvankūs kloniai
Ir smulkūs rūpesčiai,
Ir slapstomi jausmai.
Širdis panoro mėlynų aukštybių
Ir meilės, amžinos
Ir kaip liepsna karštos.
Tačiau pavydūs ir kerštingi
Olimpo nemirtingieji dievai.
Jie pasmerkė mane klajoti žemės kloniais,
Kur ilgesys nerimastingas
Kaip įkyrus vabzdys man širdį gelia,
Kad poilsiui sau vietos neberasčiau,
O šimtaakis Argas
Budriai mane sekioja dieną naktį,
Kad to, kurį myliu,
Šioj žemėj nesutikčiau.—

Ir gailios ašaros per veidą jai riedėjo.
Taip skundėsi mergelė Ijo
Prometėjui.

Druskininkai
1958.VII.25

VIII

— O Ijo nelaimingoji,
Tu mano skausmo sese!
Užrūstinom abudu didį Dzeusą:
Aš ugnį pagrobiau iš dieviškojo žaizdro,
Tu — meilę nemirtingąją.
Ir kenčiame abudu amžinas kančias.
Aš prie uolos esu prikaltas
Retežiais geležiniais,
Tave gi pavydo kerštinga rykštė
Be atvangos gainioja
Po visą žemę.

Su sielvartingu ilgesiu širdy
Tu aplakstysi tolimus kraštus —
Klajoklių skitų
Ir kalvių chalibų,
Ir vyro meilę niekinančių amazonių.
Tu skriesi jūros atšiauriais krantais,
Salom ir sąsmaukom,
Ir srautais sūkuringais,
Ir balom dumblinom,
Ir žvaigždžių spindinčių aukštybėm,
Ieškodama vis to,
Kurį esi pamilus.

Tu rasi jį, kai tavo sielvartinga meilė
Ir mano pagrobta dievų ugnis
Įsiliepsnos širdy
Klajoklio skito
Ir kalvio chalibo,
Ir pusmoterės amazonės.
Ir jis pamils tave,
Ir tavo palikuonys
Garbingais žygiais išgarsės pasauly,
O pats stipriausiasis
Iš prievartos grandinių
Išvaduos mane.

Ir susvyruos tada Olimpe Dzeuso sostas,
Ir kris į dulkes išdidus skriaudėjas! —

Tokį likimą pranašavo
Mergelei Ijo, savo skausmo sesei,
Prikaltas Prometėjas.

Druskininkai
1958.VII.27

IX

Ugninė Dzeuso vilyčia
Į uolą trenkia,
Ir griausmo dundesys tarpekliais,
Sukrėtęs Tartaro juodas gelmes,
Smarkėja.
Tai žaibų valdovas dievas rūstauja
Prieš Prometėją:

— O neklusnusis mano prieše,
Titane išdidusai!
Tu žmogui iš tamsių landynių
Į saulėtus aukščius parodei kelią,
O man, dievų valdovui nemirtingam,
Tu nebūtybę pranašauji!
Jei man tuojau nenusilenksi
Ir mano valiai nepaklusi,
Tai štai tave nutrenksiu
Į Tartaro giliausią dugną
Ir tokią kančią tau paskirsiu,
Kokią tik visagalis geba sugalvoti.—

Ir tartum griausmas drebino uolas
Tas balsas, kalnais nuskambėjęs.
Tačiau nenusigandęs
Atsakė Dzeusui
Prikaltas Prometėjas:

— Aš tau nenusilenksiu
Ir tavo valiai nepaklusiu!
Aš savo skausmo ir kančios
Į tavąją vergovę neiškeisiu.
Geriau vergausiu šitai plikai uolai,
Tačiau tarnu tavuoju niekados nebūsiu!
Nutrenki mano kūną
Į Tartaro gelmes juodąsias,
Bet mano dvasią sunaikinti
Tu niekad neįstengsi! —

Tad vėl nuo Dzeuso pykčio kalnai sudrebėjo,
Ir dar didesnės kančios ėmė siaubti
Prometėją.

1958.VII.29

X

— Plėšrusis Dzeuso aras
Aštriais nagais krūtinę mano drasko
Ir kepenis išalkęs ryja.
Sukrešęs juodas kraujas ir aitri tulžis
Sunkiais lašais į žemę krinta,
O žemė dūsauja ir alpsta,
Kančios syvais
Lig soties sudrėkinta.

Ir šitai gims joje gyvi daigai,
Ir derlius šimteriopai užderės
Ir kasdieninei duonai — javo,
Ir šventei — vyno sulčių,
Ir margaspalvių kvepiančių žiedų,
Deja, ir usnių tarpežių takuos.

Palaiminti kančios derlingi vaisiai!
Prikaltas prie plikos uolos,
Krūtinę skausmui aš aukoju.

Nuo saulės užtekėjimo
Dienovidžio kaitroj
Lig pat laidos
Draskyki ją, plėšrusis are,
Kapoki kepenis
Ir lieki kraują su tulžim —
Ir žemę alkaną maitinki!

Ateis naktis,
Užges saulėlydžio raudonos žaros,
Ir žvaigždės suspindės aukštai zenite,
Ir vėl užgis krūtinės gilios žaizdos,
Kad, saulei patekėjus,
Ir vėl kartotųs kruvina auka iš naujo.—

Taip kenčia daugel amžių
Titanas Prometėjas,
Ir sunkiasi į žemę
Lašai aitrios tulžies
Ir karšto kraujo.

1958.VIII.1

XI

Kas eina kalnais ir pakainėmis?
Kas žengia per tarpeklių bedugnes?
Tai jis, mergelės Ijo palikuonis,
Iš mirtingųjų galingiausiasis,—
Heraklis
Ateina išvaduoti Prometėjo.

Jau ties uolos viršūne suka ratą
Plėšrusis Dzeuso aras,
Jau taikosi aštriais nagais
Išplėšti iš krūtinės
Titano kepenis

Ir jas suryti,—
Kaip šitai įtempė Heraklis standrų lanką,
Paleido zvimbiančią vilyčią
Ir, pervėręs kiaurai grobuonį,
Jį mirtinai nudėjo.
Ir krito kaip akmuo negyvas aras
Prie kojų Prometėjo.

Paskui galingom rankom
Heraklis stvėrė ietį,
Kuri titaną laikė prie uolos prikaltą,
Ir ją išplėšė.
Tada jis grandines daužyt pradėjo
Nuo rankų, kojų
Prometėjo.
Kaip griausmas smūgiai nuaidėjo
Garsingais aidesiais
Per visą žemę —
Lig pat Olimpo.

Patyrė nemirtingieji
Ir Dzeusas, jų būties rūstus lėmėjas,
Kad išvaduotas jau iš pančių
Prometėjas.

Druskininkai
1958.VII.5

XII

— Sudie, Herakli,
Tu mano ištikimas drauge,
Kursai iš amžinos vergovės
Mane išvadavai!
Kai man nuo rankų, kojų
Nukrito grandys
Ir sužeista krūtinė
Atsikvėpė laisvai,

Aš vėl širdy kūrybos liepsną pajutau
Ir vėl mirtingųjų likimą
Pro amžių ūkaną matau.
Aš noriu, kad ir tau
Širdy dievų ugnis spindėtų
Ir amžių glūdumoj
Nauji kūrybos žygiai
Tave žavėtų.
Dar kūdikis lopšy pasmaugęs hidrą,
Jaunystėj tu kentaurus nugalėjai
Ir dvylika garsingų žygdarbių,
Vaduodamas iš piktenybių žemę, atlikai.
Ir tu, kaip aš, patiems dievams
Padėjai priešus nugalėti.

Herakli, mano ištikimas drauge!
Aš tau įdiegsiu į krūtinę
Kibirkštį dieviškos ugnies
Ir savo ilgesio,
Ir savo sielvarto,
Ir savo aistros,—
Kad tu šioj žemėj nenurimtum,
Kad tu per ūkanų erdves
Pasiektum saulę ir žvaigždes
Ir liktum savo žygiais nemirtingas.—

Heraklio dešinę prie savo sužeistos krūtinės
Ir degančios širdies pridėjęs,
Jam nemirtingų žygių troškulį
Įspaudė Prometėjas.

1958.VIII.7

XIII

Amžinai gyvuok, šaunioji
Heraklidų giminė!
Tu pasauly viešpatauji
Savo protu ir valia.

Kas išnarstė ir ištyrė
Vandenų gelmes juodąsias?
Heraklidai!
Kas gamtos jėgas slaptingas
Žmogui privertė tarnauti?
Heraklidai!
Kas padangėje planetoms
Tiesia ranką?
Heraklidai!

Didžios herojaus dvasios palikuonys
Naujais keliais pastūmė žemę,
Ir niekas jos nesulaikys!
Tešėlsta audros klaikią naktį,
Tegriūva kalnų uolos!
Tegul viršūnės bedugnes skeveldromis užverčia
Ir kraujas upių vandenis nudažo,
Atgal nepasisuks pasaulis,
Naujais keliais įsibėgėjęs.
Iš pančių išvaduotas budi
Ir skaistų rytą žemei lemia
Prometėjas.

Druskininkai
1958.VIII.9

XIV

Ištuštėjo dieviškas Olimpas,
Sugriuvo sostai ir altoriai,
Tik stebuklingų mitų nuotrupos
Ir nuostabiausių vazų šukės
Dar mėtosi griuvėsių pelenuos.
Supykęs Dzeusas jau griausmų nesvaido,
Išblėso ir Hefaisto žaizdras,
Ir lengvasparnės greitosios Okeanidės
Jau nebeskraido jūros bangomis.

Rūkais apsidengė Olimpas ištuštėjęs.
O kalnuose
Prie tos pačios plikos uolos
Rymo Prometėjas.
Ir sielvartingu ilgesio žvilgsniu
Apžvelgia baltas viršūnes
Ir juodas pragarmių gelmes,
Ir jūros vandenų bangas nerimastingas,
Ir tolyje pakalnių lygumas derlingas,
Tad, savo pančių žymę palytėjęs
Ir neramios jaunystės žygius atsiminęs,
Prabilo Prometėjas:

— O žeme!
Tu vilčių ir skausmų gimdytoja!
Tave iš juodo dumblo aš pakėliau
Ir apšviečiau kaitria dievų ugnim,
Ir Tartaro kančias aš dėl tavęs kentėjau.
Dėl ko gi vėl širdis nerimsta
Ir ilgesingas sielvartas man drumsčia kraują?
Tad žengsiu vėl į mirtinguosius
Ir vėl pradėsiu žygį naują.
Gal atsiras nauji dievai
Ir vėl pasmerks mane kentėti
Naujas kančias.
Gal vėl plėšrusis naujo dievo aras
Draskys krūtinę man
Ir kepenis kapos.
Tačiau nesunaikins
Nei mano žemės ilgesio,
Nei meilės
Niekas niekados! —

Per kalnus, bedugnes ir slėnius
Tas balsas nuaidėjo
Į naują žygį kylančio
Titano Prometėjo.

Druskininkai
1958.VIII.8

XV

Ir aš, klajūnas, sielvartingas dainius,
Pamilęs žemę, skundžiaus ir kentėjau
Ir į tave su viltimi šaukiausi,
Titane Prometėjau.

Ir tu, išgirdęs mano skausmo balsą,
Iš amžių glūdumos tiesei man ranką,—
Ir štai painioj gyvenimo kelionėj
Man jėgos neišsenka.

Žinau, kad mano skausmas — menkas lašas
Žmogaus kančios bedugniam okeane.
Ir vien tik tu man atskleidei jo prasmę,
Kentėjimo titane.

Be skausmo nėr nei laimės, nei kūrybos
Ir amžinybėn kelias uždarytas.
Tik po nakties mums pateka aušrinė
Ir švinta giedras rytas.

Ir man negaila, kad buities kelionėj,
Pamilęs žemę, klupdamas kentėjau,
Jei su tavim kenčiau bent trumpą mirksnį,
Titane Prometėjau.

Kaunas
1958.VIII.26

GLADIATORIAI

Tas — iš Nubijos nuo Nilo,
Šis — nuo šiaurės barbaras.
Vieno — tinklas ir žeberklas,
Kito — kardas ir durtuvas.

Gaudžia pilnas koliziejus,
Vulgus trypia, nekantrauja,
Dega akys, džiūsta burnos —
Trokšta *panem et circenses.*
Šilko ložėj už vėduoklių
Imperatorius gulsčiomis
Pro smaragdą krištolinį
Tingiai žvelgia į areną.
Duoda ženklą. Tiedu eina,
Prietaringai stingsta baimėj,
Ir pro lūpas prasiveržia
Kimūs žodžiai:
Ave, Caesar,
Morituri te salutant!..

Morituri... Tiedu mirs tuoj...
Vienas nuo baisaus žeberklo,
Kits nuo kardo ar durtuvo.

Atsigrįžta viens į kitą
Ir atšoka...
Jųjų akys susitinka.
Kas jie? Priešai?.. Pyktis?.. Kerštas?..
Ne, ne priešai. Ne, ne kerštas.
Vieną mirksnį jie pajunta,
Tartum širdį kas suspaudė...
Jie paniekinti, kad mirtų,
Godžią linksmindami minią.
Jiedu broliai...
Tos pačios mirties jie sūnūs —
Morituri, morituri...

Ir staiga jie tiesia ranką,
Vienas kitą apkabina,
Broliškam glėby suspaudžia.
Vienas mirksnis...
Jie atšoka...
Meta tinklą ir žeberklu
Smogia barbarą nubietis.
Nepataikė...
Tas į viršų kelia kardą,
Kad sutraiškintų nubiečio
Juodą galvą!
Nepataikė...

Ilgai tęsias tos grumtynės,
Šėlstant miniai.
Pagaliau štai kraujo klanas
Persunkė arenos smėlį.
Vulgus šaukia: *habet, habet!*
...Morituri te salutant...

Guli smėlyje nubietis.
Barbaras miglotu žvilgsniu
Ieško cezario. Pamatė.
Imperatorius iš lėto
Kelia ranką
Ir, žemyn nukreipęs nykštį,
Įsakmiu nuleidžia mostu.
Vulgus šaukia: mirti, mirti!..

Barbaras ištraukia durklą,
Kad pribaigtų savo priešą.
Ne, ne priešą —
Tos pačios mirties jie sūnūs...
Vienas mirksnis — smogia brolį
Ir pribaigia...
Ir staiga tą patį durklą
Atremia į savo širdį
Ir susmunka prie nubiečio.

Kai tą dieną leidos saulė,
Šiurpiai Nubijos dykynėj
Vienišas maurojo liūtas.
Blaškės vėtroj šiaurės miško
Šimtamečiai ąžuolai.

1962.I.8

DON KICHOTAS

Panūdau tapt trubadūru,
Damoms dainuot serenadas.
(Jo širdį degina karštis,
O skrandyje
Alkis ir badas.)

Vakar sutriuškinau ietį
Už savo širdies karalaitę.
(Ir šiandien dar širdį jam knieti,
Visi jausmai dar apkvaitę.)

O tu kilmingoji,
Mano saldžioji, žavi Dulcinėja!
Kokią man prie kojų tavųjų
Iškilmingą rast pozą?
(Pablūdo!.. Jinai vien tik kiaulių šėrėja
Iš kaimo Tobozo.)

Antai užkerėtas galiūnas
Į dvikovą šaukia. Einu.
(O čia tiktai vėjo malūnas
Jį tvojo sparnu.)

Ak mano saldžioji, žavi Dulcinėja!
Duok ranką. Eiva.
Ši žemė niekšėja.
Teprasmenga nelabojo burtų
Pikta velniava!
(Nuėjo.
Jinai pasiliko.
Ne, ji nepames niekados
Dėl riterio liūdnojo veido
Kiaulių riebios bandos.)

1962.IV.3

ŠUNIUI

Nemėgstu tavęs,
Išlepintas, poniškas,
Maitinamas, penimas,
Šukuojamas, maudomas
Ir išblusinėtas,
Išsigimęs šunie!

Mielesnis man kiemsargis rudis,
Prirakintas prie vartų,
Prie klėties, arklidės ar tvartų,
Apspardomas, mušamas,
Keikiamas, ujamas!
Už dvokiančių pamazgų dubenį,
Už duonos suplėkusį kriaukšlį
Iš džiaugsmo jis unkščia
Ir ranką dar lyžtelėt skubina
Šykščiam savo ponui.
Paskui dieną naktį iš savo būdos
Jis saugo jo turtą budriai, nuolatos
Ir puola plėšiką bei vagį, kuris
Palies pono klėties ar kluono, ar kūtės duris.

O tu, mano mielas šuneli,
Ne kartą piktai apibartas,
O gal ir apkultas!
Užtai dar daugiau prie manęs prisirišęs.
Tu mano pėdom vis sekioji
Ir, priekin užbėgęs, žvilgsnius mano gaudai —
Ir jei mano norą įspėji,
Iš džiaugsmo pamišęs aplink šokinėji.
Dėl manęs į ugnį ir vandenį pultum,

Aštriais dantimis mano priešą draskytum!
Su tavim ir miške aš jaučiuosi saugus,
Nors tu vien šuva,
Aš — žmogus.

Vilnius
1960.IV.25

* * *

Pažvelgęs
Į tą neaprėpiamą plotą,
Į dangų ir žemę,
Ir tolyje jūrą miglotą,
Nustebęs sakau:
O koks gi tu menkas
Ir koks tu didingas,
Žmogau!

1961.VII.15

AUKOJAU ŽEMEI

Aukojau žemei ką galėjau —
Ir ko aukot neketinau.
Jai skausmo ašaroj spindėjau,
Jai meilės dainoje skambėjau,
Ja dieną naktį gyvenau.

Ir buvo gera man priglusti
Prie jos kaip motinos krūties —
Pro gėlą, neviltį ir rūstį
Tylioj vienatvėj nusiskųsti,
Kad laimės veltui čia ilgies.

Mane ji guosdavo ne sykį,
Vilties kuždėdama žodžius:
— Tu mano balso paklausyki,
Šviesius jausmus širdy ugdyki,
Ir skausmo ašaros nudžius.—

O šiandien vėl, kai širdį gelia,
Aš kitą balsą išgirstu:
— Tu rasi platų laisvės kelią
Į savo laimės šviesią dalią
Po pilko kauburio grumstu.

Druskininkai
1959.VII.22

Į DIDELĮ IR AUKŠTĄ KELIĄ

Prieš daugel metų
Šventadienių tyliaisiais vakarais
Aš mėgdavau nuo tėviškės kalnelio
Žvilgsniu apimt gimtinės plotą,
Čionai kalvų, ten mėlynų šilų
Ir temstančios padangės apribotą.

Aš mėgdavau viršūnėje kalnelio
Jo šiurkščioje žolėj vangiai priglusti,
Geltonų kačpėdėlių ir rausvų čiobrelių
Aitrius kvapus krūtinėje pajusti.
Ir buvo taip tylu, ramu aplinkui,—
Tik apačioj lengvutis palšas rūkas slinko,
Tik tėviškės pirkia pro ūkaną bolavo
Ir viršum stogo dūmas vinguriavo.

Po daugel metų
Aš įkopiau į kitą aukštą kalną.
Manos buities visi keliai ten traukė,
Pavasaringos audros ten viliojo,
Ir skrisdami padange paukščiai šaukė.
Aš įkopiau į kalną, aukštą, statų,—
Ir šitai naują, švytintį pasaulį
Nustebę akys mato.

Į begalinį tolį
Pasistūmėjo horizontų ribos,
Ir žemės pakraščiai melsvam ūke nulinko.
Nėra ribų nė ten.
Veržli mintis ieškojimų keliuos
Nei žemėj, nei padangėj kliūčių nesutinka.

Antai gimtasis kraštas
Lyg kilimas spalvotais raštais tįso.

Ir jo keliai takeliai vingių vingiais
Į tolimas padanges prasiskverbt išdrįso.
Ir ten matau aš naujo amžiaus žmogų,
Bekopiantį aukštyn iš po šiaudinio stogo.

Einu tolyn ir aš.
Negrįšiu atgalios.
Nėra šios žemės sūnui gražesnės dalios,
Kaip siekt į priekį ir į viršų kilti,
Ir dideliais troškimais nebenusivilti.
...Antai ten dunkso tėviškės kalnelis —
Pakvipo kačpėdėlės ir rausvi čiobreliai...
Lydėjo jie mane nuo tolimos jaunystės,
Telydi ir toliau
Į didelį ir aukštą kelią.

1960.V.25

AVE VITA

I

Šitą dieną niūrią, dieną rūsčią
Man nereikia tragiškų grimasų.
Šitą dieną niūrią, dieną rūsčią
Noriu tarti žodį
Atvirą ir drąsų.

Aš nenoriu nieko čia bauginti.
Kai širdy visi geismai išsenka,
Nėr man noro Hamletą vaidinti —
Būti ar nebūti — lygiai menka.

Rytą saulė kėlėsi pro rūką,
Vakaro šešėliai kloniais slenka,
Kažkoks paukštis klykaudamas suka,—
Viskas lygiai banalu ir menka.

Amžinybės angoje neveikia
Jokios mūs trumpos buities vilionės.
Temstant nakčiai,
Saulės nebereikia
Paskutiniam žygiui
Žemiškos kelionės.

Temstant nakčiai,
Man nereikia tragiškų grimasų.
Paskutiniam žygy
Žemiškos kelionės
Noriu tarti žodį
Atvirą ir drąsų:
— Sudie, gyvenime!

1962.IX.16

II

Bet ne, jis manęs nepaleidžia!
It liaunas patamsių vijoklis,
Į aukštį ir šviesą iškopti panūdęs,
Jis stiepias į saulę silpnu mano kūnu,
Godžiai šaknimis įsiėda į širdį
Ir alkanas smegenis čiulpia.

Gyvenimas dar sykį nori
Manim pražydėti.
Aušrom spindulingų saulėtekių,
Dienovidžių saulės kaitrom,
Vakarių žarų liepsnomis
Ir paukščių čiulbėjimu,
Ir kvepiančių sodų žiedais,
Ir muzikos žavesiu,—
Ak, ir meilės svaiginančiais burtais
Jis nori mane vėl į žemę įdiegti
Ir vėl mano siela
Į saulę įkopti.

Ir aš nežinau,
Dėl ko šitą vieną vienintelį kartą
Panūdau melu apsigauti.
Tada jį apglėbiau
Kaip brolį, seniai nematytą,
Ir iš lūpų išsprūdo tas žodis —
A v e v i t a!

1963.I.4

LANGAS

„Lango“ tematiniai motyvai yra kilę iš dviejų versmių: somnambuliškos, iliuziškos būsenos ir sąmoningos būties įvaizdžių, o tai ir sudaro žmogaus vidinio gyvenimo dramatizmą. Lyriniam mano poezijos herojui atrodo, kad tikrovė skyla į dvi prieštaringas puses: jo paties artimoji, intymioji sielos aplinka ir šalia jos esantis pasaulis, iš kurio sutemose pro „langą“, „duris“, „tvorą“ braunasi priešiški gaivalai, ardančios jo būtį galios, su kuriomis jis nuolat privalo grumtis.

Skaitytojo neturėtų atgrasinti kai kurių eilėraščių — „Gyvybės gyvatė“, „Kėliaus iš kapo“, „Nebūk tu juokingas“, „Mačiau šaligatvyje žmogų“ — drastiški įvaizdžiai, šiurkšti išraiška. Poezijoj stiprus žodis, atviras pasisakymas šiandien vertinamas aukščiau negu sentimentalokas švelnumas.

Rūstesnių bei minorinių nuotaikų išgyvenimai — tai dar ne pesimizmas ar mizantropija. Taip jau yra, kad žmogaus širdis jautriau, įspūdingiau reaguoja į liūdesį, sielvartą negu į džiaugsmą. Mano lyrinis herojus tiki, kad visatos sąrangoje ir žmogaus sieloje lygiagrečiai su skausmu reiškiasi ir džiaugsmo išgyvenimai. Šalia neapykantos, kerštо, ligos, mirties eina meilė, draugystė, gerumas, atlaidumas, sveikata, gyvybė. Dėl to ir šioj lyrikoj nuskamba ištikimybė žmogui ir sau pačiam.

Jau „Būties valandos“ rinkinyje buvo pažymėtas tragiškas šių dienų nerimas dėl žmogaus likimo, siautėjant griaunamosioms jėgoms. Laikui bėgant, tos pačios jėgos ima tvenktis dar grėsmingiau. Eilėraščiuose „Priešai“, „Šaukia“ ir kai kuriuose kituose tie motyvai nuaidi dar įsakmiau. Ryšium su tuo pastiprėja išnykimo, mirties tema. Tačiau būtis kratosi nebūtim — ir iš mano lyrinio herojaus lūpų išsiveržia gyvybingas egzistencijos šauksmas: „Nenoriu išnykti!“

Kaip žinoma, kiekvienas menininkas savaip įformina tikrovę: vienas labiau perteikia konkrečius, empirinius jos įspūdžius, kitas kuria ne tiek tiesioginių realijų, kiek nuo kasdienybės atitrauktų ir apibendrintų formų pasaulį. Man

artimesnis antrasis kelias. Šitoj poezijoj, kilusioj iš vidinių išgyvenimų, tėra vien žmogiškosios egzistencijos simboliai. Mano lyrinis herojus eina per pasaulį tartum per bodlerišką šventovę, kurios pilioriai prabyla paslaptingais žodžiais simboliais ir lydi į ilgesingą kūrybos tylą. Gyvenimo esmės ir jo reiškinių supratimas gali apsaugoti būtį nuo išnykimo ir suteikti naujo gyvybės džiaugsmo.

1965.IX.24

SAULĖJ POPIETINĖJ

IŠTIKIMYBĖ

Palaimos šviesią valandą
Ar juodu nesėkmės metu
Aš liksiu ištikimas žmogui
Ir sau pačiam.
Yra nematoma jungtis
Tarp mūs visų širdžių,
Ir saulėtą dienovidį,
Ir nykųjį vidurnaktį
Aš ją jaučiu, aš ją girdžiu.

Po kasdienybės pelenais
Karšta rusena žarija
Kiekvieno mūsų širdyje.
Tegul ji skaidriai įsižiebs
Draugystės šildančiais jausmais
Palaimos šviesią valandą
Ir juodu nesėkmės metu —
Ir tamsią naktį,
Ir šviesią dieną —
Būties akimirką
Kiekvieną. — — —

Kačerginė
1965.VIII.19

I. VILTIS

Soyez béni, mon Dieu, qui donnez la souffrance
Comme un divin remède à nos impuretés.
Būki palaimintas, Dieve, kuris duodi kentėjimą,
Kaip dievišką vaistą mūsų nešvankybėms.

Je sais que la douleur est la noblesse unique.
Aš žinau, kad skausmas — tai vienintelis taurumas.

Praleidau daug juodų dienų
Ir daug naktų be poilsio blaškiausi —
Likimą keikiau
Ir dangui grasinau,
Kur slinko debesys juodžiausi.

O šiandien, vėl pakėlęs galvą,
Aš taip meldžiausi:
Būk palaimintas, Dieve,
Kad skausmą man siunti.
Juo troškulį ir alkį sotina
Ir skaudulius pūliuojančius išdegina
Teisingi ir tvirti.

Žinau, kad ir manęs dar laukia
Taurių džiaugsmų diena —
Ir jos nesužlugdys
Nė žemės kvaitulys,
Nė pragaro liepsna.

1964.II.27

II. POETAS

Le poète est semblable au prince des nuées,
Qui hante la tempête et se rit de l'archer.
Exilé sur le sol au milieu des huées,
Ses ailes de géant l'empêchent de marcher.

Poetas panašus į padangių valdovą,
Kuris bičiuliuojas su audra ir niekina šaulį.
Nutremtam į žemę niekingame triukšme
Jo milžino sparnai kliudo jam vaikščioti.

Padangėj, poete, skraidai kaip erelis,
Į saulę ištiesęs galingus sparnus.
Tu sveikini audrą ir šaulio nepaisai —
Dangaus pirmagimis sūnus.

O nutremtas žemėn į klegančią minią,
Kaip žengt, ką sakyt, nežinai.
Pakelt aukštyn galvą, laisvai išsitiesti
Tau kliudo tie patys sparnai.

1964.II.26

III. ŠVENTOVĖJE

La Nature est un temple où de vivants piliers
Laissent parfois sortir de confuses paroles.

Gamta — tai šventovė, kur gyvi pilioriai
Kartais prabyla neaiškiais žodžiais.

Einu aš per pasaulį tartum per šventovę.
Skliautais iš reto mano žingsniai dunda.
Granito sienos tyli susigūžę,
Tiktai aukšti pilioriai aidesiais nubunda.

Man dieną saulė, naktį žvaigždės spindi —
Ir aš kitokio džiaugsmo nebenoriu,
Kaip vien tyliai ramybėje suklupti
Prieš amžinos žmogaus būties altorių.

Prabyla simboliai kaip žvilgsniai giluminiai,
Pakvimpa kadugio ir gintaro kodylai —
Sustoju nebylus, netrokštu nieko kito,
Kaip vien paklust tai ilgesingai tylai.

Kačerginė
1965.IX.10

IV. NENORIU IŠNYKTI

O toi, qui de la Mort, ta vieille et forte amante,
Engendras l'Espérance,— une folle charmante!
O Satan, prends pitié de ma longue misère!

O tu, kuris iš Mirties, savo senos stiprios mylimosios,
Pagimdei Viltį, žavingą pamišėlę,
O Šėtone, pasigailėk mano ilgos menkystės!

Nenoriu išnykti
Ir Dievo duotos man būties
Nenoriu užkasti
Juodam drėgnam urve.
Žinau, jei ne šiandien, tai ryt —
Gal netrukus —
Tas urvas, gilus, besotis,
Praris ir mane, ir tave.

Bet šiandien man žemė dar kvepia
Ir kelia beprotišką viltį
Gyvenimo atžalą trapią
Iš naujo pamilti.

Vidurnakčio gūdy pakilęs
Ir laikrodžio dvylika smūgių išgirdęs,
Aš taip kreipiausi
Į juodąjį savo lemties palydovą:
O tu iš dangaus nutremtasis
Į sielvarto klaikią bedugnę —
Likimo paniekintas angele,
Mano būties rūstusai šėtone!
Palaiminki mano šią nykią klajonę!
Aš tau atiduodu ir džiaugsmą, ir viltį,
Ir aistrą, ir meilę, ir pyktį —
Išnykti nenoriu —
Nenoriu išnykti! — — —

1964.IV.10

KAITRIĄ DIENĄ

Dėl ko man šiandien ta saulė tokia apsiblausus?
O danguj tik mėlyna kaitra.
Ak, tos mintys vėl manęs neklauso,
Ir širdy stipresnio jausmo nėra.

Norėčiau kaip citriną tą širdį suspausti
Ir išvarvint gaivinančią sunką.
Bet kažkas delnus sukaustė,
Ir visos pajėgos smunka.

Veltui tą dieną, kaitrią, tvankią,
Kūrybos džiaugsmo vilies.
Taip gęsta liepsnos, kaitroj nublankę — — —
Palauk žvaigždėtos nakties.

Kačerginė
1964.VI.26

KUKUOJA GEGUTĖ

Kukuoja gegutė,
Ją girdime šįmet mes pirmąsyk.
Paliovė, nutilo.
Palaukim truputį.
Klausyk, klausyk...
Pro šlamesį šilo
Štai vėl ta gegutė —
Ją girdime šįmet mes pirmąsyk.
Kukuoja — — —
Ir girioj staiga pasidarė jaukiau,
Ir sieloj smagiau.

1964.V.10

SAULĖJ POPIETINĖJ

Žiūriu į dangų, giedrą, gryną,
O sieloj drumsta ir kartu,
Lyg tartum būt kas skaidrų vyną
Pamaišęs dumblinu pirštu.

Ir kažkas gelia, kažkas maudžia,
Ir kažkas dvasioj negerai,
Lyg tartum opą, slaptą, skaudžią,
Pašaipai rodai atvirai.

Yra širdies gelmėj pritvinę
Nemaža skausmo ir gėlos.
Tegu susopusią krūtinę
Tamsioji nežinia užklos.

Sustoju saulėj popietinėj
Kaitros išgairinta širdim,
Su karčiu liūdesiu krūtinėj,
Su juodo sielvarto mintim.

Ir laukiu vakaro pavėsių,
Ilgiuosi sutemų vėsos.
Tada nurimęs pasilsėsiu,
Ir gal širdis sopėt nustos.

Kaunas
1957.VII.15

TAM PAUKŠČIUI

Tam paukščiui čiulbėti per dieną
Vis tą pačią dainą
Kaip nenusibosta!
Tačiau be šito paukščio
Kas mane paguostų?
Ir man per dieną širdį spaudžia
Vis tas pats maudulys,
Ir aš jaučiuosi toks bejėgis —
Jo išplėšt negalįs.

Čiulbėki, mano paukšti,
Vis tą pačią dainą
Per visą dieną —
Ir nepalik manęs
Su mano mauduliu
Vieno!

Kačerginė
1964.V.27

Apspito mane bjaurios šmėklos,
Į širdį suleido nagus.
Kenčia many susigūžęs
Mažas, kasdienis žmogus.

Vidurnaktis. Neužmiegu dar...
Paimk nembutalio, o gal noksirono.
(Liuminalis paseno, neveikia.)
Verskis ant kairiojo šono —
Užmigti tau reikia —
Reikia — reikia — —

Užmigti tau reikia kietai — kietai — —
Kad būtum rytoj ištvermingas,
Kad būtum budrus per dieną,
Kad būtum — kad būtum — — —
Jau brėkšta rytai,—
Aš vis nesumerkiu blakstienų.

O galgi iš to buteliuko,
Kur slepiasi stalčiaus giliausiam kampe,
Įsivarvink kelis lašus,
Ir visas nakties tos košmaras
Juodoj nežinioj
Paskęs — pražus — — —

Jau tiesias ranka,
Jau kažkas sujudo siaubingo,

Bet pirštai sustingo,
Ir šiurpas lig kaulų nukratė,—
Giliai įsiėdė į kraują
Gyvybės gyvatė!

1961.XII.11

MAČIAU ŠALIGATVYJE ŽMOGŲ

Mačiau šaligatvyje žmogų —
Be rankų
Ir be kojų.
Praeiviai jam šykščiai
Liesą išmaldą aukojo.
Kartu ir mano murzinas dvylekis
Įkrito į nešvarią jo kepurę.
O Viešpatie, kaip jam sublizgo akys,
Į skambų pinigą sužiurę!

Aš pasitraukiau, kartėlio ir gėdos —
Bet ir paguodos lydimas jausmų.
Tai štai kaip reik mylėt gyvenimas,
Nors ir sudilusio dvylekio penimas,—
Berankio
Ir bekojo
Stropumu!

1964.V.7

* * *

Video meliora proboque,
deteriora sequor

Šalin!
Nemėgstu išglebimo,
Nemėgstu stuburo lankstaus!
Ir nuo kiekvieno palaižūno
Abuoja panieka dangstaus.

O pats esu toje pagairėj
Kaip vėjo blaškomas žilvitis.
Ak, kaip sunku palaužti širdį —
Čia vėl maištauti, čia lankstytis.

Ir aš savęs nebekenčiu
Kaip to niekingo palaižūno.
Bet būk man, drauge, atlaidus —
Many du nuožmūs priešai tūno.

Kačerginė
1961.VII.13

KĖLIAUS IŠ KAPO

Aš kėliaus iš kapo.
Ten jie mane susitarę,
Mirties palytėtą, trapų,
Buvo uždarę,
Kad jųjų valiai paklusčiau
Ir niekad daugiau nepabusčiau.

O aš nepakluęs
Kėliaus iš kapo!
Einu nustebęs,
Oru ir saule apsvaigęs.
Tai kas, kad ir vėlei
Diena mano baigias
Ir šiurpūs šešėliai
Grūmoja pro kerčią
Ir jau paskutinį
Lemties išbraižytą
Lapą atverčia!

Aš kėliaus iš kapo!
Aš noriu gyventi!
Gyvybės man gaila,
Bet bijoti mirties
Juokinga ir kvaila!
Ne kartą buvau jau miręs.
Ir kuo gi gyvenimas skirias?
Tik tuo, kad daugiau čia kančios,
Melo, apgaulės, klastos,—
Tik tuo, kad daugiau niekados
Tu saulės šviesos nebregėsi,
Sukniubęs kapo pavėsy.

Ne mirti bijau, tik to kapo,
Drėgno,
Šalto,
Tamsaus,

Kuriam jie mane susitarę
Buvo uždarę,—
Kur mano kančia
Ir jų džiaugsmas sutapo.

Tačiau nugalėjęs
Aš kėliaus iš kapo,
Kad šįkart pašlovinčiau saulę,
Kur kūdikį glosto,
Jaunuolį,
Mergelę
Ir senio pliką makaulę.—
Kad dar kartą meilę pragysčiau —
Ne tą geidulingą,
Ne tą egzaltuotą,
Kur šaukia jaunystę
Į siautulio puotą.
O tą,
Kur gyvybės naujos pasiilgusias įsčias
Nauja būtim apvaisina.
O tą,
Kuri menką ir trapų
Siekti saulės ir žvaigždžių masina.
Tam kėliaus iš kapo —
Kėliaus iš kapo.

Kačerginė
1961.IX.4

NEIŠTARTU VARDU

BIRŽELIO NAKTĮ

Toks giedras ir tyras
Birželio nakties dangus,
Apvirtęs į žemę
Raudona žiemių žara.
Nepridengta galva
Eini per tų varpų laukus —
Ir geras tu žemei,
Ir tau tavo žemė gera.

1942

ATLANKYMAS

Šiąnakt mane atlankė mano miręs draugas.
Jisai atėjo pas mane į svečius.
Sėdėjom mudu prie padengto stalo
Ir kalbėjome gerus žodžius.

Sapne aš nežinojau, kad jo nėr šioj žemėj.
Jisai gražiai atrodė, buvo linksmas ir žvalus.
Aš jį kviečiau užkąsti ir išgerti —
Ir mudu sudaužėm stiklus.

Tačiau jisai nevalgė ir negėrė,
Tik vis keistai šypsojos kažkodėl
Ir dar kažką juokinga man pasakė,
Kai aš pakėliau stiklą vėl.

Aš neatsimenu nė vieno jojo žodžio.
Jisai staiga pakilo ir mane paliko.
Išeidamas apglėbęs pabučiavo,
Nuo slenksčio atsigrįžo, pažiūrėjo,
Nusišypsojo ir nuėjo — — —

Pabudęs aš užmigti negalėjau.
Bet, atsilankius draugui,
Dabar jau man lengviau truputį
Pakęsti savo tą liguistą,
Nykią būtį.

Kačerginė
1964.VIII.2

PRIPRATO AKYS

Priprato akys,
Ir klausa priprato,
Pripras pagaliau ir širdis.
Su manim tegul niekas nemato —
Negirdi — nejaučia,
Kokia klaiki mane siaubia naktis.

Aš šiandien nekaltinu nieko —
Visi man palankūs,
Visi geri.
Ir niekas nekaltas,
Jei širdis paliego,
Jei sieloj šviesos neturi.

Geriau pridengsiu tad veidą delnu,
Paslėpsiu nuo draugo akis —
Ir taip nueisiu į tolį vienas
Kaip tamsią naktį vagis.

1960.I.12

NERAMU

Šį ramų saulėtą rytą
Vėl plunksną į ranką imu.
Sušvito galvoj giedrios mintys,
Tačiau širdyje neramu.

Kalnelis. Toli čia girdėti.
Sukranksėjo varna pušy,
Lazdynų ūksmingame krūme
Čirena paukšteliai maži.

Tačiau pakrašty horizonto
Dangus jau pilkėja šėmai.
Pakalnėj į balzganą rūką
Jau skęsta gimtinės namai.

Norėjau šį saulėtą rytą
Pragysti su šypsniu linksmu.
Bet niaukias galvoj giedrios mintys —
Širdy neramu — —

Kačerginė
1965.VIII.3

SKAUSMO VALANDA

Ta skausmo valanda kaip ašara sūri
Į sielos gelmenas be garso nulašėjo.
Pripildyta taurė — ir nieko neturi,
Kas širdį džiugino ir guodė, ir žavėjo.

Ir visa, ką lig šiol mylėjau ir kenčiau,
Dabar vien tuštuma be atgarsio ir aido.
Ir sutemų ertmė kaskart arčiau, arčiau,
Bet sutemos šįkart daugiau širdies nebaido.

Į sutemas grįžtu, į naktį atgalios,
Naktis kaip motina man buvo daugel kartų.
Dienovidžio kaitra daugiau nebevilios,
Nuo saulės bučinių širdis juodai apkarto.

Susikaupiau savy rūstus ir nebylus
Tylios, raminančios vienatvės laukimu.
Širdis nei prievartai, nei melui nepaklus,
Skausmingai nusivylus laime ir džiaugsmu.

Dabar į gilų aukštį pakeliu akis,
Kur begaliniai toliai driekiasi žvaigždėti.
Žinau — kitokios laimės ilgesys atgis,
Žinau — kitokis džiaugsmas širdį ims žavėti.

Kaunas
1956.VIII.10

VASARIO PŪGOJ

Nusmuko termometras —
Po nulio dvidešimt penki.
O tu šaltos vasario saulės
Savy dar liekanas renki.

Pūga išgairino tau kaulus,
Akis apibėrė sniegu —
Kažkur pavidalai apgaulūs
Svyruoja rūkstančiu lauku.

Vėlai šaltoj vasario saulėj
Tą šėmą rytą pakilau.
Lazda jau laukia piligrimo —
Ir aš keliauti privalau.

*

Sustoju, laukiu — —
Įsiklausau — — —
Ant lūpų stingsta kvapas
Baltu šerkšnu — — —
Per pūgą, šaltį ir pusnis,
Pasekdamas vasario saule,
Tolyn einu.

— — — — — — — — — — — — —

Rūstus, nykus šios žemės svečias,
Aš žydrus tolius pamilau.
Išvesk mane per žvarbią pūgą,
Nežinomos lemties brolau.

1964.II.21

TARP SIENŲ KETURIŲ

Sakai,
Uždarėme draugystę savo
Tarp sienų keturių.
Ir aš sakau:
Gyvenimo niūriam kalėjime
Daugiau aš nieko neturiu.
Lig kaulų smegenų kartu ir tuščia,—
Ir jokiai sielvarto pagundai
Daugiau nebepaklusčiau.

Tegu nėra čia užraktų nei grotų,
Nėra nei rūsio plytų,
Drėgme rasotų,
Krauju aptaškytų,—
Nėra nei pančių žvangančių ant kojų,
Ir paukščiui skrendančiam pro langą
Ranka nevaržomai pamoju,—
Vis tiek aš negaliu tavęs lydėti
Šviesiu dienovidžio keliu,—
Ir eiti su tavim, kai šaukia
Vidurnakčiai žvaigždėti,
Aš negaliu.

Gerai sakai:
Uždarėme draugystę savo
Tarp sienų keturių.
O aš džiaugiuosi,
Kad šitame kalėjime
Tave turiu.

1959.XII.29

SOMNAMBULAS

Jam atrodė,
Kad aplinkui žėri saulė,
Kad žiedai geltoni skleidžias kaip vėduoklės,
Kad tuos medžiuos plačialapiuos
Gieda paukštės žydrasparnės
Ir margų drugelių spiečiai
Mirga saulės spinduliuos.
Jis išgirdo,
Kad iš mėlynų tolybių
Kažkas šaukia,
Kažkas gundo,
Kažkas liepia,—
Ir širdy to šauksmo aidas atsiliepia:
— Stok ir eiki, stok ir eiki,
Stok ir eiki!

Ir jis pakilo vienišas, nublankęs,
Užmerktomis akim,
Su laimės šypsniu lūpose
Ir žengė
Į tą saulę,
Į tuos žiedus,
Į tuos tolius,
Kur tos paukštės mėlynsparnės
Jam čiulbėjo
Ir seniai girdėtą vardą
Jam minėjo.
Jis pakilo
Ir nuėjo, ir nuėjo,
Ir nuėjo...

*

Lauke naktis.
Tik vėjas šniokščia seno parko medžiuos,
Ir beldžiasi į langą stagarai.
Už lango mėnesiena.
Pro debesų pakrikusius skutus
Pablyškęs mėnuo iriasi skubiai
Ir balzganai nušviečia veidą to, kuris išėjo
Nublankęs, vienišas,
Užmerktomis akim,
Su šypsniu lūpose
Prieš žvarbų vėją —
Ir ne į saulę, ne į dieną,
O į tą nykią mėnesieną,
Į tą neramią, klaikią naktį,
Kai gniaužiasi širdis
Ir stingsta mintys,
Ir nežinai nė kaip nuo siaubo gintis.
Tą klaikią naktį mėnesieną
Kur jis eina, kur jis eina,
Kur jis eina!

*

— Aš einu šviesiu keliu
Ieškoti tos, kurią myliu.
Aš einu į kitą šalį,
Šalį saulėtą ir šviesią,
Ten, kur mudu būsim dviese.
Ten, kur savo vientulystėj
Rasiu meilę ir draugystę.
Aš einu į žydrą laisvę,
Neįspėjamas bevardis,
Kur dvasia it paukštis nardys
Žydrame padangių ruime,
Kur juodi sparnai nakties
Saulės veido neužties.

Aš einu į aukštą sritį,
Kur pasauliai nematyti
Nusidrieks po mano kojų.
Jų ilgiuosi, juos svajoju.

Ten iš tų skliautų žvaigždėtų
Mūs daina džiugiai skambėtų
Šitą šviesų, giedrą rytą:
Dauno — lylia — lingorita,
Lingorita — čiūto — rėjo...
Ir nuėjo, ir nuėjo,
Ir nuėjo — — —

*

O aš matau,
Kad jis šioj apgaulingoj mėnesienoj,
Kai mėnuo, properšose pasirodęs,
Šešėlių ir šviesos dėmėm švytruoja žemėj
Ir keistą nerimastį sieloj kelia,—
Matau,
Kad tas, kuris nuėjo —
Lingorita — čiūto — rėjo,—
Jis nuėjo
Ne į šviesų, giedrą rytą —
Dauno — lylia — lingorita,—
Bet į nykią mėnesieną
Nusiūbavo kaip svyruoklis,
Nulingavo kaip vaiduoklis
Ne šviesiu, plačiu keliu,
O aštriom uolų skeveldrom,
O briaunom juodų bedugnių,
O per prarajas, kur sukas
Vien tik tirštas, palšas rūkas,—
Jis nuslinko kaip svyruoklis,
Nulingavo kaip vaiduoklis.

Ak, dabar jį pažinau,
Su juomi aš draugavau.

Daugel kartų ir mane
Šaukė jis klaikiam sapne:
— Tu iš savo guolio kelkis!
Tavo širdį graužia alkis.
Tavo sieloj gėla siaučia,
Tavo kaulai — šiurpūs griaučiai!
Stoki su manim ir eiki,
Džiaukis saule ir apsvaiki...
Eik, kur savo vientulystėj
Rasi meilę ir draugystę.
Eik, ieškok, kurią myli
Ir surasti negali.
Eik į šviesų meilės rytą —
Dauno — lylia — lingorita,
Lingorita — čiūto — rėjo,—
Kėlės vienas ir nuėjo.
Jis nuėjo, aš likau
Ir su rūpesčiu sakau:
Mano draugas somnambulas, somnambulas,
Somnambulas!

*

— O, vadink mane kaip nori,
Kaip tu nori, taip vadinki!
Draugas tau vien gera linki.
Draugas nori, kad ir tu
Eitum su juomi kartu
Į tą laisvę neribotą,
Kur sujaudino man protą,
Atgaivino mano širdį,
Ir dabar ji jaučia, girdi,
Ko tu niekad neišgirsi,
Ko tu niekad nepatirsi.

Mano nuostabus pasaulis:
Nei čia melo, nei apgaulės.
Ką jaučiu ir ką galvoju,
Viskas klojas man po kojų.

Kūnu tampa mano žodis,
Nebūtim svajonė bodis.
Man nėra negalimybės:
Visos esamos būtybės
Turi mano norą justi,
Man tarnauti ir paklusti.
Iš trūnijančių griuvėsių
Naują būtį kurt pradėsiu,
Viską rasiu ir turėsiu,
Ko tik būsiu panorėjęs,
Aš — savos dalios kūrėjas,
Sveikink mano naują rytą —
Dauno — lylia — lingorita,
Lingorita — čiūto — rėjo!
Ir nuėjo, ir nuėjo
Kaip vaiduoklis, kaip klajoklis
Somnambulas — — —

*

Nelaimingasis!
Jis tariasi esąs būties kūrėjas,
O jis tik savo sapno aklas vergas.
Jis tarias, jam nesą negalimybės
Ir visos esamos būtybės
Turį jo įgeidžiui paklusti.
Tačiau jis pats — tik vėjo blaškomas šešėlis,
Ties prarajom nykus svyruoklis —
Jis somnambulas,
Jis vaiduoklis.

Tačiau jis eina per aštrius uolynus,
Bedugnių briaunomis jis randa kelią.
Jis eina rasti tos, kurią pamilo,
Į būtį eina saulėtą ir šviesią,
Tenai, kur jiedu būsią dviese,—
Ir pro vidurnakčio audringą gūdį
Jis sakosi matąs jau giedrą rytą,

Kur skamba šviesios sutartinės —
Dauno — lylia — lingorita,
Lingorita — čiūto — rėjo...
Taip savo laimės jis ieškot nuėjo.
Šviesiu keliu jį veda jo svajonės,
Ir nėr jo sieloj abejonės.

*

O aš,
Kurs jį sekioju ir teisiu
Žvilgsniu blaiviu, protu šviesiu,
Kiek kartų klaidžiojau ir klydau,
Kiek kartų kryžkelėj klupau,
Kiek kartų nuo tiesaus ir lygaus kelio
Į juodą prarają smukau!

Tvankus ir ankštas mano šis pasaulis,
Apkaustytas riba nežinomybės.
Ir nei karšta širdis, nei šaltas protas
Į šviesią laisvę kelio nepralauš.
Ir nepatirsiu čia teisybės,
Kur priešas priešą, draugas draugą
Klastingai kryžkelėse saugo
Ir ruošias smogt iš pasalų,
O melą pult melu!

Dabar jaučiu — krūtinėj galios stoka.
Nuo draugo priešą, o nuo priešo draugą
Atskirti šiandien nebemoku.
Dvasia ir kūnas mirtinai paliego,
Ir vakarykštis draugas tiek man rūpi,
Kiek gumulas pernykščio sniego!
Ir sielvarto našta,
Sunki, juoda,
Į sielos dugną gula,—
Ir štai žvilgsniu pavydulingu
Vėjuotą mėnesieną
Seku aš somnambulą.

*

O jis tolyn svyruoja kalnų skardžiais
Ir prarajų aštriom briaunom,
Kur vienas tik klaidingas žingsnis
Nutrenks jį į mirties bedugnę.

Pašauksiu jį!
Aš pavadinsiu jį vardu,—
Ir jis pabus iš savo sapno,
Ir su manim jis grįš kartu
Į lygų kelią, tikrą rytą,
Tik ne į savo pramanytą
Dauno — lylia — lingorita.

Tačiau
Aš negaliu ištarti jojo vardo!
Kažkas man lūpas surakino,
Kažkas sugniaužė širdį,
Kažkas į sielą įsaką įspaudė:
— Tegul jis eina, tegul jis eina,
Tegul jis eina!

Ir jis nuėjo —
Tylus, bevardis —
Į plačią laisvę,
Kur jo dvasia it paukštis nardys
Žydrame padangių ruime,
Kur juodi sparnai mirties
Jojo veido nepalies.
Eina jis į aukštą sritį,
Kur pasauliai nematyti
Nusidrieks po jojo kojų,—
Jis jų ieško, juos svajoja.

Ir jis nuėjo
Ieškoti tos, kurią mylėjo,
Užmerktomis akim,
Su laimės šypsniu lūpose,

Nuėjo į tą būtį šviesią,
Ten, kur jiedu būsią dviese,—
Į tą giedrą savo rytą —
Dauno — lylia — lingorita,
Lingorita — čiūto — rėjo —
Ir nuėjo, ir nuėjo,
Ir nuėjo...
Ir paliko mane vieną
Šitą klaikią mėnesieną
Ant šio plataus ir lygaus kelio
Su neramia širdim,
Blaiviu protu
Ir neįspėto somnambulo
Neištartu vardu.

1960.V.18

Į BŪTĮ NERAMIĄ

ŠAUKIA

I

Šaukia! — —
Vėl šaukia — —
Už lango nakty kažkas šaukia,
O kas, nežinau.
Šaukia!
Gal rudenio vėjas kaukia,
Atpūsdamas pūgą nejaukią,
Gal skausmas kam ašarą braukia.
O kam — nežinau.

*

Šaukia!
Vėl šaukia — —
Ir naktį, ir dieną jau šaukia.
Per visą pasaulį tas šauksmas plaukia.
Ir kosmoso aukščiai,
Ir žemės giliausi atomai
To šauksmo pilni.
Ir tu, šito šauksmo pagautas,
Kur neša tas nerimo srautas,
Nusvirusia galva eini.

II

Šaukia! — —
Vėl šaukia — —
Dabar jau kitoki balsai.
Sustoti ir kumščius pakelti
Per kaitrą ir šaltį,
Ir dieną, ir naktį —
Ir širdis pagieža uždegti

Prieš tuos, kurie pražūtį rengia,
Su smurtu į prarają žengia,
Ir skausmą, ir siaubą, ir mirtį
Gyviesiems ketina paskirti.

*

Šaukit visi, kas dar norit gyventi!
Šaukit už žmogų,
Už šviesią ir amžiną būtį —
Šaukit visi, kas nenorite žūti!
Už laimę gyventi,
Už džiaugsmą išlikti —
Šaukit visi, kas nenorit išnykti!

Kačerginė
1964.VIII.28

PRIEŠTARINGAS KRAITIS

Minint Kristijono Donelaičio 250-ąsias gimimo metines

Minėjome tave —
Ir garbinom, ir šlovinom,
Didysai pavergto žmogaus poete,
Dainavęs mums pavasarį
Atkopiančios saulelės
Pabudintame sviete —
Ir vasaros darbų sunkumą,
Kai prakaitas per nugarą srovėmis teška,—
Ir rudenio gėrybių malonumą
Su svodbom ir česniais,
Kai yr kuo vėdarą linksmint,—
Bet ir žiemos narsų
Vėl grįžtantį žiaurumą
Su tralaluojančiais vilkais,
Su šiaurės pūgomis
Ir vandenis sukaustančiais ledais.

Tu tyčiojais iš ponų
Ir užjautei būrus,
Buvai teisingas,
Buvai jautrus.
Tačiau nesigailėjai smirdų,
Kurie lietuviškai kalbėti nenorėjo
Ir skiauture dabinos
Pono —
Amtmono,
Skriaudėjo

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ir štai du šimtmečiai praėjo.
Pasikeitė laikai.
Nebėr nei amtmono,
Nei Dikso,

Nebėr dosningo Krizo,—
Tik būrų žemėj smirdų
Dar daugiau priviso.
Paniekinę poeto tėviškę,
Tolminkiemį žemėlapyj išbraukę,
Naujieji Diksai,
Prisikabinę kardą,
Su svetimais vardais
Į būrų tėviškę iš kažkur traukia.
Tačiau didysis Lietuvos poetas
Viltingais žodžiais guosdamas prabyla
Ir tiesia ranką iš Tolminkiemio griuvėsių:
„Juk ne pirmas karts, kaip mes gyvendami vargstam".
Ir mes paguoskim jį:
— Darbuosimės, budėsim!
Ir saugosim tą nuostabią poemą,
Kurią kaip veržlų srautą ilgą žiemą
Ledai sukaustę laikė.
Ak, mylimas ir mielas Donelaiti,
Tu palikai mums didelį
Ir prieštaringą kraitį.

1964.I.6

UŽUOJAUTA ŽMOGUI

Užuojauta žmogui,
Naktį gimusiam,
Šviesos nepažinusiam,
Aklam,
Žabalam!

Ko jisai ilgisi prieblandos sutemų,
Kai saulė akis jam kaip motina glosto,—
Ko jisai veržias į užribio tuštumą,
Kai polėkiai jojo it kūdikio užgaidos?
Jis dar nepatyrė,
Kad kosmose šalta ir juoda,
O žemėje šilta, šviesu.
Jisai dar nematė,
Kad žydra aureolė
Gaubia jos veidą
Nakties amžinosios dugne.

— — — — — — — — — — — — — — —

Užuojauta žmogui,
Aklam,
Žabalam!

1961.IX.30

NEBŪK TU JUOKINGAS

— Nebūk tu juokingas
Su savo eilėm apie meilę, draugystę!
Tu pykini mus!
Kai žemė po kojom siūbuoja ir slysta,
Tu nori dainuoti švelnius jausmus?

Ak, liaukis!
Mūs sielas niokoja baimė, siaubas,
Ir kvapą užgniaužia piktas rūstis.
Ir žemėje nėr mums ko viltis —
Ir nėr danguj kam skųstis.

Mes pasiekėm kosmoso juodą bedugnę,
Kur nyksta kaip pūkas mūs svoris.
Mes lendam į žemės kietą plutą,
Kur keikti likimą ir verkti noris.

Pakriko mūs mintys, išklydo jausmai,
Žmogus žmogaus nesupranta.
Ir daužo šventovių vitražus
Suįžūlėję vaikai,
Ir drabsto purvais paveldėtą mantą.

Šį rytą ne saulė, pakilus į dangų,
Gaivinančiais atomais žemę vaisina,—
Zenite pakibęs mirties branduolys
Ir žmogui, ir žvėriui,
Ir vabzdžiui menkamui
Klaikia nebūtim grasina.

Ir tau reikia šiandien
Lemties sprendimui paklusti —
Dainuoti ne meilę, draugystę,
O piktą pagiežą
Ir rūstį.

O aš atsakiau:
— Būsiu juokingas? Tegu!..
Lydėkit mane pašaipos juoku!
Jūs žūsit, pamėlusiom lūpom
Likimą piktai keikdami,—
Aš žūti geidžiu
Su šypsniu burnoj atlaidžiu
Ir meilės žodžiu.

1961.X.6

Į ŠVENTĄJĄ ŽEMĘ

Aš šiandien einu kaip keleivis
Į šventąją žemę, tylus piligrimas,
Gimtinės šilainėm ir kloniais,
Laukais ir arimais.

Suskaudo pavargusios kojos,
Rūsčiai apsiniaukė kakta,
Tačiau nepames savo tako
Gumbuota lazda.

Aš temstančio vakaro prošvaisčių
Ir rytmečio paukščių čiulbėjimo,
Ir meilės saldžių pažadų
Anądien buvau paviliotas —
Ir mirtį neigiau, ir gyvenimą sveikinau,
O štai jie abudu kaip sesė ir brolis
Viens kitą apglėbę bučiuojas.
Jie lydi mane
Gimtinės šilainėm ir kloniais,
Laukais ir arimais,—
O aš kaip tylus piligrimas
Nešu savo širdį neramią
Į žemę —
Į šventąją žemę.

1963.I.22

ŠOKĖJAS

Garsus dirigentas
Ir mažas šokėjas,
Iš kažkur į didelę sceną atėjęs.

Dirigentas

Aš grosiu tau vieną vienintelį šokį.
Tą šokį gerai įsiminki
Ir kito ieškot nemėginki.
Ir nieko daugiau negalvoki,
Tik šoki ir šoki, ir šoki.
Gal būt, kad apsvaigs tau galva
Ir scenoj priges žiburiai,—
Tu nieko neboki,
Tik šoki ir šoki.
O kuomet ims brėkšti jau naujas rytas,
Ir tu būsi kitas.
Bet šiandien tu nieko daugiau negalvoki,
Tik šoki, tik šoki
Tą vieną vienintelį šokį.

Šokėjas

Gerai. Mudu esam abu pasirengę.
Tegu tą užuolaidą juodą nudengia!
Užgrok man Sen-Sanso
Danse macabre.

1961.XII.11

PRIEŠAI

Pirmasis

Po kalnų papėdėm
Vidurnakčio gūdy
Urvu giliausiu
Į žemės gelmes įsirausiu —
Ir visą pagiežą,
Ir kerštą, ir pyktį
Paversiu griovimo baisia jėga
Ir pulsiu tave staiga.
Nuodais tavo žemę užliesiu —
Tu lūpas atverti bijokis!
Turėsi išnykti
Už tai, kad esi tu kitokis
Neg aš! — —

antrasis

Į jūros gelmes nugrimsiu,
Sūriais vandenais apsiklosiu,
Su šlykščiais šliužais ir polipais
Dugne apgraibom roposiu.
Tada, priselinęs prie tavo krantų,
Pratrūksiu baisia liepsna.
Suprasi, kad tai paskutinė
Tavo amžiaus diena!
Agonijos spazmuos raitykis,
Kraujo klane voliokis
Už tai, kad esi tu kitokis
Neg aš! — —

trečiasis

Į kosmoso aukštį pakilsiu,
Atominėm bombom ginkluotas,

Žaibu aplink žemę skraidysiu,—
Visur aš tave pamatysiu,
Visur aš pasieksiu tave —
Ar kalno snieguotoj viršūnėj,
Ar žemės giliausiam urve!
Ir veltui tu slėptumeis didmiesčių rūsiuos
Ar plotuose dirvoj banguojančio javo,
Ar dengtumeis miško ūksmingu pavėsiu,—
Įžvelgsiu tave ir nudėsiu!
Visur tavo galas vienokis
Už tai, kad esi tu kitokis
Neg aš! — —

galimas finalas

Ir taip jie padarė,
Kaip buvo grasinę.
Nuodingais pūliais pritvinę
Kaip votys,
Jie vieną klaikią naktį
Sprogo visi kartu.
Iš požemių
Lavos žioruojančiais srautais
Veržės į dangų vulkanai,
Užvirę garavo karščiu okeanai,
Kaip lukštas byrėjo žemynai,
Neplovė daugiau jų krantų vandenynai,—
Padangių laivai su šauniais kosmonautais
Juodam danguje,
Patys išnykt pasmerkti,
Kaip klystančios žvaigždės skraidė
Ir sprogstančius atomus
Žemei svaidė,
Kur, gaudydams burna nuodingus ūkus,
Agonijoj blaškėsi
Paskutinis žmogus.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ir niekam daugiau nerūpėjo,
Kad galaktikos pakraštyje,

Iš savo orbitos iškrypus,
Išblėsus, šalta —
Į tolį nežinomą skriejo
Mažytė tuščia planeta.

Vilnius
1964.XII.30

BACHAS

Mišios h-moll

Ši naktis kaip bažnyčia be Dievo.
Joj šalta, nyku ir gūdu.
Jos aukštyje vieniši žingsniai
Skamba šiurpiu aidu.

Samanotų piliorių kamienai
Glūdi sutemų drėgnam ūke.
Nežaisti čia saulėtai dienai
Spalvingų vitražų lange.

Einu tamsumoj kaip vaiduoklis,
Sustoju kerčioj susigūžęs —
Ir šitai girdžiu, kaip suvirpa
Vidurnakčio varpo dūžis.

Sugrojo piliorių kamienuos
Garsai ne šios žemės preliudo,
Prasiplėtė akmenio sienos,
Ir gotikos skliautas sujudo.

Ir fugų melodijų srautai
Vyniojasi vienas po kito,—
Pravirko sustingę pilioriai
Iš kieto ir šalto granito.

Pravirko ir mano krūtinė,
Širdies gilumoj neramu.
Ir sunkios blakstienos sudrėko
Ne skausmo — paguodos verksmu.

Įpynė mane į tą naktį
Skambios polifonijos tonai,
Tie skaidrūs preliudai, tos fugos,
Tie dieviško Mistro vargonai.

Jis sėdi kaip viešpats tam soste,
Jo akys lyg žvaigždės žėri.
Jo rankų palaiminti pirštai
Man kuria ir grožį, ir gėrį.

Ir šitai atgyja bažnyčia,
Jau aušta rytai pro ūkus,
Jau švinta spalvingi vitražai,
Jau grįžta Dievas-žmogus.

Jau *Kyrie* chorai pragydo,
Jau *Gloria* gaudžia trimitai,
Ir *Credo* jau skliautuose skamba
Su pergalės saulėtu rytu.

Nulenkime galvas, priklupkim!
Štai kyla džiugus *Incarnatus*,
Ir angelas žemei apreiškia —
Jau *natus*, jau *natus*, jau *natus*.

Bet šitai graudus *Crucifixus*
Ir pasijos didė kančia.
Nėra šitoj žemėj palaimos,
Nėra tau palaimos nė čia.

Tu *Passus* esi ir *Sepultus*
Į kapo naikinantį guolį,
Paniekintas sutemų verge,
Buities iškankintas varguoli.

Tačiau tu kape netrūnėsi,
Bet kelsiesi trečiąją dieną
Ir žemei džiaugsmingai apreikši
Tą didelę linksmą naujieną,—

Jog menkas buvai ir bejėgis,
O šiandien kaip Dievas esi.
Jog gieda tau garbę ir šlovę
Ir žvaigždės, ir saulė šviesi.

Hosanna! — sugriaudėjo chorai,
Timpanai ir triūbos, ir stygos.
Aukštai tu, žmogau, atsistojai,
Karaliams ir Dievui tu lygus.

Taip skamba granito pilioriai,
Ir aidi tie dangiški tonai,
Ir virpa tas gotikos skliautas,
Kur griaudėja Mistro vargonai.

Jis sėdi kaip viešpatis soste,
Jo veide gili išmintis.
Nuo jojo tokatų ir fugų
Tamsi pasitraukė naktis.

Nuo jo daugiabalsio stebuklo
Vitražų šventieji atgijo —
Antai kankinys padrąsintas
Nebijo aštraus kalavijo.

Ir veiziu nurimęs į aukštį,
Ir rūpestis veide atlyžo.
Į gotikos rūsčią šventovę
Dievas grįžo!

1961.I.19

MANO BŪSTAS

1. LANGAS

Turiu aš langą į pietus.
Jis duoda daug šviesos.
Įkritę saulės spinduliai
Į būstą veržiasi giliai,
Žeme pasieniais nusidriekę,
Tamsiausią užkampį pasiekia
Ir dulkėse skaidriu ratu
Vaivorykšte sušvinta.

Bet vos tik saulė nusileidžia
Ir langą užgula naktis,
Šešėliai telkias už stiklų.—
Anapus juoda ir žvarbu,
O pas mane nyku, tylu,—
Ir jau ne langas iš pietų
Masina saulėtu vaizdu,
Bet tarsi slibino gerklė
Juoda į sutemas skylė
Nakties grėsme
Baugina. — — —

1965.VIII.27

2. TVORA

Sakiau, užtversiu tvorą apie savo namą —
Tvorą stiprią,
Kad pašaliečiai man ilsėtis netrukdytų
Ir kad galėčiau
Miegoti ir sapnuoti
Per naktį,
Lig ryto.

Saulei nusileidus, užrakinau vartus,
Sutemus atguliau į minkštą guolį
Ir bandau užmigti.
Bet miegas neina, ir sapnų nėra —
Man ima vaidentis tvora.
Ji kyla aukštyn pamaži —
Spygliuota, kreiva, negraži —
Tuoj bus sulig namo.
Ir vaizdą neramų
Aš veltui nustumti bandau.
Ir, rodosi, štai jau matau —
Už tvoros kažkas knibžda,
Kažkokios keistos būtybės —
Vienos per viršų į apačią virsta,
Keikiasi, širsta,
Pro plyšius lenda kitos —
Gauruotos, bjaurios, nematytos —
Ir šiurpų pragarinį
Ima šokt makabrišką suktinį.
Ir štai jos mano lovą apstoja,
Tyčiojas,
Grasina,
Burnoja — — —
— Mes tau!..
— Mes tave!..
— Ak tu!..
Išprakaitavęs pabundu.
Vidurnaktis, mėnesiena,
Negreit dar išauš diena.
O Viešpatie, kas per košmaras!
Ir kas čia su manim daros?
Aplinkui nieko nėra,
Tik pro langą
Šešėly
Boluoja tvora. — —

Kačerginė
1965.VIII.5

3. DURYS

Pro šitas girgždančias duris
Praėjo daug svečių —
Reiklių ir atlaidžių,
Sveikų, ligotų —
Šių sutemų keliu miglotu
Jų klegesį dar ir dabar girdžiu.
Dar vakar atlankyti šeimininko
Jų daug į šitą būstą prisirinko
Ir spaudė ranką nuolankiai,
Ir sveikino geru žodžiu.

O šiandien čia ir tuščia, ir nyku.
Vien aidą tolimą seku
Kažkur nutolstančios minios
Iš abejingos nežinios.
Bet man negaila jos.
Ateis naktis —
Ir savo girgždančias duris
Aš septyniom spynom
Užtrenksiu. — — —

Kačerginė
1965.VIII.25

4. NAMAS

Tas namas, kur saugo mane
Nuo šalčio, nakties ir vėjo,
Man gemant,
Jau šitoje vietoj stovėjo.
Ir sakė draugai,
Nusiteikę linksmai,
Kad tai būsią
Mano namai.

Praėjo daug metų,
Daug keitės naktų ir dienų —
O šitam name
Aš ir šiandien dar vis gyvenu.
Bet štai jau ilgėja, tamsėja naktis —
Pro namo kampus vėjas staugia,
Ir į naktį, ilgą, baugią,
Skęsta ir mano būtis.
Šiaušias pastirę jausmai,
Ir kažkas ūmai
Gniaužia krūtinę ranka ledine.
Ak, ne!
Tai ne mano,
Ne mano šitie namai. — — —

Kačerginė
1965.IX.23

5. VIEŠNIA

Baladė

Ta pati, o ne kita — — —
Ji atėjo neprašyta, nors laukta,
Pakalnėlėmis, grioveliais, pagiriais.
Kas į tuščią mano būstą
Mano viešnią man įleis?
Pats keliuosi, pats einu.
Ne, nereikia!
Pro septynetą spynų
Ir pro užtrenktas duris
Savo eisena sklandžia
Ji įėjo, ji jau čia...
Ji prie mano guolio kojų
Kaip vaiduoklis atsistojo
Ir be žodžių tylomis
Šaltavyzdėm akimis
Į mane įsižiūrėjo.
Užsimerkiu — — —

— — — — — — — — — — — —

— Kur ta skrenda kavalkada?
Kaip tas žirgas atsirado?
Kas nejučiomis mane
Pasodino jo balne?
Kur su jais ir aš kartu
Prarajų briaunom skrendu?
Ak, staiga ties bedugne
Jau pakibo žirgo koja.
Ne! Ant akmenio briaunos
Jis sustoja. — —
— — — — — — — — — — — — —
Atsimerkiu...
Nėr jau mano tos viešnios
Iš juodosios nežinios.
Mano būste jau tamsu.
Kur buvau ir kas esu?
Nieks man nieko neatsakė,
Tik galvūgaly prie guolio
Dega žvakė. — — —

1965.X.13—14

6. PRAGIEDRĖJIMAS

Šis vakaras, o Viešpatie, toks ilgas
Po tos trumpos dienos!
Bet mėlynas pakalnės paukštis
Jau greit į dangų nuplasnos.
Tad kas manos keistos būties
Užkeiktą žodį pasakys
Ir kas man angoje nakties
Nuskaidrins temstančias akis?

— Apsižvalgyk,— pats sau tariau,—
Jau štai saulėlydy giedriau.
Antai viršūnėmis kalnų
Jau kitas paukštis
Mosuoja mėlynu sparnu.

Dangus giedrėja vakaruos,
Ir dar ilgai
Auksinės ugnys žaižaruos —
Ir dar ilgai
Šešėliai žemėje tirštės,
Kol visos žvaigždės
Padangių būste suspindės.

1965.X.12

7. SAULĖ

Ankstyvas rytmetys —
Štai saulė pagaliau.
Nuo dulkių savo būsto langą nuvaliau.
Tebūna ši diena
Kaip krištolas gryna.
Jau saulė pro stiklus antai įspindo,
Ir tuoj visi šešėliai
Į kampų plyšius sulindo —
Ir mano namo būstas
Lyg seklyčia.
Bet aš neliksiu čia.
Į viršų kopia saulė,
Šešėliai pakelėj trumpėja,
O paukščiai tankmėje
Neliauna dar čiulbėję.
Ir, neužtrenkęs durų
Septynetu spynų,
Aš į šiltą saulės šviesą,
Į neramią savo būtį
Išeinu — — —

1965.XI.12

PAŽVELGUS ATGAL

Savo gyvenimo margus lapus
Štai vieną po kito
Atgal verčiu.
Jaunystės dienų atminimuos
Aš noriu pabūti vakariu svečiu.
Taip, rodos, į gimtąjį slėnį vėlai
Einu, kur boluoja rūkų gumulai —
Vieni papilkėję,
Kiti paauksuoti žaros,
Prigludę užuvėjoj tėvo trobos.

Sujunda pavidalai —
Seniai nematyti.
Čia lūpos, ten akys
Šypsniu mielai švyti,
Ir daug nepamirštamų, brangių vardų
Šešėlių minioj nejučiom atrandu.
Ir kviečia šešėliai mane,
Ir rodo tarpusavy vietą,
Manuoju vardu pažymėtą,
Ir nori, kad likčiau su jais —
Naktis jau tuojau nusileis.

Bet aš jiems tariau:
— Palaukit truputį.
Bus miela pas jus man pabūti
Vėliau, tik vėliau.
O šiandien reik grįžt atgalios
Prie savo lemtingos dalios.

Manęs laukia plunksna
Ir nebaigtas lapas rašyti,
Ir žodžiai dar nepasakyti.

Palaukim truputį.
Aš grįšiu ir vėl su jumis kartu būti,
Tada amžinai —
Amžinai — — —

1965.XII.23

SKRIEJI, SAKALE

Skrieji, sakale, aukštai.
Sakale, toli matai.
Jokie paukščiai suplasnoję
Tau padangės neužstoja.
Bet ir žemės kauburiai,
Kalnų uolos ir miškai,
Nors grūmoja tau tolydžio,
Nesustabdo tavo skrydžio.

Saulės broli, niekados
Nieks tau kelio neužstos.
Kas šiai žemei gimė, nieks
Tavo skrydžio nepasieks.
Vien tik pats, laisvūne paukšti,
Svaigiame padangių aukšty
Nesuglausk sparnų. — — —

1966.III.9

SUGRĮŽO PŪGOS

Sugrįžo pūgos ir žiema,
Temperatūra vėl žema,
Nors saulė kopia jau aukštai,
Tačiau šalti dangaus skliautai.

Dangaus skliautai pilkšvai šalti,
Ir susigūžęs tu jauti,
Kaip tas parskridęs per anksti
Padangės svečias vyturys,
Čiulbėti galios neturįs —
Jauti, kad baigiasi daina,
Mirtis jo tyko alkana.

1966.III.20

ATGIMIMAS

Į sniego liekanas
Jau baigia raustis šaltis.
Atokaitoj vešli žolelė
Pradėjo kaltis —
Ir ne už kalnų pirmutinis
Trankus pavasario griaustinis.
Tačiau krūtinėj neramu.
Širdis pilna keistų jausmų,
Ir prieštaringos mintys
Pradėjo galvoje vaidintis.
Ar dar sulauksime giedros?
Gal iš padangės tolimos
Parskris dar paukščiai neregėti
Ir ims čiulbėti
Dainas, kurių neteko dar girdėti.

Nusišypsok! Praėjo šaltis,
Ir jau vešli veja
Pro grumstą ėmė kaltis.
Širdis ir vėl aprimo:
Sulauksim naujo atgimimo.

1966.III.16

PRIEDAI

NESKELBTI EILĖRAŠČIAI
ĮVAIRIOS REDAKCIJOS
VARIANTAI
FRAGMENTAI

LAUKIAME PERGALĖS

Laukiame pergalės, laukiam laimėjimo,
Laukiame laisvo žmogaus!
To, kur, išėjęs iš juodo kalėjimo,
Niekam daugiau nevergaus!
Sukauptos kylančios galios vergovėje
Išlaisvio polėkiais pačią sugriovė ją,
Smurtą ir kančią, ir mirtį paniekino
Ir nepakęs jokios prievartos niekieno!

Dar vienas smūgis — ir tas paskutinis,
Dar viena kraujo auka!
Dūmais pasruvo dangus vakarinis,
Keršto ugnim suliepsnojo krūtinės,
Lemiamoj nuojautoj gniaužias ranka!
Juda žvangėdamos plieno kolonos,
Šliaužia kaip potvynis rūsti minia —
Seserys, dukterys, motinos, žmonos —
Sielvarte šaukia gyvus ir lavonus
Sutrempto kraujo klane.

Ne, nepraeis be prasmės mūsų dienos,
Ne, nesustings be gyvybės širdis!
Kraujo ugniavietėj grūdintas plienas
Vartalios sėjai derlingas velėnas,
Dirvoj nušveitęs rūdis.

Ir įsiaudrino pilkosios minios —
Jūra taip daužo verpetais krantus —
Kyla kaip griausmas iš josios krūtinės
Šauksmas rūstus:

— Laukiame pergalės! Laukiam laimėjimo!
Laukiame laisvo žmogaus!
To, kur, išėjęs iš juodo kalėjimo,
Niekam daugiau nevergaus.

1944.I.13

NEREGYS VAIDILA

[Eil. „Neregio daina“ I redakcija]

Jau leidosi saulė, ir didelė buvo tyla —
Sustojo prie kelio rūstus neregys vaidila.
Jis palietė kaulėtais pirštais kanklius
Ir *tarė tokius sielvartingus žodžius:*

— Kas girdit mane, tai žinokit visi:
Seniai nusileido man saulė šviesi.
Skaisčių spindulių pavydėjo dievai —
Man visas pasaulis aptemo juodai.
Jau aš nežinau, kaip saulėlydis esti gražus,
Kai saulė pažarsto danguj ugniaspalvius dažus,
Kaip gėlės pavasario rytą pražysta
Ir kaip rudeniop jos nublunka ir vysta.
Deja, aš ir tai pamiršau, neregys,
Kaip veidą nuskaidrina laimės šypsnys,
Ir kaip, *bernužėlio netyčia paklausta,*
Iš meilės mergelė parausta.

— Žinokit visi: ta akloji naktis
Jau niekad man, niekad daugiau neprašvis,
Ir, slinkdamas sutemų juodu pavėsiu,
Jau saulės šviesos aš daugiau nebregėsiu.
Tačiau man dar liko paguoda viena —
Tai mano širdy išnešiota daina
Ir mano senobinių kanklių garsai,
Kurių tu kaip *aido palaimos* klausai.
Klausykit ir jūs *toj naktinėj tyloje,*
Ką mano daina ir šie kankliai *byloja.*—

Ir palietė pirštais kanklius vaidila,
Ir štai suskambėjo kurčioji tyla,
Ir posmų aidai į padangę pakilo
Iš lūpų dainuojančio aklo vaidilos.

Dainavo jis meilę ir *žiedus* —
Ir saulę — gyvybės kūrėją,

Ir ašara džiaugsmo nuriedus
Jo kanklių stygose virpėjo.

Dainavo jis sutemų žarą
Ir naktį dainavo žvaigždėtą.—
Ir buvo krūtinėje gera,
Kad daugel jo buvo mylėta.

Dainavo jis džiaugsmą ir viltį
Senatvei ir kūdikio vygei.
Ir vis dar nenori nutilti
Jo kanklių garsai šilkastygiai.

Ir kas tik pro aklą vaidilą tuo ėjo keliu,
Dainų sužavėtas, su liūdesiu klausė tyliu.
Ir augo prie neregio kojų didžiulė minia,
Alsavo ir jautė lyg tartum viena krūtine.
Ir tartum viena visiems švietė mintis,
Ir tartum viena visiems plakė širdis.
Ir taip jie per naktį nebylūs stovėjo,
Kur neregio kankliai ir dainos aidėjo.

Bet štai aušromis jau nuraudo rytai —
Jau tolimas kryžkelių gaires matai,
Pakirdinti paukščiai iš lizdo jau skrenda,
Ir varpas saulėtekio skambina gandą.
Ir štai pro tolimą mėlyną šilą
Žarų liepsnose pati saulė pakyla.
Tada subangavo kaip jūra didžiulė minia
Ir dainą užtraukė lyg tartum viena krūtine:

Ji sveikina saulę ir žiedus,
Ir meilę — gyvybės kūrėją.
Rasa, nuo viršūnių nuriedus,
Žolėj kaip sidabras spindėjo.

Dainuoja paguodą ir viltį,
Ir būsimus didelius žygius.—
O saulė aukštyn ima kilti
Pro kaukarus girių nelygius.

Jie laisvę dainuoja ir laimę,
Gyvenimą šviesų ir didį.
Ir žiebiasi akys savaime,
Ir saulę aukštybėse lydi.

Ir klauso rimty susikaupęs tylis
Tos ryto dainos vaidila neregys,
Ir, rodos, lyg tekančios saulės šviesa
Staiga nuskaidrėja buitis jo visa.
Jis pakelia ranką į saulėtą tylą
Ir taip į dainuojančią minią prabyla:

— Dainuokite, broliai! *Daina ir giesmė —*
Mūs galių ir vilčių, ir džiaugsmo versmė.
Dainoj mes vieningi, dainoj mes savi,
Dainoj mes galingi, dainoj mes laisvi.

1946.VII.20

PASKUTINĖS GIESMĖS ŽEMEI

[Eilėraščių ciklo pradžios variantai]

Liūdintį prieblandos rudenį
Kanklių stygas vos pajudini,
Suskamba nykūs garsai.

[Tekstas nutrūksta]

Liūdintį prieblandoj rudenį —
Kam tu man sielvartą budini —
Tą, kur pamiršti norėjau,
Alkanas sutemų vėjau?
Tą, kuria visas gyvenimas
Buvo man liūdesiu penimas —
Tą, kuri širdį kaip motina
Meile ir lūkesiu sotina.
Žeme, dosnioji gimdytoja!

Mano buity sutramdytoje
Laimės sapnais nusivylusį
Nuo kūdikystės pamilusį

[Tekstas nutrūksta;
toliau — spausdinto eilėraščio pradžia:
„Dienos pasviro į rudenį"]

1946.XII

PIRMAJAI LIETUVIŠKAI KNYGAI

[Eil. „Lietuviškos knygos kelias" I redakcija]

I

Tai buvo seniai —
Metų prieš ketvertą šimtų.
Upės atgal nutekėtų,
Kapai prakalbėtų,
Jei šiandien tos dienos atgimtų.

Pro šimtmečių gūdį
Daug nuoskaudų kryžkeliuos glūdi —
Naktovidžio meto nykybėj kartunta
Išvysi kaukų ir žemėpačių —
Lauksargių tuntą.—
Ir kažkas nuo kaukaro aidi —
Nerimsta vėlyvas keleivis —
Tai laumės ar deivės —
Ar raganos, juodąjį gaidį
Su burtais ugniakure pasigaminę,
Čia ruošia viešnagę naktinę.

Tamsoj baudžiavinėj suklupusią liaudį
Pikčiau negu burtai kas engė ir skriaudė?

Ją viešpatys engė visoki ir ponai —
Išpuikę plebonai.
Bet, priespaudą ilgai kentėjus,
Ta žemė lietuvio ir prūso,
Į kapą nutrėmus skriaudėjus,
Gyvenimo šūkiui pakluso.

II

Prieš keturis amžius mažutė knygelė
Lietuviškais žodžiais *prabilo —*
Iš sutemų gūdžio ji šaukė į kelią,
Kur ūkanos sklaidės ir dilo.
„Giedrėjančio ryto kas laukiat ir tikit,
Broliai, seserys,
Imkit mane ir skaitykit."

Hei, viešpatys visoki ir ponai,
Kelią knygelei tai plonai,
Į tautą, į liaudį!
Pabuski kiekvienas, kurs snaudi,
Ir dieną ir naktį skaityki
Nors šimtąjį sykį!

Ir ėmė knygelę ir skaitė,
Ant kelių stropiai pasiklojęs,
Bernelis, mergaitė
Ir grįžęs iš lauko artojas.

Ir vėl amžiai slinko,
Knygelė paseno, sulinko.
Ilsėtis seniai pasitraukė,
Kur dulkės archyve jos laukė.
Bet karšti knygelei bepiga,
Nes šitai jau tūkstančiai knygų
Kaip derlius, išaugęs iš grūdo,
Knygelę pakeisti sujudo.

Pakito jų veidas ir tūris,
Jos mus visom pusėm apspito,
Puošniu drabužiu apsikloję,
Pažįstamais žodžiais byloja:
„*Šviesos ir teisybės kas laukiat* ir tikit,
Broliai, seserys,
Imkit mane ir skaitykit."

1947.XII.4

HIMNAI RUDENIUI

[Ciklo „Rudenio mintys"
II dalies pradžios variantas ir III dalies fragmentas]

II

Auksinio rudenio giedri diena,
Gelsvais dažais spalvota!
Turtingas dovanas tu mums teiki,
Kaip buvo laukta ir svajota.
Pavasario žiedų ir vasaros darbų
Viltingos sėjos
Prinoko tavyje *nemirštama galia*
Gamtos kūrėjos.

1949.IX.3

III

Vėjas, vėjas!
Didelis, rūstus,
Galingais sūkuriais užėjęs,

Susuko šnarančius lapus
Ir skriedamas per lauką plyną
Iš sodų, gojų nudangino
Į pelkes, į raistus.
Sausi nurudę lapai krenta

[Tekstas nutrūksta]

[*1949.IX*]

* * *

[Soneto variantas]

Mane masina Vilniaus bokštai ir gatvelės,
Ir mėlyni pušynai šlaitų ir krantų,
Ir sraunūs vandenys nerimstančios Vilnelės,
Ir daug kitų žavingų vietų ir vardų.

Ir lyg sapne regiu aš Miestą stebuklingą
Pro gotikos vitražų *dangiškus* stiklus,
Ir žemės šios buitis jau man nereikalinga:
Tapau jai svetimas, nykus ir nebylus.

Tik kažin kur padangėj raizgos šviesios gijos
Ir debesis nuplauna mėlyna banga,
Ir skamba aidesiai skaidrios varpų aidijos,
Ir į dangaus aukštybę tiesiasi ranka.

Mieloji mano, lauksiu aš tavęs tenai,
Kur niekas mudviejų neperskirs amžinai.

Kaunas. Klinikos
1955.IV.27

PASVEIKIMAS

[Soneto I variantas]

Pro murzinus stiklus padangė matos,
Mirgėdami sparnais balandžiai skraido.
Malonų, šiltą spindulį sveikatos
Jaučiu ant savo išvagoto veido.

Ramiai pailsę akys užsimerkia,
O spindulys gelmėj kaip saulė šviečia.
Kažkas šalia tyliai iš laimės verkia,
Kažkas pirštus man glostomai paliečia.

Suvirpo saulėje įkaitęs oras,
Varpai ir vėliavos judėti ima,
Ir liepų ūksmėje sparnuočių choras
Džiugiai sutinka mano pasveikimą.

Naujos buities dar nepatirto baro
Plačiai slaptinga anga atsidaro.

Vilnius. Ligoninė
1957.XI.3

[II variantas]

Pro murzinus stiklus padangė matos,
Mirgėdami sparnais balandžiai skraido.
Malonų, šiltą spindulį sveikatos
Jaučiu ant savo išvagoto veido.

Ramiai pailsę akys užsimerkia,
O spindulys gelmėj kaip saulė šviečia,
Kažkas šalia tyliai iš laimės verkia,
Kažkas pirštus man glostomai paliečia.

— Pakilk ir eik tolyn, tolyn į priekį
Ties bedugne aukštai iškeltu tiltu
Ir saulėj spindinčių viršūnių sieki,
Kad jau širdis daugiau nenusiviltų.

Ir aš einu. Sudie visiem, kas liekat,
Senais keliais negrįšiu niekad, niekad.

Vilnius. Ligoninė
1957.XI.3

TYLA

[I redakcija]

Yra tyla kaip muzika skambi.
Ji širdžiai dangiškos paguodos teikia.
Kai sielvarte ant kelių suklumpi,
Tokios tylos, pravirkus sielai, reikia.

Yra tyla kaip meilės kuždesiai,
Kaip draugo rankų glostantis lietimas.
Jo pažadus, kurių godžiai klausei,
Be žodžių sako tau širdies plakimas.

Yra tyla kaip švinas ir nuodai.
Ji *širdį* drasko, kruvina ir smaugia.
Jei meilėje paguodą praradai,
Tokios tylos bijoki, mano drauge.

Tada *pakilk aukštybėsna* dvasia,
Kur skausmas džiugesio garsais prabyla,
Ten nemarios kūrybos versmėse
Širdžių harmonijos atrasi tylą.

Kaunas
1957.VII.21

SKAUSMAS

[Eil. „Sielvartas“ I variantas]

Tos mano skausmo dienos — *kaip* brangiausias lobis.
Ir niekad su nieku nenoriu juo dalintis.
Iš gelmenų tamsių aš jį esu išgrobęs —
Jame kieti jausmai ir aštrios, skaidrios mintys.

Masina sielvartas kaip jūros *gelmės* narą
Neįprastos buities slaptas versmes patirti,
Kur požemių urvuos tau angos atsidaro
Į džiaugsmo pilnatį ar neviltingą mirtį.

Vilnius. Ligoninė
1957.XI.18

[II variantas]

Tos mano skausmo dienos — *man* brangiausias lobis.
Ir niekad su nieku nenoriu juo dalintis.
Iš gelmenų tamsių aš jį esu išgrobęs —
Jame kieti jausmai ir aštrios, skaidrios mintys.

Masina sielvartas kaip jūros *dugnas* narą
Po šėlstančiom bangom buities versmių *ieškoti.*
Taip laisva ir erdvu krūtinėj pasidaro —
Mirties akivaizdoj siauram take sustoti.

Vilnius. Ligoninė
1957.XI.18

PO AUDROS

[I redakcija]

Krūtinėj gera ir švaru,
Ir lengva atsikvėpti,
Žvilgsniu nušvitusiu, geru
Plačias erdves aprėpti.

Nuslinko debesys visi,
Išnyko audros žymės,—
Ir tu šioj žemėje esi
Kaip saulėje atgimęs.

Plasnoja džiugesiu dvasia,
Šypsnys praskleidė lūpas,
O toly žydrio bangose
Auksinė laivė supas.

Aplinkui lengva ir švaru —
Aš spaudžiu draugo ranką:
Šviesių minčių, gerų jausmų —
Krūtinėj mums pakanka.

Kaunas
1957.VII.9

* * *

[„Parafrazių" I redakcijos I variantas]

1

Šią dieną dienovidžio saulėj
Aš žemės garsams apkurtau —
Dabar visą Dievo pasaulį
Nebylų ir kurčią matau.

Dar vakar atbudusią žemę
Griaustiniais mylavo žaibai,
O šiandien iš tylinčių bokštų
Be garso *siūbuoja* varpai.

Čiulbėjo padangėje paukščiai,
Skambėjo mergelių daina,
O šiandien skausmingoj vienatvėj
Apkurto širdis alkana.

Ir įtempiu klausą kaip stygą,
Seku apgaulingu aidu,
Ir pats kaip užkeiktasai varpas
Be garso į gelmę skęstu.

Ten laukia šešėly prigludus
Benamio klajūno dalia,
Ten aš amžinai pasiliksiu
Su savo mintim nebylia.

2

O kas nuskubėjo pro šalį
Greitu ir ryžtingu žingsniu?
Gyvenimo mano Vienintelė,
Kurią dieną naktį miniu.

Kurios pasigesdavau aikštėse
Ir, būdavo, rasti viliuos
Ir vėjo nugairintuos kryžkeliuos,
Ir žvaigždžių *nykiuos* spinduliuos.

Ir štai ji praėjo skubėdama,
Į saulės dukras panaši,
Su žavinčia šypsena lūpose,
Laisva, išdidi ir gaši.

Sutiks ją upelių čiurlenimas
Pavasario meilės daina,
Kaip džiaugsmo skambioji simfonija,
Žavingų garsų kupina.

O man apsiniaukė dienovidis,
Ir žemės garsams apkurtau.
Dabar visą Dievo pasaulį
Nebylų ir kurčią matau.

3

O saulė taip skaisčiai tekėjo
Tą rytą, kai motina gimdė mane.
Ir šventiškai varpas skambėjo
Gaida iškilnia!

Turbūt atėjau į pasaulį
Be Kaino dėmės kaktoje,
Dėl ko gi tie saulėti toliai
Taip greit apsiniaukė, deja?

Dėl ko mano vienišas kelias
Taip greitai pakrypo į naktį?
Ar mėlyno skliauto ir saulės
Ir man negalėjo pakakti?

Ir kas pavydėjo man džiaugsmo dainos,
Nelaukiant, kol rytas šviesiau įdienos?

Aš meilės ir džiaugsmo ilgėjaus,
Į laisvę kaip paukštis veržiausi.
O teko man juodas kalėjimas,
Kur nyko troškimai drąsiausi.

Mylėjau be džiaugsmo, kenčiau be paguodos
Ir kūriau maištingas svajas,
Kol sutemoj žvakės liepsnelė
Be garso užges.

4

Vidurnaktis. Kapo tyla.
Širdį alpinančiai maudžia.
Ir vėl aš gilyn nugrimztu
Į *sielvartą* nykią ir graudžią.

Staiga lyg suskambo garsai
Apkurtusioj mano širdy,

Ir kvapą sulaikęs klausai —
O džiaugsmas! Girdi juos, girdi!
Girdi, bet ne džiaugsmo garsus,
Ne meilės svaiginančią dainą.

Gedulo maršas suskambo
Mano liguistoj širdy.
Tu skambantį garsą girdi
Taip arti, taip arti!

Paliečiu širdį ranka,
Savo buities instrumentą,
Kur viso amžiaus dalia
Buvo svajota, gyventa.

Čia skamba liūdesio tonai
Tyliai tylutėliai,
Ir gedulo eisenoj žengia
Šešėlių šešėliai.

Ak ne, ne šešėliai ten žengia —
Aš vienas einu.
Aš vienas *nykus palydovas*
Graudžių šermenų.

Aš daugel pasauly mylėjau
Ir daugel *žudžiau*.
Tai grokite, gedulo tonai,
Liūdniau ir graudžiau.

Ne kartą man, būdavo, sieloj
Žaibai suliepsnos,
Ir žus, griaustiniu nesukrėtę
Nakties nei dienos.

Aš ašarų daugel išspaudžiau,
O suteikiau džiaugsmo mažai,
Tos ašaros sunkina širdį
Kaip švino lašai.

Lydžiu savo laimę ir kančią
Lig karsto duobės.
Gal skausmo išgairintą širdį
Daugiau nesopės.

Skambėkite, gedulo tonai,
Ir gauskit, varpai!
Tegul mano laimę ir kančią
Priglaudžia kapai.

5

Nebelski, rūstusai likime,
Keturgubu smūgiu į mano duris!
Septynetas užraktų niekad
Nuo mano angos nenukris.

Bet užraktai vienas po kito
Nuo piktojo smūgių nukrito.
Jaučiu aš jo *kvapą* ir ranką ledinę —
Ir štai jau jis beldžia į mano krūtinę.

Jis žada man *garbę* ir turtų,
Jis siūlo man meilę ir laimę,
Slaptingu žodžiu mano sielą užburtų,
Sutremptų jis neviltį, kliūtis ir baimę.

Ir gundo mane jojo lūpos pabalę:
— Tu man nusilenki, pagarbink valdovą,
Pavesk savo širdį ir protą, ir valią —
Aš vesiu tave, ir laimėsi tu kovą! —

Likime! Silpnųjų tu monas!
Klastos pažadams aš seniai apkurtau.
Aš pats savo laimės valdovas —
Nesilenkiu tau!

Aš jį nugalėjau. Išėjo rūstus
Pro būstinės mano atkeltus vartus.
Septynetas užraktų *žemėn nukrito,*
Danguj patekėjusi saulė sušvito.

6

Pakilkit į dangų trimitai —
Sugauskite būgnai, timpanai!
Giedosim gyvenimo džiaugsmą,
Būties iškilmingą Hosaną.

Išnešime savo vienatvę
Į saulėtą aikštę, į *žydinčią* gatvę,
Kur minios, nuo džiaugsmo apsvaigę,
Tos ryto giesmės dar nebaigia.

Jau saulė pakilo aukštai,
Visi pražydėjo žiedai,
Ir paukščiai, sparnais suplasnoję,
Padangių *mėlynėj* skrajoja.

Ir aš tartum paukštis skrendu,
Šviesiu sužavėtas vaizdu,
Ir džiaugsmą širdy pajutau,
Kad visą pasaulį matau,

Kad *visą pasaulį* girdžiu
Lyg arfą buities šimtastygę,
Kuri stebuklingais garsais
Suvienija kapą ir vygę.

7

Dienovidžio saulėtoj rinkoj
Krūtinėj atodūsio stoka,
Jau akys nuo dulkių pabrinko,
Širdis tartum varpa prinoko.

Po kojų tik dulkės ir smėlis,
Ir žiedas pavirtęs į nieką,—
Ir juodas kaip siaubas šešėlis
Toj aikštėj manęs nepalieka.

Žengiu pasiryžęs į priekį
Ar grįžt *nujautimas* masina,
Šešėlis pirmyn nusidriekia
Ar įkandin paskui selina.

Ir žiūriu į plaukiančią minią,
Ir ieškau žmogaus.
Kas *nykią sujaudins* krūtinę,
Kas širdį užgaus?

Ir sklinda padangėmis aidas,
Šiurpus ir nykus,—
Ir džiūgauja aikštėse minios,
Bet kenčia žmogus.

Žmogus kaip ta dulkė paklydęs,
Netekęs namų,
Bailiai pakelėj prisiglaudęs
Su savo skausmu.

Dienovidžio saulėtoj rinkoj
Aš vėl *apkurtau,*
Bet juodąjį savo likimą
Pats rankoj laikau.

8

Būki palaimintas, sielvarte-skausme!
Tau ranką ištiesia visi nuskriaustieji.
Į juodą bedugnę — *į širdį* bejausmę —
Tu vienas gyvybės ir galios įlieji.

Draugams tu esi susiklausymo laidas,
O priešams naikinanti kerštą ugnis.

Ir mano *menkystės* įdiržusį kiautą
Tu trupinai ašarų *karčiu* srautu,
Ir vėl savo širdį nuo dumblo nuplautą,
Atgimusią meilei ir džiaugsmui juntu.

Ir vėl man aptemusios akys nušvito,
Ir vėl atsidarė apkurtus klausa,
Ir šviesą regiu *aš pasaulio ne šito,*
Džiaugsmingai suskambo padangė visa.

Ir pats įsilieju į plaukiančią minią
Ir žmogų randu žmonėse,
Ir džiaugsmas sprogdina krūtinę,
Ir veržias į *aukštį* dvasia.

Pakilkit į dangų trimitai,
Sugriaudėkit būgnai, timpanai!
Skambiau susiderinkit stygos
Džiaugsmo ir meilės Hosanai!

Skaidrėkite saulėje toliai!
Išnykite kraupūs šešėliai!
Į dangų išsitiesė rankos
Ir širdys aukštyn pasikėlė.

Bučiuokitės, broliai,
Gaivinkite džiaugsmo jausmus!
Skaidrėja pakalnės ir toliai,
Sugrįšim į Tėvo namus.

[1957.V.1—V.30]

* * *

[Soneto variantas]

Mane į guolį nubloškė liga,
Ir akys pro rūkus pasaulį mato.
O tu esi graži, skaisti, sveika —
Ir *šitaip tu atstoji* man sveikatą.

Jaučiu tave prie džiūstančios burnos
Kaip atgajaus šaltinio vėsią versmę.
Kai vėl širdis gyvybe suplasnos,
Abu šviesios palaimos taurę gersme.

Gal skaidrios žvaigždės naktį suspindės,
Ir gesdamas liepsnos žarų raudonis.
Ir *gal* mane į sapną palydės
Tavųjų lūpų ilgesingas skonis.

Dabar nebaisūs man likimo kirčiai:
Tu meilėje mane išplėštum mirčiai.

1957.X.26

[Soneto pabaigos variantas]

Man nebereiks daugiau kančios patirti:
Tavoji meilė nugalės ir mirtį.

[*1958*]

ŽIBURIAI

[Fragmentas]

Jau padangėj naktis, apsiniaukus naktis,
O žemai žiburiai, žiburiai.

Kaunas
[*apie 1957.IX*]

* * *

[Soneto fragmentas]

Jei šiandien tau ir liūdna, ir graudu,
Nesmerki džiaugsmo valandų,
Kurias tu vakar gyvenai
Nerūpestingai ir trumpai.

Jei šiandien ašara karti
Per skruostą gailiai nuriedės,
Tu nebelauki, kad kiti
Tau ją nušluostyti padės.

1958.IV.23

TEMOS. MOTYVAI. SĄSKAMBIAI. RITMAI. NUOTRUPOS

[Iš užrašų sąsiuvinio]

Visas manasis gyvenimas
Buvo syvų tavo penimas

---

tikiuosi — paguosi
žavėsis — griuvėsis — tikėsis
klausiu — atmaldausiu — gausiu

Iš mūsų kančių kyla rūmai ir miestai...
Ir džiūgauja aikštėse minios,
Bet kenčia žmogus.

Ir maišėsi bangos, kaip varis ir plienas

1948.III[?].14

Kaip draugas tau sakau: neverki,
Nušluostyk ašaras sausai

1958.III.12

Širdies svyravimai ir proto paklydimai
Gyvenimo kely manęs jau nebaugina

* * *

[Ciklo „Krintanti žvaigždė" II eil. „Kam aš gyvenau" pirminis fragmentas]

Vėlai išėjom mudu į tą krantą,
Kur pajūry *juodavo* it granito siena.
Apačioje *tingiai* murmėjo bangos,
Viršuj *pro ūkanas spindėjo blankios žvaigždės.*
Pro mus naktinių paukščių
Be garso pralėkė būrys.

Ir taip man tapo neramu
Tą rudenio nebylią naktį,
Ir taip many sujudo
Kažkoks maištingas, juodas geismas,
Kad nejučiom *prasiveržė pro lūpas*
Tie kartūs žodžiai:

— Sakyki, *mano nebylusis drauge,*
Kur aš einu
Ir kam aš gyvenu?
Ir kam tu atvedei mane
Į šį tarp jūros ir dangaus
Bestūksantį granitą?
Argi vien tam,
Kad žvilgsniu ir mintim
Apžvelgęs begalinį jūros tolį

Ir neaprėpiamą padangių aukštį,
Ir nesibaigiamą visatos erdvę,
Aš vien skaudžiau pajusčiau savąją menkystę.

[*1959*]

ŽEMEI GIMTAJAI

[Fragmentas po pirmo posmo]

Ankstyvąjį saulėtekį
Paskui tave kaip motiną
Dirvonų ežiomis sekiojau
Ir sužavėtom akimis
Ir plakančia širdim
Rugiagėlių žiedais
Papuošt tave svajojau.

Paskui tu man buvai kaip mylima,
Kaitriais vidurdieniais, svaigiais vidurnakčiais
Laukų kvapniais žiedais
Ir puotų žiburiais
Man jaudinusi kraują.

Kaunas
1959.VIII.18

DAR VIENAS SONETAS

[Soneto variantas]

Aš šiandien tau aukoju dar vieną sonetą —
Jame netolimų dienų aidai plevena.
Tie šviesūs atminimai dar širdy gyvena,
Kaip buvo džiaugtasi, svajota ir mylėta.

Buvai tu man dosnaus likimo pažadėta,
Kad *man niūrios* buities saulėlydį nušviestum,
Kad sielvartui užėjus ranką man ištiestum,
Kad rastum manyje ir draugą, ir poetą.

Ir štai *dosni* verdenė širdyje išseko.
Tu nuėjai viena naujų versmių ieškoti.
Jau linksta pakelėj žolės stiebai rasoti,
Ir driekiasi šešėliai ant duobėto tako.

Kuo džiaugėmės abu, dabar jau praeitis.
O mano dabartis — juoda, šalta naktis.

Kaunas
1959.X.13

PALETĖ

[I redakcija]

Balta — nekaltybė.
Rožinė — meilė.
Mėlyna — svajonės.
Geltona — pavydas.
Ruda — neapykanta.
Raudona — narsa.
Žalia — viltis.
Violetas — atgaila.
Juoda — liūdesys.

Jei aš būčiau tapybos meistras,
Tos spalvos mano paveiksle žavėtų
Efektu dar neregėtu.
Deja, toks paveikslas
Niekad nebus pradėtas:
Aš esu tik poetas.

Kaunas
1959.X.15

* * *

[Eilėraščio variantas]

Pasitrauk, mano drauge, į šalį,
Ir praeik pro *mane* atokiau.
Nesakyki nė vieno man žodžio —
Aš be priežasties šiandien verkiau.

Patikėki manim — kas taip verkia,
Tam ir saulėje šalta ir juoda.
To *širdies kaip sudužusio indo*
Nesušildys nė meilės paguoda.

Jei sugrįšiu, iš džiaugsmo pravirksiu,
Ir tos ašaros širdį nuplaus.
Atsiklaupsim tada atsigerti
Iš mūs meilės šaltinio gilaus.
1959.XI.15

DĖKOJU TAU

[Soneto variantas]

Dėkoju tau už džiaugsmo valandėlę —
Kiekvieną dieną ji mane atlanko.
Giedrėja vyzdžiai saulėn pasikėlę,
Kai pajuntu delne aš tavo ranką.

Dėkoju tau už sielvartus ir gėlą —
Jie širdį skaidrina kaip ugnys plieną.
Tegul kaip žaizdras dega mano siela
Ir *tamsią* naktį, ir neramią dieną.

Tebus paženklintas vardu tavuoju
Kiekvienas mano dvasios sušvitimas.

Ką tik mąstau, svajoju ar dainuoju,
Tavy pradžia gėlos ir įkvėpimo.

Nušviesk džiaugsmu ar žeiski kruvinai —
Tau mano giesmės, godos ir sapnai.

1959.XII.18

[Antro posmo variantas]

Dėkoju tau už sielvartą ir gėlą,
Už tavo skaidrią ašarą kiekvieną.
Ja guodžiasi, joj liūsta mano siela
Ir tylią naktį, ir neramią dieną.

* * *

[Soneto variantas]

Čiulbėt apie meilę saldžiai aš nemoku.
Nublanko jau lūpos, galva jau širma.
Jei kartais pragystu, tai stilium sunkoku —
Prigeso jau *akys,* širdy tuštuma.

Tačiau ir dabar dar pro sutemų žarą,
Kai spindesį tavo akių pajuntu,
Krūtinėj taip šviesu staiga pasidaro
Ir taip ilgesinga, ir taip graudu.

Oi ne!
Tegul buvusios žaizdos nebando
Paversti širdies *duobe tuščia.*
Teskverbias gyvybės syvai ir po randu,
Raudonu krauju tegu alma žaizda.

Tegu mano sutemų gūdį nušvies
Bent vienišos mintys žilos išminties.

1960.II.20

* * *

[Eil. „Jei neganda mudu išskirtų“ variantas]

Jei neganda *mudu netrukus* išskirtų,
Tik vieno tave, mano drauge, meldžiu:
Sutikus mane kai kada iš netyčių,
Pasveikink šypsniu atlaidžiu.

Galbūt aš praeisiu *tau nieko netaręs,*
Bet širdį užplūs graudulinga svaja,
Kad buvo kaip sapnas buities mano dienos
Tiktai su tavim ir tiktai tavyje.

Ak ne! Nebeleiskime *negandos skraistei*
Aptemdyti mūsų padangės žvaigždžių.
Sutikę *praleiskim* kiekvieną šešėlį
Šypsniu atlaidžiu.

1960.IV.8

[Paskutinio posmo variantas]

Ak ne! Nebeleiskime niekam ir niekad
Apkartint nerimstančių mūsų širdžių.
Sutikime melą, pavydą ir pyktį
Šypsniu atlaidžiu.

VASARIS

[Eilėraščio variantas]

Aš be apmaudo minėsiu
Tavo vardą apgaulingą.
Tu vasaris? *Kurgi gėlės?*
Spaudžia speigas, siaučia pūgos,

Dieną naktį sninga, sninga!..
Kur dienovidžiai ir žaros
Skaisčiaveidės vasarėlės?

Ir staiga skaidriai nušvito
Apsiniaukęs mano būstas.
Tai šalta vasario saulė
Lango stiklą palytėjo
Ir žiedais pasaulio kito
Pražydėjo, suklestėjo.

Štai tau krištolo skaidrumo
Lieknos palmės ir lelijos,
Ir vijokliai, ir lapuočiai,
Ir žiedai iš saulės rūmo
Stebuklingos augmenijos.

Priėjau ir pažiūrėjau
Pro tą stiklą išrašytą
Į tuos suverstus pusnynus,
Į tą blausų, šėmą rytą.
Nuostabu ir stebuklinga!
Už tų puokščių ir lelijų
Baltapūkėm žvaigždėm sninga.

[*1960.VI*]

BALANDIS

[Eilėraščio variantas]

Tas paukštis, kurio tu nešioji vardą,
Seniai buvo mylimas daugelio.
Gražu kiekvienam pažiūrėti,
Kai jis ore vikriausiai vartosi, nardo.

Balandžio jokis nesugeba vanagas
Sugauti ir sudraskyti.

Net katinas — rainis klastingas
Aplenkia vos tik prasikalusį
Balandžio mažytį.

Kai pašelmenėj ar ant stogo
Burkuoja balandžių pora susiglaudus,
Ir seno, ir jauno krūtinę
Užplūsta jausmai
Malonūs ir graudūs.

[*1960.VI*]

SOMNAMBULINĖ SUTARTINĖ

[Fragmentas]

Tiku taku, tiku taku,
Tiku taku...
Kažkas šaukia, kažką sako.
Kilk ir eiki, kilk ir eiki...
Tiku taku, tiku taku...
Šviečia saulė, kvepia gėlės,
Tu nelauk nė valandėlės —
Tau į saulę eiti reikia —
Kilk ir eiki, kilk ir eiki.
Kažkas šaukia, kažkas sako —
Tiku taku, tiku taku...

[*1960.V*]

BIRŽELIS

[Eilėraščio fragmentas]

Aš savo jaunystėj mačiau, gyvenau
Birželio baltąsias naktis.
Praėjo daug metų, aš jau pasenau,

O baltųjų birželio naktų
Kasmet pasiilgsta širdis.

Štai šiandien jau ėmė ilgėti naktis,
Jau ėmė tamsėti naktis,
Manoji baltoji naktis.

[*1960.VII*]

PASIKALBĖJIMAS ŪKANOTĄ DIENĄ

[Eil. „Pasikalbėjimas giedrią dieną... ir tamsią naktį" pradžios variantai]

Jisai priėjo nepastebėtas,
Pasveikino nežymiu mostu
Ir tarė:
— Ar tu matei, kai šiandien tekėjo saulė?
Ne!
Palšos ūkanos kaip vilna
Ją laikė paslėpę nuo mūsų akių.
Ar tu žinai, kuris dabar metas?
Galbūt vidurdienis?
O gal tik priešpiečiai?
O gal pavakarys?
Palšos ūkanos slepia padangę,
Ir niekas nežino, kuris dabar metas.
O kai ateis saulėlydžio valanda,
Mes nematysime liepsnoto dangaus
Ir ugninės žaros verpetų,
Ir nejučiom užges šviesa
Kaip saujoj užgniaužtas blankus žiburėlis.
Ak, apsiūkus, nuobodi ir liūdna
Ši visa niūri diena.—

Atsakiau jam:
— Daug giedrių dienų turėjau
Su dienovidžiais kaitriais,

Su aušrų ir pazarų
Rytmetiniais, vakariniais
Ugniaspalviais sūkuriais.
Visą dieną nuo pat ryto lig žaros
Saulė svilindavo kaktą ir pečius,
Kol prakaitas tau, būdavo, tik prieblandoj nudžius
Ir vakaro vėsoj tik atsigausi po kaitros.
Taip ir šitoj ūkanoj menu
Ųeikių trūsą saulėtų dienų.—

[*1960.XI*]

PASIKALBĖJIMAS TAMSIĄ DIENĄ

Jis atėjo neprašytas,
Pasisveikino ir tarė:
— Šiandien pilkas buvo rytas,
Ir vidurdienis miglotas.
Tad į prieblandą bespalvę
Ir žara paskęs vakarė.
Apsiniaukus ir liūdna
Ši visa ilga diena.

Atsakiau jam:
— Daug šviesių dienų turėjau
Su dienovidžiais kaitriais,
Su aušrų ir pazarų,
Rytmetinių, vakarinių,
Ugniaspalviais sūkuriais.
Visą dieną saulės akys
Įdėmiai mane sekiojo
Ir kasdienio trūso vingiais
Kaitroje uoliai vedžiojo.

[*1960.XI*]

ŽILVINAS IR EGLĖ

[Variantai, fragmentai]

Eglė

Į motulės šiltą glėbį
Aš pareisiu, aš pareisiu —
Jai ir tau aš atiduosiu
Mūs slaptosios meilės vaisių.

Tuomet vėl tave mylėsiu,
Prie širdies karštai prispausiu,
Tavo vardo vakarykščio
Neminėsiu ir neklausiu.

*

Žilvinas

Jau niekad tu man neminėki
To užvakar pamiršto vardo.
Ar kas savo širdį ir meilę
Dėl buvusios kaltės kankina ir tardo?

*

Eglė

Štai sutiko mane broliai,
Tie kerštuoliai pavyduoliai.
— Kur tu, sese, užtrukai
Taip ilgai?
Žmonės matė — tu su žalčiu susidėjus
Jūroj gaudei tuščius vėjus,
O paskui pati, kaip matos,
Nebetekusi sarmatos,
Nugrimzdai į jojo dvarą —
Visa tai tau gėdą daro! —
Atsakiau aš savo broliams,
Tiems kerštuoliams — pavyduoliams:

[Tekstas nutrūksta]

1960.XII.26—29

* * *

[Fragmentas]

Ne, nenorėčiau palikti tavęs
Kaip tos ašarotos našlaitės,
Kai greit sužaliuos, pražydės
Kalnų ir kalnelių pašlaitės.

[*apie 1960*]

* * *

[Fragmentas]

Jei man palenkti dangų kas žadėtų,
Su saule, mėnesiu, skliautu žvaigždėtu.

* * *

[Fragmentas]

Meilių tu žodžių iš manęs nelauki —
Lipšnioms kalboms burna man surakinta.
Seniai dangus niūriai man apsitraukė,
Ir saulė properšoj retai sušvinta.

[*apie 1960*]

* * *

[Fragmentas]

Ak, būki prakeiktas
Tas nerimas, tas nežinojimas,
Tas amžinas alkis širdy!

[*apie 1960*]

* * *

[Fragmentas]

Gana jau! Pakako!
Štai pusė jau amžiaus sukako,
Kai kvaršinu širdį prie popieriaus lapo.
Štai kilnios idėjos, aukšti idealai.
Ir amžinos tiesos —
Atjausk, išgyvenk!

[*apie 1962*]

NAKTIES KELIU

[I redakcija]

Į tamsią, ilgą naktį
Tave vedu.
Ir einam nežinia kur
Mes vienu du.

Žinau, negreit išeisim
Iš tos nakties.
Ir tu prie mano rankos
Bailiai glaudies.

Ir aš žengiu be baimės
Keliu tuščiu.
Ir gera man, kad šitaip
Tave jaučiu.

Man gera, kad aplinkui
Naktis gūdi —
Ir kad mane tik vieną
Tu taip jauti.

1961.I.25

UŽUOJAUTA ŽMOGUI

[Eilėraščio variantas]

Užuojauta žmogui,
Naktį gimusiam,
Šviesos nepažinusiam —
Aklam —
Žabalam!

Ko *tu* ilgiesi
Prieblandos sutemų,
Kai saulė kaip motina
Akis *tau* glosto —
Ko *tu* veržiesi
Į užribio tuštumą,
Kai polėkiai *tavo*
It kūdikio užgaidos.

Tu nepatyrei,
Kad kosmose šalta ir juoda,
O žemėje šilta, šviesu.
Tu nematei, kad žydra aureolė
Gaubia jos *galvą*
Nakties amžinosios dugne.

Užuojauta žmogui
Aklam,
Žabalam!

1961.IX.30

* * *

Jūs esate toli, toli —
Už okeano murmančio, gilaus.
Tos žemės svetimoj padangėj
Praeivis jūs nė vardo nepaklaus.

O mes jus minime su širdgėla tylia
Kaip karštą, gyvą savo kraujo lašą.
Turbūt ir jus gimtinės ilgesys
Į mielą Lietuvos padangę neša.

Jūs ten, mes čia, bet mūs bendri jausmai.
Tegul širdis jais plakus nenustos.
Sujunkime rankas bendroj kovoj
Už pergalę teisybės,
Laisvės ir šviesos!

Vilnius
1961.III.2

NAUJAMETINĖ HUMORESKA

Kas per triukšmas!
Subangavo vandenynai,
Nervinas penki žemynai!
Vakaruos už okeano
Ant radarinio ekrano
Kažkas kruta...
Gal raketos, dar lig šiolei
Negirdėtos, neregėtos?
Gal tai bombos branduolinės?
Gal Gagarinai, Titovai
Iš Mėnulio leidžias kovai
Žūtbūtinei, paskutinei?
Aliarmuoja Pentagonas
Ir Nevados poligonas.
Ak, skubėki! Kur slėptuvės?
Jei nespėsi, būsi žuvęs!
Trach tararach!.. Bum!..
Kažkas švirkščia ir putoja,
Kažkas dega, kibirkščiuoja...
Dieve, Dieve!..
Kriski žemėn!..
Sprogo!.. sprogo!..

— — — — — — — — — —

— Na, nurimkit. Nieko blogo:
Nuo tų „bombų“ nieks nežus.
Tai tarybinio šampano
Kamščiai
Sveikina Naujus metus.

1961.XII.22

SPALIS

[Eilėraščio fragmentas]

Visom rudens spalvom išmarginai miškus
Ir pakeles medelių puokštėm iškaišei,
Liepaičių ir beržų geltonus vainikus
Melsvam dangaus dugne suderinai gražiai.
Čia pat menu spalvas pavasario dienų,
Tada dosnus gegužis dar vešliau jas puošė.
Tenai' gėles, o čia — gelsvus lapus skinu.

[*1962.VIII.6*]

PŪGA

[Eil. „Vasario pūgoj“ I redakcija]

Nusmuko termometras —
Po nulio dvidešimt penki.
O tu šaltos vasario saulės
Savy dar liekanas renki.

Pūga išgairino tau kaulus,
Akis apibėrė sniegu —
Ir vien šešėliai nykūs ir apgaulūs
Svyruoja rūkstančiu lauku.

Vėlai šaltoj vasario saulėj
Tą šėmą rytą pakilau.
Lazda jau laukia piligrimo —
Ir aš keliauti privalau.

Nuo vasaros žarų liepsnotų
Per ilgą naktį nutolau.
Ir šaltą sutemų pasaulį,
Ir rūsčią žiemą pamilau.
Kaip paukštis, dieną pračiulbėjęs,
Aš temstant dienai nutilau.

*

Sustoju, laukiu — —
Įsiklausau — — —
Ant lūpų stingsta kvapas
Baltu šerkšnu — — —
Per pūgą, šaltį ir pusnis,
Pasekdamas vasario saule,
Aš vėl einu.

— — — — — — — — — — — — —

Rūstus, nykus šios žemės svečias,
Aš žydrus tolius pamilau.
Išvesk mane per žvarbią pūgą,
Nežinomos lemties brolau.

1964.II.18

KAS YRA ŽMOGUS?

[Eil. „Mačiau šaligatvyje žmogų" I redakcija]

Mačiau šaligatvyje žmogų —
Be rankų
Ir be kojų.

Praeiviai jam šykščiai
Liesą išmaldą aukojo.
Kartu ir mano murzinas dvylekis
Įkrito į *sulamdytą* kepurę.
O Viešpatie, kaip jo sublizgo akys,
Į skambų pinigą sužiurę!

Aš prisitraukiau, kartėlio ir gėdos —
Bet ir paguodos lydimas jausmų.
Tai štai kaip reik mylėt gyvenimas,
Nors ir sudilusio dvylekio penimas,—
Berankio
Ir bekojo
Stropumu!

Tačiau krūtinę slegia maudulys
Ir širdyje kaip švinas klausimas sunkus:
Juodojoj sielvarto bedugnėj
Ir saulėtam buities krante —
Kas yra žmogus?

1964.V.7

* * *

[Fragmentas]

Tyla mane šaukia —
Šaukia ir šaukia
Balsingu šauksmu.
Vidurnakčio gūdy
Iš miego pakirdęs,
Tą šauksmą išgirdęs,
Nerimti imu.

[*apie 1964*]

TVORA

[Eilėraščio variantas]

Sakiau, užtversiu tvorą apie savo namą —
Tvorą stiprią,
Spyglių viela apraizgytą,
Kad pašaliečiai man ilsėtis netrukdytų
Ir kad galėčiau
Miegoti ir sapnuoti
Per naktį,
Lig ryto.

Saulei nusileidus, užrakinau vartus,
Sutemus atguliau į minkštą guolį
Ir bandau užmigti.
Bet miegas neina, ir sapnų nėra —
Man ima vaidentis tvora.
Ji kyla aukštyn pamaži —
Suklypus, kreiva, negraži —
Tuoj bus sulig namo.
Ir vaizdą neramų
Aš veltui nustumti bandau.
Ir, rodosi, štai jau matau —
Už tvoros kažkas knibžda,
Kažkokios keistos būtybės —
Vienos per viršų į apačią *kopia,*
Keikiasi, širsta,
Pro plyšius lenda kitos —
Keistos, bjaurios, nematytos —
Ir šiurpų pragarinį
Ima šokt makabrišką suktinį.
Ir štai jos mano lovą apstoja,
Tyčiojas,
Grasina,
Burnoja — — —
— Mes tau!..
— Mes tave!..
— Ak tu!..

Išprakaitavęs nubundu.
Vidurnaktis, mėnesiena,
Negreit dar išauš diena.
O Viešpatie, kas per košmaras!
Ir kas čia su manim daros?
Aplinkui nieko nebėra,
Tik pro langą
Šešėly
Boluoja tvora.— — —

Rytoj pat ją paliepsiu nugriauti.
Aprimstu,
Verčiuosi ant kito šono
Ir į sapną malonų
Grimztu— — —

Kačerginė
1965.VIII.5

ANONIMUI

Gal ir Jūs, mano drauge, esate iš tų,
Kur gavote bent kartą anonimą,
Pasirašytą tariamo Jūsų „gerbėjo".
Jis daug nesąmonių ir šmeižto
Kantriam lapely prikliedėjo.
Kada Jums rašė ir iš kur —
Ar jis, ar ji,—
Nesvarbu!
Anonimas visada ir visur
Dangstės figos lapu.
Galbūt jis Jums apsunkino širdį
Ir ašarą karčią išspaudė.
Jei taip, tai nusiraminkit
Ir visados atminkit:

Anonimui vieta
Ne Jūs širdyje,
O atmatų
Ir šiukšlių
Duobėje.

1965.I.22

* * *

[Fragmentas]

Vidurnakčio tyloj,
Kai nieko nematyti,
Jaučiu visatoje
Aš kitą neregimą sritį.
Čia pat greta manęs ir manyje
Protinga budi gyvija.

[*apie 1965*]

KOMENTARAI

SANTRUMPOS

KNYGOS

BV — *Mykolaitis-Putinas V.* Būties valanda.— V., 1963.

BV 2 — *Mykolaitis-Putinas V.* Būties valanda.— 2-asis papild. leid.— V., 1965.

L — *Mykolaitis-Putinas V.* Langas.— V., 1966.

P-56 — *Mykolaitis-Putinas V.* Poezija.— V., 1956.

R10 — *Mykolaitis-Putinas V.* Raštai.— V., 1959—1969.— T. 1—10.
Romėniškas skaitmuo prie santrumpos R10 rodo tomą (R10—I, R10—II ir t.t.)

SŽ — *Mykolaitis-Putinas V.* Sveikinu žemę.— V., 1950.

TLP — Tarybinė lietuvių poezija. 1940—1950.— V., 1950.

V — Vėliavos: Lietuvių poezijos ir prozos antologija. 1917—1947.— K., 1948.

RANKRAŠČIAI

Poezija-59 I — 1911—1958 m. poezijos autorinis mašinraštis, parengtas 1959 m. „Raštų" I tomui. I egzempliorius.

Poezija-59 II — 1911—1958 m. poezijos autorinio mašinraščio II papildytas egzempliorius.

Usąs — Temos / Motyvai / Sąskambiai / Ritmai / Nuotrupos. 1942—1964.— Užrašų sąsiuvinis. Kserokopija.

PERIODINIAI LEIDINIAI

Ad — Aidai.— Bruklinas; žurnalas

Dr — Draugas.— Čikaga; dienraštis

Lm — Literatūra ir menas.— V.; savaitraštis

Lmm — Literatūros ir meno metraštis.— V., 1959

Ls — Laisvė.— Bruklinas; dienraštis

Mp — Mūsų pastogė.— Sidnėjus; savaitraštis

P — Pergalė.— V.; žurnalas

Pp — Poezijos pavasaris.— V.; almanachas

R — Raštai.— K.; žurnalas

Š — Šviesa (The Light).— Bruklinas; žurnalas

Šv	— Švyturys.— V.; žurnalas
T	— Tiesa.— V.; dienraštis
Ta	— Tėviškės aidai.— Melburnas; savaitraštis
Tb	— Tėvynės balsas.— V.; laikraštis
TL	— Tarybų Lietuva.— K.; dienraštis
Vln	— Vilnis.— Čikaga; dienraštis

ARCHYVAI

CVLMA	— LTSR centrinis valstybinis literatūros ir meno archyvas
LKLIR	— LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto rankraščių skyrius
MBM	— V. Mykolaičio-Putino memorialinis butas-muziejus. Vilnius
MBR	— Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos rankraščių skyrius

*

AŽ aar	— Aleksandro Žirgulio asmeninis archyvas. Vilnius
IK aar	— Irenos Kostkevičiūtės asmeninis archyvas. Vilnius
JČ aar	— Jono Čekio asmeninis archyvas. Vilnius

I. ŠALTINIAI IR LEIDINIŲ ISTORIJA

Antrajame V. Mykolaičio-Putino „Raštų" tome publikuojama 1944—1966 m. poezija, sukurta po Antrojo pasaulinio karo grįžusios tarybinės okupacijos sąlygomis. Tam laikotarpiui priskirtinas ir vienas 1940 m. parašytas eilėraštis — „Darbo Lietuvai".

Knygoje spausdinama per 200 kūrinių; visi jie patikrinti ir palyginti su archyviniais bei spausdintais šaltiniais: rankraščiais, autoriniais mašinraščiais ir pirmosiomis publikacijomis. Be kelių rinkinio „Sveikinu žemę" eilėraščių, išlikę beveik visi vėlesniųjų V. Mykolaičio-Putino kūrinių juodraščiai. Jų didžioji dalis saugoma LKLIR (F 1, F 59); pluoštą 1955—1966 m. poezijos autografų (apie 50 kūrinių) poetas yra įteikęs šių eilučių autorės dispozicijai (IK aar). To meto poezijos šaltiniams priskirtinas taip pat ir šių „Raštų" I tomo komentaruose jau minėtas V. Mykolaičio-Putino 1959 m. sudarytas „Poezijos" autorinis mašinraštis, be prieškario laikotarpio eilėraščių, apimąs ir 1944—1958 m. poetinę kūrybą. Vienas jo egzempliorių (515 p.) saugomas CVLMA (F 23 A 2 B 1664), kitas — su gausesne vėlyvąja lyrika (539 p.) — yra IK aar. Ciklo „Bodlero temomis" eilėraščių „Viltis" ir „Poetas" autografai įrašyti autoriaus užrašų sąsiuvinyje, pavadintame — „Temos / Motyvai / Sąskambiai / Ritmai / Nuotrupos. 1942—1964" (kserokopijos AŽ aar ir IK aar).

Putino eilėraščius skelbė „Literatūra ir menas", „Pergalė", „Švyturys", „Tarybų Lietuva", „Tiesa", jų yra poezijos antologijose „Vėliavos", „Tarybinė lietuvių poezija. 1940—1950", almanachuose „Literatūros ir meno metraštis", „Poezijos pavasaris". Poeto kūrinių yra išspausdinta JAV leidžiamoje lietuvių periodikoje — „Laisvėje", „Šviesoje", „Vilnyje", „Aiduose", „Drauge", taip pat Australijoje išeinančioje „Mūsų pastogėje", „Tėviškės aiduose" ir kt. Lyginant su ankstesniuoju laikotarpiu, pirmųjų publikacijų periodinėje spaudoje tuo metu pasirodė žymiai mažiau, nes didžioji lyrikos dalis, ypač vėlyvoji, buvo tiesiai spausdinama poeto rinkiniuose.

JAV ir Australijos periodinėje spaudoje 1969 m., po V. Mykolaičio-Putino mirties, buvo paskelbta keletas jam priskirtų religinės tematikos eilėraščių („Kyrie, eleison", „Kristau, išgirsk mus", „Šventoji Marija, melskis už mus" ir kt.). Tikroji jų autorė pasirodė esanti Lietuvoje gyvenanti poetė M. Katiliūtė-Lacrima.

1944—1966 m. išėjo penki V. Mykolaičio-Putino poezijos leidiniai: trys eilėraščių rinkiniai ir dvi autoriaus sudarytos bei jo redaguotos rinktinės.

1. **Sveikinu žemę.** — V.: Valst. grož. lit. l-kla, 1950.— 94 p., su aut. portretu.

Publikuota trisdešimt vienas eilėraštis ir devyni A. Puškino, M. Lermontovo, N. Nekrasovo poezijos vertimai.

2. **Poezija.**— V.: Valst. grož. lit. l-kla, 1956.—272 p., su aut. portretu ir aut. žodžiu.

Didžiąją rinktinės dalį sudaro ikitarybinė poezija. Pabaigoje dedami rinkinio „Sveikinu žemę“ eilėraščiai. Pirmą kartą skelbiamas anksčiau nespausdintas dviejų eilėraščių ciklas „Paskutinės giesmės žemei“ (1947).

Publikuodamas šioje knygoje rinkinio „Sveikinu žemę“ poeziją, autorius atmetė du jame paskelbtus, tiesiogiai stalinizmo inspiruotus eilėraščius — „Jo vardas“ ir „Kantata Tarybų Lietuvos dešimtmečiui“. Kaip žinoma, 1941 m. „Rūsčių dienų“ rinkinyje pasmerkęs Lietuvos aneksiją ir stalinizmo nusikaltimus, V. Mykolaitis-Putinas, okupacijai grįžus, neemigravo, bet nutarė likti tėvynėje. Tokiomis aplinkybėmis jis pateko į dramatišką ir grėsmingą padėtį, tapo politinio režimo auka, neišvengė grubaus moralinio spaudimo. Kad dėl savo antitarybinių politinių pareiškimų Putinas nebuvo įkalintas ar represuotas, reikia manyti, lėmė tai, jog žymus rašytojo vardas vis dėlto pasirodė reikalingas įsitvirtinančio režimo reputacijai. 1946 m. rašytojų *visuotiniame susirinkime* poetas buvo priverstas viešai atgailauti (R10—VIII, p. 377). Jam teko „išpirkti kaltes“ ir atiduoti duoklę kulto laikų ideologiniam užsakymui, reikėjo neišvengiamai įsijungti ir į bendrą totalitarizmo tvarkomą literatūros eigą. Tai suteikė V. Mykolaičiui-Putinui gilių ir skaudžių išgyvenimų.

Pasmerkus stalinizmą, poetas griežtai atsisakė prievarta išplėštų kūrinių, tuo pareikšdamas savo protestą prieš jų turinį ir atsiradimą. Minėtų dviejų kūrinių iš rinkinio „Sveikinu žemę“ ir taip pat „Pergalės“ žurnale (1952, Nr. 5) paskelbtų lozunginių eilėraščių — „Pirmoji gegužės“, „Tylėt negalima“ — jis nespausdino nė viename savo sudarytame poezijos leidinyje. Jie neįtraukti ir svarbiame poeto archyviniame dokumente — autoriniame mašinraštyje Poezija-59. Savo nusistatymą jų nespausdinti V. Mykolaitis-Putinas yra ne kartą kategoriškai pareiškęs ir šių eilučių autorei, 1958 m. padėjusiai poetui surinkti iš periodikos jo eilėraščius rengiamam „Raštų“ I tomui. Apie Putino požiūrį į čia minimus stalinizmo metų tekstus žinojo ir jo „Raštų“ redaktorius A. Žirgulys: savo atsiminimuose jis nurodė, jog poetas „Pavojaus akivaizdoje /.../ laikinai nulenkė galvą, viešai pritildė savo tikruosius — lietuvio patrioto — jausmus /.../“; „padvelkus atodrėkio vėjams, ėmė kratytis svetimos valios.— Gana tos duoklės. Daugiau tokių eilėraščių, kaip „Sveikinu žemę“, neberašysiu“[1].

Tokių faktų akivaizdoje, kai rašytojas veiksmu ir žodžiu pareiškė savo valią (ją ir po autoriaus mirties juridiškai saugo ir gina Autorinių teisių įstatymas), V. Mykolaičio-Putino atmestieji kūriniai jo „Raštuose“ nepublikuojami. Jie lieka to meto spaudoje kaip istorinis kūrybinės prievartos dokumentas.

3. Raštai. 10 t.— T. I: Poezija.— V.: Valst. grož. lit. l-kla, 1959.— 538 p., su aut. portretu ir pratarme.

Tomas apima 1911—1959 m. lyriką. Po 1911—1944 m. kūrybos eina skyrius „Sveikinu žemę“. Šio skyriaus eilėraščiai poeto papildyti dar trimis pokario metais sukurtais, bet tuomet negalėjusiais pasirodyti gamtinio filosofinio turinio kūriniais („Kobrų kerėtojas“, 1945; „Neregio daina“, 1947; „Tos dienos gegužės“, 1949).

---

[1] *Žirgulys A.* Tekstologijos bruožai.— V.: Mokslas, 1989.— P. 231, 232.

Knygos skyriuje „Vakarėj žaroj" skelbiama naujausioji Putino lyrika, sukurta po penkerių metų pertraukos — nuo 1955 iki 1959 metų. Šis penkiasdešimties eilėraščių skyrius, nors ir įsiliejęs į bendrą „Raštų" kontekstą, gali būti vertinamas kaip atskiras rinkinys, žymintis visiškai naują autoriaus poetinės raidos etapą. Tokį savo kūrybos posūkį yra apibūdinęs ir pats poetas: „Baigdamas savo literatūrinį kelią, kai laiko man lieka nedaug, aš pasiryžau laiko veltui neeikvoti ir imtis tik tokių temų, kurios mane jaudina, žadina vaizduotę ir jausmus, kelia lyrinį išgyvenimą"[2]. Putinas grįžta prie meditacinės, introspekcinės lyrikos, kuri atsiskleidžia ne tik jam būdingais, bet daugeliu atvejų naujais filosofinės interpretacijos bei stilistinės raiškos bruožais („Sonetai", „Parafrazės", „Septynios dienos", „Krintanti žvaigždė").

4. a) **Būties valanda.**— V.: Valst. grož. lit. l-kla, 1963.—158 p.; iliustravo dailininkė L. Paškauskaitė.

Knygos aplanke išspausdintas portretas ir autoriaus žodis. Publikuoti šešiasdešimt penki poezijos kūriniai.

b) **Būties valanda.**—2-asis papild. leid.— V.: Vaga, 1965.— 159 p.

Rinkinys papildytas tik vienu eilėraščiu — „Tu išeik pas mane", kuriuo pradedamas „Benamio dainų" ciklas, dėl leidyklos nusistatymo ankstesniuose leidiniuose („Raštų" I tome ir „Būties valandos" I leidime) spausdintas be šio eilėraščio.

5. **Langas.** — V.: Vaga, 1966.—111 p.; iliustravo dailininkas V. Valius.

Knygos aplanke išspausdintas poeto portretas. Publikuoti trisdešimt keturi eilėraščiai.

Dėl redakcijos neapdairumo į rinkinį nepateko autoriaus įteikta pratarmė. Ji buvo paskelbta po poeto mirties 1968 m. „Poezijos pavasaryje" ir „Raštų" X tome (1969).

* * *

Pirmasis V. Mykolaičio-Putino tarybinės poezijos laikotarpis buvo stipriai determinuotas žiaurios stalinizmo tikrovės. Literatūros gyvavimą prislėgė krašte siautėjančios represijos ir nuolatinė jų grėsmė, autoritarizmas, cenzūra, prievartinė kūrybos politizacija. „Literatūra nuo šiol turi būti griežtai ideologinė", ji „nuo šiol paverčiama propagandos tarnaite ta pat prasme, kaip ji viduramžiais buvo ancilla theologiae",— ironizavo šią pražūtingą kūrybos paskirtį Balys Sruoga, atsiliepdamas į Ždanovo paskelbtas direktyvas literatūros ir meno klausimais[3]. Iš menininko reikalauta paklusnumo viešpataujančiam aparatui, politinių štampų, lozunginės frazeologijos. Meninio reiškinio daugiapusiškumas turėjo užleisti vietą vulgarizuotoms socialinėms kategorijoms. Tokioje padėtyje šalia kitų atsidūrė ir V. Mykolaičio-Putino kūrybinė veikla, ypač dramatiškai sukomplikuota, kaip minėta anksčiau, poeto deklaruoto antistalinizmo. „Po ilgo tylėjimo prabilo drg. Putinas,

[2] V. Mykolaičio-Putino laiškas J. Lankučiui.— Kaunas, 1961, birželio 30.— LKLIR F. 59—344 1 l.

[3] Iš Balio Sruogos archyvo // Pergalė.— 1988.— Nr. 2.— P. 155. *Ancilla theologiae* — teologijos tarnaitė *(lot.)*.

tačiau kol kas dar labai maža tepasireikšdamas",— priekaištavo 1946 m. visuotiniame rašytojų susirinkime LKP(b) CK sekretorius K. Preikšas[4]. Kulto laikotarpio reikalavimai, kultūrą tvarkę represiniai metodai slopino bet kokį kūrybiškumą: „Rašytojas, būdavo, ima plunksną ir nenoromis galvoja, kaip čia jam parašius taip, kad kūrinys bent kuriuo atžvilgiu atitiktų tam tikrą oficialų požiūrį, patenkintų kažkokį bendrai galiojantį užsakymą. Visa tai labai neigiamai atsiliepdavo literatūrai, ypačiai lyrinei poezijai",— apibūdino vėliau to laikotarpio kūrybos sąlygas V. Mykolaitis-Putinas (R10—VIII, p. 399). Poetas susidūrė su grėsmingu prievartavimu, kuris užgriuvo 1949 m. Suorganizuota kampanija prieš romaną „Altorių šešėly", ir sunaikintas visas išspausdintas knygos tiražas. Kaip prisimena tuo metu Valstybinėje grožinės literatūros leidykloje dirbęs redaktorius A. Žirgulys, „Leidykloje įvykį gaubė tyla ir paslaptis, ir niekas, be pačių viršūnių, nieko nemokėjo paaiškinti. Abi galvos — direktorius A. Guzevičius ir vyriausiasis redaktorius Alb. Žukauskas — tylėjo ir tik šnibždėjosi tarpusavy." Tuo pat laiku krašte siautę saugumo organai už pasklidusius V. Mykolaičio-Putino eilėraščio „Vivos plango, mortuos voco" nuorašus tardė ir sodino žmones į lagerius (1949 m. buvo įkalintas kun. K. Vasiliauskas ir 1950 m. filologas D. Čebelis). Ne atsitiktinis ir prieš rinkinį „Sveikinu žemę" pradėtas puolimas.

„Beveik kartu su sulaikytu antru „Altorių šešėly" leidimu,— tęsia savo prisiminimus A. Žirgulys,— įstrigo pirmas tarybinis Putino poezijos rinkinys „Sveikinu žemę". Jis 1949 m. jau buvo surinktas spaustuvėje. Sulaikė (laužinį) naujai atėjęs į leidyklą dirbti Icikas Gurvičius (1920—1957).

Tai būta veržlaus ir landaus žmogaus. Greitai jis kilo leidybos laiptais: redaktorius — redakcijos vedėjas — vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas. /.../ Jis savo galva, gerai apie save manančia ir tikrąsias vertybes jaukiančia, permeistravo A. Vienuolio ir I. Simonaitytės „Raštus", pridėjo didelius kojokus „Puodžiūnkiemiui" ir „Pikčiurnienei". /.../

Putinui naujas lietuvių literatūros ir rašytojų „globėjas" kažkodėl aiškiai neturėjo simpatijų. Išanalizavo jis „Sveikinu žemę" turinį ir nutarė, kad rinkinys mažai tarybiškas. Rinkinio eilėraščius suskirstė į 3 grupes: 1) tarybiniai eilėraščiai, 2) išpažintiniai ir 3) neutralūs („visais laikais ir visose santvarkose galimi spausdinti"). Neprisimenu vienų ir kitų eilėraščių tikro santykio, bet bendras balansas buvo pirmosios grupės eilėraščių nenaudai. Kai kuriuos „išpažintinius", t.y. egotistinius, sakė, dar galima pakęsti, nors jie ir tolimi tarybinei tikrovei, bet visai nepriimtini „visais laikais galimi eilėraščiai". Taigi tam lietuvių literatūros „geradariui" kilo išganinga mintis: kai kuriuos eilėraščius reikia pervesti į tarybinių eilėraščių grupę, ir Putinas juos turi sutarybinti.

Apie tokią buvusią leidykloje mintį po viso ko kartą pasakojo Putinas. Taip, pas jį buvo užėjęs A. Žukauskas ir palikęs korektūrą su lapeliu, kur buvę surašytos tos 3 grupės eilėraščių. /.../

---

[4] Už tarybinę lietuvių literatūrą: Visuotinio Lietuvos TSR tarybinių rašytojų susirinkimo, įvykusio 1946 metais spalio mėn. 1—2 d. d., medžiaga.— V., 1947.— P. 20.

Esu sklaidęs Putino jau sutarybintus eilėraščius. Tai laužinio korektūroje jo ranka įrašyti posmų ir posakių pakaitai. Vienas iš tų sutarybintųjų eilėraščių buvo „Vilnius" — ankstesnis jo tekstas neturėjo tarybinės frazeologijos/.../.

Vis dėlto ir po tų „pagerinimų" dar ilgokai buvo svarstoma — leisti rinkinį ar ne. Skaitė jį Rašytojų sąjungoje ir partijos Centro Komitete. Pajudėjo eilėraščiai tik LKP CK Pirmajam sekretoriui A. Sniečkui teigiamai įsikišus. Ant vyriausiojo redaktoriaus stalo esu matęs J. Šimkaus laiškutį, kuriame pranešama: Šeimininkas (taip savybėje vadintas A. Sniečkus) manąs, kad Putino poeziją reikia išleisti.

„Sveikinu žemę" išėjo tik 1950 metais."[5]

Kiek vėliau — šešto dešimtmečio pradžioje — poetas yra pasakojęs šių eilučių autorei, tuometinei savo aspirantei, kad cenzūra nepraleido į rinkinį nekalčiausių gamtinių eilėraščių, vadintų apolitiškais. Antai ryškiai raudonu pieštuku buvo perbrauktas eilėraštis „Pirmoji gegužės" (vėlesnis variantas — „Tos dienos gegužės",— vienas skaidriausių Putino gamtos lyrikos pavyzdžių), nubrauktas posmas eilėraštyje „Tėvynei", išreiškęs poeto dvasinį ryšį su kenčiančiu gimtuoju kraštu, konjunktūros pataisų neišvengė „Visa Lietuva". Idėjiškumo botagas reikalavo persūdytų pareiškimų, tiesioginės agitacijos.

Tokią padėtį, leidžiant „Sveikinu žemę", objektyviai patvirtina ir pirminiai tekstai, nepatyrę minėto tiesioginio „reguliavimo" žymių,— išlikę autografai ir pirmosios eilėraščių publikacijos to meto periodikoje („Sveikinu žemę", „Tėvynei", „Vilnius" ir kt.). Šie pirminiai variantai skelbiami dabar kaip kanoniniai tekstai, turint galvoje tą aplinkybę, kad kūrybinė menininko saviraiška daugiau ar mažiau turėjo paklusti bendrai viešpataujančio prievartinio mechanizmo jėgai.

V. Mykolaičio-Putino poezija tarybinėje literatūroje, galima sakyti, pasirodė savaip paraleliška rusų poeto Aleksandro Bloko kūrybai: abu jie pakitusio socialinio gyvenimo sąlygomis neatsisakė transformuoto vaizdo, simbolistinės percepcijos tradicijų, bandė išlaikyti tarybinio meno estetikoje apibendrinto mąstymo formas, ieškojo žmogaus veiklą ir gamtos reiškinius įprasminančių platesnių, visuotinesnių reikšmių (A. Bloko „Dvylika", Putino eil. „Sveikinu žemę", „Tėvynei", „Sakmė apie grūdą", „Paskutinės giesmės žemei" ir kt.). Tačiau ano meto tikrovėje tai negalėjo būti toleruojama ir susilaukė griežto puolimo. Socrealizmui nebuvo priimtinas vadinamasis abstraktus „buržuazinis" bendražmogiškumas ir jį reiškianti poetika. Rinkinio recenzentai, empirinio tikroviškumo ir elementaraus ideologizavimo apologetai, gyrė poetą už rimuotą publicistiką („Jo vardas", „Didžiojo Spalio vaizdai", „Uzbekistanas") ir smerkė už sąlygiškesnį metaforišką vaizdą, poetiškumą, vadindami tai „miglota simboline forma", „buržuazinės praeities recidyvais": „Tokiuose eilėraščiuose, kaip „Sakmė apie grūdą", „Baltijos jūrai" (I dalis), „Rudenio mintys" ir eilėje kitų, poetas lieka pirmykštėse individualisto pozicijose, pasineria abstrakčiuose vaizduose, neturinčiuose ryšio su mūsų kasdieniniu gyvenimu, visiškai nebūdinguose tarybinei poezijai",— rašė 1951 m. „Pergalėje" V. Mozūriū-

[5] *Žirgulys A.* Ten pat.— P. 234, 237—238.

nas[6]. Dar rūsčiau puolė J. Zinkus, teigdamas: „Mykolaičio-Putino žemė aiškiai nacionalistinė. Be pavasario žiedų, saulės ir vėjo, žemę sveikina vienintelė beasmenė figūra — artojas. Bet ir šis artojas nieko nežino apie tai, kad į Lietuvos kaimą grįžo Tarybų valdžia ir padarė galą dvarininkų ir buožių viešpatavimui, ištikimų Vakarų imperialistinių tarnų — lietuviškųjų buržuazinių nacionalistų viešpatavimui“[7].

Poetas buvo kritikuotas ir Rašytojų sąjungos atvirame partiniame susirinkime, svarstant rašytojų darbą VKP(b) CK nutarimų šviesoje, nurodytos „poeto sąmonėje dar gyvos buržuazinės ideologijos liekanos“. To meto partinės organizacijos sekretoriaus J. Baltušio pranešime buvo smerkiamas eilėraštis „Baltijos jūrai“, „iš kurio mes nieko nesužinome apie tuos reikšmingus pasikeitimus, įvykusius mūsų gintarinėje pakrantėje./.../ Kartu su Birutės kalno pušimis dėkingai paklusti vien tik jūrai ir jos bangoms — yra ne tarybinio žmogaus uždavinys! Tarybinis rašytojas turi žymiai didesnius, aukštesnius ir kilnesnius uždavinius./.../ Dėl to tokį tarybinio rašytojo uždavinių supratimą, kokį pateikė V. Mykolaitis-Putinas, mes atmetame“[8].

Tokio pobūdžio kaltinimai stalininio susidorojimo sąlygomis skambėjo nykiai, jie suteikė rašytojui gilių dvasinių traumų. Jis ne kartą yra skundęsis, kad rinkinyje beatodairiškai buvo suniekinta visa, kas, pasak jo, „poetiniu požiūriu buvo bent kiek vertingesnio“. Kritikos susilaukė taip pat „Mano kelias“, „Naujiems 1947 metams“, „Tėvynei“, „Poetas mokytojui“, „Pavasariniai posmai“, esą „užkrėsti simbolistiniais išsireiškimais“. „Poetas visiškai negirdom praėjo pro tokį svarbų mūsų gyvenimo reiškinį, kaip revoliucija kaime, mūsų valstietijos pasukimas į socialistinio gyvenimo kelią“[9]. Visi kritikai, kaltinę autorių, kad „Sveikinu žemę“ yra mažai tarybiškas rinkinys, iš esmės buvo teisūs: poeto prisitaikymas buvo minimalus. Režimui atrodė svarbu ne tik ką autorius vaizdavo, bet ir ko jis nevaizdavo, nes ir tai išreiškė tam tikrą neįvardytą moralinio nusistatymo poziciją. Poetas iš tiesų daugiausia tenkinosi tik „objektyvistiniais“, knygiškais tarybiškumo štampais — Spalio revoliucijos, tautų draugystės, taikaus darbo ir panašiais motyvais, ėmėsi „klasių kovai“ nenaudingų kultūros, gamtos apmąstymų, nerodė idėjinio uolumo smerkti buržuazinę praeitį ir kurti socializmą. Ši kritika ilgam atgrasė V. Mykolaitį-Putiną nuo poetinės kūrybos, į kurią jis grįžo tik visiškai kitų aplinkybių ir veiksnių paskatintas.

Reikia pažymėti, kad pirmojo pokario dešimtmečio recenzentų nuomone bei kaltinimais vėlesnė literatūros kritika jau ėmė abejoti: antai D. Judelevičius 1962 m. užsiminė apie „tą pernelyg siaurą vertinimą, kurio susilaukė anuomet gamtiniai-filosofiniai V. Mykolaičio-Putino eilėraščiai ir nuoširdi „Mano kelio“ deklaracija. Mes taisome skaudesnes

---

[6] *Mozūriūnas V.* Nauji Mykolaičio-Putino eilėraščiai // Pergalė.— 1951.— Nr. 5.— P. 105.

[7] *Zinkus J.* Apie kai kuriuos ideologinius iškraipymus lietuvių poezijoje // Komunistas.— 1951.— Nr. 7.— P. 32.

[8] Kritikos ir savikritikos ženkle // Literatūra ir menas.— 1951.— Rugsėjo 16.

[9] *Mozūriūnas V.* Ten pat.

klaidas, tad galima buvo atitaisyti ir šią skriaudą poetui“[10],— rašė kritikas, pasigesdamas tų kaltinimų įvertinimo tuo metu pasirodžiusioje J. Lankučio monografijoje „V. Mykolaičio-Putino kūryba“ (V., 1961).

Po TSKP XX suvažiavimo prasidėjęs atšilimas pastebimai plėtė ir literatūros bei jos interpretavimo ribas. Objektyviau buvo įvertinta ir „Sveikinu žemę“ poezija, įžvelgiant joje stalininės epochos diktatą ir drauge jam kontroversiškus tuo sunkiu metu išlikusius Putino kūrybinės individualybės bruožus. Šis rinkinys lieka istoriniu dokumentu, liudijančiu tragišką menininko padėtį autoritarinės sistemos ir okupuotos kultūros sąlygomis.

Vėliau publikuojant Putino poeziją, svarbus vaidmuo ir iniciatyva, kaip jau buvo minėta šių „Raštų“ I tomo komentaruose, priklausė Valstybinės grožinės literatūros leidyklos (vėliau „Vagos“) vadovybei, pasižymėjusiai vertybine orientacija, organizavusiai rašytojo „Raštų“ dešimttomio ir poezijos rinkinių leidimą. Tačiau ir tuomet dar toli gražu nebuvo peržengta daugelio tabu, įsišaknijusių, partijos „iš aukščiau“ nustatomų literatūros vertinimo dogmų. Antai 1957 m. sustabdoma „Sukilėlių“ opera, nacionalizmu kaltinamas libreto autorius V. Mykolaitis-Putinas, kartu bendradarbiavusi A. Liobytė ir kompozitorius J. Juzeliūnas. 1958 m. „Pergalės“ žurnalo redakcija dar nesiryžta skelbti V. Mykolaičio-Putino įteiktų „Parafrazių“. „Buvau redakcijoje. Mano eilių nespausdins. Ne tokis dabar esąs momentas tokiai poezijai“,— rašo poetas viename laiške[11]. Po metų „Raštų“ I tome publikuojamos „Parafrazės“ pasirodo be kelių itin reikšmingų posmų, o „Prometėjas“, anksčiau išspausdintas „Pergalės“ žurnale (1958, Nr. 11) ir nepalankiai vadovaujančiųjų asmenų įvertintas, „Raštų“ I tome nespausdinamas. „Aš ilgai spyriojausi, norėdamas „Prometėjų“ į Raštus įtraukti,— pažymi autorius.— Tuo tikslu buvau padaręs vienos „įtartinos“ vietos pataisą, tačiau ir po to Leidyklos redaktorius „Prometėjų“ atmetė“[12].

V. Mykolaičio-Putino kūrybos platesnį vertinimą bei jos reikšmės supratimą tebevaržė dar vis „bauginančios“ jo poezijai taikomos individualizmo, abstraktaus humanizmo, simbolizmo, pesimizmo sąvokos, kurios kirtosi su fasadine ir melaginga tarybine pasaulėvoka. Su tuomet gaju empirišku, siaurai sociologišku ir pragmatišku meno paradiškumą teigiančiu požiūriu polemizavo ir pats rašytojas, iškeldamas meninėje kūryboje tiesos reikšmę ir būtinybę: „Man nesvarbu, ar eilėraštis išeis optimistinis ar pesimistinis, niūrus ar giedras,— tegu tik jis bus išgyventas, sugestyvus, įtaigus, širdies gyvybe plazdantis, žodžiu, kilęs iš poetinio susijaudinimo. Aš netikiu, kad tarybiniam žmogui būtų svetimas liūdesys, sielvartas. Ir tarybinėje santvarkoje žmogui kartais yra dėl ko nuliūsti bei sielvartauti“[13].

---

[10] *Judelevičius D.* Apie sudėtingą ir didelį kelią // Pergalė.— 1962.— Nr. 4.— P. 172.

[11] V. Mykolaičio-Putino laiškas I. Kostkevičiūtei.— Vilnius, 1958, sausio 23.— IK aar.

[12] V. Mykolaičio-Putino laiškas J. Lankučiui.— Kaunas, 1961, birželio 30.— LKLIR F 59—344 l 2.

[13] Ten pat.— L 1.

Nemažos reikšmės, vertinant Putino poeziją, turėjo minėtoji J. Lankučio monografija. Nors ir neišvengusi kanonizuotų formulių, sociologinio determinizmo, tuo metu ji aktualizavo rašytojo kūrybą, siekė atskleisti šakotą V. Mykolaičio-Putino kūrybinę veiklą, iškėlė naujausios Putino poezijos bendražmogiškų idėjų svarbą; visa tai padėjo palaipsniui įteisinti bendrą rašytojo kūrybos vaidmens supratimą tarybinėje literatūroje.

Tačiau, nepaisant to, V. Mykolaitis-Putinas dar nepriklausė „lengvai publikuojamų" autorių rangui. Atsiliepdamas į „Literatūros ir meno" redakcijos kvietimą bendradarbiauti, poetas rašė: „Ištrauką iš „Sukilėlių" ir vieną-kitą eilėraštį, kai grįšiu į Vilnių, mielai Jums parinksiu, nors ir abejoju, ar jie tiks Jūsų laikraščiui. Na, bandysiu parinkti tokius, kurie tiktų. Eilėraščių turiu parašęs ne taip jau mažą rinkinį, tačiau dėl tų abejonių „ar tiks", nutariau jo nespausdinti. Nenoriu jo leisti apkarpyto, išbraukyto — ir tai ne dėl politinio, o dėl literatūrinio-meninio šių dienų „valdančiųjų literatūros sluoksnių" požiūrio. Jau geriau palauksiu savo mirties. Tada, tikiuosi, bus išleista ir mano paskutiniojo, priešmirtinio laikotarpio poezija"[14].

Iš tiesų naująją lyriką poetas kūrė vien sau, visiškai nepriklausomomis, galima sakyti, „vidinės emigracijos" sąlygomis, nevaržomu būtinybės ir laisvos dvasios mostu.

Nemaža moralinė paskata savotiškoje poeto izoliacijoje tapo 1962 m. vasario 22 d. Rašytojų sąjungos klube surengtas jo kūrybos vakaras, susilaukęs nemenko atgarsio. Nedidelėje sausakimšoje salėje Putinas skaitė dar neskelbtus eilėraščius ir stambiuosius ciklus bei lyrines poemas — „Mano mėnesius", „Somnambulą", „Mocartą", „Gladiatorius", „Žilviną ir Eglę",— padariusius auditorijai didelį įspūdį. Daugelis suprato, kad poetas, pakilęs virš įprastinių tarybinės kasdienybės mastelių, vertė visiškai naujus lietuvių poezijos puslapius, vedė į visuotinių vertybių pasaulį. Iš to vakaro yra išlikęs V. Mykolaičio-Putino balso įrašas.

1963 m. pabaigoje pasirodė „Būties valanda". Ji buvo kritikos įvertinta kaip svarbus lietuvių poezijos reiškinys — „ne tik todėl, kad tai knyga, priklausanti lietuvių literatūros klasiko plunksnai, bet ir todėl, kad ji esmingai išsiskiria visoje dabartinėje mūsų poezijoje",— rašė rinkinį recenzavęs J. Lankutis[15]. Rinkinį taip pat aptarė V. Galinis, D. Judelevičius. Kaip svarbiausius knygos bruožus kritikai akcentavo naujosios Putino lyrikos dramatizmą, jos sudėtingą būties sampratą, filosofinę problematiką, prašokančią tradicines to meto poetinės saviraiškos kategorijas.

Tačiau kaip tik dėl to Putino kūriniai skynėsi kelią į spaudą palyginti pamažu, atsargiai. Dalis poeto pasiūlytų opių, tragiškų išgyvenimų kūrinių į „Būties valandą" nepateko. Leidykla, jausdama valdžios požiūrį, įžvelgdama Putino kūrybos laisvę ir maištingą dvasią, įtartinas rezistencijos nuotaikas, kritišką mintį, buvo priversta laikytis „balansavimo" taktikos ir visko spausdinti iš karto nesiryžo. Su tokia pozicija buvo sunku

[14] V. Mykolaičio-Putino laiškas A. Baltrūnui.— Kačerginė, 1962, rugsėjo 24.— LKLIR F 59—345.

[15] *Lankutis J.* Rūsti ir graži būties valanda // Pergalė.— 1964.— Nr. 2.— P. 150.

susitaikyti autoriui, nors jis bandė suprasti ir leidėjų padėtį. Poeto nuomonę savo laiške leidyklos direktoriui J. Čekiui perteikė Putino „Raštų" redaktorius A. Žirgulys: „Jis nesuprantąs, kodėl kai kurie eilėraščiai, griežtai nepolitiniai, kelią abejonių. Gal niūru, pesimistiška? Betgi tai „putiniška". Dėl kai kurių, atrodo, nusileistų. Bet iš drg. Maldonio [to meto vyr. redaktoriaus — *J. K.*] pateiktų eilėraščių apsisvarstyti jis kelis ypač ginsiąs: „Benamio dainos", rodos, „Somnambulas" ir dar keli, kurių antraščių neprisimenu. Opiausia jam „Benamio dainos". „Bacho" galėtų nedėti — „nes čia religinių įvaizdžių yra". Jeigu tų kelių eilėraščių leidykla nepraleisianti, jis atsisakąs rinkinio leidimo"[16].

Į „Būties valandą" nepateko 16 kūrinių: „Benamio dainų" I eilėraštis „Tu išeik pas mane" (išspausdintas BV 2), „Skausmo valanda" (abu 1956), „Saulėj popietinėj" (1957), „Tarp sienų keturių", „Esu ligonis", „Su Dievu prietaringa", „Sielvartaujantiems" (visi 1959), „Somnambulas", „Priprato akys" (abu 1960), „Bachas", „Gyvybės gyvatė", „Šalin!", „Kėliaus iš kapo", „Nebūk tu juokingas", „Šokėjas", „Užuojauta žmogui" (visi 1961). Dalis šių eilėraščių „palaukė" savo eilės ir vėliau įėjo į paskutinįjį rinkinį „Langas" (1966), kitiems teko „laukti" dar ilgiau.

Rinkiniui „Būties valanda" piršosi autoriui keli knygos pavadinimai — „Vakaro prošvaistės", „Septintasis baras". Poeto archyve užfiksuoti taip pat keli pirminiai rinkinio skyrių variantai: 1) Žiedai ražienoje, 2) Užribio varsnose, 3) Nuovargio būsenos, 4) Atsikvėpus[17], paskutinėje redakcijoje tapę — 1) Dienų tėkmėj, 2) Nemigų būsenos, 3) Su šypsniu atlaidžiu, 4) Atspindžiai ir šešėliai, 5) Užribio tolyje.

Kitokią antraštę poetas planavo iš pradžių ir savo paskutiniajam rinkiniui: „O norėčiau dar šį tą parašyti. Baigti verst „Ponią Tadą", parašyti atsiminimus, na ir dar vieną kitą eilėraštį, kad susidarytų turbūt jau paskutinis rinkinėlis, kurį ketinu pavadinti „Nenoriu išnykti",— rašė jis 1964 m. seseriai M. Slavėnienei į Australiją (R10—X, p. 741). Galutiniam rinkinio pavadinimui poetas pasirinko įvaizdį „Langas". Čia sudėta vienuolika „Būties valandoje" nespausdintų kūrinių ir dvidešimt vienas 1964—1966 m. parašytas eilėraštis. Į rinkinį nepateko penki autoriaus siūlyti būties paradoksalumo, aštrių prieštaringų svarstymų kupini kūriniai: „Esu ligonis", „Sielvartaujantiems", „Astronautika", „Su Dievu prietaringa", „Užuojauta žmogui",— paskelbti su kitais eilėraščiais jau po rašytojo mirties „Poezijos pavasaryje" (1968, 1969) ir „Raštų" X tome. Pirmoji eilėraščio „Nebūk tu juokingas" publikacija pasirodė 1965 m. sausio 23 d. „Literatūroje ir mene" be vieno posmo, kurį išbraukė redaktorius V. Reimeris[18]. Kupiūruotas ir „Lange" išspausdintas „Bachas". Taigi V. Mykolaičio-Putino eilėraščių kelias į spaudą buvo ir sunkus, ir sudėtingas. Antra vertus, šis kelias rodė pažangiųjų visuomenės jėgų pas-

[16] A. Žirgulio laiškas J. Čekiui.— Kaunas, 1963, vasario 19.— JČ aar.
[17] LKLIR F 59—1161, 841.
[18] E. Matuzevičiaus laiškas V. Mykolaičiui-Putinui.— 1965, sausio 24.— LKLIR F 59—456.

tangas priešintis režimo vykdomam kultūros slopinimui, išreiškė kovą dėl dvasinių tautos vertybių.

Vėlyvajai poezijai, ir ypač „Lango" lyrikai, būdinga aukšta būties išgyvenimų įtampa, to meto tarybinėje poezijoje neįprasta atvira ir skaudi gyvenimo tragiškumo ir prasmingumo analizė, absurdo ir heroizmo priešprieša, išsakanti putiniškojo humanistinio sąmoningumo ir asmenybės laisvės esmę. Toks dramatiškas „Lango" patosas, Putino poezijoje glūdinčios dvasinio maištavimo idėjos sukėlė kai kurių įtakingų literatų nepasitenkinimą, imtasi skundų, kurie išjudino ir partinio aparato reakciją. Knyga pateko į nemalonę. Papeikimo susilaukė „Vagos" vadovai J. Čekys ir A. Maldonis. Kuriam laikui buvo sustabdytas rinkinio pristatymas spaudoje ir televizijoje. Apie tai sužinojęs, autorius rašė: „Dabar, kai paaiškėjo kai kurie faktai, mane tai mažiau jaudina. Man pakanka, kad aš turiu gausaus savo draugų būrio ir skaitytojų pritarimą, o oficialus „viršūnių" reagavimas daro dargi priešingą poveikį. Kad tik turėčiau jėgų realizuoti savo sumanymus"[19].

Po kiek laiko „Pergalėje" (1966, Nr. 9) pasirodė pirmoji „Lango" recenzija, kurios autorius J. Lankutis, kompromisiškai atsižvelgęs į „viršūnių" kritiką, *bandė teisinti poeto kūrybą*. Antrąją recenziją parašė V. Kubilius, tačiau „Literatūra ir menas", kaip buvo žinoma, dėl perdėm teigiamo „Lango" vertinimo atsisakė ją spausdinti. Vis dėlto ji suspėjo pasirodyti iki poeto mirties, paskelbta 1967 m. gegužės 17 d. „Komjaunimo tiesoje": „Kas ieško eilėraščiuose tik linksmos šypsenos,— rašė kritikas,— tam iš pradžių bus nejauku, peržengus V. Mykolaičio-Putino poezijos slenkstį. Čia retai pasigirsta juokas. Giedrios ramybės valandėlė čia be galo trumpa. Čia įeini tarsi į senovės šventyklą, kur tave apgaubia aukšti minčių skliautai, aidi iškilni žodžio muzika, žvelgia didelės skausmo akys. Jau ištisus 55 metus laikydamas poeto plunksną savo rankose, V. Mykolaitis-Putinas pratino lietuvių skaitytoją žvelgti į šitas akis, ieškoti poezijoje ne pigaus šurmuliavimo, o susimąstymo rimties"[20].

Toji „susimąstymo rimtis" ir buvo nepriimtina fasadiniam sistemos „gerbūviui". „1967.III.20,— žymi savo to meto užrašuose V. Kubilius,— Rašytojų sąjungos valdybos posėdyje svarstytas klausimas — pristatyti V. Mykolaičio-Putino poeziją LTSR valstybinei premijai gauti. Kalbėtojų nuomone, ta poezija yra pesimistinė, o šie metai jubiliejiniai, tad nedera pristatyti. Tik vienas žmogus pakėlė ranką už premiją V. Mykolaičiui-Putinui"[21]. Akivaizdus paliudijimas, koks konformizmas klestėjo vadovaujančiose rašytojų galvose.

Į „Lango" pasirodymą atkreipė dėmesį išeivijos spauda. Čikagos „Draugo" laikraštyje poetas Jonas Aistis, tarp kitko pastebėdamas ir politinį autoriaus minties kryptingumą, taip vertino naująjį rinkinį: „turinio vie-

---

[19] V. Mykolaičio-Putino laiškas I. Kostkevičiūtei.— Kačerginė, 1966, liepos 14.— IK aar.

[20] *Kubilius V.* Aš liksiu ištikimas žmogui // Komjaunimo tiesa.— 1967.— Gegužės 17.

[21] *Kubilius V.* Iš kritiko užrašų // Pergalė.— 1988.— Nr. 11.— P. 149.

ningumas, jausmo tikrumas, formos tobulumas, įvairumas ir raiškumas daro šią nedidelę knygelę vieną iš gražiausiųjų visoje Putino poezijoje. /.../ Esu tikras, kad ne vienas ieškos ir ras šiame rinkinyje Putino „pilietinės drąsos", dėl to noriu pastebėti, kad Mykolaitis-Putinas yra per didelis poetas, kad galėtų naudotis pigiais efektais"[22],— samprotavo recenzentas, nurodydamas, kad tikrasis Putino gaivalas yra „žmogaus traginga buitis ir likiminė našta". Apie „Būties valandą" bei „Langą" panašiai atsiliepė ir rašytojas A. Vaičiulaitis: „Beskaitant tuos du jo [V. Mykolaičio-Putino — *I. K.*] lyrikos rinkinius, sunku nusikratyti įspūdžio, kad tai bene originaliausios, autentiškiausios ir svariausios poezijos knygos, kokių sukurta Lietuvoje po karo. Ir jis tai laimėjo, būdamas ištikimas sau ir savo menui"[23].

Vėlyvoji V. Mykolaičio-Putino lyrika įliejo į lietuvių poeziją naujų filosofinių reikšmių, susijusių su egzistencinio mąstymo kategorijomis. Ji atgaivino šiuolaikinio kalbėjimo poetiką, aktualizavusi joje turtingas neosimbolistines, ekspresionistines, siurrealistines raiškos formas, įjungusi į mūsų poezijos raidą savaip, putiniškai modifikuotus moderniųjų XX a. poetinių išteklių variantus.

1944—1966 m. Putino poezijos tekstai skelbiami iš 1959 m. „Raštų" I tomo ir po rašytojo mirties išėjusio X tomo. Siekiant tekstų autentiškumo, pagal pirmuosius šaltinius atstatytos cenzūros poveikyje padarytos pataisos bei kupiūros. Smulkesni paaiškinimai nurodyti trečiame šių komentarų skyriuje.

II. TOMO SANDARA

1944—1966 m. V. Mykolaičio-Putino poetinė kūryba spausdinama paties autoriaus sudaryta tvarka, kaip ji buvo pateikta jo „Raštų" I (1959) ir iš dalies X (1969) tomuose. Pirmojo tomo skyrių „Sveikinu žemę" poetas praplėtė tuomet rinkinyje nespausdintais eilėraščiais ir suskirstė į du poskyrius, visuomeninių motyvų kūrinius sujungė antrašte „Darbo Lietuvai", o gamtinius filosofinius — „Dienos netylantis aidas". To paties tomo skyriuje „Vakarėj žaroj" paskelbti nauji, 1955—1959 m. sukurti eilėraščiai, tarp kurių pasirodė ir pirmosios vėliau tęsiamų ciklų dalys — tai septyni „Sonetai" ir dvi „Benamio dainos". Kad būtų išlaikytas keliais etapais spausdintų ciklų vientisumas, pastarieji eilėraščiai dabar prijungti prie tų pačių ciklų vėlesniųjų kūrinių „Būties valandoje". Vienoje vietoje visos „Benamio dainos" buvo paskelbtos ir paties autoriaus — „Būties valandos" rinkinio antrame leidime (1965). Autorius taip pat galvojo leisti „Būties valandoje" ir neišskaidytus „Sonetus", tačiau šis ketinimas tuo metu nebuvo realizuotas[24].

---

[22] *Aistis J.* Langas — naujas Putino eilių rinkinys // Draugas.— 1966.— Rugpjūčio 6.

[23] *A. Vč* [*A. Vaičiulaitis*]. V. Mykolaitis-Putinas // Aidai.— 1967.— Nr. 7.— P. 289.

[24] Žr. „Vakaro prošvaisčių" (t.y. „Būties valandos") rankraštinį prospektą, kuriame pateiktas visų sonetų sąrašas, baigiamas sonetu „Širdies svyravimai", kaip visą ciklą apibendrinančia išvada.— LKLIR F 59—1161 l 52. Šiame „Raštų" tome „Sonetai" spausdinami poeto nužymėta tvarka.

Rinkiniuose nespausdinti eilėraščiai, publikuoti „Raštų“ X tome, dabar įterpti į bendrą poezijos kontekstą pagal jų parašymo datą.

Šalia pagrindinių eilėraščių skyrių, taip pat kaip ir šių „Raštų“ I tome, pateikti „Priedai“. Čia skelbiama archyvinė medžiaga — keli nespausdinti, mažiau reikšmingi proginiai eilėraščiai, kūrinių fragmentai, skirtingos eilėraščių redakcijos bei variantai. Jie padeda pažinti šio laikotarpio Putino poezijos raidą, motyvų, įvairių poetinių būsenų kaitą, veikiamą ne tik vidinių, bet ir išorinių laiko faktorių. Eilėraščių juodraščiuose ne vienu atveju atsiskleidžia kai kurie skirtingos prasmės bei kitokie kūrinio kompozicijos aspektai, pagrindinių tekstų modifikacijos, poeto individualaus stiliaus pokyčiai. Pakitusios paralelinių tekstų dalys čia išryškintos kursyvu.

Įvairūs smulkesni stilistiniai eilėraščių pakitimai bei kai kurių kūrinių genezė aptariama trečiame komentarų skyriuje.

Antrasis „Raštų“ tomas yra pilniausias V. Mykolaičio-Putino 1944—1966 m. poetinio palikimo leidimas.

III. EILĖRAŠČIŲ BIBLIOGRAFIJA IR PAAIŠKINIMAI

SVEIKINU ŽEMĘ

p. 6

Sveikinu žemę. *Sveikinu žemę, 1945.VI.3,* autografas juodraštis (LKLIR F 1—3589); tekstas beveik netaisytas, yra vienas trečios eilutės variantas: *Pavasario saulėj atšilusią = Dienovidžio saulėj atšilusią.*

I publikacija — T 1945 birželio 12, tekstas toks pat kaip autografe. II publikacija — V, tekstas nepasikeitęs. III publikacija — TLP; tekstas redaguotas pagal to laiko „optimizmo“ reikalavimus: *Nežinomo kelio vingiu = To saulėto kelio vingiu.* Paskutiniame posme dviem eilutėmis sukuriamas artojo motyvas. IV publikacija — SŽ, tekste atsiradusi dar viena konjunktūrinė pataisa: *Svajingomis viltimis gundančią = Laimėjimų viltimis gundančią.* V publikacija — P-56. VI publikacija — R10—I.

Kanoniniame tekste grąžinti pirminiai eilučių variantai.

Darbo Lietuvai

p. 9

Darbo Lietuvai. *Darbo Lietuvai, 1940,* autografas švarraštis (LKLIR F 59—821).

I publikacija — *Darbo Lietuvai, Likėnai, 1940.VII.12,* R 1940 Nr. 1 (lapkritis). II publikacija — V. III publikacija — TLP. IV publikacija — SŽ. V publikacija — P-56. VI publikacija — R10—I.

Eilėraščio atsiradimas siejasi su krizine ir komplikuota krašto padėtimi, Lietuvai netekus valstybingumo. Tarybų Sąjungos įvykdyta aneksija vertė įvairių ideologinių pažiūrų inteligentijos atstovus galvoti apie tolesnio kultūros gyvavimo prielaidas, kintančias veiklos galimybes. Tautos sukrėtimo

ir pasimetimo dienomis dar turėta vilčių bent iš dalies išsaugoti Lietuvos savarankiškumą. Skubiai pradėta gyvenimo sovietizacija aštriai kėlė modus vivendi, politinių pozicijų, kolaborantinio ar nepriklausomo, lojalaus nusistatymo, dialogo su *nauja valdžia* klausimus.

Eilėraštis „Darbo Lietuvai" parašytas Liaudies seimo rinkimų (liepos 14) išvakarėse Likėnuose, kur poetas atostogavo. Prieštaringi rinkimų kampanijos įvykiai — nedemokratiškas balsavimas už vieną kandidatą, spaudimas iš viršaus, mitinguose provokuojamos, drumsčiamos varguomenės *viltys, geresnio gyvenimo iliuzijos* — vertė susimąstyti dėl krašto socialinių problemų, įvairių jų sprendimo alternatyvų. Šitų įspūdžių skatinamas poetas brėžė eilėraštyje savotišką liaudiško demokratizmo perspektyvą, kaip laisvo gyvenimo idealą ir galimybę, pagrįstą socialiniu teisingumu, dar prancūzų revoliucijos iškeltais lygybės, teisybės principais, apeliavo į bendras, visuomenę galinčias konsoliduoti kuriamojo darbo idėjas.

Pokario metais, nekalbant apie sudėtingas pirmosios okupacijos sąlygas, šią poeto liaudiškojo demokratizmo deklaraciją tarybinė istoriografija buvo suinteresuota tiesmukai pritaikyti politiniam užsakymui — esą eilėraštis pakiliai pasveikino „tarybų valdžios atkūrimą" (*Lankutis J.* Vinco Mykolaičio-Putino kūryba.— V., 1986.— P. 246). Rinkimuose už tarybų valdžią ir „įstojimą" dar nebuvo užsiminta ir balsuota. Skelbiama buvo tik liaudies valdoma valstybė. Netenka įrodinėti, V. Mykolaitis-Putinas kartu su lietuvių tauta suvokė tarybų valdžią kaip svetimos valstybės agresiją. Šalia to itin reikšminga, kad įvykusios okupacijos akivaizdoje to meto rašytojo pasisakymai pabrėžtinai oriai akcentavo nepriklausomą savo krašto statusą, kaip siekiamą programą, teigė laisvos tautinės kultūros ugdymą, tarytum ši kalba vyktų tarp lygių ir laisvų partnerių: „Esminiu dalyku aš laikau ir tai, kad mums yra patikrintas tautinis savarankiškumas, laisva tautinės kultūros kūryba. Socialistinį internacionalą aš įsivaizduoju ne bespalvę niveliuotą masę, bet gyvą, darnų organizmą, kuriame didelės ir mažos tautos, išnaikinusios tarpusavio antagonizmo dyglius, kraus į žmonijos kultūrą savo dalį, sukurtą pagal gyvenamo krašto, savo praeities patyrimą, savo charakterio ir bendrųjų žmonijos idealų reikalavimus" (Lietuvos TSR rašytojai pasisako // Tarybų Lietuva.— 1940, spalio 20).

Deja, nereikėjo nė metų, kad stalininiai užkariautojai, nutraukę propagandinį flirtą demokratija, imtųsi masinių žudynių. Poetui liko skirta patirti tolimesnių okupacijų negandą, pasmerkti prievartą ir laikinai jai paklusti, reikšti tautos tragizmą ir ginti laisvą mintį.

p. 10

Tėvynei. *Tėvynei, Vilnius, 1944.X. 8,* autografas juodraštis, šešių posmų eilėraštis (LKLIR F 1—3587).

I publikacija — T 1944 spalio 15, tekstas toks pat kaip autografe. II publikacija — TL 1944 spalio 22, tekstas nepasikeitęs. III publikacija — V, tekstas nepasikeitęs. IV publikacija — SŽ; konjunktūrinis redagavimas, gesinantis karo laikotarpio dramatizmą: *Niūriam skausme prie kapo suklumpu / Be žodžio nusilenkt jų nykiai Vėlei = Tyliam skausme prie kelio suklumpu / Išgirsti auštančio rytojaus bylą; lūžtančia eile = suglausta eile; Iš*

skurdo, prabangos ir rūmų,— / Su lazdomis, su tvarsčiais ir ramentais = Iš rūkstančių griuvėsių ir klaikumo / Žaizdas dėl laisvės kentę; kruvinu keliu — dideliu keliu.

Be šių pataisų, cenzūros nubrauktas ir septynių eilučių priešpaskutinis posmas, matyt, užkliuvęs tėvynės — „išdraskyto lizdo" — metafora:

Dabar ir aš,
Kaip išdraskyto lizdo paukštis,
Kol liausis vėtros žvarbiai gaudę
Ir ims viltingai rytas aušti,
Gimtiniam medy prisiglaudęs
Sau naują prieglobstį suranda
Ir laukia ryto saulės gando,—

V publikacija — P-56. VI publikacija — R10—I.

Kanoniniu tekstu laikomas pilnas eilėraščio variantas, skelbtas pirmose trijose publikacijose. Šiame, kaip ir kituose „Sveikinu žemę" eilėraščiuose, paliekamas poeto nuosekliai vartojamas sutrumpintas daugiskaitos naudininkas (*ir tiem, visiem* ir kt.).

Eilėraštis parašytas vėl grįžus Raudonajai armijai, po fronto veiksmų atvykus poetui iš kaimo į Vilnių, radus išgrobstytą butą. Vakarų Lietuvoje dar tebesitęsė karo kautynės. Putino lyrikai būdingu egocentriniu, asmeniniu išgyvenimu apmąstoma politinių audrų iškankintos tautos situacija, gimtosios žemės vardu iškeliama jos dvasinio susitelkimo, vienybės būtinybė.

p. 12

Tarybinių tautų šeimai. *Tarybinių tautų šeimai, 1946.I.27,* autografas ir autorizuotas mašinraštis (LKLIR F 59—12); autografe kelios stiliaus pataisos, mašinraštyje svetima ranka padarytas taisymas paskutiniame posme: *Ligi nuvargintos tėvynės mano = Ligi išlaisvintos tėvynės mano.*

I publikacija — Lm 1946 liepos 21. II publikacija — Š 1946 Nr. 4. III publikacija — V. IV publikacija — TLP, cenzūruota minėtoji eilutė. V publikacija — SŽ. VI publikacija — P-56. VII publikacija — R10—I.

Kanoniniame tekste grąžintas pirmasis autentiškas variantas, skelbtas ir pirmose trijose publikacijose.

p. 13

Didžiojo Spalio vaizdai I—V. *Didžiojo Spalio vaizdai, 1946.X.20,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—15); autografe yra teksto variantų. Ciklas parašytas tuoj po griežto ždanovinio rašytojų puolimo (1946.X.1—2).

I publikacija — Lm 1946 lapkričio 6. II publikacija — V. III publikacija — SŽ. IV publikacija — P-56. V publikacija — R10—I.

p. 16

Mano kelias. *Mano kelias, 1946.X.6,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—14). Autografe pakeisti keli įvaizdžiai.

I publikacija — SŽ. II publikacija — P-56. III publikacija — R10—I.

p. 18

Didžiojo Spalio garbei I—IV. I publikacija — *Didžiojo Spalio garbei. Fragmentai I—IV, 1947.X.27,* Lm 1947 lapkričio 6. II publikacija —

V, tekstas nepasikeitęs. III publikacija — TLP, antraštėje nebėra nurodymo „Fragmentai". Matyt, iš pradžių autorius buvo galvojęs ciklą tęsti; čia jis pateikiamas kaip užbaigtas kūrinys. IV publikacija — SŽ. V publikacija — P-56. VI publikacija — R10—I.

p. 22

Uzbekistanas 1—4. *1. Uzbekistanas, 2. Samarkandas, 3. Šalis lakštingalų ir rožių, 4. Ališer Navoji, 1949.II.21—27,* autografai juodraščiai (LKLIR F 59—26). Autografe išbrauktas kūrinio pradžios variantas:

Prašvito mėnuo gegužės
Su ankstyvais rytais,
Mielai akis pasigrožės
Ir lapais, ir žiedais.

Antrame eilėraštyje yra pirmųjų dviejų eilučių variantas:

I

Šalis lakštingalų ir rožių,
Šalis darbų ir ištvermės.

II

Čia kraštas dykumų ir rožių,
Garsus narsa ir darbštumu!

Pirmo posmo paskutinių keturių eilučių *(Ten liaudies šventė žiburiavo)* pir minis variantas:

Mačiau ten išteklių prabangų
Ir žiburiais spalvotą dangų,
Ir kaip delnai, iš džiaugsmo ploję,
Kastuvą dirvoje kilnoja.

Keletas ryškesnių variantų yra ketvirtame eilėraštyje „Ališer Navoji": *Seniai išblėso žygiai Tamerlano=Apniaukė amžių rūkas žygius Tamerlano; Kaip šilko audinio rytų spalvom=Kaip nuostabiai atausto kilimo gėlėto; Išminčiaus ir poeto — didžio Navoji=Uzbekų žemės dainiaus — didžio Navoji.*

I publikacija — *Iš ciklo „Uzbekistanas": Seniau nė tavo vardo neminėjau,* TLP. II publikacija — *Uzbekistanas: 1. Pažintis, 2. Saulės šaly, 3. Samarkandas, 4. Ališer Navoji, 1948,* SŽ. III publikacija — P-56; atsisakyta pirmame eilėraštyje Stalino kultui skirto ketureilio:

Neklaidžios gairės didžiojo mūs Vado
Mus nukreipė bendrais keliais.
Jo žodyje visi teisybę rado,
Jo vėliavos mūs rankos neišleis.

IV publikacija — R10—I.

Iš autografų patikslinta kūrinio parašymo data. 1948 m. gegužės mėn. poetas lankėsi Uzbekijoje Ališero Navoji 500 metų gimimo sukakties minė-

jime. Apie šią kelionę parašyta apybraiža „Ališeras Navoji ir jo tėvynė", paskelbta R10—VIII, p. 600—632.

p. 27

Naujiems 1947 metams. I publikacija — *Naujiems 1947 metams, 1946.XII. 27,* Lm 1946 gruodžio 31; eilėraštis keturių posmų. II publikacija — V, eilėraštis pailgintas penktuoju posmu: *Stebuklo ir šįkart tu, drauge, nelauk...* III publikacija — SŽ; tekstas šiek tiek redaguotas. Konjunktūros sumetimais pakeistas pirmųjų dviejų publikacijų „stebuklo" motyvas, buvęs pirmo ir paskutinio posmo eilutėse ir sudaręs eilėraščio žiedo kompoziciją: *Ir šįkart stebuklo tu, drauge, nelauk=Ir šįkart jų, drauge, eigos nenutrauk* (I posmas); *Stebuklo ir šįkart tu, drauge, nelauk=Pusiaukelėj poilsio, drauge, nelauk* (V posmas). IV publikacija — P-56. V publikacija — R10—I.

Kanoninis tekstas skelbiamas iš V.

p. 28

Visa Lietuva. 1) *Visa Lietuva, 1945.I.21,* autografas (LKLIR F 1—3590).

2) *Visa Lietuva,* du autoriniai mašinraščiai (F 59—9). Vienas mašinraščių atitinka autografą. Įteikus spaudai, kaip yra pasakojęs poetas, pareikalauta taisyti nepriimtiną „rytų—vakarų" motyvą: *Mūsų žemė ir jūra, ir aukštas dangus / Tarp rytų—vakarų tyru gintaru žėri.=...Rytmetinėj aušroj tyru gintaru žėri.* Yra ir daugiau konjunktūrinių pataisų: *Naują žygį paskelbs sujungta Lietuva=Žengs tarybų kelių sujungta Lietuva.*

I publikacija — Tb 1947 rugpjūčio 3. II publikacija — Š 1948 Nr. 1. III publikacija — V. IV publikacija — TLP. V publikacija — SŽ. VI publikacija — P-56. VII publikacija — R10—I.

Kanoninis tekstas skelbiamas iš autografo.

p. 30

Vilnius. *Vilnius, 1947.X.30,* du autografai, juodraštis ir švarraštis (LKLIR F 59—18). Juodraštyje yra nemaža variantų: *Ir šiltas pavasario vėjas blakstienas šiurėno=Ir šiltas pavasario vėjas nuo kalnų sroveno;* kitoks yra ketvirto posmo pabaigos *(Giliai įsibrėžė į širdį tas jaudinąs vaizdas)* pirminis variantas:

> *Dabar iš arti nebe toks patrauklus tavo* vaizdas:
> Po kruvino smūgio *nespėjo užgyt* tavo žaizdos,
> *Ir rūmai tavieji — ne rūmai* — vaiduokliški griaučiai,
> Kur pūgos *ir audros griuvėsių arkadomis* siaučia.

Išraiškingas penkto posmo pirmos eilutės pirminis variantas *Bet šiandien, o Vilniau, esi tu kančioj įsipynęs* — taisytas kitu objektyvizuotu vaizdiniu motyvu: *Bet šiandien, o Vilniau, tu, liekanas smurto pamynęs.* Eilėraštis šešių posmų.

I publikacija — Lm 1948 balandžio 19; tekstas toks pat kaip autografe. II publikacija — Š 1948 Nr. 3. III publikacija — SŽ, ryškios konjunktūrinės pataisos: pirmame posme atsisakyta „krivių" motyvo — *Ir mano svajonė su kriviais tave tam sapne atpažino=Bet mano to ilgesio joks pranašavimas*

nenuramino. Priešpaskutiniu posmu įterptas naujas ketureilis, parašytas tuo metu reikalauta lozungine publicistine frazeologija:

Tu šiandien į saulę kyli iš nakties ir griuvėsių,
Ir aš, kaip kiekvienas, tavin darbo plytą įdėsiu.
Mes kuriam tave, susijungdami darbu šauniu,
Suvienytom rankom tarybinio amžiaus žmonių.

Apie šio eilėraščio priverstinį taisymą, sustabdžius rinkinį „Sveikinu žemę", savo atsiminimuose yra pasakojęs A. Žirgulys,— žr. šių komentarų I skyrių.

Kanoniniu tekstu laikomas autografas ir pirmoji publikacija.

p. 32

Lietuviškos knygos kelias. 400 metų sukakčiai paminėti. 1) *Pirmajai lietuviškai knygai, 1947.XII.4*, autografas juodraštis (LKLIR F 59—19). I kūrinio redakcija, dviejų dalių: *I. Tai buvo seniai, II. Prieš keturis amžius mažutė knygelė*. I dalis skelbiama „Prieduose". II dalis atitinka spausdintą tekstą.

2) *Lietuviškai knygai [Prieš keturis amžius mažutė knygelė]*, autografas juodraštis, be datos (F 59—22). Tai vėlesnė, skelbta kūrinio redakcija. Šiame autografe yra atskirų vaizdų pataisų: *Naikino ją kandys, vergovė ją slėgė=Naikino ją kandys, ją užraktai slėgė; Ilgai ji kamavos skurde ir bejėgė=Ji sutemų gūdy glūdėjo bejėgė; Stropiai slebizavo lapus pasitiesę=Ją skaitė, ant kelių stropiai pasitiesę*. Po eilutės — *Drauge kęsti sielvartus būro — mužiko* — spausdintame tekste praleistas autografe esąs dvieilis:

Paniekinus aukštus dvarus ir jų ponus,
Išėjo ji vargti į kaimų dirvonus.

I publikacija — SŽ. II publikacija — P-56. Eilėraščio ištraukos skelbtos — Mp 1957 gruodžio 16. III publikacija — R10—I.

p. 35

Poetas mokytojui. I publikacija — *Poetas mokytojui, 1948.VII.24*, Lm 1948 rugpjūčio 3. II publikacija — SŽ. III publikacija — P-56. IV publikacija — R10—I.

Dienos netylantis aidas

p. 37

Rudenio mintys I, II. *Himnai rudeniui: I. Gražu gyvent pavasarį, 1949.IX.1*, autografas juodraštis (LKLIR F 59—28). Skiriasi nuo spausdinto teksto dviem variantais. Pakeistos pirmo posmo dvi paskutinės eilutės: *Dienovidžio pavėniuose / Vejos vėsumą jausti=Darbymečio verdenėje / Jėgų našumą jausti*. Konkretūs, vaizdingi gamtos įvaizdžiai pakeisti abstraktesnėmis, tuo metu proteguojamomis darbo sąvokomis. Skiriasi ir paskutinio posmo vaizdai:

autg.

Aš, tavyje *apžvelgdamas*
Sukrautą metų vaisių,
Šviesių dienų pavasario
Pasveikinti nueisiu.

I publ.

Aš, tavyje *pasveikinęs*
Derlingą žemės vaisių,
Senųjų metų išteklių
Naują sėja pakeisiu.

II. Auksinio rudenio giedri diena, 1949.IX.3, autografas juodraštis (LKLIR F 59—28). Skirtinga eilėraščio pradžia; ji spausdinama „Prieduose".
III. Vėjas, vėjas!, autografas juodraštis. Sumanyto trečio eilėraščio pradžios fragmentas (LKLIR F 59—28); spausdinamas „Prieduose".

I publikacija — *Rudenio mintys I, II,* SŽ. II publikacija — P-56. III publikacija — R10—I.

p. 39

Nėregio daina. 1) *Neregys vaidila, 1946.VII.20,* autorinis mašinraštis (LKLIR F 59—13), pirmoji eilėraščio redakcija. Nubraukta buvusi eilėraščio pradžia:

Giliai susimąsčiusi plaukia Neris,
Putoja sraunioji Vilnelė.
Šventi ąžuolai Šventaragio slėny
Viršūnes į debesis kelia.

Eilėraštis ilgesnis dviem posmais, negu spausdintas. Kitokia ir jo pabaiga. Kūrinys, o ypač jo išvados — *Dainoj mes vieningi, dainoj mes savi, / Dainoj mes galingi, dainoj mes laisvi* — negalėjo būti praleistas to meto cenzūros. Eilėraštis skelbiamas „Prieduose".

2) *Neregio daina, 1947,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—20). Autografas atitinka spausdintą tekstą.

I publikacija — *Neregio daina,* R10—I.

p. 42

Kobrų kerėtojas. 1) *Kobrų kerėtojas, Vilnius, 1945.II.14,* autografas juodraštis ir švarraštis (LKLIR F 59—10).

2) *Kobrų kerėtojas, 1945.II.14,* autorinis mašinraštis su pataisomis (IK aar). Taisytas stilius, išplėtoti atskiri įvaizdžiai, įjungti nauji vaizdai:

I

Visi įsiklauso ir tyli,
Ir nieks tų garsų neišmano

II

Vidudienio saulėje tyli
Ir tyrai, ir Gango tėkmė,
Tik karščio srovėj suplazdeno
Fakyro dūdelės giesmė.

Pakeistos atskiros eilutės: *Stiklinės jų akys štai žiebias=Sublizgo žvilgsnys įsižiebęs; Ir veizi šaltai, nebyliai=Ir styri kaitroj nebyliai.*

I publikacija — Lmm. II publikacija — R10—I.

Šį filosofinį eilėraštį inspiravo, kaip yra pasakojęs poetas, jo skaityta Blasko Ibanjeso knyga „Rašytojo kelionė aplink pasaulį".

p. 45

Sakmė apie grūdą. *Sakmė apie grūdą, 1948.IV.27,* autografas juodraštis ir mašinraštis su pataisomis (LKLIR F 59—24). Taisyta vaizdingesniais, konkretesniais pakaitais: *Ateinančio likimo brandai atgaivintą=Rudens derlingo meto brandai atgaivintą; Ištirpsta sutemų svajonės, nykios, svaigios= Išnyksta sutemos kaip rūkas, nykios, svaigios.*

I publikacija — SŽ. II publikacija — P-56. III publikacija — R10—I.

p. 47

Baltijos jūrai I, II. *Baltijai, 1948.X.22,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—25). Nubrauktas eilėraščio pradžios ketureilis:

Nerimo, gaudė ir putojo
Audringa Baltijos banga.
Ir žaromis danguj liepsnojo
Dienos nykioji pabaiga.

Autografe yra keletas variantų: *Joje visos buities pradžia ir pabaiga=Joje gyvenimas, kova ir atvanga; Vos girdimų garsų=Saulėlydžio garsų.*

II. Sudrumstusi gelmę jėgos gaivalinės, 1949.II.20, autografas juodraštis (LKLIR F 59—25).

I publikacija — SŽ. II publikacija — P-56. III publikacija — R10—I.

p. 50

Paskutinės giesmės žemei I, II. *I. Paskutinės giesmės žemei, 1946.XII,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—17). Nubraukti trijų ir dvylikos eilučių eilėraščio pradžios variantai; skelbiami „Prieduose". Yra kelios variantinės pataisos: *Alkanas rudenio vėjau=Rudenio sutemų vėjau; Taip nepakenčiama daros=Tuščia ir alkana daros.* Autografe yra kitokios prasmės reikšmingas priešpaskutinio sentencinio posmo variantas, kuriame nuosekliai išryškinamas lyrinio subjekto motyvas; spausdintame tekste jis pakeistas posmo gale gamtos įvaizdžių paralele:

autg.

Kelsiuos ir aš savo žodyje,
Tapusiu siela ir kūnu.
Didis stebuklas parodys,
Jogei ne veltui *aš* žūnu.

publ.

Kelsiuos ir aš savo žodyje,
Tapusiu siela ir kūnu.
Saulė stebuklą parodys,
Grūdas velėnoj nežūna.

II. Baigės žiemos raganavimas (be datos), autografas juodraštis (LKLIR F 59—21), dešimties posmų eilėraštis. Tekste yra negausių stiliaus pataisų.

I publikacija — *Iš „Giesmių žemei": Baigės žiemos raganavimas,* Lm 1947 gegužės 17; tekstas atitinka autografą. II publikacija — *Paskutinės giesmės žemei I, II,* P-56; antras eilėraštis „Baigės rūstus raganavimas" spausdinamas be trečio posmo *(Kurčias ir luošas, ir žabalas).* III publikacija — R10—I.

Kanoniniame tekste skelbiamas visas antro eilėraščio tekstas, atitinkantis autografą ir I publikaciją.

p. 53

Pavasariniai posmai. *Pavasariniai posmai, 1948.IV.27,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—23). Tekste yra stiliaus pataisų ir variantų: *Saldžiais syvais jo gyslos plakas=Dėl jo džiaugsmu krūtinė plakas; Prie vartų gluosnyje varnėnas=Štai strazdas, kovas ir varnėnas; Švelnioj globoj gamtos augyvės=Ir prieglobsty gamtos augyvės.*

I publikacija — SŽ. II publikacija — P-56. III publikacija — R10—I.

p. 54

Tos dienos gegužės. *I. Gegužės, 1949.IV.27,* autografas juodraštis, ir *Tos dienos gegužės, 1949,* autorinis mašinraštis su poeto pataisomis (LKLIR F 59—27, 1090). Eilėraštis cenzūros nepraleistas į SŽ rinkinį. Mašinraštyje, rengiant eilėraštį „Raštams", proginis įvaizdis *1 gegužės* pakeistas labiau apibendrintu — *Tos dienos gegužės.*

I publikacija — R10—I.

VAKARĖJ ŽAROJ

p. 56

Vakarėj žaroj. *Vakarėj žaroj, Kaunas, 1957.IX.3,* autografas juodraštis (IK aar). Yra variantinių pataisų: *Ir eisiu per naktį = Keliausiu per naktį; Ten kitą pasaulį nurimusi siela atras = Ten šviesų pasaulį nerimstanti siela atras.* Nubrauktos pirminės eilėraščio pabaigos eilutės:

Bet šiandien man gera, bet šiandien guvu ir gražu
Toj žėrinčioj jūroj didingų spalvų ir dažų.

Jų vietoje kitas dvieilis:

Aš spindinčią dovaną rytmečio saulei nešu —
Vakarės žaros stebuklingų spalvų ir dažų.

Naująjį tekstą praturtina „rytmečio saulės“ ir „vakarės žaros“ opozicijos, išreiškiančios žmogaus būties pilnybę.

I publikacija — R10—I.

Eilėraštis sukurtas Kaune. Nuo 1954 m. rašytojui buvo grąžintas jo nuosavas anksčiau nacionalizuotas namas, Vaižganto g. 36. Čia jis persikeldavo iš Vilniaus gyventi vasaros mėnesiais.

p. 57

Tavęs nerandu. 1) *Nerandu, Kaunas, 1956.VIII.16,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—31). Tekste kelios pataisos: *Vingiuotu vienatvės keliu = vingiuotu keliu; tarp žvaigždynų skraidai = į žvaigždes nuskridai; Bet seniai žarose jau užgeso diena = Bet užgeso seniai vakarykštė žara.*

2) *Nerandamai, 1956.VIII.16,* autorinis mašinraštis (LKLIR F 59—32). Poeto ranka pakeista antraštė — *Tavęs nerandu.*

I publikacija — *Nerandamai,* Lmm. II publikacija — *Tavęs nerandu,* R10—I.

p. 58

Priešgina. Baladė. *Priešgina (Baladė), Kaunas, 1956.IX.8,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—31). Tekste yra pirminių variantų: *Kas palangėmis krebždėjo = Kas palangėm vaikštinėjo; Visą naktį lig aušros = Ligi priešaušrio gaidžių; Vėl tave prie lango šaukė = Tartum gyvas švilpė, šaukė; Kažkas dūsavo slapčia = Šmėklos ūbavo nakčia.*

I publikacija — R10—I.

p. 60

Du ąžuolai I, II. *I.* 1) *Džiūstantis ąžuolas, Kaunas, 1957.VI.5,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste yra pirminių variantų: *Stebiu aš pro langą tą ąžuolą seną = Su liūdesiu žiūrau į ąžuolą seną; Bet jis nebegaudžia=O ąžuolas stūkso; Galbūt ir jaunystės stiprybę pamiršo = Gal savo audringą jaunystę pamiršo.*

2) *Džiūstantis ąžuolas, 1957,* autografas švarraštis (LKLIR F 59—823).

II. Žinau aš ir kitą čia ąžuolą seną, Kaunas, 1957.IX.15, autografas juodraštis (IK aar). Pirminis eilėraščio pradžios variantas:

Žinau aš ir kitą čia ąžuolą seną,
Daug metų jis šitoj atkrantėj gyvena.

Tekste pakeista ir daugiau atskirų įvaizdžių.

I publikacija — *Du ąžuolai I, II,* R10—I.

Poetas mėgdavo pasivaikščioti šalia jo namų Kaune esančiame Ąžuolyne, čia yra kilę ne vieno eilėraščio apmatai.

p. 62

Tyla. Yra du autografai juodraščiai — *Yra tyla kaip muzika skambi, Kaunas, 1957.VII.21;* vienas jų trijų posmų, kitas — keturių (IK aar). Abu autografai skiriasi nuo spausdinto teksto kompozicija, posmų išdėstymu, teikiančiu kūriniui skirtingos prasmės akcentų.

Kaip pirmoji eilėraščio redakcija, keturių posmų autografas skelbiamas „Prieduose". Be to, yra dar vienas, trečias paskutinio posmo variantas:

Tada pakilk aukštybėsna dvasia,
Į dangiškųjų sferų žydrą tylą.
Ten nemarios kūrybos versmėse
Didžios rimties harmonija prabyla.

Eilėraščio išvadai poetui piršosi gana daug variantų.

I publikacija — R10—I.

p. 63

Sielvarto naktį. *Sielvarto naktį, Kaunas, 1957.VII,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste yra pataisymų, konkretinančių vaizdą: *Dėl ko gi šią nakt = Dėl ko visą nakt; It palaimos svaja tu buvai su manim = Skaisti ir šviesi tu buvai su manim; Išdygus iš burtų ir pasakų grūdo = Kaip žiedas, išdygęs iš pasakos grūdo.*

I publikacija — *Dėl ko visą nakt nesumerkiau akių,* Pp 1969. II publikacija — R10—X.

p. 64

Po audros. *Po audros, Kaunas, 1957.VII.9,* autografas juodraštis (IK aar), keturių posmų eilėraštis. Išspausdintas be paskutinio posmo, kurio draugystės motyvas suteikia eilėraščiui kitokios, konkretesnės prasmės išvadų.

Kaip pirmoji kūrinio redakcija, jis skelbiamas „Prieduose".

I publikacija — R10—I.

Eilėraštis „Po audros" sukurtas kaip kontrastingas prašviesėjimo išgyvenimas po eilėraščio „Sielvarto naktį" (1957.VII.6/7) ir sudaro su juo dviejų eilėraščių ciklą.

p. 65

Sielvartas. *Skausmas, Vilnius, ligoninė, 1957.XI.18,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste pirmas posmas nesikeičia, antras turi net tris variantus.

„Prieduose" spausdinami du pirmieji eilėraščio variantai.

I publikacija — *Sielvartas,* R10—I.

Eilėraštis sukurtas Vilniaus Raudonojo kryžiaus ligoninėje, poetui sveikstant po sunkios pneumonijos. (Tuo pačiu metu parašytas ir sonetas „Pro murzinus stiklus padangė matos".)

p. 66

Ašaros. *Ašaros, 1958.III.16,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—44). Tekste kelios variantinės pataisos: *Tu užsimiršus paklusai = Tu nusivylus paklusai; Jisai kaip piktas, juodas kirmis = Kaip aštriadantis, piktas kirmis; Kuriuos su šypsniu man tarei = Kuriuos su meile man tarei.*

I publikacija — R10—I.

p. 67

[Dabar palydėki mane]. 1) *Dabar palydėki mane, 1958.XII.4,* autografas juodraštis, iš ciklo „Septynios dienos" VI (LKLIR F 59—825).

2) *Dabar palydėki mane,* autorinis mašinraštis (IK aar).

I publikacija — *Dabar palydėki mane, 1958.XII.4,* Pp 1969.

Kūrinys buvo parašytas kaip „Septynių dienų" ciklo VI dalis, kurią autorius vėliau pakeitė kitu variantu, pavadintu „Pabaigtuvės". Taip pirmasis eilėraštis liko atskiru lyrikos kūriniu.

p. 68

Laiško vietoje. *Laiško vietoje, 1959.X.13,* autografas juodraštis ir autorinis mašinraštis (IK aar). Mašinraštyje pakeista viena eilutė: *Kur ėjom, ką darėm = Ar saulėj, ar sutemoj.*

I publikacija — Pp 1969.

p. 69

Kad taurė būt pilna. *Kad taurė būt pilna, Vilnius, 1959.X.18,* autografas juodraštis ir autorinis mašinraštis (IK aar). Autografe dvi pataisos: *O aš noriu ragauti, ragauti, ragauti = O aš noriu ragaut, apsvaigt ir mylėti; Ak, tai dėl to, kad taurė būt pilna = Ak, kad taurė būt pilna.*

I publikacija — Pp 1969.

p. 70

Esu ligonis. 1) *Esu ligonis, 1959.XI.29,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1168). Tekste kelios stiliaus pataisos.

2) *Esu ligonis,* autorinis mašinraštis (IK aar).

I publikacija — Pp 1969.

p. 71

Sielvartaujantiems. 1) *Sielvartaujantiems, Kaunas, 1959.X.8,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1182). Septynių posmų eilėraštis. Tekste pakeisti atskiri įvaizdžiai, nespausdintas penktas posmas:

Bet meilė ne jums,
Sielvartingosios širdys!
Ji pina jums dygią karūną.
Ji kraujo lašais ir tulžim sruvena
Ir gėloj apnuodyta žūna.

2) *Sielvartaujantiems,* autorinis mašinraštis (IK aar). Cituotas posmas poeto nubrauktas kaip digresinis motyvas, nebūtinas eilėraščio kompozicijai.

I publikacija — Pp 1968.

p. 72

Astronautika I—IV. *Astronautika, Kaunas, 1959.X.12,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1167). Tekste yra įdomus kūrinio pabaigos variantas, kuriame nuskamba ironiškas klestinčio socialinio melo apnuoginimas:

Ir ką gi tu į dangų nuskraidintum?
Ar juodą žemės liūną,
Apgaulių pergales ar nykią mirtį,
Ar sielvartų karūną?

I publikacija — Pp 1968.

p. 74

Su Dievu prietaringa. *Su Dievu prietaringa, 1959.XI.19,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1183). Tekste yra atskirų įvaizdžių variantų ir kiek kitokia eilėraščio pabaiga:

Ir nejučiom nuo pilko grumsto
Į dangų ranką *aš* tiesiu.
Deja, *ir ten* užgesę žvaigždės
Baugina ruimu
Tuščiu —
Tamsiu.

I publikacija — Pp 1968.

Pluoštas 1959—1961 m. parašytų kūrinių — „Sielvartaujantiems", „Astronautika", „Su Dievu prietaringa", „Užuojauta žmogui" — nepateko į tuometinę spaudą dėl drąsios opozicinės minties, skeptiškų žmogaus būties ir jo visuomeninės situacijos apmąstymų, priešiškų to meto oficialiosios mąstysenos stereotipams. Jie buvo paskelbti po poeto mirties R10—X.

p. 75

Parafrazės I—IX. 1) *Vidudienio žėrinčioj saulėj,* aštuonių rimuotų eilėraščių ciklas, be datos (parašytas 1957.V.1—30); autografas juodraštis ir švarraštis (IK aar).

Kaip pirmoji kūrinio redakcija, jis skelbiamas „Prieduose".

2) *Tavo ašarų lašas skaidrus, Palanga, 1957.VIII.12,* autografas juodraštis (IK aar). Kiek vėliau šis eilėraštis buvo įjungtas į sumanytą ciklą. Tekste kelios nežymios pataisos: *Ir dabar aš dainuoju vien tai = Ir dabar aš dainoj tau nešu; Štai pradėjo grot... = Štai pradėjo giedot...*

3) *Riedėkite, neramios jūros bangos, I—IX, 1958.IV.7—13,* autografas juodraštis, devynių eilėraščių ciklas, parašytas baltosiomis eilėmis (IK aar); sujungtas su 1957.V.1—30 parašytais rimuotais ciklo eilėraščiais, jis sudarė antrąją „Parafrazių" redakciją. Tekste yra atskirų segmentų variantų. Penktame eilėraštyje po pirmo posmo nubrauktas penkių eilučių variantas:

Aš laisvą mintį laiminu
Ir sūkuringus jausmo sriautus,
Ir muzikos darnius garsus —
Ir visa tai, kas sielą kelia
Laisvai aukštybėse plasnoti.

Aštuntame eilėraštyje nubrauktos pirmosios eilutės:

Ne vieną kartą bandė skausmas mano sielą,
Ne vieną kartą nuo jo smūgių suklupau.

4) I ir II ciklo redakcijos autoriniai mašinraščiai (LKLIR F 59—25—39).

Rankraščiuose įvairavo ciklo pavadinimas: *Klausant Bethoveno, Aidesių poema, Atgarsių poema, Išsivadavimas.* Galutine antrašte tapo *Parafrazės,* atskiriems eilėraščiams buvo suteikti L. van Bethoveno kūrybai būdingi muzikiniai pavadinimai.

I publikacija — *Parafrazės,* R10—I. Iš šešto eilėraščio „Scherzando" antrosios dalies buvo cenzūros išbraukti du posmai, išreiškiantys totalitarizmo antihumaniškumą. „Man rodos,— rašė tuo metu leidyklai rankraštį recenzavęs A. Venclova,— šiame kūriny būtinai pakeistinos dvi strofos 457 p., nes jos gali būti aiškinamos dviprasmiškai. Aš turiu galvoje šią vietą:

Vien džiūgauja aikštėse minios,
Bet kenčia žmogus.

Žmogus kaip ta dulkė paklydęs,
Netekęs namų,
Bailiai pakelėj prisiglaudęs
Su savo skausmu..."[25]

Nubraukti du posmai buvo grąžinti „Poezijos" dvitomyje (V., 1973).

Eroico (iš ciklo „Parafrazės") skelbta Australijoje: Polėkiai, 1960 rugsėjo 2.

„Parafrazių", šio monumentalaus, žmogaus būtį sumuojančio kūrinio, genezę yra atskleidęs pats poetas:

„Neseniai parėjau iš ąžuolyno. /.../ Pūtė smarkus vėjas, čia blokšdamas atgal, čia stumdamas priekin. Gera buvo su juo grumtis. Nejučiomis ėmė skambėti, pintis bethoveniški motyvai, vaizdai. Sumaniau parašyti visą jų ciklių, neminėdamas, nebanalindamas didžio Jo vardo./.../ Vaizdinių motyvų čia man kelia trečioji, penktoji, šeštoji simfonija, gedulingieji maršai, o pabaigoje turėtų nuskambėti devintosios finalo kai kurie idėjiniai bei emociniai motyvai, vaizdai. Greičiausia, kad viso to kontekste atsirastų vietos ir anam jau Tau žinomam motyvui:

Ir džiūgauja aikštėse minios,
Bet kenčia žmogus.

Galvodamas apie šiuos sumanymus, jaudinausi ligi ašarų. O kad sugebėčiau juos įvykdyti! Grįžau iš ąžuolyno svirduliuodamas, bet stiprus ir pasiryžęs."[26] Ciklas rašytas Kaune, Vilniuje, Palangoje.

---

[25] *Venclova A.* Pastabos dėl V. Mykolaičio-Putino „Raštų" I tomo rankraščio [mašinraštis].— Palanga, 1959, liepos 25.— CVLMA F 23 A 2 B 1664.

[26] V. Mykolaičio-Putino laiškas I. Kostkevičiūtei.— Kaunas, 1957, gegužės 1.— IK aar.

p. 92

Septynios dienos I—VII. *Septynios dienos: I. Pirmoji diena. Pirmieji žingsniai, 1958.XI.10; II. Sėja, 1958.XI.20; III. Į šviesą, 1958.XI.25—XII.4; IV. Laokoonas, 1958.XI.27; V. Ramunė, 1958.XI.28; VI. Dabar palydėki mane, 1958.XII.4; VII. Sekmoji diena. Poilsis, 1958.XI.11* — autografai juodraščiai (LKLIR F 59—825) ir autoriniai mašinraščiai (LKLIR F 59—1085). Šalia smulkesnių stiliaus pataisų autografuose yra didesnių teksto variantų; kiek kitokia antro eilėraščio „Sėja" pradžia,— čia peizažą nuspalvina lyrinio subjekto tiesioginė refleksija:

Iš kur širdy tas juodas alkis,
Iš kur alpinantis troškimas?
Tą rytą su aušra pakilęs,
Į plyną lauką išėjau,
Kur su nykios nakties tamsybėm

[tekstas nutrūksta]

Pasveikinti būkite, derlūs dirvonai
Skurdžiosios mano gimtinės!
Jums mano rūpestis, jums mano džiaugsmas,
Jums mano viltys pirminės.
Prieš aušrą pakirdęs, ėjau jus pasveikint,
Padangėje žvaigždės jau blėso,
Bolavo rūkai, ir artėjančio ryto
Jaučiau aš gaivinančią vėsą.

Spausdintas „Sėjos" tekstas *(Laukų ir dirvonų platybės)* prasideda epiniu gamtovaizdžiu, sukuriančiu nuotaiką lyrinio subjekto akcijai.

Kitaip baigiasi trečias eilėraštis „Į šviesą". Pirminiame variante lyrinis herojus viršūnę pasiekia:

Ir nušvietė taką į kalno viršūnę,
Kuri virš to rūko padangėj viena viešpatavo!

Ir pasiekiau ją:
Nuo jos pamačiau aš
Vėl tolyje dunksančius mėlynus tolius
Ir saulės šiltos šilumos apipiltus laukus,
O vakaro sutemų vėlei sulaukęs,
Į dangų žvaigždėtą pakėliau rankas
Ir laisvei ir meilei, ir džiaugsmui,
Ir naujai ateinančiai dienai
Pergalės giesmę giedojau.

Spausdintame kūrinyje piešiamas tebevykstantis veiksmas — *Ir pakreipiau žingsnius į aukštį*, labiau pabrėžiantis nenuilstamą žmogaus siekių dramatizmą.

Šeštame eilėraštyje „Pabaigtuvės" nubrauktas pirminis pabaigos variantas:

Ir būsiu kaip ta paskutinė
Smėlėtoj pakrantėj
Sekliai išsiliejus banga,—
Karčiai nusijuoksiu ir tarsiu:
Kokia tuščiavertė buitis!

Čia pat esančia kita pataisa poetas eilėraščio išvadai suteikia priešingą prasmę —

Ir tarsiu:
Kokia *nuostabi ta buitis!*

Pagaliau paskutinėje eilutėje sąvoka „buitis" pakeičiama konkretesniu žodžiu „diena":

Ir tarsiu:
Kokia nuostabi *ši diena!*

Kūrinio juodraštyje įdomiai ir akivaizdžiai užfiksuotas poeto minties, jos vaizdinės realizacijos kelias.

I publikacija — R10—I. Pirmame eilėraštyje autoriaus padaryta pataisa (L. Noreikos egzemplioriuje): *Ir rankos spindulius stvarstė* = *Ir rankos spindulius gaudė.* Pataisa perkelta į kanoninį tekstą.

Iš pradžių ciklas autoriaus buvo vadintas „Gyvenimu". Vėliau — „Septyniomis dienomis": asociacija su bibliniu per septynias dienas Dievo sukurto pasaulio vaizdiniu.

p. 101

Krintanti žvaigždė I—VI. 1) *Krintanti žvaigždė I—VI, Kaunas, 1959.VIII. 13,* viso ciklo autografai juodraščiai (LKLIR F 59—47).

2) *Vėlai išėjom mudu į tą krantą,* autografas juodraštis, pirminis antro eilėraščio „Kam aš gyvenau" fragmentas, kuriame yra įvaizdžių variantų (LKLIR F 59—1166). Šis fragmentas skelbiamas „Prieduose".

3) *V. Prieš nytą,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1178).

Autografuose yra atskirų įvaizdžių variantų: *Turiu aš keistą draugą* = *Turiu aš vieną draugą*; *Ir savo amžinoj vienatvėj* = *Ir savo liūdnoje vienatvėj* ir kt.

Trečio eilėraščio „Tu meile netikėk" pirmame posme nubrauktas dabarties pasaulio branduolinę grėsmę išreiškiantis penkiaeilis:

Ir ne viena banga
Krauju tą žemę nuskalavo.
O tolyje ir vėl grėsmingai šiaušias slibinas,
Tulžim pritvinkęs,
Mirties nuodais žioruodamas
Ir klaikią mirtį nešdamas
Visiems kas gyvas.

I publikacija — R10—I. Trečias eilėraštis „Tu meile netikėk" publikuotas Mp 1960 gruodžio 23.

„Šitą savo poezijos kryptį aš juokais vadinu desperatiniu optimizmu",— rašė poetas, kalbėdamas apie „Krintančią žvaigždę"[27], išreiškiančią būties absurdo pojūtį ir egzistencijos prasmės ieškojimus.

p. 109

Žemei gimtajai. *Žemei gimtajai, Kaunas, 1959.VIII.18,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—48). Po pirmo posmo poeto nubrauktas dviejų posmų tekstas, lyginantis gimtąją žemę su motina ir mylima; jis skelbiamas „Prieduose".

I publikacija — R10—I.

Šio eilėraščio genezė siejasi su 1959 m. „Raštų" leidimu. A. Venclova leidyklai įteiktoje I tomo recenzijoje rašė: „Tomą būtų labai gera baigti ne tokia minorine gaida, kokia jis baigiamas dabar, bet duodant bent porą šviesių, skaidrių, optimistinių eilėraščių, teigiančių mūsų tarybinę tikrovę, kokius V. Mykolaitis moka ir gali parašyti"[28]. Poetui teko į šią pastabą atsižvelgti ir tokį eilėraštį sukurti.

Be „minorinės gaidos", ilgą laiką tarybinėje literatūroje buvo baimintasi ir meno kūrinio simbolistinės percepcijos. V. Mykolaitis-Putinas, diskutuodamas tuo klausimu su J. Lankučiu, rašiusiu monografiją apie poeto kūrybą, iškėlė meninio mąstymo prigimčiai apskritai būdingą simbolizacijos principą ir aptarė savo naujosios, „Raštų" I tomo skyriuje „Vakarėj žaroj" skelbtos poezijos kryptį: „Jūs, kaip atrodo, nepalankia akimi žiūrit į mano literatūrinę kūrybinę tradiciją, o jos atgarsius mano dabartinėje kūryboje kai kur vadinate „recidyvu". O aš manau, kad ta tradicija neišvengiamai turi pasireikšti ir dabartinėje mano kūryboje. Nors manyje vyko ir labai gili evoliucija, aš vis dėlto likau tas pats žmogus ir tas pats rašytojas. Tą ir Jūs pripažįstate. Jūs laikote „recidyvu" bei „ribotumu" ir simbolizmo atgarsius mano dabartinėje poezijoje. Dėl simbolizmo būtų ilga kalba. Prisipažinsiu, kad Jūsų darbas man parodė, jog simbolizmo mano poezijoje iš tiesų yra galgi daugiau, negu aš pats buvau manęs. Tačiau tai nieko bloga. Simbolizmą aš lig šiol laikau viena iš kūrybingiausių poezijos srovių, duodančių daugiausia laisvės ir medžiagos išgyvenimui, emocijoms, vaizduotei ir net protui. O poetinės kalbos simboliniais vaizdais aš niekados neatsižadėsiu. Tokia jau mano poetinio mąstymo ir išraiškos specifika. Juokais pasakyčiau, kad aš esu „lyrinis liberalas", kurio kūrybą ne visuomet kritikui lengva pritraukti „prie linijos". Tačiau, mano įsitikinimu, literatūriniam gyvenimui, jo įvairumui, reikalinga ir tokia kūryba, ir tokia kritika."[29]

---

[27] V. Mykolaičio-Putino laiškas I. Kostkevičiūtei.— Kaunas, 1959, rugpjūčio 5.— IK aar.

[28] *Venclova A.* Ten pat.

[29] V. Mykolaičio-Putino laiškas J. Lankučiui.— Kaunas, 1961, birželio 30.— LKLIR F 59—344.

Dienų tėkmėj

p. 115

Mano mėnesiai. 1) *Sausis, 1960.VI.13,* autografas juodraštis (LKLIR F 59 — 79). Tekste yra pirminis eilėraščio pabaigos variantas:

Aš atėjau ne karaliauti,
Bet savo žemei motinai tarnauti.

2) *Vasaris, 1960.VI.14,* trys autografai juodraščiai (LKLIR F 59—80). Pirmasis 25 eilučių variantas spausdinamas „Prieduose". Skiriasi nuo pagrindinio teksto kompozicija, kai kuriais įvaizdžiais.

3) *Kovas, 1960. VI.15,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—81). Tekstas be žymesnių pakitimų.

4) *Balandis, 1960.VI.20,* du autografai (LKLIR F 59—82). Vienas jų — pirminis eilėraščio variantas — spausdinamas „Prieduose".

5) *Gegužis, 1960.VI.20,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—83). Antrame posme skirtingas paskutinio dvieilio variantas:

Norėčiau aš vien į tą meilės idilę
Įpinti nors vieną rūstesnę gaidą.
Tegul ji tačiau iš alyvų paunksmės
Paskendusių meilėj širdžių neatbaido.

Paskutinysis ironiškas ir intymus motyvas pakeistas aktyvesniais retoriniais įvaizdžiais:

Prabilkit, kas skurdot per žiemą nutilę!
Pavasario audros te jūsų nebaido.

6) *Birželis, 1962.VII.31,* trys autografai: juodraštis, švarraštis ir neskelbtas 8 eilučių fragmentas (LKLIR F 59—91), spausdinamas „Prieduose". Pagrindiniame tekste yra kelios variantinės pataisos. Įdomūs pirminiai įvaizdžiai: *O aš dar nenoriu triukšmingos dienos=O aš dar nenoriu nė saulės, nė ryto; Man gaila to kuždesio smuikų ir fleitų=Nenoriu, kad sutemų burtai praeitų.*

7) *Liepa, 1962.I.19,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—839). Vaizdžiau pakeista eilutė: *Visi drėgni urvai pakitę=Net niūrūs pašaliai nušvitę.*

8) *Rugpjūtis, 1962.I.30,* autografas juodraštis, su dviem pabaigos variantais (LKLIR F 59—840). Abu jie tos pačios nuotaikos, tik kiek kitokios stilistinės išraiškos:

Vidurnaktis.
Lyg kažkoks garsas toly nuaidėjo...
O žvaigždės *danguje taip ryškiai šviečia.*
Jau metas grįžti.
Gal dar viena nukris?..
Ir grįžti atgalios tu nesiryžti.

Tekste yra ir daugiau smulkesnių taisymų: *Jau nuskambėjo=Jau nužvangėjo; Kai vakarų žara=Kai prieblandos žara.*

9) *Rugsėjis, 1962.VIII.4,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—92). Tekste viena ekspresyvi pataisa: *Baltu šerkšnu papuoš naktimis=Baltu šerkšnu marins naktimis.*

10) *Spalis, 1962.VIII.6,* trys autografai (LKLIR F 59—93). 7 eilučių eilėraščio fragmentas spausdinamas „Prieduose". Pagrindiniame tekste anoras posmas prasidėjo epiškomis eilutėmis:

Nuo kalno stebiu
Tą margą rudens panoramą.

Jos pakeistos betarpišku ir emocingu kreipiniu —

Dėkoju tau, spali,
Už tuos stebuklingus dažus.

11) *Lapkritis, 1961.XI. 23,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—85). Tekste kelios variantinės pataisos: *Tegul tavęs nebevilios=Daugiau tavęs nebevilios; Tu būsi laukiamas svetys=Tu būsi vienišas svetys / Trumpos dienos.*

12) *Gruodis, 1961.XII.5,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—86). Pakeista asmeninio įvardžio forma: *Man grįžta saulė=Tau grįžta saulė.*

Spaudoje skelbti atskiri ciklo eilėraščiai: *Sausis, Balandis, Gegužis* — Moksleivis, 1962 Nr. 1. *Spalis, Lapkritis, Gruodis* — Lm 1962 spalio 20. *Lapkritis* — Mp 1964 spalio 26.

Viso ciklo I publikacija — *Mano mėnesiai,* P 1963 Nr. 1. II publikacija — BV.

„Mano mėnesiuose", kaip ir kituose didžiuosiuose savo vėlyvosios lyrikos cikluose, poetas filosofiškai svarsto žmogaus gyvenimą, įžvelgia jo sintezę ir būties išmintį nenutrūkstamo kosminio ritmo tėkmėje.

p. 128

Rudenį. *Rudenį, Kaunas, 1959.X.7,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1179). Tekste nėra jokių pataisų.

I publikacija — BV.

p. 129

Šitas pavasaris. *Šitas pavasaris, Vilnius, 1960.IV.14,* autografas juodraštis (IK aar). Autografe yra variantinių pataisų: *Į didelį kelią, į aikštę, į lauką=Į didelį kelią, į saulėtą lauką; Kur rytmečio varpas pakalnėj skardena=Varpai sidabriniai padangėj skardena;* keista ir daugiau atskirų įvaizdžių.

I publikacija — BV.

p. 131

Per vėlai. 1) *Per vėlai, 1960.IV.18,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—102). Tekste viena pataisa: *Tos svajos giliai man į širdį įkrito=Ir vienas man žodis į širdį įkrito.*

2) *Per vėlai,* autorinis mašinraštis (LKLIR F 59—1078). Pieštuku įrašytas priešpaskutinės eilutės variantas: *Tą žodį aš šiandien vėl noriu išgirsti.*

I publikacija — Lm 1962 spalio 20. II publikacija — BV.

p. 133

Nemiga. *Nemiga, Vilnius, 1959.X.28,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1173). Vienas taisymas: *Nieko nelaukiu iš tos begalinės nakties=Nieko nelaukiu iš tos ilgos nakties.*

I publikacija — BV.

p. 134

Juodieji varnai. *Juodi varnai, Kaunas, 1959.X.15,* autografas švarraštis (LKLIR F 59—1170).

I publikacija — *Juodieji varnai,* BV.

p. 135

Sapnai. *Sapnai, 1959.XI.1,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1181). Tekste keli taisymai: *Švarių ir netinkamų=Švarių ir begėdiškų; Saulei tekant palieka=Auštant dienai palieka; Atlankei mane tu=Pasirodei man tu.*

I publikacija — BV.

p. 136

Pavydas. *Pavydas, 1959.X.31,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1177). Taisyta: *Išlupau aš pavydui nagus=Tariausi pavydui išlupęs nagus; Pasiutimas=O Dieve!*

I publikacija — BV.

p. 137

Noriu būti sveikas. *Noriu būt sveikas, 1959.XII.13,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1174) ir autografas švarraštis (IK aar). Autografuose yra keletas variantų: *Širdis vėl lig gelmių apkarto=Širdis vėl ligi dugno apkarto; Aš noriu, kad tu neturėtum dingsties=Aš noriu, kad tau nebebūtų dingsties.*

I publikacija — *Noriu būti sveikas,* BV.

p. 139

Savo kūnui. *Mano kūnui, 1960.I.29,* autografas juodraštis (IK aar). Yra atskirų ironiją pabrėžiančių pakaitų: *Myliu aš tave, / Tu mano senas, išvargintas kūne=Užjausdamas klausiu tave, / Tu mano liguistas, išvargintas kūne; pietiečio išakas=kalniečio išakas; guviai pasispardo=mitriai pasispardo; aitrūs šypsniai=kartūs šypsniai.*

I publikacija — *Savo kūnui,* P 1961 Nr. 2. II publikacija — BV.

p. 140

Nenorėki būti per daug dorovingas. *Nenorėki būt per daug dorovingas,* be datos, autografas juodraštis (LKLIR F 59—72). Eilėraštis pradėtas rašyti pirmuoju asmeniu:

Nenoriu būt *ištisai* dorovingas,
Kaip tas išsilaižęs šventeiva.
Tebūnie *mano* sieloj kai kas ydinga,
Kai kas nesuderinta, kreiva.

„Aš" keičiamas labiau objektyvizuotu „tu" kreipiniu: *Nenorėki būti per daug dorovingas; Tegu mano žvilgsnis dažnai bus rūstus=Tegu tavo žvilgsnis dažnai bus rūstus.* Pakeisti keli įvaizdžiai: *Ir širdį su kaltės randu giliu=Ir širdį su nuodėmės randu giliu; nuodingo dumblo=klampaus dumblo.*

I publikacija — P 1961 Nr. 2. II publikacija — BV.

p. 141

Baimė. *Baimė, 1960.I.31,* autografas juodraštis (IK aar). Autografe išbrauktas priešpaskutinis posmas:

Ir baimė kaip pasakos bjauri pabaisa
Artyn selina tyliai, klastingai
Ir jokio protingo žodžio nepaiso —
Šaltais nagais į smegenis sminga.

Įdomus intravertiškas, Putinui itin būdingas pirminis variantas priešpaskutinėje eilėraščio eilutėje pakeistas abstraktesniu įvaizdžiu: *Ilgai aš savo širdy rausiaųsi=Ilgai aš patamsių klanuos rausiausi.*

I publikacija — BV.

p. 142

Aš ir tu. *Aš ir tu, 1960.V.1,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—831). Tekste yra kelios stiliaus, kalbos pataisos.

I publikacija — BV.

p. 143

[Naktis. Mėnesiena. Tylu. Ramu]. *Naktis. Mėnesiena. Tylu. Ramu, 1959. XI.27,* autografas švarraštis (LKLIR F 59—1172). Viena pataisa: *Kietą molio grumstą=Sunkų molio grumstą.*

I publikacija — BV.

p. 144

Jei nori. *Jei nori, 1960.V.10,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—822) ir švarraštis (IK aar). Juodraščio tekste dvi pataisos: *Užgesink mano sieloj=Užpūsk mano sieloj; Kur vakaro prieblandoj=Kur sutemų prieblandoj.*

I publikacija — BV.

p. 145

[Varyki greitai]. *Varyki greitai, Kaunas, 1961.VII.14,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste yra pradėtos ir užbrauktos priešpaskutinio posmo eilutės:

Ir gal jo lūpos
Tave šią naktį
Saldžiai per sapną pravirkdys.

Kiek kitaip išreikštas, šis motyvas skamba paskutiniame posme.

I publikacija — BV.

p. 146

Kavalkada. *Kavalkada, 1962.III.5,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—88). Autografe yra įvaizdžių variantų: *Baugi kavalkada=Šiurpi kavalkada; Plieninė kanopa=Pakaustyta plieno kanopa.*

I publikacija — BV.

p. 148

Pakelėj. *Pakelėj, 1962.II.26,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—87). Yra kelios variantinės pataisos: *Tiesių ir kreivų=Tiesių ir šakotų; Palauk, kol pakalnėj=Palauk, kol žemai ten.*

I publikacija — BV.

p. 149

Lopšinė. *Lopšinė, 1962.III.13,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—89). Tekste kelios variantinės pataisos: *Prie lopšio briaunos pasitiki=Prie lopšio mielai pasitiki; nakties skliautai=dangaus skliautai.*

I publikacija — BV.

„Būties valandos" skyriuje „Nemigų būsenos" skelbiami 1959—1962 m. eilėraščiai yra labai vientiso prasminio konteksto ir atskleidžia poeto pasaulėvokos evoliucijoje itin reikšmingų pokyčių. Tai dar aštresnis poeto žvilgsnis į sąmonės ir pasąmonės sankirtas, į intymiausiu vidiniu nerimu patiriamą būties nežinią, epochos grėsmės ir pavojų realybę, nuolat keliančius Putino žmogui nenuslopinamą egzistencinį rūpestį, sudarantį esminę asmenybės gyvybės sąlygą. Čia poetas pratęsia ir naujai išplėtoja tas filosofines premisas, kurios glūdėjo „Pesimizmo himnų", „Fantazijų" arba eilėraščių „Lašai" bei „Teisėjui" būtiškoje ironijoje. Poetas taip pat plačiai išsugdo ir ankstesniąsias stilistines ekspresionistinių prozaizmų apraiškas, savo vėlyvojoje lyrikoje modifikuodamas jas į apnuoginto, neornamentuoto žodžio poetiką. Tai pažymi ir pats autorius „Lango" pratarmėje: „Skaitytojo neturėtų atgrasinti kai kurių eilėraščių — „Gyvybės gyvatė", „Kėliaus iš kapo", „Nebūk tu juokingas", „Mačiau šaligatvyje žmogų" — drastiški įvaizdžiai, šiurkšti išraiška. Poezijoj stiprus žodis, atviras pasisakymas šiandien vertinamas aukščiau negu sentimentalokas švelnumas."

Egzistencialistinės bei personalistinės Putino lyrikos idėjos linksta į jo kūryboje naujas siurrealistinio atspalvio struktūras, jungiančias ir daugiareikšmio simbolio, ir drauge kasdieniško žodžio prasmes: „Nemiga", „Juodieji varnai", „Sapnai", „Pavydas", „Baimė", „Savo kūnui", „Lopšinė", „Namas", „Langas", „Tvora" ir kt. Kasdieniškos leksikos atkarpose beveik nelieka poetinių figūrų (išskyrus epitetą, palyginimą), sumažėja jų kiekis ir amplitudė: *Už sienos knarkia kaimynas* („Nemiga"); *Išlupau aš pavydui nagus* („Pavydas", autografas); *Savo gerkle godžia* („Juodieji varnai"); *Aš noriu ją draskyti / Dantimis ir nagais!* („Noriu būti sveikas"); *Ir, rodosi, jokio man šulo nestinga: / Spiritistų seansų nelankau jau seniai* („Baimė"); *Mano rankos baltos, / O tavosios kaip žemė* („Aš ir tu"); *Kol pėdos atslūgs sutinę* („Pakelėj"). Tai prozinės, tikslios kalbos pavyzdžiai.

Tokiame diskurse poetas ypatingą reikšmę teikia sąvokų netikėtumui ir įtaigai; pvz., *Sapnuoju jų visokių... / Švarių ir netinkamų* — poetas taiso:

Švarių ir begėdiškų („Sapnai"),— arba frazėje *Širdis vėl lig gelmių apkarto* „gelmės" pakeistos šiurkštesne, kasdieniška sąvoka: *Širdis vėl lig dugno apkarto* („Noriu būti sveikas").

Tačiau šių kasdieniškų įvaizdžių realizmas Putino lyrikoje nepraranda ryšio su metafiziniu pasaulio suvokimu ir nepereina į buitinės kalbos lygmenį. Kalbėdamas apie organizuojantį poetinio žodžio vaidmenį paprastai ir tiksliai išreikšti būtį, vokiečių siurrealistas Oskaras Loerke pažymi, kad žodis čia nėra prozinės kasdienybės susižinojimo priemonė, netekusi magiško eilėraščio ryšio,— „žodis tobuloje poetinėje struktūroje pajungtas dvasinei esmei"[30].

Šio laikotarpio Putino poetika, kaip ir jo idėjų pasaulis, dar labiau siekia universalumo, o ankstesnes dualistines antinomijas ramina sintezės išmintis. Poetinėje sistemoje neoromantinį pakilumą lydi kasdienybės skepsis, šalia psichologinio vaizdo tikrumo egzistuoja ir plati metaforiško mąstymo erdvė, turtingų asociacijų kontekstas, poetinių vaizdinių konceptualumas, kuriame jungiasi racionalių ir iracionalių, tiesioginių ir perkeltinių sąvokų struktūros („Kavalkada", „Lopšinė", „Gyvybės gyvatė", „Mačiau šaligatvyje žmogų", „Somnambulas", „Rytų motyvais", „Kėliaus iš kapo" ir kt.). Galima sakyti, ir kai kurių plastinių M. K. Čiurlionio struktūrų konkretumas, kaip „Mintis", „Panas" („Dūdorius"), „Praeitis", „Tyla", taip pat turi nemaža ir simbolistinės, ir siurrealistinės mąstysenos pradų.

Su šypsniu atlaidžiu

p. 151

Sonetai. Sekant Šekspyru. I—XV.

I. Tik jūra ir dangus, ir sutemų šešėliai, *1955.II.25,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste tik viena pataisa: *Mergaitės pėdas greit šalta banga nuplovė=Mergaitės pėdsakus šalta banga nuplovė.*

I publikacija — *Sonetai: I. Tik jūra ir dangus, ir sutemų šešėliai,* R10—I.

II. Atleiski man, jei aš tave užvyliau, *1955.II.26,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste viena pataisa: *Atgal klaikiai į nežinią brendu=Tolyn į juodą nežinią brendu.*

I publikacija — *Sonetai: III. Atleiski man, jei aš tave užvyliau,* R10—I.

III. Mes klausėm Šuberto, Bethoveno ir Bacho, *1955.II.26,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste yra kelios nežymios stiliaus pataisos.

I publikacija — *Sonetai: Mes klausėm Šuberto, Bethoveno ir Bacho,* BV. Skelbta Čikagoje: Dr 1967 birželio 17.

IV. Vilnelė tau pritardama čiurlena, *1955.III.9,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste vienas taisymas: *puikios salės = šviesos salės.*

I publikacija — *Vilnelė tau pritardama čiurlena,* Pp 1968.

V. Mane masina Vilniaus bokštai ir gatvelės, *Kaunas — Klinikos, 1955.IV.*

[30] *Duwe W.* Deutsche Dichtung des 20. Jahrhunderts vom Naturalismus zum Surrealismus. Zürich, 1962.— B. I.— S. 282.

27, autografas juodraštis (IK aar). Autografe nubrauktas eilėraščio pradžios dvieilis:

Aš pasiilgau, Vilniau, tavo bokštų,
Sraunios Vilnelės šlaitų ir krantų.

Kitoje autografo pusėje nubrauktos eilutės:

Tave už šimto mylių palikau,
Mus skiria žvarbūs vėjai ir lietus.

Ten pat poeto įrašytas soneto pabaigos variantas; jame vietoje „žemės" motyvo yra „dangaus" motyvas, suteikiantis kūriniui kitą prasmę. Eilėraštis skelbiamas „Prieduose".

I publikacija — *Sonetai: Mane masina Vilniaus bokštai ir gatvelės*, BV. Skelbta Čikagoje: Dr 1967 birželio 17.

Šį sonetą poetas sukūrė profilaktiškai gydydamasis Kauno klinikose.

VI. Tą naktį vėjuotą, tą naktį žvarbiai šviesią, *1955.X.27, Lovoje, sergant* (IK aar). Tekste dvi variantinės pataisos: *tą naktį gūdžią = tą naktį žvarbią; mane kaip brolį bučiavai = mane per sapną bučiavai.*

I publikacija — *Sonetai: II. Tą naktį vėjuotą, tą naktį žvarbiai šviesią*, R10—I.

VII. Mane į guolį nubloškė liga, *1957.X.26.* 1) Autografas fragmentas ir autorinis mašinraštis (LKLIR F 59—1190, 1171).

2) Kanoninis autorinis mašinraštis ir variantas (IK aar). Eilėraščio variantai spausdinami „Prieduose".

Autografe yra ir toks soneto pabaigos variantas:

Kokių lemtis man smūgių gali skirti?
Tavoji meilė nugalės ir mirtį.

I publikacija — *Mane į guolį nubloškė liga*, Pp 1968.

VIII. Pro murzinus stiklus padangė matos. *Pasveikimas, Vilnius, Ligoninė, 1957.XI.3*, autografai juodraščiai, trys soneto variantai (IK aar); jie nuosekliai atspindi eilėraščio kitimą.

Du pirmieji kūrinio variantai skelbiami „Prieduose". Tekste yra kelios stiliaus pataisos.

I publikacija — *Sonetai: IV. Pro murzinus stiklus padangė matos*, R10—I.

Šį sonetą, kaip ir ankstesnį — „Mane į guolį nubloškė liga",— poetas sukūrė sirgdamas. Paaštrėjus pneumonijai, jis buvo gydomas Vilniaus Raudonojo kryžiaus ligoninėje.

IX. Ištiesk man ranką, jei kely pailsiu, *1958.IV.1*, autografas juodraštis (LKLIR F 59—45). Yra pataisų pirmame posme: *Ir gali būt, kad niekad nepakilsiu / Į aukšty spinduliuojančius krantus = Žinau, aš niekad vienas nepakilsiu / Į aukšty spindinčius skambius krantus.*

I publikacija — *Sonetai: V. Ištiesk man ranką, jei kely pailsiu*, R10—I.

X. Jei šiandien tau ir liūdna, ir graudu. 1) *Vakarykštė valanda, 1958.IV.23*, autografas juodraštis ir keturi autoriniai mašinraščiai (LKLIR F 59—824, 1091, 46).

Dviejų posmų soneto fragmentas spausdinamas „Prieduose“. Ypač variantiška eilėraščio pabaiga. Šalia pagrindinio teksto dvieilio

Tu vėl man su žvilgsniu skaidriu, giliu
Dar kartą pasakyk — myliu.

— yra ir kitų variantų, rodančių intensyvų poetinių vaizdų ieškojimą:

I (autg.)

Ir šiandien atsigausi gal ir tu
Su vakarykšte valanda kartu.

II (mašinraštis)

Tegul atgis pilkieji pelenai,
Nors jų nė vardo šiandien nežinai.

III (mašinraštis)

Tegul atgis pilkieji pelenai,
Jų liepsnomis dar vakar gyvenai.

2) *Jei šiandien tau ir liūdna, ir graudu, 1958.IV.23,* autorinis mašinraštis (IK aar). Jame yra dar vienas ranka įrašytas pabaigos variantas:

IV

Tegul iš naujo vėl kartu su ja
Atgis ir laimė (džiaugsmas) tavo širdyje.

I publikacija — *Sonetai: VI. Jei šiandien tau ir liūdna, ir graudu,* R10—I. Skelbta Sidnėjuje: *Sonetas VI,* Mp 1967 birželio 26.

XI. Aš šiandien tau aukoju dar vieną sonetą. 1) *Dar vienas sonetas, Kaunas, 1959.X.13,* autografas juodraštis (IK aar); skiriasi nuo spausdinto teksto kiek kitokia išvada. Kaip pirminis variantas, jis spausdinamas „Prieduose“.

2) *Dar vienas sonetas,* autorinis mašinraštis (IK aar); pirminis, autografe buvęs, soneto pabaigos dvieilis poeto pakeistas kitu stilistiniu ir prasminiu variantu — retoriniu klausimu ir anaforišku pakartojimu:

Nejaugi tavo akys man nebesušvis,
Nejau mane priglobs vien ta niūri naktis?

I publikacija — *Sonetai: Aš šiandien tau aukoju dar vieną sonetą,* BV. Skelbta Čikagoje: Dr 1967 birželio 17.

XII. Ir vienas, ir vienišas stoviu šių sutemų gūdy. *Ir vienas, ir vienišas, 1960.I.6—10,* autografas juodraštis (IK aar). Autografe yra nemaža įdomių pirminių variantų: *stoviu šio vakaro gūdy = stoviu šių sutemų gūdy; Bėt šiandien susitelkė visa, kas buvo nugrimzdę = Bet šiandien ne taip. Kas tik buvo į dugną nugrimzdę; džiaugtis gyvenimo laime = džiaugtis gyvybės palaima; Ir bent prisiminti, kaip buvo dar vakar mylėta = Ir bent prisiminti, kas buvo dar vakar žadėta; gal draugas tam vakaro gūdy = gal draugas paklydęs tam gūdy.* Konkretūs įvaizdžiai pakeisti visuotinesnėmis, platesnėmis sąvokomis: *vakaro = sutemų; gyvenimo laimė = gyvybės palaima; mylėta = žadėta.*

I publikacija — *Sonetai: Ir vienas, ir vienišas stoviu šių sutemų gūdy*, BV. Skelbta Čikagoje: Dr 1967 birželio 17.

XIII. Čiulbėti saldžiai apie meilę nemoku. *Tegu bent širdis nesenėja, 1960.II.20*, autografas juodraštis (IK aar). Tekste kelios stiliaus pataisos, yra skirtingas paskutinio dvieilio variantas.

Pirminis autografo tekstas spausdinamas „Prieduose".

I publikacija — *Sonetai: Čiulbėti saldžiai apie meilę nemoku*, BV. Skelbta Čikagoje: Dr 1967 birželio 17.

XIV. Dėkoju tau už džiaugsmo valandėlę. *Dėkoju tau, 1959.XII.18*, autografas juodraštis (IK aar). Tekste daug variantinių pataisų.

Pirminis tekstas su antro posmo dviem variantais spausdinamas „Prieduose".

Be to, yra dar keli pagrindinio teksto antro posmo trečios eilutės *(Jos ašara vaidenas mano sieloj)* variantai:

I

Ji jaudina ir guodžia mano sielą

II

Jos ašaroje kenčia (liūdi) mano siela.

Tai vienas iš daugiausia variantų turinčių sonetų.

I publikacija — *Sonetai: Dėkoju tau už džiaugsmo valandėlę*, BV. XV. Širdies svyravimai ir proto paklydimai, *1958.III.22*, autografas juodraštis (LKLIR F 59—43). Tekste vienas pakeitimas trečiame posme: *Painiam buities kely aš vėl sustoju = Saulėlydžio kely aš vėl sustoju.*

I publikacija — *Sonetai: VII Širdies svyravimai ir proto paklydimai*, R10—I.

Šį sonetą poetas ketino publikuoti kaip visą ciklą apibendrinantį kūrinį „Sonetų" pabaigoje[31].

Šekspyrišką sonetą — trijų posmų ketureilį ir baigiamąjį dvieilį — Putiną paskatino pasirinkti jį sužavėję S. Maršako į rusų kalbą išversti Šekspyro sonetai[32]. Vokiškus vertimus Putinas buvo skaitęs ir prieškario laikotarpiu, tačiau, kaip jis pasakojo, sausi ir akademiški, jie nepaliko jam didesnio įspūdžio. S. Maršakas, pasak poeto, sugebėjo Šekspyrą nepaprastai atnaujinti, perteikti gyva ir įtaigia poetine kalba.

Putino sonetai artimi Šekspyro pavyzdžiams savo filosofinėmis meilės išgyvenimų dimensijomis, gilia žmogaus sielos analize, dramatine įtampa. Šalia lietuvių poezijoje vyraujančio petrarkiškojo soneto, V. Mykolaitis-Putinas vienas pirmųjų ryškiai aktualizavo pas mus itin retą Šekspyro soneto tipą, kurio vėliau ėmėsi ir ne vienas jaunesnės kartos poetų (A. Maldonis, J. Degutytė, A. Baltakis, V. Rudokas, A. Bukontas ir kt.).

---

[31] Žr. V. Mykolaičio-Putino sudarytą sonetų sąrašą — LKLIR F 59—1065, 1161.

[32] Сонеты Шекспира в переводах С. Маршака.— М.: Советский писатель, 1948.—197 с. Iliustr. V. Favorskio medžio raižiniais.

p. 160

Aš tau nesiūlau. 1) *Aš tau nesiūlau, 1960.IV.22,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—830).

2) Autografas švarraštis (IK aar).

Juodraštyje viena ryškesnė pataisa antrame posme, ja atsisakoma tradicinio poetizmo, siekiama konkretaus psichologinio įspūdžio: *Kad tu kaip pasakos nueitum karalaitė = Kad tu nueitum galvą išdidžiai pakėlus.*

I publikacija — BV.

p. 161

Benamio dainos I—IV. *I. Tu išeik pas mane, Kaunas, 1956.IX.7,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—30). Autografe tik viena pataisa: *Tu išeik su manim = Tu išeik pas mane.*

I publikacija — *Benamio daina* (be datos), Lmm. II publikacija — *Benamio dainos: I. Tu išeik pas mane,* BV 2.

R10—I ir BV šis eilėraštis leidėjų buvo atmestas.

II. Gūdžiai švokštė visą naktį. *Benamio daina, II, Kaunas, 1957.VI.10,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste yra kelios pataisos — ryškinama rūstesnė nuotaika ir eufonijos elementai: *Širdį draskanti gėla = Širdyje plėšri gėla; O šį rytą saulei tekant = Šiandien, prieblandai tirštėjant; Mėnuo patekės vėlai = Grįšiu sutemon vėlai; Gūdžiai švokš man visą naktį = Vėl šlamės man visą naktį.*

I publikacija — *Benamio dainos: I. Gūdžiai švokštė visą naktį,* R10—I. II publikacija — BV. III publikacija — *Benamio dainos: II,* BV 2.

III. Čia žėri saulė, čia naktis, Kaunas, 1959.X.14, autografas, be pataisų (LKLIR F 59—1169).

I publikacija — *Benamio dainos: II,* R10—I. II publikacija — BV. III publikacija — *Benamio dainos: III,* BV 2.

IV. Ne vieną sutemą lydėjau. 1) *IV. Ne vieną sutemą lydėjau, 1959.XII.6,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1169); yra pakeistų įvaizdžių: *Ir ką svajojau, ką mylėjau = Ko vakar troškau, ką mylėjau; Giliai širdy slapta laikau = Giliai krūtinėje laikau; Kaip skaidrūs krištolo lašai = O pievoje rasos lašai; Aš draugo širdį atrandu = Aš tavo širdį atrandu.* Autografe yra trečias, į spausdintą tekstą neįdėtas posmas:

Ir eina naktys, eina dienos,—
Ir aš einu ta pat linkme.
Einu vienatvėj vienas vienas,
Einu su širdžia neramia.

2) Eilėraščio autografo fragmentas, be datos, antro posmo pirminis variantas (LKLIR F 59—827):

Drumsčia didelis, šiltas vėjas,
Ant kalno *siūbuoja* beržai,
Kam gi *aš būčiau prieš naktį išėjęs,*
Jei *džiaugsmo širdy* taip mažai.

I publikacija — *Benamio dainos: III,* BV. II publikacija — *Benamio dainos: IV,* BV 2.

p. 164

Aš noriu pabūti vienas. *Intymumas, 1959.XI.12, rytas,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1166). Tekste viena variantinė pataisa: *Ir širdį užliejo džiaugsmu = Ir širdis suplasnojo džiaugsmu.* Spausdintame tekste yra trečias variantas: *Ir širdis vėl patvino džiaugsmu.*

I publikacija — *Aš noriu pabūti vienas,* BV.

p. 165

Ir vėl tas sielvartas veide. 1) *Priekaištas, 1959.XI.12, vakaras,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1166). Tekste yra variantinių pataisų: *Ir vėl tas liūdesys veide = Ir vėl tas sielvartas veide; Kad ji negali džiaugtis nė vienos = Kad ji negal be skausmo būti nė vienos.*

2) *Ir vėl tas sielvartas veide,* autorinis mašinraštis (IK aar). Įvardis „jai" pakeistas intymesniu „tau": *Ir aš paduoti ranką jai varžausi = Ir aš paduoti ranką tau varžausi; Ėjau, kaip einam į šventovę = Ėjau aš pas tave, kaip einam į šventovę.*

I publikacija — *Ir vėl tas sielvartas veide,* BV.

Kartu su eilėraščiu „Aš noriu pabūti vienas" šis kūrinys sudaro ciklą, išreiškiantį dramatišką vienos dienos vidinių būsenų kaitą ir jų nepastovumą.

p. 166

[Pasitrauk, mano drauge, į šalį]. *Pasitrauk, mano drauge, į šalį, 1959.XI.15,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1176); čia kitoks paskutinis posmas, turintis net tris variantus. Vienas jų spausdinamas „Prieduose". Trečias variantas skamba taip:

Jei sugrįšiu, iš džiaugsmo pravirksiu,
Kad tave prie mūs tako matau,
Kad, bebaigdamas ilgą kelionę,
Savo mylimą draugą radau.

I publikacija — BV.

p. 167

[Galbūt atėjo ta juoda diena]. *Rezignacija, 1959.XI.8,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1166). Autografe yra variantinių taisymų: *aš turiu išnykti = reikia man išnykti; Kada širdis pati viena = Kada širdis kartumo kupina; Sušvis skliautai žvaigždėti = Jau spindi aukštyje skliautai žvaigždėti; sutelkia mintis = pakelia mintis; Ir širdžiai poilsio suteikia = Ir širdį suramina veikiai veikiai.*

I publikacija — *Galbūt atėjo ta juoda diena,* BV.

p. 168

[Pasviro žemė po kojų]. *Abejingumas, 1959.XI.9,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—1166). Tekste yra variantinių pataisų: *Gal mėlynam toly = O gal pilkam toly; Aš savo išblėsusios meilės = Aš mudviejų meilės miražą; Bet kažkas krūtinės gelmėj dar sujunda = Bet kažkas krūtinės gelmėj atsiliepia.*

I publikacija — *Pasviro žemė po kojų,* BV. Čia (ir BV 2) įsivėlusi korektūros klaida, praleista trylikta eilutė: *Prie to švelnumu glamonėjančio ežero.*

p. 169

[Jei aš tave sutikčiau]. *Susitikimas, 1958.XI.20,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—826). Tekste yra variantinių pataisų: *Ir tamsoje neįžiūrėčiau = Ir tamsoje nepamatyčiau; Kuri kaip rojaus paukštė = Kuri kaip stebuklinga paukštė; Širdis, tave arti pajutus = Tik dėl tavęs širdis.*

I publikacija — *Jei aš tave sutikčiau,* BV.

p. 170

Nakties keliu. *Nakties keliu, 1961.I.25,* autografas juodraštis, keturių posmų eilėraštis be pataisų (LKLIR F 59—835). Spausdinamas „Prieduose" kaip pirmoji kūrinio redakcija, pabaigoje turinti skirtingų prasminių akcentų, kompoziciniu žiedu pakartojanti ir pabrėžianti „nakties" motyvą.

I publikacija — *Nakties keliu,* skelbta be pabaigos posmo, BV.

p. 171

Jei neganda mudu išskirtų. *Jei neganda mudviejų širdis išskirtų, 1960.IV.8,* autografas juodraštis (IK aar). Eilėraštyje daug variantinių pataisų, yra paskutinio posmo variantas. Pirmasis kūrinio variantas spausdinamas „Prieduose".

I publikacija — *Jei neganda mudu išskirtų,* BV.

p. 172

Žilvinas ir Eglė. *Žilvinas ir Eglė, 1960.XII.26—29,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—834). Tekste yra variantinių pataisų ir variantinių fragmentų, kurie spausdinami „Prieduose". Ryškesnės eilučių pataisos: *Esu sau pačiam aš bjaurus ir šlykštynė = Esu sau pačiam pabaisa ir šlykštynė; Paniekintas būki, rūstusai likime = Už ką tu baudi mane, piktas likime; Nutrėmęs mane į šią žvarbią kiaurymę = Nutrėmęs į jūros giliausią kiaurymę; Tai šlykštynė žmogaus kūne = Tai vien šliužas žmogaus kūne* ir kt.

I publikacija — BV.

Parašyti šį kūrinį Putiną pastūmėjo įdomi aplinkybė. Kartą 1960 m. pabaigoje jis žiūrėjo Vilniaus operos ir baleto teatre E. Balsio baletą „Eglė žalčių karalienė". Neigiamą įspūdį jam paliko spektaklio libretas. Pasak Putino, ši nepaprastai gilios prasmės lietuvių pasaka buvo suvokta labai elementariai ir paviršutiniškai. Grįžusiam namo poetui kilo opozicinis sumanymas pateikti kitokią tos pasakos interpretaciją. Per tris dienas jis parašė vieną filosofiškiausių kūrinių; juo atskleidė meilės ir sielvarto ugdomą žmogiškumą, tuo būdu įgyjamą dvasios pilnatvę,— realizavęs vieną iš esminių savo kūrybos ir žmogaus sampratos idėjų.

„Būties valandos" skyriaus,— kurį apibendrina „Žilvinas ir Eglė",— pavadinimas „Su šypsniu atlaidžiu" poeto paimtas iš eilėraščio „Jei neganda mudu išskirtų". Čia spausdinama ypatingo intymaus kalbėjimo lyrika atsiskleidžia Putinui būdinga dvasinių kolizijų įtampa. Ryškiai išplė-

toti žmogaus egzistencinio vienišumo, sielvarto motyvai, pindamiesi su gaivinančia meilės, draugystės, kūrybos galia, pasiekia gilaus psichologizmo ir būtiškojo visuotinumo jungtį.

Atspindžiai ir šešėliai

p. 183

Mocartas. *Mocartas, 1961.III.20—22,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—843). Be stiliaus ir atskirų įvaizdžių pataisų, yra keli filosofinės minties variantai. Žinomame Requiem užsakymo epizode iš pradžių poeto norėta parodyti ne vieną, bet du mistinius šio užsakymo dalyvius:

Šiandien vėl mane atlankė
Paslaptingas, juodas svečias.
O su juo dar buvo kitas —
Keistas, mažas, nematytas.
Jie lig sutemų sėdėjo,
Ir kalbėjo, ir tylėjo.

Kiek kitokios prasmės pabaigos variantas:

Šiandien laukia ne markizai, ne karaliai.
Šiandien *laukia visi tie,*
Kam juoda buitis kasdie.

I publikacija — Lm 1963 vasario 2. II publikacija — BV.

Muzika, vaidinusi Putino gyvenime svarbų vaidmenį, ypač stipriai veikė poeto dvasinį pasaulį vėlyvuoju kūrybos laikotarpiu. Ji ne tik žadino emocinius išgyvenimus, bet ir tapo gyvu filosofinių apmąstymų šaltiniu. Tai rodo didieji poeto opusai — „Parafrazės", „Bachas", „Mocartas". Muzikiniais įspūdžiais, laisva muzikos motyvų bei temų interpretacija Putinas juose pratęsė ir giliau išplėtojo anksčiau liestus kūrybos esmės klausimus, įvairiose meno lytyse įžvelgiamą žmogaus dvasios transcendentalumą, jo „prometėjišką pastangą sau dievišką paveikslą ir panašumą laimėti" (R10—VIII, p. 14). Šiais kūriniais poetas pagilino mūsų literatūroje filosofinę meno bei kultūros sampratą, poetinės raiškos formomis suteikęs jai itin ryškų antropologinį motyvavimą.

p. 187

Dvi saulės. *Dvi saulės, 1961.IX.23,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—84) ir švarraštis (IK aar). Tekste kelios nežymios pataisos.

I publikacija — Lm 1962 spalio 20. II publikacija — BV.

p. 188

Rytų motyvais. Sekant Goethe. I—X. Kūrinys rašytas Kačerginėje ir Kaune 1961.VII.16—VIII.6, autografas juodraštis. Jame yra dvi variantinės antraštės: 1) *Sekant Goethe, 1961.VII.16;* 2) *Rytų fantazija, 1961.VII. 26* (IK aar).

Autografe yra įdomių pirminių variantų, atskleidžiančių poeto minties kaitą, atskirų įvaizdžių rytietiškumo, vaizdumo ryškinimą:

I

Nepalik manęs vienos čia,
Kur *tik vėjai* smėlį žarsto.
Aš bijausi tos dykynės
Užmiršties, tylos ir karsto.

II

Nepalik manęs vienos čia,
Kur *samumas* smėlį žarsto.
Aš bijausi tos dykynės
Kaip nykaus vienatvės karsto.

Bet į naktį nelydėki / Savo liūdno, gero draugo = Tu į naktį nelydėki / Savo ištikimo draugo; Tiems kartu Alachas leido / Amžinybėje spindėti = Tiems kartu Alachas leido / Ir žvaigždynuose spindėti. Autografe yra reikšmingas kūrinio pabaigos variantas:

Vien tik ten *pasaulio·rūme*
Nyksta smurtas ir apgaulė,
Kur gaivina, šviečia, šildo
Viešpatnioji meilės saulė.

Čia, kaip ir pagrindiniame tekste, gretinama „meilės" ir „saulės" motyvų prasmė. Šis paralelizmas jas sutapatina ir interpretuoja kaip visuotinę gyvybės ir būties energiją. Autografo tekste poetas meilę netgi dar ryškiau ontologizuoja, nurodydamas jos veikimo sferą „pasaulio rūmą", jos galią priešintis „smurtui ir apgaulei". Šis ontinis meilės ir saulės paralelizmas savaip primena ir galutinę Dantės „Dieviškosios komedijos" išvadą, teigiančią, kad meilė „judina Saulę ir kitas žvaigždes". Abu poetai suvokia meilę kaip transcendentinį amžinybės fenomeną. Dantė su dangaus sfera sutapatino Beatričės paveikslą, Putino Alachas leidžia taip pat meilei „žvaigždynuose spindėti".

Kūrinio „Rytų motyvais" įvaizdžius ir kompoziciją Putinas susiejo su Gėtės „Vakarų—Rytų divanu", iš čia perimti herojų vardai — Suleika (autografe vartojama ir Zuleikos forma) ir Gatemas, dažnas Rytų poezijos personažas. Tačiau Gatemas autografe pakeistas Mani vardu — Ališero Navoji poemos „Septynios planetos" legendiniu dailininko personažu. Tai ne atsitiktinis dalykas — šios poemos XII perskyrimą Putinas yra išvertęs į lietuvių kalbą.

„Rytų motyvais" Putinas vertino kaip vieną filosofiškiausių savo lyrikoje meilės sampratos kūrinių.

I publikacija — *Rytų motyvais. Sekant Gete*, BV.

Nuo 1961 m. vasaros poetas tarpais buvodavo Kačerginėje, kur buvo pradėta jo vasarnamio statyba. Nuo 1962 m.— pastoviai leisdavo atostogas, čia sukūrė nemaža poezijos.

p. 196

Mes ir mūsų šešėlis. *Jaunystė ir jos šešėlis, 1960.III.9,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—829). Tekste pakeisti keli įvaizdžiai, kitoje lapo pusėje atskirai įrašytas antro posmo fragmentas:

Aš šiandien į mirtį žiūrėjau —
Į užmerktas akis,
Įdubusius skruostus,
Pamėlusias lūpas,
Į šaltas rankas, ant krūtinės sunertas.

I publikacija — *Mes ir mūsų šešėlis,* BV.

p. 198

Paletė. *Paletė, 1959.X.15* ir *1959.X.26,* du autografai, juodraštis ir švarraštis (LKLIR F 59—1175, 1077).

Pirmoji eilėraščio redakcija *(Balta — nekaltybė)* spausdinama „Prieduose".

Antrojoje redakcijoje spalvų simbolika nusakoma plačiau *(Balta — be dėmės kūdikystės diena).* Tekste yra nemaža variantinių pataisų: *Balta — kaip mano kūdikystės diena=Balta — be dėmės kūdikystės diena; Žalia — viltys, kuriomis lig šiol gyvenai = Žalia — viltis, kai širdį skausme gaivinai; Raudona — niokojanti širdį aistra = Raudona — sudrumstusi kraują aistra; Juoda — prieš akis nežinios praraja = Juoda — prieš akis nebūties praraja.* Antras posmas abiejose redakcijose nepakitęs.

I publikacija — BV.

p. 199

Aš nežinau. *Dienos—naktys, 1962.I.19,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—838). Buvo keičiama pirmo posmo ketvirta eilutė: *Žinau, ir tuščia, ir koktu = Ir neprasminga, ir koktu=Yra taip menka ir koktu.*

Kitoks pirminis eilėraščio pabaigos dvieilis:

Tu saulėj tapk juodu nakties šešėliu,
O naktį šviesk skaidria žvaigžde.
Tik taip prasmingą kursi būtį
Ir žemėj, ir dangaus skliaute.

Eilėraščio autoriniame mašinraštyje (LKLIR F 59—75) pieštuku įrašytas atskiras dvieilis:

Dienų—naktų tėkmėj vienodoj
Paguodos širdžiai nerandu.

I publikacija — *Aš nežinau,* BV.

p. 200

Pasikalbėjimas giedrią dieną... ir tamsią naktį. *Pasikalbėjimas giedrią dieną, 1960.XI.9,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—833). Yra du perbraukti kūrinio pradžios variantai: *Pasikalbėjimas ūkanotą dieną* (32 eilučių) ir *Pasikalbėjimas tamsią dieną* (18 eilučių). Jie spausdinami „Prieduose".

Autografe yra atskirų variantinių pataisų: *Ogi žmogus, / Tas išdidus pasaulio viešpats = Ogi žmogus, / Taip išdidžiai pakėlęs galvą; Būties ir nykstamybės junginys = Būties ir nebūties klajoklis junginys.*

Įdomūs du rišlūs, prasmingi, nubraukti kūrinio fragmentai:

Tačiau nekaltinki širdies,
Jei žemės dumblas ją palies,
Kur telkšo kryžkelės klane,
Iš kur patekęs nežinia.
— — — — — — — — — — — — — — —
Bet vien vidurnakčio skliautai žvaigždėti
Ir ta tyla, ir ta rimtis
Man gali sielą sužavėti.
Mane priglaus tamsi naktis.

I publikacija — *Pasikalbėjimas giedrią dieną... ir tamsią naktį*, P 1961 Nr. 2. II publikacija — BV.

Užribio tolyje

p. 207

Prometėjas I—XV. *Prometėjas*, rašytas Druskininkuose ir Kaune, 1958.VII. 7—VIII.26, autografas juodraštis ir mašinraščiai (LKLIR F 59—65, 66, 67). Yra pirmoji ir antroji, papildyta kūrinio redakcija.

Skirtingas šešto eilėraščio pirmosios redakcijos fragmentas (po eilučių — *Ir ugnį iš Olimpo žaizdro / Aš jiems padovanojau):*

Aš jiems akis į šviesą atdariau,
Menu ir mokslais dvasią kėliau.
Aš jiems pajungiau jautį ir laukinį arklį.
Aš juos išmokiau žemę dirbti
Ir baltaburį laivą
Plukdinti per audringas jūras
Į tolimus kraštus.
Aš su ligom kovoti juos išmokiau
Ir mirtį atitolinti,
Kad būtų jiems gyvenimas
Ilgesnis ir lengvesnis.

Tai štai už ką mane kankina Zeusas.

Fragmentas dar gana konstatuojamo pobūdžio. Antrojoje redakcijoje šio epizodo motyvams poetas suteikė kur kas turtingesnį poetinį kontekstą.

Rankraštyje taisomi atskiri įvaizdžiai. Tryliktame eilėraštyje trumpinant tekstą praleistas Heraklidų darbų įvardijimas:

Kas sraunių jų upių tėkmę
Pažabojo ir apvaldė?
Heraklidai.

Autografe yra penkiolikto eilėraščio pirmo posmo variantas:

Ir aš, *šios žemės* sielvartingas dainius,
Kai sutramdyti skausmo negalėjau,
Taviep su viltimi *meldžiausi,*
Titane Prometėjau.

Kiek kitoks ir paskutinio posmo pirminis tekstas:

Ir *šiandien* man negaila, kad *jaunystėj,*
Pamilęs žemę, *skundžiaus* ir kentėjau,
Jei *tavo skausmo pajutau nors krislą,*
Titane Prometėjau.

„Prometėjo" vertinimas ir kelias į spaudą turi savo istoriją. Tik parašytą kūrinį Putinas pasiūlė „Pergalės" žurnalui:

„Siunčiu „Pergalei" eilėraščių ciklą „Prometėjas". Prašau, jei galima, greitai išspręsti jo likimą ir iki IX.15 pranešti man laišku, ar jis bus spausdinamas „Pergalėje", ar ne.

V. Mykolaitis-Putinas

Kaunas, 1958.IX.1
Vaižganto g., 36"[33]

Žurnalo redakcija sutiko „Prometėją" spausdinti, jeigu antrame ir trečiame eilėraščiuose bus pakeistos metaforos — Dzeuso vergės *Valdžia* ir *Prievarta*. Poetas pakeitė šias sąvokas *Jėga* ir *Smurtu*. Pasirodžiusį kūrinį — dėl jo visuomeninių potekščių, žmogaus maištingumo idėjų,— oficialieji sluoksniai sutiko priešiškai, motyvuodami, esą poetas „suabsoliutinęs sielvartą ir skausmą",— kas pagal to meto kanonus nesiderino su propaguojama optimistine tarybinio rašytojo pasaulėžiūra. Rašytojų III suvažiavime autorių kritikavo A. Venclova. Kaip prisimena V. Kubilius, „Prometėją" buvo uždrausta teigiamai minėti: „1959 m. pradžioje Literatūros instituto konferencijoje skaičiau pranešimą apie praėjusių metų poeziją, kur susižavėjęs kalbėjau apie Putino poemą, bet į spausdinamų pranešimų knygą mano susižavėjimas jau negalėjo praeiti"[34].

„Prometėją" autorius norėjo įjungti į 1959 m. „Raštų" I tomą, bet leidykla jo dėti nesiryžo. Poetas bandė kūrinį „gelbėti" ir keturioliktame eilėraštyje ėmėsi keisti „įtartiną" dešimties eilučių pastraipą (*Gal atsiras nauji dievai / Ir vėl pasmerks mane kentėti...)* kitu tekstu (LKLIR F 59—68, 1081):

Ir vėl pradėsiu žygį naują.
Ir naujoje buity
Šviesaus, gražaus pasaulio
Budėsiu aš prigludęs

[33] V. Mykolaičio-Putino laiškas „Pergalės" redakcijai.— LKLIR F 59—66.

[34] *Kubilius V.* Pastabos dėl [V. Mykolaičio-Putino „Raštų"] II tomo komentarų [mašinraštis].—1988.XI.11.— „Vagos" leidyklos archyvas.

Prie žemės motinos širdies,
Kad ji nepagimdytų
Naujų dievų.
Kad vėl rūkai juodos nakties
Skaisčiosios saulės neuždengtų.
Manąja ilgesinga meile,
Džiaugsmu ir sielvartu
Žmogaus širdis per amžius apvaisinta,
Naujoj buity,
Naujais kūrybos žygiais
Tegul kaskart skaisčiau sušvinta —

Per kalnus, bedugnes ir slėnius
Tas balsas griaudė nuaidėjęs
Į naują žygį kylančio
Titano Prometėjaus.

Nepaisant tos pataisos, „Prometėjas" „Raštuose" nebuvo išspausdintas. Į tai atsiliepdamas V. Mykolaitis-Putinas vėliau rašė: „Šio kūrinio aš niekad neatsižadėsiu. Tai vienas iš geriausių ir prasmingiausių mano kūrinių, savo tematika siejąsis su plačiai visuotinėje literatūroje išsikerojusia prometeizmo problema ir tema. /.../ Kaip suprasti tą sielvarto suabsoliutinimą, kad be skausmo „nėr nei laimės, nei kūrybos, ir amžinybėn kelias uždarytas"? Prisipažinsiu, kad man ne vien poetinėje, bet ir filosofinėj plotmėj ši mintis atrodo teisinga. O jau poetinėj plotmėj, lyriniame išgyvenime ir stiliuje, poetinių vaizdų kontekste, ji gali būti ne vien pateisinama, bet ir įgauti stiprią, įspūdingą, skatinančią moralinę prasmę. Poetinėje sistemoje mus dažnai sužavi net ir paradoksai."[35]

Kita proga poetas taip apibūdino savo kūrinio pagrindinę idėją: „Prometeizmą aš suprantu kaip amžiną kovą prieš priespaudą, tironiją, kaip kentėjimą už daromą žmonijai gera ir kaip to kentėjimo būtinumą, sąlygą kūrybai, dvasiniam žmogaus tobulėjimui. Prometėjas — simbolis amžinos žmogaus kūrėjo kovos ir kančios kelyje į naujus kultūros laimėjimus, į amžinybę."[36]

Prometeizmas, viena kertinių Putino antropologijos idėjų, įvairiais požiūriais iškylanti jo ankstesnėje kūryboje Nuvainikuotos Vaidilutės, Vergo, Vasario konfliktuose, „Prometėjo" cikle tapo sumarine žmogaus egzistencijos prasmingumo išraiška.

I publikacija — P 1958 Nr. 11. II publikacija — BV.

Kanoniniame tekste grąžinti įvaizdžiai *Valdžia* ir *Prievarta*.

„Prometėją" 1968 m. yra inscenizavę Melburne lietuvių išeiviai[37]

[35] V. Mykolaičio-Putino laiškas J. Lankučiui.— Kaunas, 1961, birželio 30.— LKLIR F 59—344 l 2.

[36] *Mykolaitis-Putinas V.* Raštai. Estetika / Sudarė I. Kostkevičiūtė.— V., 1989.— P. 388.

[37] *N. B.* „Prometėjas" Melbourne. Aprašymas V. Mykolaičio-Putino „Prometėjaus" inscenizavimo. Rengėjas — Krašto kultūros tarybos lituanistinė sekcija Melbourne.— Tėviškės aidai.— 1968.— Gegužės 14.

p. 223

Gladiatoriai. *Gladiatoriai, 1962.I.8,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—837). Tekste kelios variantinės pataisos: *Kito — kirvis ir durtuvas=Kitc kardas ir durtuvas; Vienas mirksnis — smogia priešą=Vienas mirksnis — smogia brolį.*

I publikacija — BV.

p. 226

Don Kichotas. *Don Kichotas, 1962.IV.3,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—90). Taisyta: *Jinai vien tik karvių melžėja=Jinai vien tik kiaulių šėrėja; Ne, ji nekeis niekados=Ne, ji nepames niekados.* Autografe užbrauktas paskutinio posmo variantas, akcentuojantis ne tiek Dulcinėjos (kaip spausdintame tekste), kiek riterio dvasinę poziciją:

Ak mano saldžioji, žavi Dulcinėja,
Paliks tave riteris veidu liūdnu.
Pasaulis niekšėja
(Ir jis taip nuėjo,
Palikęs prie karvių bandos Dulcinėją).

I publikacija — BV.

p. 227

Šuniui. 1) *Užuojauta šuniui, Vilnius, 1960.IV.25,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—76). Tekste viena pataisa ir nubrauktas posmo ketureilis:

Atmindamas tavąją šunišką buitį,
Aš reiškiu užuojautą tau.
Ir žmogiško sielvarto krislą
Širdy pajutau.

2) *Šuniui, Vilnius, 1960.IV.25,* autografas švarraštis (IK aar).

I publikacija — *Šuniui,* BV.

p. 229

[Pažvelgęs]. *Pažvelgęs, 1961.VII.15,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—53). Viena pataisa: *O koks esi menkas = O koks gi tu menkas.*

I publikacija — BV.

p. 230

Aukojau žemei. *Laimės kelias, Druskininkai, 1959.VII.22,* autografai juodraščiai (LKLIR F 59—49, 70). Yra pataisų trečiame posme:

Mane *ramino ji* ne sykį,
Drąsius kuždėdama žodžius:
— Tu *meilės* balso paklausyki,
Tu su arais aukštai skraidyki,
Ir skausmo ašaros nudžius.

I publikacija — *Aukojau žemei,* BV.

p. 231

Į didelį ir aukštą kelią. *Nuo kalno, 1960.V.25,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—78). Tekste yra variantinių pataisų: *Saulėlydžių tyliaisiais vakarais = Šventadienių tyliaisiais vakarais; Jo šiurkščią žolę rankomis braukyti = Jo šiurkščioje žolėj vangiai priglusti; Tik apačioj saulėlydžio šešėliai = Tik apačioj lengvutis palšas rūkas slinko.* Autografas be paantraštės.

I publikacija — *Į didelį ir aukštą kelią,* P 1960 Nr. 7. II publikacija — BV.

p. 233

Ave vita I, II. *I. Atsisveikinimas su gyvenimu, 1962.IX.16; II. Bet ne, jis manęs nepaleidžia, 1963.I.4,*— autografai juodraščiai (LKLIR F 59—94, 95). Pirmo eilėraščio tekste yra variantinių pataisų: *visi jausmai išsenka = visi geismai išsenka; Vakaras ir rytas lygiai menka = Viskas lygiai banalu ir menka; Temstant saulei = Temstant nakčiai.* Antrame eilėraštyje: *It drėgnų patamsių vijoklis = It liaunas patamsių vijoklis; Ir alkanas smegenis godžiai apvaldo = Ir alkanas smegenis čiulpia; Panorau tais žodžiais taip greit patikėti = Panūdau melu apsigauti.* Pataisose plečiama sąvokų prasmė, stiprinama ironija.

I publikacija — *Ave vita I, II,* BV.

„Ave vita", užbaigiantis „Būties valandą", atskleidžia rinkinio poetines idėjas Putino pasaulėvokai būdingu priešpriešiniu mąstymu, suvokiančiu ir būties absurdiškumo, ir gyvenimo prasmingumo prieštaringą grumtį, ir drauge sintetina tuos pradus kaip visos egzistencijos išraišką.

Šį dviejų eilėraščių ciklą, tarsi patvirtindamas jo programinę reikšmę, citavo poetas savo 70 metų sukakties minėjime:

„Ir dabar, pradėdamas aštuntąjį savo amžiaus dešimtmetį, aš taip pat girdžiu ir padangių dundėjimą, ir angelo skridimą, ir patamsės šliužų ropojimą — ir vėl išgyvenu širdies svyravimų ir proto paklydimų — ir mane dar sykį vilioja gyvenimo žavesiai. Savo gimimo 70-ųjų metinių išvakarėse parašiau antrą eilėraštį iš sumanyto ciklo. Pirmasis eilėraštis baigėsi tragiškais posmais:

/.../
Paskutiniam žygy
Žemiškos kelionės
Noriu tarti žodį
Atvirą ir drąsų —
Sudie, gyvenime!

O antrasis, pirmojo antitezė, skamba taip:

/.../
Gyvenimas dar sykį nori
Manim pražydėti.
/.../
Tada jį apglėbiau
Kaip brolį, seniai nematytą,
Ir iš lūpų išsprūdo tas žodis —
A v e v i t a !

/.../ Mes visi, kurie jaučiamės, kad dirbame ir kovojame dėl teisingo reikalo, galime su viltimi sakyti: A v e v i t a ! Sveikas, gyvenime!" (R10—X, p. 617—619).

LANGAS

S a u l ė j p o p i e t i n ė j

p. 239

Ištikimybė. *Palaimos šviesią valandą, Kačerginė, 1965.VIII.19,* autografas juodraštis ir autorinis mašinraštis (LKLIR F 59—122). Taisyta: *Visų mūs širdyje = Kiekvieno mūsų širdyje; Tegul ji niekad neužgęsta = Tegul ji skaidriai įsižiebs.*

I publikacija — *Ištikimybė,* Lm 1965 lapkričio 27. II publikacija — Tb 1965 Nr. 104 (gruodis). III publikacija — L.

p. 240

Bodlero temomis I—IV. *I. Praleidau daug juodų dienų, 1964.II.27,* autografas juodraštis; *II. Padangėj, poete, skraidai kaip erelis, 1964.II.26,* autografas juodraštis. Abu autografai įrašyti poeto užrašų sąsiuvinyje (Usąs, IK aar). *III. Einu aš per pasaulį, Kačerginė, 1965.IX.10,* autografas juodraštis; *IV. Nenoriu išnykti, 1964.IV.10,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—112).

Rankraščiuose yra vaizdą ryškinančių variantinių pataisų. Pirmame eilėraštyje: *Ir sielos skaudulius išdegina = Ir skaudulius pūliuojančius išdegina; Kurios nesutramdys = Ir jos nesužlugdys.* Antrame eilėraštyje: *Pajust savo galią, laisvai užsimoti/Tau kliudo tie patys sparnai = Pakelt aukštyn galvą, laisvai išsitiesti/Tau kliudo tie patys sparnai.*

Autoriniame mašinraštyje (LKLIR F 59—112) užfiksuotas ketvirto eilėraščio pabaigos variantas:

Aš tau atiduodu ir *meilę,* ir *panieką,*
Ir *džiaugsmą,* ir pyktį —
Išnykti nenoriu —
Nenoriu išnykti! — — —

I publikacija — *Bodlero temomis: I. Viltis, II. Nenoriu išnykti, III. Poetas,* Pp 1965; eilėraščiai išspausdinti su Š. Bodlero epigrafais. II publikacija — *Bodlero temomis: I. Viltis, II. Poetas, III. Šventovėje, IV. Nenoriu išnykti,* L; Š. Bodlero epigrafai nubraukti. Be to, ketvirtame eilėraštyje ištaisyta antra eilutė, buvusi autografe ir I publikacijoje: *Ir Dievo duotos man šviesiosios būties=Ir savo šviesiosios būties.*

Kanoniniame tekste grąžinta pirminis variantas ir epigrafai.

Eilėraščių epigrafai yra paimti iš Š. Bodlero „Blogio gėlių". Putino užrašų sąsiuvinyje (Usąs, IK aar) išrašytos prancūzų poeto citatos ir

išverstos lietuviškai. Jų atrankoje vyrauja Putino pasaulėjautai artimi skausmo ir dvasinio katarsio motyvai. Kai kurie jų liko eilėraščiuose nepanaudoti:

Temos iš Ch. Baudelaire „Les fleurs du mal"

1963.XII.20

Soyez béni, mon Dieu, qui donnez la souffrance
Comme un divin remède à nos impuretés,
Et comme la meilleurs et la plus essence
Qui prépare les forts aux saintes voluptés!

Būki palaimintas, Dieve, kuris duodi kentėjimą
Kaip dievišką vaistą mūsų nešvarumams
Ir kaip geriausią ir švariausią gėralą,
Kuris paruošia stipriuosius tauriems malonumams.

Je sais que la douleur est la noblesse unique
Où ne morderont jamais la terre et les enfers.

Aš žinau, kad skausmas — tai vienintelis taurumas,
Kurio nepažeis niekad nė žemė, nė pragaras.

Derrière les ennuis et les vastes chagrins
Qui chargent de leur poids l'existance brumeuse,
Heureux celui qui peut d'une aile vigoureuse
S'élancer vers les champs lumineux et sereins!

Laimingas tasai, kurs pro nemalonumus ir skausmus,
Kurie savo svoriu apsunkina miglotą buitį,
Gali galingais sparnais
Išsiveržti į šviesius ir giedrius plotus.

Le poète est semblable au prince des nuées,
Qui hante la tempête et se rit de l'archer;
Exilé sur le sol au milieu des huées,
Ses ailes de géant l'empêchent de marcher.

Poetas yra panašus į padangių valdovą,
Kuris bičiuliuojas su audra ir niekina šaulį;
Nutremtam į žemę niekingame triukšme
Jo milžino sparnai kliudo jam vaikščioti.

Paskutiniame posme yra trečios eilutės pirminis vertimo variantas: *Nusviestam į žemę tarp paniekos šauksmų.*

---

p. 244

Kaitrią dieną. *Kaitrią dieną, Kačerginė, 1964.VI.26,* autografas juodraštis, be pataisų (LKLIR F 59—116).

I publikacija — L.

p. 245

Kukuoja gegutė. *Miške, 1964.V.10,* autografas juodraštis, be pataisų (LKLIR F 59—113).

I publikacija — *Kukuoja gegutė,* L.

p. 246

Saulėj popietinėj. *Žiūriu į dangų giedrą, gryną, Kaunas, 1957.VII.15,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste yra pirminis eilėraščio pradžios variantas: *Dangus kaip taurė krištolinė, / O sieloj drumsta, neramu = Žiūriu į dangų giedrą, gryną, / O sieloj drumsta ir kartu.* Taisyta pirmo posmo ketvirta eilutė: *Lyg tartum būt kas skaidrų vyną / Pamaišęs purvinu pirštu = Lyg tartum būt kas skaidrų vyną / Pamaišęs dumblinu pirštu.* Dar vienas taisymas: *Ir stoviu saulėj vakarinėj = Sustoju saulėj popietinėj.* Prieš paskutinį posmą nubrauktos eilutės:

Dėl ko gi purvo ir pelėsių
Neliečia saulė ir kaitra?

I publikacija — *Saulėj popietinėj,* L. Eilėraščio antrašte pavadintas rinkinio skyrius.

p. 247

Tam paukščiui. *Tam paukščiui, Kačerginė, 1964.V.27,* autorinis mašinraštis (LKLIR F 59—115). Šalia jo pridėtas A. Žirgulio prierašas: „Eilėraštis, poeto liudijimu, parašytas „Poną Tadą" verčiant: tas pats paukštis vis čiulbėdavęs priešais langą. Poetas atitrūkęs nuo vertimo ir sudėjęs šias eilutes. A. Žirgulys 1985.X.30."

I publikacija — P 1965 Nr. 1, II publikacija — L.

p. 248

Gyvybės gyvatė. 1) *Eilėraštis ne spaudai, 1961.XII.11,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—108). Tekste taisyta: *Verskis ant kito šono = Verskis ant kairiojo šono; Kad būtum darbingas per dieną = Kad būtum rytoj ištvermingas.*

2) Autorinis mašinraštis (LKLIR F 59—1070); yra variantinė eilutė: *Kad būtum viskam atsparus = Kad būtum budrus per dieną.*

I publikacija — *Gyvybės gyvatė,* L.

Pagrindinį kūrinio įvaizdį, kuriuo pavadintas ir eilėraštis, poetui sukėlė medicinos emblemos simbolika — taurę apsivijusi gyvatė.

p. 250

Mačiau šaligatvyje žmogų. *Kas yra žmogus?, 1964.V.7,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—114). Rankraštyje yra neišbrauktas trečias posmas; jis baigiasi retoriniu klausimu ir suteikia eilėraščiui kitokį prasmės atspalvį.

Ši pirmoji eilėraščio redakcija spausdinama „Prieduose".

I publikacija — *Mačiau šaligatvyje žmogų,* L.

p. 251

[Šalin!]. *Šalin! / Nemėgstu išglebimo, Kačerginė, 1961.VII.13,* autografas juodraštis (IK aar); čia yra Horacijaus dvieilis epigrafas: *Video meliora proboque, deteriora sequor — Kas gera, aš matau ir pritariu, bet pasiduodu tam, kas bloga.* Epigrafas skelbiamas kanoniniame tekste.

Autografe yra kelios variantinės pataisos: *O pats buvau = O pats esu; Čia vėl maištauti, čia slapstytis = Čia vėl maištauti, čia lankstytis; Many dvi prieštaringos galios tūno = Many du nuožmūs priešai tūno.*

I publikacija — L.

p. 252

Kėliaus iš kapo. *Kėliaus iš kapo, Kačerginė, 1961.IX.4,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—106). Tekste dvi pataisos: *Kėliaus nustebęs = Einu nustebęs; Įvyko stebuklas, / Aš kėliaus iš kapo = Tačiau nugalėjęs / Aš kėliaus iš kapo.*

I publikacija — L.

Vienam savo laiške, siųsdamas adresatui tik ką parašytą eilėraštį „Kėliaus iš kapo", Putinas rašė: „Štai turi čia naują eilėraštį. Panūdau keisti kryptį — ir štai to rezultatas — pirmas gal ir ne visai vykęs. Sekantieji, tikiuosi, bus geresni"[38].

1961 m. pabaigoje (po pakartotinio, poetą skaudžiai paveikusio, Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedros dėstytojų pašalinimo[39] ir apskritai visuomeniniame gyvenime tebeviešpataujančių stalinistinių jėgų) V. Mykolaičio-Putino kūryboje išryškėjo stipri opozicinių nuotaikų banga, išsiliejanti rūpesčiu dėl žmogaus likimo, sukylanti vidiniu protestu prieš būties apspręstumą, supantį melą ir prievartą, totalitarizmą, žmogaus nuosmukį ir jo sukurtas krizės situacijas, rengiančias jam pražūtį. Kryptingo ironiško protesto prieš absurdą motyvais atausti vienas po kito tuo metu parašyti rūstūs, apnuoginto poetinio žodžio eilėraščiai. Tai akivaizdžiai rodo tų kūrinių sukūrimo datos: „Kėliaus iš kapo" — 1961, rugsėjo 4, „Dvi saulės" — rugsėjo 23, „Užuojauta žmogui" — rugsėjo 30, „Nebūk tu juokingas" — spalio 6, „Gyvybės gyvatė" ir „Šokėjas" — gruodžio 11, „Gladiatoriai" — 1962, sausio 8. Tą, pasak poeto, „keičiamą kryptį" toliau pratęsė ir ne vienas vėliau sukurtas gyvenimo paradoksus apnuoginantis eilėraštis („Don Kichotas", „Šaukia", „Priešai" ir kt.).

---

[38] V. Mykolaičio-Putino laiškas I. Kostkevičiūtei.— Kaunas, 1961, rugsėjo 9.— IK aar.

[39] V. Mykolaičio-Putino protesto raštas VU Rektoriui J. Kubiliui dėl dėstytojų I. Kostkevičiūtės ir V. Zaborskaitės pašalinimo.— Vilnius, 1961, gegužės 23, 24 d.— LKLIR F 59—708.

p. 255

Birželio naktį. *Toks giedras ir tyras birželio nakties dangus,* [1942], ketureilis autografas (Usąs, IK aar). Skelbtas šių „Raštų" I t. „Prieduose".

Kanoniniame tekste amfibrachinės trylikos pėdų eilutės suskirstytos puseiliais, sudarant aštuonių eilučių eilėraštį.

I publikacija — *Birželio naktį,* L.

p. 256

Atlankymas. *Atlankymas, Kačerginė, 1964.VIII.2,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—117). Tekste kelios stiliaus pataisos.

I publikacija — P 1965 Nr. 1. II publikacija — L.

p. 257

Priprato akys. *Priprato akys, 1960.I.12,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste kelios variantinės pataisos: *Ir pripras gal netrukus širdis = Pripras pagaliau ir širdis; Nekaltinu nieko = Aš priekaišto nekeliu niekam.* Po antro posmo nubrauktos eilutės:

Prieš daugelį metų išvydau pasaulį —
Galva pražydo baltai.

I publikacija — L.

p. 258

Neramu. *Neramu, Kačerginė, 1965.VIII.3,* autografas švarraštis (LKLIR F 59—120).

I publikacija — Lm 1965 lapkričio 27. II publikacija — Tb 1965 Nr. 104 (gruodis). III publikacija — L.

p. 259

Skausmo valanda. *Ta skausmo valanda kaip ašara sūri, Kaunas, 1956. VIII.10,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—30). Tekste trijų variantų pataisa: *Užgeso žiburys — ir nieko neturi = Apsivertė taurė — ir nieko neturi = Pripildyta taurė — ir nieko neturi.*

I publikacija — *Skausmo valanda,* Lmm. II publikacija — L. Skelbta Čikagoje: Dr 1967 birželio 17.

p. 260

Vasario pūgoj. *Pūga, 1964.II.18,* autografas juodraštis ir eilėraščio fragmentas (LKLIR F 59—111, 1180). Autografe eilėraštis vienu viduriniu posmu (*Nuo vasaros žarų liepsnotų)* ilgesnis negu spausdintas tekstas. Galutinėje redakcijoje, galimas daiktas, to vidinės refleksijos posmo atsisakyta kondensuojant lyrinio subjekto veiksmą.

Eilėraščio pirmoji redakcija spausdinama „Prieduose".

I publikacija — *Vasario pūgoj,* Lm 1964 kovo 14. II publikacija — Tb 1965 Nr. 10 (vasaris). III publikacija — L.

Eilėraščio idėja poetui gimė Vilniuje vieno pasivaikščiojimo metu šaltą žiemos dieną.

p. 261

Tarp sienų keturių. *Tarp sienų keturių, 1959.XII.29,* autografas juodraštis (IK aar). Tekste yra variantinių pataisų: *Ir jokiai sielvarto vilionei = Ir jokiai sielvarto pagundai; Ir eiti sutemon, kai šaukia / Vidurnakčiai žvaigždėti = Ir eiti su tavim, kai šaukia / Vidurnakčiai žvaigždėti; Kad niūriame gyvenimo kalėjime / Tave turiu = Kad šitame kalėjime / Tave turiu.*

I publikacija — L.

p. 262

Somnambulas. *Somnambulas, 1960.V.18,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—103). Pirminis pradžios variantas vienuolikos eilučių, vėliau išplėstas iki penkiolikos. Tekste yra stiliaus bei variantinių pataisų: *Aš einu į naują buitį = Aš einu į kitą šalį.* Trečiame eilėraštyje po eilučių — *Ten, kur savo vientulystėj / Rasiu meilę ir draugystę* — nubrauktas įdomus išpažintinis ketureilis:

Kur vienatvės mano godos
Meilės džiugesiu pražys,
Kur skausmingos sielos alkis
Sotaus kąsnio neprašys.

Pakeistos eilutės: *Ten džiaugsmu užkais krūtinė, / Ten skambės mūs sutartinė = Ten iš tų skliautų žvaigždėtų / Mūs daina džiugiai skambėtų; Jis nuslinko kaip šešėlis = Jis nuslinko kaip svyruoklis; Kur sušildė mano širdį = Atgaivino mano širdį; Aš — gyvenimo (visos būties) kūrėjas = Aš — savos dalios kūrėjas; Kėsinas pult iš pasalų, / O melą pult melu = Ir ruošias smogt iš pasalų, / O melą pult melu; Kažkas suspaudė širdį = Kažkas sugniaužė širdį; Ir to svyruoklio somnambulo / Neištartu vardu = Ir neįspėto somnambulo / Neištartu vardu.*

Juodraštyje yra vienuolikos eilučių dainingos, pabrėžtos ritminės formos fragmentas, pavadintas „Somnambulinė sutartinė"; jis atskleidžia įvairius poetinio sumanymo aspektus. Fragmentas spausdinamas „Prieduose".

Labai iškalbingas „Somnambulo" juodraštis su gausiais intarpais paraštėse, rodantis nepaprastai intensyvią poeto kūrybinę mintį, fantaziją žadinantį meninių vaizdų antplūdį.

I publikacija — P 1965 Nr. 1. II publikacija — L.

Šis filosofinės problematikos kūrinys apie prieštaringą būties dualizmą buvo publikuotas tik po penkerių metų nuo jo parašymo.

Paskutiniąja „Somnambulo" eilute *Neištartu vardu* pavadintas rinkinio skyrius.

Į būtį neramią

p. 271

Šaukia. *Šaukia. Kačerginė, 1964.VIII.28,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—118). Tekste kelios pataisos: *Atnešdamas pūgą nejaukią = Atpūsdamas pūgą nejaukią; Galingi ir rūstūs balsai = Dabar jau kitoki balsai.*

Paskutiniame posme po trijų eilučių yra toks eilėraščio pabaigos variantas:

Kas norite žemėje džiaugsmą sutikti —
Visi, kas tik norit gyventi —
Visi, kas nenorit išnykti!

I publikacija — P 1965 Nr. 1. II publikacija — L.

Kanoniniame tekste įterpta korektūroje nutrupėjusi paskutinio posmo ketvirta eilutė: *Šaukit visi, kas nenorite žūti!* — poeto ranka įrašyta mašinraštyje (LKLIR F 59—118).

p. 273

Prieštaringas kraitis. Minint Kristijono Donelaičio 250-ąsias gimimo metines. *Prieštaringas kraitis, 1964.I.6,* autorinis mašinraštis (IK aar). Minint K. Donelaičio sukaktį, poetas protestavo prieš brutalų istorijos klastojimą, stalinizmo panaikintus Mažosios Lietuvos istorinius vietovardžius, iš lietuvių tautos atminties išbraukiamą Tolminkiemį.

I publikacija Brukline: Ad 1968 Nr. 3.

p. 275

Užuojauta žmogui. 1) *Užuojauta žmogui, 1961.IX.30,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—836). Pirminis variantas, parašytas kreipiniu „tu",— *Ko tu ilgiesi prieblandos sutemų,*— ištaisytas trečiuoju asmeniu: *Ko jisai ilgisi prieblandos sutemų.*

2) *Užuojauta žmogui,* du autografai švarraščiai (IK aar). Vienas jų parašytas trečiojo, kitas — antrojo asmens forma. Pastarajame švarraštyje antro posmo pirmos keturios ilgosios eilutės padalytos į puseilius. Šis eilėraščio variantas spausdinamas „Prieduose".

I publikacija — Pp 1969. Eilėraštis dėl skeptiško kosminės eros žmogaus apmąstymo į rinkinius nepateko.

p. 276

Nebūk tu juokingas. *Nebūk tu juokingas, 1961.X.6,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—107) ir švarraštis (IK aar). Tekste vienas taisymas: *Tu žadinti nori švelnius jausmus? = Tu nori dainuoti švelnius jausmus?*

I publikacija — Lm 1965 sausio 23; laikraščio redaktoriaus išbrauktas vienas posmas, atskleidžiantis karčią tarybinės tikrovės tiesą:

Pakriko mūs mintys, išklydo jausmai,
Žmogus žmogaus nesupranta.
Ir daužo šventovių vitražus
Sujžūlėję vaikai,
Ir drabsto purvais paveldėtą mantą.

II publikacija — L, grąžintas kupiūruotas posmas.

p. 278

Į šventąją žemę. *Į šventąją žemę, 1963.I.22,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—110). Tekste kelios variantinės pataisos: *Dabar aš einu = Aš šiandien einu; nykus piligrimas = tylus piligrimas; Tačiau neiškryps-*

ta iš tako / Keleivio lazda = Tačiau nepames savo tako / Gumbuota lazda.

I publikacija — Šv 1965 Nr. 24. II publikacija — L. Skelbta Sidnėjuje: Mp 1966 gruodžio 19.

p. 279

Šokėjas. *Šokėjas, 1961.XII.11,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—108). Šalia galutinio „dirigento" tekste įrašyti pirminiai „muzikanto", „artisto" įvaizdžiai. Kelios stiliaus pataisos.

I publikacija — Lm 1965 lapkričio 27. II publikacija — Tb 1965 Nr. 104 (gruodis). III publikacija — L.

p. 280

Priešai. *Priešai, Vilnius, 1964.XII.30,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—119). Yra variantinių pataisų: *Tamsybėse aklas roposiu = Dugne apgraibom roposiu; Visur aš surasiu tave = Visur aš pasieksiu tave; Kaip lukštas byrėjo penki žemynai = Kaip lukštas byrėjo žemynai.*

Šalia „Priešų" poetas buvo sumanęs parašyti ciklą „Draugai". Tame pačiame autografe užfiksuota to kūrinio pradžia:

II. Draugai

Pirmas
Įkopsiu aš į kalnų
Nušvitusią aušros žarom viršūnę
Pasveikint patekančios saulės
Ir žemei labo ryto palinkėti.

Deja, šio sumanymo Putinas nerealizavo.

I publikacija — *Priešai,* Pp 1965. II publikacija — L.

Šį eilėraštį — kaip ir kitus, skelbtus poskyryje „Į būtį neramią",— pats poetas yra aptaręs rinkinio „Langas" pratarmėje. Poetas šiuose eilėraščiuose meninės intuicijos dėka gerokai į priekį numatė ypač augančią diktatūrų ir ekologinio katastrofizmo grėsmę žmonijos egzistencijai, skatinamą totalitarizmo, sustiprėjusią XX a. antroje pusėje.

p. 283

Bachas. Mišios h-moll. *Bachas. Mišios h-moll, 1961.I.19,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—104). Tekste yra gana daug variantinių pataisų: *Ši naktis kaip šventovė be Dievo = Ši naktis kaip bažnyčia be Dievo; Jos skliautuose vieniši žingsniai = Jos aukštyje vieniši žingsniai; Tirpsta sutemų drėgnam ūke = Glūdi sutemų drėgnam ūke; Garsai negirdėto preliudo = Garsai ne šios žemės preliudo; Jis sėdi kaip Dievas tam soste = Jis sėdi kaip viešpats tam soste; Jo akys pro ūkanas žėri = Jo akys lyg žvaigždės žėri; Ir Credo jau skamba pasauly = Ir Credo jau skliautuose skamba; Kur gaudė didingi vargonai = Kur griaudėja Mistro vargonai.*

I publikacija — L. Eliminuojant liturginius įvaizdžius, eilėraštis skelbtas be trijų posmų: 1 — *Nulenkime galvas, priklupkim!* 2 — *Bet šitai graudus Crucifixus;* 3 — *Tu Passus esi ir Sepultus.*

II publikacija Brukline: Ad 1967 Nr. 7, skelbiamas visas kūrinio tekstas. III publikacija — R10—X, „Lange" padarytos kupiūros atstatytos.

„Bachas", sukurtas tuo pačiu laiku kaip „Mocartas" (1961), tik vėliau išspausdintas, gvildena tą pačią meno — žmogaus dvasios galių, jo sukurtų vertybių transcendentalumo problemą (žr. „Mocarto" komentarą). „Bacho" eilėraštyje poetine žmogaus genijaus ir Dievo parabole poetas išvystė iš esmės antropologinę Dievo analizės idėją, kuria išaukštino žmogų kaip dievybės kūrėją. Poetas sudievino žmogų ir sužmogino Dievą, atskleisdamas tame ryšy tą pačią, viena į kitą pereinančią kategoriją.

p. 286

Mano būstas 1—7. *Sutemose: 1. Langas, 1965.VIII.27,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—124). Tekste tik viena variantinė pataisa: *Skaidriai sušvinta = Vaivorykšte sušvinta.*

2. Tvora, Kačerginė, 1965.VIII.5, autografas juodraštis (LKLIR F 59—121). Autografe yra variantų, kitokių išvadų eilėraščio pabaiga, kurioje nuslopinamas lyrinio subjekto nerimas. Šis variantas skelbiamas „Prieduose". Spausdinto eilėraščio pabaiga dramatiškesnė, platesnės potekstės.

3. Durys, Kačerginė, 1965.VIII.25, autografas juodraštis (LKLIR F 59—123). Nemažai taisytas stilius, yra vaizdo variantų: *Pro mano girgždančias duris = Pro šitas girgždančias duris; Praėjo daug svečių — / Meilingų ir šiurkščių = Praėjo daug svečių — / Reiklių ir atlaidžių.* Pakeistas dvieilis: *Būties mūs vieškeliu šakotu / Aš jų balsus iš tolo dar girdžiu = Šių sutemų keliu miglotu / Jų klegesį dar ir dabar girdžiu; Ir spaudė ranką maloniai = Ir spaudė ranką nuolankiai; Iš paslaptingos nežinios = Iš abejingos nežinios.*

4. Namas. *1. Namai, Kačerginė, 1965.IX.23,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—125). Šis eilėraštis buvo sumanytas kaip ciklo pradžia. Tekstas be pataisų.

5. Viešnia. Baladė, 1965.X.13, autografas juodraštis (LKLIR F 59—126). Taisyti keli įvaizdžiai: *Kas į nykų mano būstą = Kas į tuščią mano būstą; Priekaištingom akimis = Šaltavyzdėm akimis; Juodu vieškeliu skrendu = Prarajų briaunom skrendu.*

6. Pragiedrėjimas, 1965.X.12, autografas juodraštis (LKLIR F 59—126). Tekste yra įdomių pirminių variantų:

I

Tad kas manos *nesuprastos* būties
Slaptingą žodį pasakys —
Ir kas *bežengiančiam į naktį*
Nuskaidrins temstančias akis?

II

Tad kas manos *keistos* būties
Užkeiktą žodį pasakys —
Ir kas *man angoje nakties*
Nuskaidrins temstančias akis?

Ir dar ilgai / Aušra vakarė žaižaruos = Ir dar ilgai / Auksinės ugnys žaižaruos.

7. Saulė, 1965.XI.12, autografas juodraštis (LKLIR F 59—127). Tekste yra dvi variantinės pataisos: *Tebūna ši diena / šviesos man šventė=Tebūna ši diena / kaip krištolas gryna; Aš į šiltą saulės šviesą, / Man paskirtą daugiaprasmę būtį / Išeinu=Aš į šiltą saulės šviesą, / Į neramią savo būtį / Išeinu.*

I publikacija — *Mano būstas: 1. Langas, 2. Tvora, 3. Durys, 4. Namas, 5. Viešnia. Baladė, 6. Pragiedrėjimas, 7. Saulė,* P 1966 Nr. 1. II publikacija — L.

„Mano būstas", ši iš siurrealistinių simbolių nuausta žmogaus būties ir nebūties vizija, dramatiško žmogaus kelio į mirtį apmąstymas, gali būti paaiškintas paties poeto žodžiais iš „Lango" pratarmės: „Lyriniam mano poezijos herojui atrodo, kad tikrovė skyla į dvi prieštaringas puses: jo paties artimoji, intymioji sielos aplinka ir šalia jos esantis pasaulis, iš kurio sutemose pro „langą", „duris", „tvorą" braunasi priešiški gaivalai, ardančios jo būtį galios, su kuriomis jis nuolat privalo grumtis".

Šiuo ciklu baigiamas „Lango" rinkinys. Rinkinio skyriaus pavadinimas „Į būtį neramią" perfrazuotas iš ciklo eilėraščio „Saulė" paskutinės eilutės: *Į neramią savo būtį / Išeinu.*

p. 292

Pažvelgus atgal. *Pažvelgus atgal, 1965.XII.23,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—55). Tekste dvi variantinės pataisos: *Savo būties išrašytus lapus = Savo gyvenimo margus lapus; Šešėlių žaisme nejučiom atrandu = Šešėlių minioj nejučiom atrandu.*

Eilėraštis buvo parašytas kaip poetinė introdukcija tuo metu poeto rašomiems „Atsiminimams".

I publikacija — Pp 1966.

p. 294

Skrieji, sakale. 1) *Skrieji, sakale, 1966.III.9,* autografas juodraštis (LKLIR F 59—842). Pataisa antrame posme: *Žemei gimusiųjų nieks / Tavo aukščio nepasieks = Žemei gimusiųjų nieks / Tavo skrydžio nepasieks.*

2) *Skrieji, sakale,* autorinis mašinraštis (IK aar). Jo tekste antrame posme ištaisyta viena eilutė: *Žemei gimusiųjų nieks / Tavo skrydžio nepasieks = Kas šiai žemei gimė, nieks / Tavo skrydžio nepasieks.*

I publikacija — Pp 1967.

p. 295

Iš „Pavasarinių prieštaravimų".

Sugrįžo pūgos, 1966.III.20, autografas juodraštis (LKLIR F 59—57). Paskutinis poeto sukurtas eilėraštis.

I publikacija — Pp 1967.

Atgimimas, 1966.III.16. 1) Autografas juodraštis (LKLIR F 59—56). Tekste kelios pataisos: *Jau baigia knistis šaltis = Jau baigia raustis šaltis; Sulauksim saulės šilumos = Bet dar sulauksim šilumos.*

2) Autorinis mašinraštis (IK aar). Poeto dar sykį koreguota anksčiau cituotoji ir po jos sekanti eilutė; abiem eilutėms suteikiama klausiamoji, nežinios, abejojimo intonacija:

I

Bet dar sulauksim šilumos,
Ir iš padangės tolimos
Parskris dar paukščiai neregėti.

II

Ar dar sulauksime *giedros?*
Gal iš padangės tolimos
Parskris dar paukščiai neregėti.

I publikacija — Pp 1967.

PRIEDAI

Neskelbti eilėraščiai. Įvairios redakcijos. Variantai. Fragmentai

p. 299

Laukiame pergalės. 1) *Laukiame pergalės,* be datos, autografas juodraštis (LKLIR F *59*—*58*). 2) *Laukiame pergalės, 1944.I.13,* mašinraštis (LKLIR F 1—3586).

Eilėraštis parašytas tebevykstant Antrajam pasauliniam karui, įsijungus Sąjungininkų kariuomenei, ryškėjant nacistinės Vokietijos pralaimėjimui. Kūrinyje atsiskleidžia labai gyvos ir visuomenėje plačiai puoselėtos viltys sulaukti taikos ir laisvės, tikėjimas būsima teisingesne Europos tautų ateitimi, išlaisvintu žmogumi. Panašiomis nuotaikomis sukurti „Priešaušrio regėjimai" (1944.II.15), skelbti šių „Raštų" I tome.

Dalis eilėraščio panaudota cikle „Didžiojo Spalio garbei" (III).

p. 300

Neregys vaidila. Eilėraščio „Neregio daina" I redakcija. Autorinis mašinraštis (LKLIR F *59*—13).

p. 302

Paskutinės giesmės žemei. Ciklo pradžios variantai. Autografas juodraštis (LKLIR F *59*—17).

p. 303

Firmajai lietuviškai knygai. Eilėraščio „Lietuviškos knygos kelias" I redakcija. Pirma dalis. Autografas juodraštis (LKLIR F *59*—19).

Aštuntoje eilutėje pavartotas archaizmas *„kartunta"* reiškia — „kada nors", „kartą", „bent kartą".

p. 305
Himnai rudeniui II, III. Ciklo „Rudenio mintys" antros dalies pradžios variantas ir trečios dalies fragmentas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—28).

p. 306
[Mane masina Vilniaus bokštai ir gatvelės]. Soneto variantas. Autografas juodraštis (IK aar).

p. 307
Pasveikimas. Soneto „Pro murzinus stiklus padangė matos" I ir II variantai. Autografai juodraščiai (IK aar).

p. 308
Tyla. Eilėraščio I redakcija. Autografas juodraštis (IK aar).

p. 309
Skausmas. Eilėraščio „Sielvartas" I ir II variantai. Autografai juodraščiai (IK aar).

p. 309
Po audros. Eilėraščio I redakcija. Autografas juodraštis (IK aar).

p. 310
[Parafrazės]. *1. Šią dieną dienovidžio saulėj; 2. O kas nuskubėjo pro šalį; 3. O saulė taip skaisčiai tekėjo; 4. Vidurnaktis. Kapo tyla; 5. Nebelskis, rūstusai likime; 6. Pakilkit į dangų trimitai; 7. Dienovidžio saulėtoj rinkoj; 8. Būki palaimintas, sielvarte-skausme!* — „Parafrazių" ciklo I redakcija. Autografai juodraščiai (IK aar). Ciklo pabaigoje įpinti Bethoveno IX simfonijos finalo — *pabučiavimo, brolių, Tėvo-Kūrėjo* — motyvai.

p. 318
[Mane į guolį nubloškė liga]. Soneto variantai. Autorinis mašinraštis (IK aar) ir autografas (LKLIR F 59—1190).

p. 318
Žiburiai. Eilėraščio fragmentas. Autografas (LKLIR F 59—63).

p. 319
[Jei šiandien tau ir liūdna, ir graudu]. Soneto variantinis fragmentas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—824).

p. 319
Temos / Motyvai / Sąskambiai / Ritmai / Nuotrupos (iš užrašų sąsiuvinio). Eilėraščių fragmentai. Autografai (kserokopija IK aar).

p. 320
[Vėlai išėjom mudu į tą krantą]. Ciklo „Krintanti žvaigždė" antro eilėraščio fragmentas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—1166).

p. 321
Žemei gimtajai. Eilėraščio fragmentas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—48).

p. 321
Dar vienas sonetas. Soneto variantas. Autografas juodraštis (IK aar).

p. 322
Paletė. Eilėraščio I redakcija. Autorinis mašinraštis (LKLIR F 59—1077).

p. 323
[Pasitrauk, mano drauge, į šalį]. Eilėraščio variantas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—1176).

p. 323
Dėkoju tau. Soneto variantas. Autografas juodraštis (IK aar).

p. 324
[Čiulbėt apie meilę saldžiai aš nemoku]. Soneto variantas. Autografas juodraštis (IK aar).

p. 325
[Jei neganda mudu netrukus išskirtų]. Eilėraščio variantai. Autografas juodraštis (IK aar).

p. 325
Vasaris. Eilėraščio variantas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—80).

p. 326
Balandis. Eilėraščio variantas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—82).

p. 327
Somnambulinė sutartinė. Fragmentas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—103).

p. 327
Birželis. Eilėraščio fragmentas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—91).

p. 328
Pasikalbėjimas ūkanotą dieną. Pasikalbėjimas tamsią dieną. Eilėraščio „Pasikalbėjimas giedrią dieną... ir tamsią naktį" pradžios variantai. Autografai juodraščiai (LKLIR F 59—833).

p. 330
Žilvinas ir Eglė. Kūrinio variantiniai fragmentai. Autografai juodraščiai (LKLIR F 59—834).

p. 331
[Ne, nenorėčiau palikti tavęs]. Eilėraščio fragmentas (LKLIR F 59—63).

p. 331
[Jei man palenkti dangų kas žadėtų]. Dvieilis fragmentas (LKLIR F 59—63).

p. 331
[Meilių tu žodžių iš manęs nelauki]. Eilėraščio fragmentas (LKLIR F 59—844). III eilutės pataisa: *Be prošvaistės dangus niūriai man apsiniaukė = Seniai dangus niūriai man apsiniaukė.*

p. 331
[Ak, būki prakeiktas]. Eilėraščio fragmentas (LKLIR F 59—844).

p. 332
[Gana jau! Pakako!] Eilėraščio fragmentas. Autografas juodraštis (IK aar).

p. 332
Nakties keliu. Eilėraščio I redakcija. Autografas švarraštis (LKLIR F 59—835).

p. 333
Užuojauta žmogui. Eilėraščio variantas. Autorinis mašinraštis (IK aar).

p. 333
[Jūs esate toli, toli]. *„Laisvės" redaktoriams, bendradarbiams ir skaitytojams, švenčiantiems savo laikraščio garbingą sukaktį, linkiu ištvermės ir pasisekimo. Jūs esate toli, toli. Vilnius, 1961 m. kovo 2 d.*, autografas ir mašinraštis (LKLIR F 59—52). Lietuvių išeivijos laikraščio 50 metų jubiliejui skirtas pasveikinimas. Autografe kelios pataisos: *Tos žemės svetimoj minioj = Tos žemės svetimoj padangėj; O mes jus minime su širdgėla slapta = O mes jus minime su širdgėla tylia.*

p. 334
Naujametinė humoreska. *Naujametinė humoreska, 1961.XII.22*, autografas juodraštis ir mašinraštis (LKLIR F 59—54). Proginis humoristinis kūrinys, kuriuo poetas žaismingai parodijavo periodinėje spaudoje populiarius to meto „kosminės eros" stereotipus, „šaltojo karo" žargoną.

I publikacija — *Naujametinis juokas* (pačios redakcijos pakeista antraštė), T 1962 sausio 1.

p. 335
Spalis. Eilėraščio fragmentas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—93).

p 335
Pūga. Eilėraščio „Vasario pūgoj" I redakcija. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—111).

p. 336

Kas yra žmogus? Eilėraščio „Mačiau šaligatvyje žmogų“ I redakcija. Autorinis mašinraštis (LKLIR F 59—114). Taisyta priešpaskutinė eilutė: *Ir saulėtam gyvenimo krante = Ir saulėtam buities krante.*

p. 337

[Tyla mane šaukia]. Eilėraščio fragmentas (LKLIR F 59—63).

p. 338

Tvora. Eilėraščio variantas. Autografas juodraštis (LKLIR F 59—121).

p. 339

Anonimui. *1965.I.22.* Mašinraštis (IK aar).

p. 340

[Vidurnakčio tyloj]. Eilėraščio fragmentas (LKLIR F 59—63). Taisyta paskutinė eilutė: *Slaptinga budi gyvija = Protinga budi gyvija.*

IV. MUZIKOS KŪRINIAI PAGAL V. MYKOLAIČIO-PUTINO TEKSTUS

(abėcėlinė rodyklė)

Audra (Pavasario audra). 1) *Švedas J.* Fuga mišriam chorui a capella.— 1927, birželio 2.— CVLMA F 137 A 1 B 9 ir 118 1 1—2. 2) *Andrulis D.* Daina mišriam chorui su akompanimentu.— 1937.— CVLMA F 67 A 2 B 51 1 5—7 ir leid.— Telšiai, 1936.

Baltijos jūrai. *Abarius L.* Poema mišriam chorui a capella.— 1969.— CVLMA F 218 A 1 B 4.

Benamio dainos. *Bražinskas A.* Vokalinis ciklas aukštam balsui ir fortepijonui.— V., 1975.

Beržui berželiui. *Paltanavičius V.* Dėl ko? Daina chorui // Lietuvių chorinės muzikos chrestomatija. III.— V., 1969.

Birželio naktį. 1) *Nabažas J.* Daina balsui ir fortepijonui // *Nabažas J.* Vokaliniai kūriniai. Choro ir solo dainos.— V., 1975. 2) *Klova V.* Daina sopranui ir fortepijonui // Žemėje ieškosiu tavo bruožų. Vokalinis ciklas. Jaunojo vokalisto biblioteka.— V., 1976.

Bus ruduo. *Abarius L.* Daina moterų chorui ir fortepijonui // Draugystės vėliavos.— V., 1984.

Dar per anksti. *Paltanavičius V.* Pragydo vyturėlis. Daina balsui ir fortepijonui.— V., 1963.

Debesėliui. 1) *Karosas J.* Duetas su fortepijonu.— K.: Lietuvos muzikos centras, 1936. 2) *Bagdonas V.* Daina lygių balsų chorui su fortepijonu.— 1968.— CVLMA F 70 A 2 B 36 1 4—7.

Didžiojo Spalio garbei. *Kaveckas K.* Daina chorui ir fortepijonui.— LKLIR F 59—1157.

Didžiojo Spalio vaizdai. *Kaveckas K.* Daina chorui.— 1967.— LKLIR F 59—1157.

Ištikimybė. *Kaveckas K.* Daina balsui ir fortepijonui.— LKLIR F 59—1157.

Į užburtą šalį. 1) *Laumenskienė E.* Daina balsui su fortepijonu.— K., 1938, sausio 14.— CVLMA F 18 A B 138 1 1—3. 2) *Abarius L.* Daina moterų chorui // Draugystės medis.— V., 1986. 3) *Balakauskas O.* Penkios dainos V. Mykolaičio-Putino žodžiais vaikų chorui ir fortepijonui // Ąžuoliukai.— V., 1987.— Kn. 7. 4) *Karosas J.* Daina.— Autoriaus aar.

Jaunimo — blaivininkų himnas. V. Mykolaičio-Putino šiam eilėraščiui pritaikyta melodija. Padainuota ir užrašyta poeto bendrakursio kun. P. Leono.— IK aar.

Jaunystės daina. 1) *Kačanauskas A.* Daina mišriam chorui a capella.— CVLMA F 32 A 2 B 2 1 2. 2) *Pakalnis J.* Vokaliniai kūriniai.— V., 1982.

Karo žygio daina [Kur dangus ugnia liepsnoja]. *Strolia J.* Daina chorui // Dainuojam.— K., 1935. T. p. leid. Lietuvių karių dainos.— K., 1944.

Kukuoja gegutė. 1) *Nabažas J.* Vokaliniai kūriniai.— V., 1975. 2) *Klova V.* Daina sopranui ir fortepijonui // Žemėje ieškosiu tavo bruožų.— V., 1976.

Kunigaikštis rengia karą [Vyrai, tekinkit kardus]. Iš poemos „Kunigaikštis Žvainys". *Norvaiša A.* Daina chorui // Dainuojam.— K., 1935.

Lietuvio giesmė. 1) *Budreckas V.* Giesmė vyrų chorui su vargonų palyda.— Chicago, H.: Muzikos žinios, 1964. 2) *Budriūnas B.* Lietuvio giesmė.

Malda. 1) *Jonušas B.* Giesmė mišriam chorui. Subalsuota S. Navicko.— CVLMA F 337 A 1 B 18. 2) *Vanagaitis A.* Malda vyrų chorui.— B. Adomonio aar.

Mano mėnesiai. *Dikčius P.* Trys mėnesiai (Kovas. Balandis. Gegužis) // Lietuvių chorinės muzikos chrestomatija. IV.— V., 1980.

Mano pasaulis. *Jakubėnas V.* Poema mišriam chorui, keturiems solistams ir simfoniniam orkestrui.— 1944.

Mineur. *Naujalis J.* Daina chorui.— Apie 1920.— Iš K. Ruginio prisiminimų.— IK aar.

Nakties žaislai. *Gudavičius J.* Daina mišriam chorui.— Tauragė, 1929, kovo 18.— CVLMA F 155 A 1 B 4 1 1.

Nulenkime galvas (J. Basanavičiaus 75 metų sukaktuvių šventei). *Gruodis J.* Daina balsui ir mišriam chorui su fortepijonu.— 1926.— CVLMA F 46 A 1 B 80 1 1—3.

Nuostabios naktys. *Abarius L.* Daina mišriam chorui a capella.— 1960 // Chorai.— V., 1971.

Nuvainikuota vaidilutė. *Dambrauskas J.* Chorinė muzika misterijai.— MBM.

Pavasario audra. *Balakauskas O.* **Penkios dainos...** // Ąžuoliukai.— Kn. 7.

Pro vyšnių sodą. *Budrevičius V.* // Dainos chorams.— V., 1956.

Pumpurėlis. 1) *Aleksandravičius Z.* Daina mišriam chorui a capella.— 1945, rugpjūčio 9.— CVLMA F 56 A 1 B 20. 2) *Balakauskas O.* Penkios dainos... // Ąžuoliukai.— Kn. 7.

Rytas. *Prielgauskas I.* Daina vyrų chorui a capella.— CVLMA F 49 A 1 B 10 1 1—5.

Ryto saulei. *Prielgauskas I.* Daina vyrų chorui a capella.— CVLMA F 49 A 1 B 10 1 6.

Rudenio mintys. *Kaveckas K.* Rudenio mintys // Jaunimo saviveiklos scena.— V., 1956.— Kn. 18.

Rudenio naktį. 1) *Vainiūnas S.* Daina balsui su fortepijonu.— CVLMA F 68 A 1 B 13 1 1—5. 2) *Paltanavičius V.* Romansas sopranui su fortepijonu.— V., 1963.

Saulėtekis kalnuose. 1) *Kačanauskas A.* Kalnuose. Daina sopranui ir mišriam chorui a capella.— 1926.— CVLMA F 33 A 1 B 9 1 5—8. 2) *Laumenskienė E.* Duetas moterų balsams ir fortepijonui.— K., 1937, gruodžio 28.— CVLMA F 18 A 1 B 137 11—10. 3) *Paltanavičius V.* Nuaidėjo varpas. Daina chorui a capella.— V., 1972. 4) *Balakauskas O.* Penkios dainos... // Ąžuoliukai.— Kn. 7.

Sonetai. *Dikčius P.* Mane masina Vilniaus bokštai. Mes klausėm. Ir vienas, ir vienišas. Dėkoju tau. Aukštam balsui ir fortepijonui.— V., 1975.

Sukilėliai. *Juzeliūnas J.* Opera.— 1957.— Autoriaus aar.

Su krintančiais lapais. *Bertulis J.* Daina.— Klaipėda, 1930.

Sveikinu žemę. 1) *Barkauskas V.* Daina chorui a capella // Į šiandieną. Kūriniai chorams.— V., 1980. 2) *Kutavičius B.* Daina mišriam chorui.— Autoriaus aar.

Šaukia. 1) *Nabažas J.* Daina balsui ir fortepijonui // *Nabažas J.* Vokaliniai kūriniai.— V., 1975. 2) *Dambrauskas J.* Daina mišriam chorui a capella // Graži mūsų žemė.— V., 1975. 3) *Bašinskas J.* Žemės šauksmas. Simfonija mecosopranui ir simfoniniam orkestrui.— 1986.

Tam paukščiui. *Klova V.* Daina sopranui ir fortepijonui // Žemėje ieškosiu tavo bruožų.— V., 1976.

Tėvynei. *Kaveckas K.* Daina balsui ir fortepijonui.— LKLIR F 59—1157.

Tėvynė. *Juzeliūnas J.* Daina balsui ir fortepijonui (dedikuota A. Kučingiui).— J. Juzeliūno aar.

Tėvų šalis. *Gudavičius J.* Daina mišriam chorui.— 1929.— CVLMA F 155 A 1 B 4 1 1.

Tyli naktis. *Vaičiūnas A.* Daina 4 balsams // Margutis.— 1934.— Nr. 10.— Gegužės 30.

Užgeso žiburiai. *Karosas J.* Daina.— Autoriaus aar.

Vai eičiau. *Jakubėnas V.* Daina mišriam chorui // Lietuvių chorinės muzikos chrestomatija. III.— V., 1969.

Valdovas. 1) *Balakauskas O.* Muzika dramai.— Autoriaus aar. 2) *Kutavičius B.* Muzika dramai.— Autoriaus aar.

Vasaros saulėj. *Bagdonas V.* Daina dviem balsams su fortepijonu.— CVLMA F 70 A 1 B 74 1 5—9.

Vyturys. 1) *Abarius L.* Daina moterų chorui ir fortepijonui.— CVLMA F 218 A 1 B 12 1 3—4 ir leid. Tai gražumas tėviškėlės.— K., 1987. 2) *Bagdonas V.* Daina mišriam chorui a capella.— CVLMA F 70 A 1 B 14 1 10—11. 3) *Balakauskas O.* Penkios dainos... // Ąžuoliukai.— Kn. 7. 4) *Vilkončius L.* Daina vaikų chorui // Ąžuoliukai.— Kn. 7.

Žvaigždelei. *Kačanauskas A.* Daina mišriam chorui a capella.— K., 1926.— CVLMA F 32 A 2 B 4 1 1—2 ir leid. Draugystės žvaigždės.— K., 1985.

Dunda žemė, staugia vėjas. LKLI Tautosakos skyrius
Kur dangus ugnia liepsnoja. LKLI TS
Štai pro kalną saulužėlė. LKLI TS
Tamsioj naktužėlėj, melsvoj platybėj. LKLI TS
Tas vakaras kaip krištolas. LKLI TS

* * *

Muzikos kūrinių sąrašas papildytas Lietuvos konservatorijos absolventės J. Adomonytės diplominiame darbe „Vincas Mykolaitis-Putinas ir muzika" (1989) surinkta medžiaga.

V. EILĖRAŠČIŲ VERTIMAI

(bibliografija)

Anglų k.

Morning (*Rytas*) / Vertė William Desmond
// Vienybė.— 1933.— Gegužės 13.

Midnight (*Vidurnaktį*) [Vertėjas nepažymėtas]
// Užuovėja (Bathurst-Sydney, Australija).— 1949.— Liepa.

At Midnight (*Vidurnaktį*),
The Sorrow-laden (*Rūpintojėlis*) / Vertė Cl. Mills
// The green oak. Selected Lithuanian poetry / Edited by Algirdas Landsbergis and Clark Mills.— New York, 1962.

From the Hymns of Pessimism (*Iš „Pesimizmo himnų": Palaimintas būki, žmogaus nežinojime*) / Vertė Cl. Mills
// The literary review. Vol. 8.— 1965.— N. 3. Baltic Number.— Publ. by Fairleigh Dickinson University Teanech, New Jersy. USA.

Where meet two twilights (*Tarp dviejų aušrų*) / Vertė I. Železnova;
Our daily bread (*Kasdieninė duona*),
Lines to the South: On the Summit (*Pietų šalies posmai: Viršūnėj*) / Vertė D. Rotenberg
// Poetry of Europe.— M.: Progress, 1977.— T. 3.

The earth grows fragrant (*Pakvipo žemė*),
From "Vagabond Songs" (*Iš „Benamio dainų": Čia žėri saulė, čia naktis*),

Two suns (*Dvi saulės*)
// Beads of Amber. Lithuanian poetry. Gintaro vėriniys / Sudarė ir vertė Lionginas Pažūsis.— V., 1979.

July (*Liepa*) / Vertė L. Pažūsis
// Gimtasis kraštas.— 1981.— Birželio 18.

(*Širdies svyravimai ir proto paklydimai*)
// Land of the Soviets in verse and prose. In 2 volumes.— M., 1982.— Vol. 1.

The lights are out (*Užgeso žiburiai*),
The falcons (*Margi sakalai*),
To the earth (*Žemei*),
Roadside Crucifix (*Rūpintojėlis*),
Ballad (*Baladė*),
To my homeland (*Tėvynei*),
In the afternoon sun (*Saulėj popietinėj*),
If only the glass were brimming (*Kad taurė būt pilna*),
The snake of life (*Gyvybės gyvatė*),
To the promised land (*Į šventąją žemę*) / Vertė P. Tempest
// The Amber Lyre. Gintaro krašto poezija.— M.: Raduga, 1983.

Avarų k.

Май (*Gegužis*)
// Багiараб Байрахъ (Махачкала).— 1979.— 16 март.

Azerbaidžaniečių k.

Азадлыг (*Laisvė*) / Vertė A. Memed
// Эдэбијјат вэ инчэсэнэт (Бакы).— 1972.— 20 maj.

Baltarusių k.

Сям'і савецкіх народаў (*Tarybinių tautų šeimai*) / Пер. С. Дзяргай
// Полымя.— 1952.— № 12.

Працоўнай Літве (*Darbo Lietuvai*) / Пер. М. Тамолка;
Сям'і савецкіх народаў (*Tarybinių tautų šeimai*),
Малюнкі Вялікага Кастрычніка (*Didžiojo Spalio vaizdai*),
Парастак (*Pumpurėlis*) / Пер. С. Дзяргай;
Уся Літва (*Visa Lietuva*) / Пер. А. Астапенка.
// Паэты Савецкай Літвы.— Мінск, 1954.

Сказ пра зерне (*Sakmė apie grūdą*) / Пер. М. Хведаровіч // Полымя.— 1958.— № 5.

Балтыйскаму мору (*Baltijos jūrai*) / Пер. А. Вольскі, П. Макаль;
Сказ пра зерне (*Sakmė apie grūdą*) / Пер. А. Звонак;
Яшчэ вельмі рана (*Dar per anksti*) / Пер. А. Бялевіч // Галасы сяброў.— Мінск, 1958.

Зямлю я вітаю (*Sveikinu žemę*),
Уся Літва (*Visa Lietuva*),
Eroico / Пер. П. Прыходзька;
Да радасці (*Džiaugsmui*),
Роднай зямлі (*Žemei gimtajai*),
Два сонцы (*Dvi saulės*),
Ave vita,
Кліча (*Šaukia*) / Пер. А. Разанаў;
Вернасць (*Ištikimybė*) / Пер. М. Навіцкі // Літоўская савецкая паэзія. Анталогія в 2 т.— Мінск, 1977.— Т. 1.

Чароўныя сокалы (*Margi sakalai*),
Бутон (*Pumpurėlis*) / Пер. Х. Жычка // Бурштынавыя пацеркі.— Мінск, 1984.

Čekų k.

(*Iš ciklo „Baltijos jūrai"*),
Na cestě životem...
(*Širdies svyravimai ir proto paklydimai*) // Země Sovětu v poezii a v proze. 1917—1977.— Praha—Moskva, 1977.

Litevské zemi (*Sveikinu žemę*),
Na cestě životem... (*Širdies svyravimai ir proto paklydimai*) / Vertė V. Jestřab, R. Parolek // Světová literatura.— Praha, 1980.— Nr. 5.

O Balte nádherný, jenž bouříš z hlubiny (*Baltijos jūrai*),
Hosana byti. Zdvihnise, polnice, k fanfáře! (*Pakilkit į dangų, trimitai*),
Litevské zemi (*Sveikinu žemę*),
Na cestě životem... (*Širdies svyravimai ir proto paklydimai*),
Dvě slunce (*Dvi saulės*),
Eroica (*Eroico*),
Věrnost (*Ištikimybė*),
Óda na radost (*Riedėkite, neramios jūros bangos*) / Vertė R. Parolek // Slunce v jantaru. Deset litevských básníků.— Praha, 1982.

Esperanto k.

Al tero (*Žemei*),
Al matena suno (*Ryto saulei*),
Estingis torčojn vent (*Užgeso žiburiai*),
Romanco (*Romansas*),
Somera suno (*Vasaros saulėj*),
El „Himnoj de pesimismo" (*Iš „Pesimizmo himnų"*),
Di Zorganto (*Rūpintojėlis*) / Vertė P. Lapienė
// El litova poezio.— K.: Sakalas, 1938.

Estų k.

Ustavus (*Ištikimybė*),
Ma kaduda ei taha (*Nenoriu išnykti*) / Vertė M. Loodus
// Edasi (Tartu).— 1967.— 1 okt.

Latvių k.

Mykolaitis-Putinas V. Esības stunda (*Būties valanda*).— Rīga: Liesma, 1973. Eilėraščių rinktinė. Parengė Daina Avuotinia ir Alfonsas Maldonis. Iš lietuvių kalbos vertė D. Avuotinia.

Turinys

I

Ai, ietu es, ietu (*Vai eičiau aš, eičiau*)
Dzeltenās lapas (*Geltoni lapai*)
Zvanikįs (*Varpininkas*)
Rudens būš (*Bus ruduo*)
Vakarā (*Vakare*)
Kara Ģēnijs (*Karo genijus*)
Rex
Ar kritošām lapām (*Su krintančiais lapais*)
Operas atbalsis (*Operos aidesiu*)
Jau dzisa gaismekļi (*Užgeso žiburiai*)
Tēvu zeme (*Tėvų šalis*)

II

Virsotnes un dzelmes (*Viršūnės ir gelmės*)
Raibie vanagi (*Margi sakalai*)
Zemei (*Žemei*)
Rudens naktī (*Rudenio naktį*)

Uz tumstošas takas (*Ant temstančio tako*)
Vergs (*Vergas*)
Dod man svētību (*Palaiminki mane*)
Pesimisma himnas (*Pesimizmo himnai*)
Koka Dieviņš (*Tegu tave dievai*)
Starp divām ausmām (*Tarp dviejų aušrų*)

III

Neatvērsim acis (*Neatmerkim akių*)
Brīniškās naktis (*Nuostabios naktys*)
Gaidas (*Lūkesys*)
Klaidonis (*Klajūnas*)
Nevaica, gazāmgājēj (*Neklausk, kilnus praeivi*)
No tās būdiņas sērās (*Pro vargingą lūšnelę*)
Lietuva
Dieniška maize (*Kasdieninė duona*)
Ubags (*Elgeta*)
Ja ķiršu dārzam (*Pro vyšnių sodą*)
Linu zieds (*Lino žiedas*)
Saulrieta Madonna (*Saulėleidžio Madona*)

IV

Balāde (*Baladė*)
Kaps zem liepas (*Kapas po liepa*)
Lāses (*Lašai*)
Poētika (*Poetika*)
Darbaļaužu Lietuvai (*Darbo Lietuvai*)
Leļļu Balāde (*Lėlių baladė*)
Marche macabre
Jau beidzas diena (*Jau baigiasi diena*)

V

Tēvzemei (*Tėvynei*)
Sveicu es zemi (*Sveikinu žemę*)
Mans ceļš (*Mano kelias*)
Krītoša zvaigzne (*Krintanti žvaigždė*)

VI

Soneti (*Sonetai*):

I. Man augstie torņi, šauras ielas pie sevis Viļņā (*Mane masina Vilniaus bokštai ir gatvelės*)

II. Mēs toreiz klausījāmies... (*Mes klausėm Šuberto, Bethoveno ir Bacho*)

III. Vēl vienu sonetu... (*Aš šiandien tau aukoju dar vieną sonetą*)

IV. Vairs neprotu čivināt saldi par mīlu (*Čiulbėti saldžiai apie meilę nemoku*)

V. Vienas vientuļš... (*Ir vienas, ir vienišas stoviu šių sutemų gūdy*)

VI. Tev paldies saku... (*Dėkoju tau už džiaugsmo valandėlę*)

Bezpajumtnieka dainas (*Benamio dainos*)

Ave vita

Uzticība (*Ištikimybė*)

Pēc Bodlēra motīviem (*Bodlero temomis*)

Šim putnam (*Tam paukščiui*)

Dzīvības čūska (*Gyvybės gyvatė*)

Ceļos no kapa (*Kėliaus iš kapo*)

Jūnija naktī (*Birželio naktį*)

Somnambuls (*Somnambulas*)

Sauc (*Šaukia*)

Neesi smieklīgs (*Nebūk tu juokingas*)

Šai svētajai zemei (*Į šventąją žemę*).

*

Tu nekļūsti smieklīgs (*Nebūk tu juokingas*) / Vertė Andris Vėjanas; Rudenī (*Rudenį*),

Lido ērgli (*Skrieji, sakale*) / Vertė A. Skalbė

// Karogs (Rīga).— 1967.— Nr. 8

Pavēries (*Pažvelgęs*),

Rudenī (*Rudenį*) / Vertė M. Čaklajis

// Zvaigzne (Rīga).— 1967.— Nr. 10.

Nekāro būt pārāk tikumīgs (*Nenorėki būti per daug dorovingas*) / Vertė D. Avuotinia

// Literatūra un māksla (Rīga).— 1968.— 1 jūn.

Pie svētas zemes (*Į šventąją žemę*),

Tam putnam (*Tam paukščiui*),

Kūko dzeguze (*Kukuoja gegutė*),

Junija naktī (*Birželio naktį*) / Vertė D. Avuotinia

// Literatūra un māksla (Rīga).— 1968.— 6 janv.

Epitāfija draugam (*Epitafija draugui*) / Vertė P. Kalva

// Padomju zeme (Saldus).— 1968.— 25 jūl.

Somnambuls (*Somnambulas*) / Vertė D. Avuotinia

// Viena jūra: Lietuviešu dzejas izlase.— Rīga, 1969.

Virsotnes un dzelmes (*Viršūnės ir gelmės*) / Vertė D. Avuotinia

// Literatūra un māksla (Rīga).— 1971.— 10 jūl.

Zemei (*Žemei*) / Vertė D. Avuotinia

// Draugs (Rīga).— 1971.— Nr. 7.

Zvanikis (*Varpininkas*),
Tėvu zeme (*Tėvų šalis*),
Poėtika (*Poetika*),
Jau beidzas diena (*Jau baigiasi diena*),
Tėvzemei (*Tėvynei*),
Uzticība (*Ištikimybė*),
Šai svētajai zemei (*Į šventąją žemę*) / Vertė D. Avuotinia
// Padomju tautu dzejas izlase.— Rīga, 1981.

Lenkų k.

Modlitwa (*Malda*),
Litwa (*Lietuva*),
W jesienną noc (*Rudenio naktį*),
Ze złoconej ramy (*Iš auksinių rėmų*),
Na szczycie (*Viršūnėj*),
Z góry (*Nuo kalno*),
Zgasły światła... (*Užgeso žiburiai*),
Pieśń rybaków (*Žvejų daina*) / Vertė J. Wichert-Kajruksztisowa
// Antologia poezji litewskiej.— W., 1939.

Smętek (*Rūpintojėlis*) / Vertė J. Adamovicz
// Na szlaku kresowej.— 1945.— Nr. 11.

Na szczycie (*Viršūnėj*),
Z góry (*Nuo kalno*) / Vertė J. Wichert-Kajruksztisowa
// Dni literatury litewskiej.— W., 1957.

Ziemia Ojczysta (*Tėvų šalis*) / Vertė B. Olszewski
// Czerwony Sztandar.— 1963.— 6 stycz.

Promienne wspominając dni... (*Iš ciklo „Benamio dainos", III. Fragmentas*)
// Kobieta radziecka.— 1967.— Nr. 7.

Jeżely kiedyś spotkam cię (*Jei aš tave sutikčiau*),
Grudzien (*Gruodis*) / Vertė B. Olszewski
// Czerwony Sztandar.— 1968.— 6 stycz.

(*Čiulbėti saldžiai apie meilę nemoku*)
// Zbiór wierszy poetów Radzieckiej Litwy, Łotwy i Estonii / Oprac. Jerzy Jędrzejewicz.— W., 1970.

Pstropióre sokoły (*Margi sakalai*) / Vertė L. Lewin;
Swiątek (*Rūpintojėlis*) / Vertė Z. Stoberski;
Pozdrawiam ziemę (*Sveikinu žemę*) / Vertė L. Lewin
// Pieśni i gwiazdy. Litewskie wiersze wybrane.— W., 1971.

// Antologia literatury litewskiej.— W., 1973.

Moldavų k.

Спре луминэ (*Į šviesą*) / Vertė P. Starostinas
// Ништрул (Кишинэу).— 1961.— Nr. 7.
(*Tavęs nerandu*),
(*Du ąžuolai*),
(*Vakarėj žaroj*),
(*Sėja*) / Vertė P. Starostinas
// Де ла баштина дайней.— Кишинэу, 1961.

Olandų k.

Ik roep de doden (*Mortuos voco*) / Vertė Zenta Tenison
// Antolog. Een Steen Heeft Geen Hart. De Bladen voor de Poezie. Bloemlezing uit de hedendaagse Litouwse poezie / Samengesteld door Zenta Tenison, meet een inleiding van Antanas Vaiciulaitis.— Uitgeverij Orion. N. V. Desclée de Brouwer, 1971.

Prancūzų k.

Minuit (*Vidurnaktį*). Autografas MBR F 102—1 MK neg.
Entre deux crépuscules (*Tarp dviejų aušrų*),
Notre pain quotidien (*Kasdieninė duona*),
Strophes méridionales: 3. Au sommet de la montagne (*Pietų šalies posmai: 3. Viršūnėj*) / Vertė A. Karvovski
// Poésie d'Europe — Поэзия Европы в 3 т.— М., 1977.— Т. 3.

Rusų k.

Миколайтис-Путинас В. Дар бытия / Пер. с литов. под ред. Д. Самойлова; ил. В. Валюс.— В.: Vaga, 1966.— 243 с.

Turinys:

Ах, с ветром уйти бы (*Vai eičiau aš, eičiau*),
Вечером (*Vakare*) / Пер. Ю. Григорьев;
Rex,
Восход солнца в горах (*Saulėtekis kalnuose*) / Пер. Вл. Корнилов;
Бутон (*Pumpurėlis*),
Погаснули огни (*Užgeso žiburiai*),
Вершины и бездны (*Viršūnės ir gelmės*),
Пестрые соколы (*Margi sakalai*),
Земле (*Žemei*) / Пер. Д. Самойлов
Траур (*Gedulas*) / Пер. Л. Миль;
Осенней ночью (*Rudenio naktį*) / Пер. Гл. Семенов;
Костер догорел (*Ant gęstančio laužo*),
Дары солнца (*Iš saulėtų vaišių*),
Недостижимой (*Nepasiekiamai*) / Пер. Ст. Куняев;
Весенняя земля (*Pavasario žemė*) / Пер. Д. Самойлов;
Черный Ангел (*Juodas Angelas*) / Пер. Гл. Семенов;

Раб (*Vergas*) / Пер. Д. Самойлов;
Благослови меня (*Palaiminki mane*),
Гимны пессимизма (*Pesimizmo himnai*) / Пер. В. Левик;
Романс (*Romansas*) / Пер. Ю. Григорьев;
Иисус придорожный (*Rūpintojėlis*) / Пер. Д. Самойлов;
Бог с тобой (*Tegu tave dievai*) / Пер. З. Миркина;
На рубеже двух зорь (*Tarp dviejų aušrų*),
Тебя уж нет (*Tavęs nebėr*) / Пер. Д. Самойлов;
Не раскроем глаз (*Neatmerkim akių*) / Пер. Ю. Григорьев;
Ожидание (*Lūkesys*),
Под летним солнцем (*Vasaros saulėj*) / Пер. Гл. Семенов;
Удивительные ночи (*Nuostabios naktys*),
Строки о Юге (*Pietų šalies posmai*) / Пер. Ю. Мориц;
Весенняя аллегория (*Pavasario alegorija*) / Пер. Д. Самойлов;
Весенний парад (*Pavasario paradas*) / Пер. Ст. Куняев;
Цветок льна (*Lino žiedas*) / Пер. Л. Миль;
Литва (*Lietuva*),
Вечерняя Мадонна (*Saulėleidžio Madona*),
Хлеб наш насущный (*Kasdieninė duona*),
Нищий (*Elgeta*),
Баллада (*Baladė*) / Пер. Ст. Куняев;
Капли (*Lašai*) / Пер. Ю. Григорьев;
Судье (*Teisėjui*),
Бабье лето (*Bobų vasara*) / Пер. В. Левик;
Путь назад (*Kelias atgal*) / Пер. Вл. Корнилов;
Литве трудовой (*Darbo Lietuvai*) / Пер. Ст. Куняев;
Страшусь я ночи (*Bijau nakties*) / Пер. Д. Самойлов;
Свадебный музыкант (*Vestuvių muzikantas*),
Кукольная баллада (*Lėlių baladė*),
Marche macabre / Пер. Т. Жирмунская;
Уходит день (*Diena jau baigiasi*),
Не слышат те... (*Jie negirdi*) / Пер. Д. Самойлов;
Пророчество (*Pranašystė*) / Пер. Ст. Куняев;
Еще слишком рано (*Dar per anksti*) / Пер. Д. Самойлов;
Отчизне (*Tėvynei*),
Приветствую землю (*Sveikinu žemę*) / Пер. Ст. Куняев;
Осенние мысли (*Rudenio mintys*) / Пер. Вл. Корнилов;
Алишер Навои (*Ališer Navoji*) / Пер. В. Левик;
Балтика (*Baltijos jūrai*) / Пер. З. Миркина;
Не нахожу тебя (*Tavęs nerandu*) / Пер. Т. Жирмунская;
Тоска (*Sielvartas*) / Пер. В. Левик;
На закате (*Vakarėj žaroj*) / Пер. Ю. Мориц;
Парафразы (*Parafrazės*),
О, если встречу я тебя (*Jei aš tave sutikčiau*) / Пер. Л. Тоом;
Сонеты I—VII (*Sonetai*) / Пер. В. Левик;
На большом и высоком пути (*Į didelį ir aukštą kelią*) / Пер. Л. Миль;
Жильвинас и Эгле (*Žilvinas ir Eglė*) / Пер. Вл. Корнилов;
Моцарт (*Mocartas*) / Пер. М. Петровых;

Мои месяцы (*Mano mėnesiai*) / Пер. Д. Самойлов, Л. Тоом, Ю. Мориц.

Миколайтис-Путинас В. Вершины и бездны / Сост. В. Дауйотите; ил. Г. Шляктавичюс.— В.: Vaga, 1985.— 118 с.

Turinys

I

Колокол (*Varpininkas*) / Пер. В. Коновалов;
Вечером (*Vakare*) / Пер. Ю. Григорьев;
Rex / Пер. Г. Ефремов;
На рубеже двух зорь (*Tarp dviejų aušrų*),
Вершины и бездны (*Viršūnės ir gelmės*) / Пер. Д. Самойлов;
Траур (*Gedulas*) / Пер. В. Коновалов;
Лети, орел (*Skriski, are*) / Пер. Г. Ефремов;
Земле (*Žemei*) / Пер. Д. Самойлов;
Осенней ночью (*Rudenio naktį*) / Пер. В. Коновалов;
Любовь поэта (*Poeto meilė*),
Беззвучье и мрак (*Tylūs ir nykūs*) / Пер. Г. Ефремов;
Гимны пессимизма (*Pesimizmo himnai*) / Пер. В. Левик;
Удивительные ночи (*Nuostabios naktys*) / Пер. Ю. Мориц;
Литва (*Lietuva*) / Пер. В. Коновалов;
Судье (*Teisėjui*) / Пер. В. Левик;
Творчество (*Kūryba*),
Поэтика (*Poetika*) / Пер. В. Коновалов;
Страшусь я ночи (*Bijau nakties*),
Уходит день (*Diena jau baigiasi*) / Пер. Д. Самойлов.

II

Приветствую землю (*Sveikinu žemę*),
Сказание о зерне (*Sakmė apie grūdą*) / Пер. В. Коновалов;
Тишина (*Tyla*),
Земле родной (*Žemei gimtajai*) / Пер. Г. Ефремов;
Мои месяцы (*Mano mėnesiai*):
Январь, Февраль, Март, Апрель, Май, Июнь / Пер. Д. Самойлов;
Июль, Август / Пер. Л. Тоом;
Сентябрь / Пер. Ю. Мориц;
Октябрь, Ноябрь / Пер. Л. Тоом;
Декабрь / Пер. Д. Самойлов;
Не кичись благонравьем (*Nenorėki būti per daug dorovingas*) / Пер. Г. Ефремов;
Сонеты (*Sonetai: V, III, XI, XIV, XIII, XII*):
Меня всегда проулки Вильнюса пленяли,
Мы слышим Шуберта, Бетховена и Баха,

Прими мой новый дар, не отвергай сонета,
За сладкий миг тебе благодаренье,
Нет, мне ворковать о любви не пристало,
Печальный мой день завершился, и всюду стемнело / Пер. Г. Ефремов;
О если встречу я тебя (*Jei aš tave sutikčiau*) / Пер. Л. Тоом;
Не знаю (*Aš nežinau*),
Ave vita,
Верность (*Ištikimybė*),
«Нет!..» (*Šalin!*),
Июньской ночью (*Birželio naktį*) / Пер. Г. Ефремов;
Скорбная пора (*Skausmo valanda*) / Пер. В. Коновалов;
В землю святую (*Į šventąją žemę*),
Танцор (*Šokėjas*),
Солнце (*Saulė*) / Пер. Г. Ефремов.

*

Из лачуги убогой (*Pro vargingą lūšnelę*) / Пер. Е. Шкляр // Балтийский альманах.— 1937.— № 5.

Свободная Литва (*Darbo Lietuvai*) / Пер. С. Мар // Советская Литва.— 1945.— 14 окт.

Советская семья (*Tarybinių tautų šeimai*) / Пер. Д. Бродский;
Земля (*Žemei*) / Пер. З. Шишова;
Приветствую землю (*Sveikinu žemę*) / Пер. Л. Мартынов;
Дорога (*Kelias*) / Пер. В. Звягинцева;
Весенние поля (*Laukų pavasaris*),
Как много света излучают ночи! (*Rūpintojėlis*),
Земле отцов (*Tėvų šalis*) / Пер. С. Мар;
Мимо вишневого сада (*Pro vyšnių sodą*) / Пер. В. Звягинцева;
Свободная Литва (*Darbo Lietuvai*) / Пер. С. Мар;
За озерами Вильнюса (*Visa Lietuva*) / Пер. В. Звягинцева // Поэты Литвы / Под ред. С. Мар.— М.: Сов. писатель, 1947.

Свободная Литва (*Darbo Lietuvai*) / Пер. С. Мар;
Октябрь (*Didžiojo Spalio garbei*) / Пер. И. Сельвинский;
Мой путь (*Mano kelias*) / Пер. С. Мар;
Семье советских народов (*Tarybinių tautų šeimai*) / Пер. И. Лозинский;
Родная Литва (*Visa Lietuva*) / Пер. В. Звягинцева;
Пусть слишком рано (*Dar per anksti*) / Пер. П. Шубин // Поэты Литвы / Под ред. С. Мар.— М.: Сов. писатель, 1947.

Свободная Литва (*Darbo Lietuvai*) / Пер. С. Мар;
Октябрь (*Didžiojo Spalio garbei*) / Пер. И. Сельвинский;
Мой путь (*Mano kelias*) / Пер. С. Мар;
Семье советских народов (*Tarybinių tautų šeimai*) / Пер. И. Лозинский;

Родная Литва (*Visa Lietuva*) / Пер. В. Звягинцева;
Пусть слишком рано (*Dar per anksti*) / Пер. П. Шубин;
Родине (*Tėvynei*) / Пер. С. Кирсанов;
Как быстро дни летят! (*Tegu tave dievai*) / Пер. С. Мар;
Парад весны (*Pavasario paradas*) / Пер. Л. Мартынов;
Весенние поля (*Laukų pavasaris*) / Пер. С. Мар;
Мимо вишневого сада (*Pro vyšnių sodą*) / Пер. В. Звягинцева
// Поэты Советской Литвы / Сост. С. Мар.— М.: Огиз, 1984.

Его имя (*Jo vardas*) / Пер. А. Ойслендер;
Новая жатва (*Darbo Lietuvai*) / Пер. С. Мар;
Родная Литва (*Visa Lietuva*) / Пер. В. Звягинцева;
Приветствую землю (*Sveikinu žemę*) / Пер. Л. Мартынов;
Мой путь (*Mano kelias*) / Пер. С. Мар;
Советская семья (*Tarybinių tautų šeima*) / Пер. С. Мар, Д. Бродский;
Фрагменты в честь Великого Октября (*Didžiojo Spalio garbei*) /
Пер. А. Ойслендер;
Вильнюс (*Vilnius*) / Пер. С. Куняев;
Встреча с Узбекистаном (*Uzbekistanas*) / Пер. А. Ойслендер;
Кантата (*Kantata Tarybų Lietuvos dešimtmečiui*) / Пер. П. Шубин
// Поэзия Литвы. Антология 1940—1950.— В., 1950.

Семья советских народов (*Tarybinių tautų šeimai*) / Пер. М. Лозинский;
Мой путь (*Mano kelias*) / Пер. С. Мар;
Картины Великого Октября (*Didžiojo Spalio vaizdai*),
Узбекистан (*Uzbekistanas*) / Пер. Д. Бродский
// Поэты Советской Литвы / Сост. Э. Межелайтис; редакция
П. Антокольского, В. Мозурюнаса.— М.: Худ. литература, 1953.

Родной земле (*Žemei gimtajai*) / Пер. М. Петровых
// Литературная газета.— 1960.— 10 мая.

Июнь (*Birželis*) / Пер. Д. Нагаев
// Литературная газета.— 1964.— 4 февр.

Сентябрь (*Rugsėjis*) / Пер. С. Куняев
// Неделя.— 1964.— 28 февр.

Литве трудовой (*Darbo Lietuvai*),
Отчизне (*Tėvynei*) / Пер. С. Куняев
// Литературная газета.— 1965.— 13 июля.

Приветствую землю (*Sveikinu žemę*) / Пер. С. Куняев
// Литературная Россия.— 1965.— 16 июля.

Лишь море, небеса, и сумерки, и тени (*Tik jūra ir dangus, ir sutemų šešėliai*),

Дул ветер, ночь была пронзительно светла (*Tą naktį vėjuotą, tą naktį žvarbiai šviesią*),
Ты перестала верить мне,— прости! (*Atleiski man, jei aš tave užvyliau*),
Пестро мелькают крылья голубей (*Pro murzinus stiklus padangė matos*) / Пер. В. Левик
// Советская Литва. Альманах. Кн. 11.— В.: Vaga, 1965.

На большом и высоком пути (*Į didelį ir aukštą kelią*) / Пер. Л. Миль;
Май (*Gegužis*) / Пер. Д. Самойлов
// Поэты Литвы. Пою мое отечество.— М.: Худ. литература, 1967.

Сонеты (*Sonetai*) / Пер. В. Левик
// Комсомольская правда.— 1967.— 11 июня.

Верность (*Ištikimybė*) / Пер. Л. Миль
// Знамя.— 1968.— № 1.

Звонарь (*Varpininkas*),
Пробудилась земля (*Atsikėlei, žemėle*),
Вечером (*Vakare*),
Rex,
Восход солнца в горах (*Saulėtekis kalnuose*),
Сухой лист (*Sausas lapas*),
Погасли огни (*Užgeso žiburiai*),
Утреннему солнцу (*Ryto saulei*),
Из цикла «Вершины и бездны» 1, 2 (*Iš ciklo „Viršūnės ir gelmės“*)
Пустынный и угрюмый (*Tylūs ir nykūs*),
Пестрые соколы (*Margi sakalai*),
Земле (*Žemei*),
Осенней ночью (*Rudenio naktį*),
На солнечном пиру (*Iš saulėtų vaišių*),
Раб (*Vergas*),
В полночь (*Vidurnaktį*),
Гимны пессимизма (*Pesimizmo himnai*),
Иисус придорожный (*Rūpintojėlis*),
На рубеже двух зорь (*Tarp dviejų aušrų*),
Конец сказки (*Pasakos galas*),
Странник (*Klajūnas*),
Ожидание (*Lūkesys*),
Удивительные ночи (*Nuostabios naktys*),
Цветок льна (*Lino žiedas*),
На дороге к югу (*Dausų kelionė*),
Литва (*Lietuva*),
Нищий (*Elgeta*),
Баллада (*Baladė*),
Капли (*Lašai*),

Творчество (*Kūryba*) / Пер. Ю. Григорьев, В. Корнилов, Д. Самойлов, Г. Семенов, Ст. Куняев, В. Левик, Ю. Мориц
// Литовские поэты XX века / Под ред. Н. Л. Брауна и Л. А. Озерова.— Л.: Сов. писатель, 1971.

На рубеже двух зорь (*Tarp dviejų aušrų*) / Пер. Д. Самойлов;
Хлеб наш насущный (*Kasdieninė duona*) / Пер. Ст. Куняев;
Строки о юге: На вершине (*Pietų šalies posmai: Viršūnėj*) / Пер. Ю. Мориц
// Поэзия Европы в 3 т.— М., 1977.— Т. 3.

Снежинки (*Snaigės*) / Пер. Ю. Петров
// Поэзия народов СССР XIX — начала XX века.— М., 1977.

Приветствую землю (*Sveikinu žemę*) / Пер. Ст. Куняев;
Родная Литва (*Visa Lietuva*) / Пер. Г. Ефремов;
Из «Парафраз»: Eroico, К радости (*Iš „Parafrazių": Eroico, Džiaugsmui*) / Пер. Л. Тоом;
Земле родной (*Žemei gimtajai*),
Два солнца (*Dvi saulės*),
Ave vita,
Зов (*Šaukia*),
Верность (*Ištikimybė*) / Пер. Г. Ефремов
// Антология литовской советской поэзии / Сост. Р. Тримонис.— В.: Vaga, 1980.

Погасли все огни (*Užgeso žiburiai*),
Из цикла «Вершины и бездны» 1—3, 6, 7 (*Iš ciklo „Viršūnės ir gelmės"*),
Пестрые соколы (*Margi sakalai*),
Земле (*Žemei*),
На рубеже двух зорь (*Tarp dviejų aušrų*),
Страшусь я ночи (*Bijau nakties*),
Еще слишком рано (*Dar per anksti*),
Январь (*Sausis*)
// Тень солнца / Поэты Литвы в переводах Д. Самойлова.— В.: Vaga, 1981.

Под солнцем пополудним (*Saulėj popietinėj*),
Прочь! Прочь! (*Šalin!*) / Пер. В. Асовский;
Я встал из могилы (*Kėliaus iš kapo*),
Час боли (*Skausmo valanda*),
Не будь смешным (*Nebūk tu juokingas*) / Пер. М. Двинский;
Тревожно (*Neramu*),
Посещение (*Atlankymas*),
Взглянув назад (*Pažvelgus atgal*) / Пер. О. Спасов;
Земле родной (*Tėvynei*),
Зов (*Šaukia*),
Ave vita / Пер. Г. Ефремов
// Литва литературная.— 1983.— № 1.

Июль, Август (*Liepa, Rugpjūtis*) / Пер. А. Ахматова // *Ахматова А.* Сочинения в 2 т. Т. 2: Проза. Переводы.— М.: Худ. литература, 1986.

Моцарт (*Mocartas*) // Музыка и поэзия.— М., 1986.

Serbų k.

Rex,
U ponoć (*Vidurnaktį*),
Himne pesimizma (*Pesimizmo himnai*),
Na razmedu zore (*Tarp dviejų aušrų*),
Radost (*Džiaugsmui*),
Zov (*Šaukia*) / Vertė O. Šijački // Antologija Litvanske poezije XX veka.—Kruševac: Bagdala, 1985.

Ukrainiečių k.

Сімья радянских народів (*Tarybinių tautų šeimai*) / Пер. М. Рильский // Радянская літ. народів СРСР.— Київ, 1952.

На великий і високий шлях (*Į didelį ir aukštą kelią*),
Моцарт (*Mocartas*),
Із циклу „Моі місяці": Серпень, Листопад, Грудень (*Iš ciklo „Mano mėnesiai": Rugpjūtis, Lapkritis, Gruodis*) / Пер. Г. Донця // Подарунок з Німану.— Київ, 1963.

Vengrų k.

Az Ismeretlennek (*Nerandamai*),
Mindennapi kenyerünk (*Kasdieninė duona*),
Öszi Éjjel (*Rudenio naktį*),
Isten Veled (*Tegu tave dievai*) / Vertė A. Bede // Litván Költök.— Budapest, 1980.

Vokiečių k.

Romanze (*Romansas*),
Mitternachts (*Vidurnaktį*),
Der Schmerzensmann (*Rūpintojėlis*) / Vertė H. Engert // *Engert H.* Aus litauischen Dichtung.— Kaunas—Leipzig, 1935. 2-asis papild. leid.: Kaunas—Leipzig, 1938; pridėtas eil. An die Erde (*Žemei*).

Ich weiss es nicht (*Aš nežinau*) / Vertė E. Astramskas
// Neues Leben.— 1968.— 29. Mai.
// Mickiewicz-Blätter (Heidelberg).— 1968.— H. 38.

Zwei Sonnen (*Dvi saulės*) / Vertė S. Zaliskevičius
// Neues Leben.— 1970.— 12. Aug.

Der Schimmel meiner Tage (*Šitą dieną niūrią, dieną rūsčią*) / Vertė E. Astramskas
// Mickiewicz-Blätter (Heidelberg).— 1972.— H. 51.

Der Schmerzensmann (*Rūpintojėlis*),
Abends (*Vakare*),
Herbstnacht (*Rudenio naktį*),
Schlafe ein (*Užmik*),
Birke, meine Birke (*Beržui berželiui*),
Der fallende Stern (*Krintanti žvaigždė*) / Vertė L. Baldauf
// Litauische Lyrik. Eine Anthologie litauisch-deutsch / Ausgewählt und übersetzt von Lucia Baldauf.— München, 1972.

Der letzte Wunch (*Paskutinis noras*) / Vertė L. Baldauf-Jurgutytė
// Nemuno kraštas.— 1973.— Nr. 1.

Im Grenzland zweier Sonnen (*Tarp dviejų aušrų*),
Unser täglich Brot (*Kasdieninė duona*),
Verse von Süden: Auf dem Gipfel (*Pietų šalies posmai: Viršūnėj*) / Vertė M. Schaiber
// Europäische Lyrik — Поэзия Европы в 3 т.— М., 1977.— Т. 3.

Die bunten Falken (*Margi sakalai*),
An die Erde (*Žemei*),
In einer Herbstnacht (*Rudenio naktį*),
Kruzifix (*Rūpintojėlis*),
Ballade (*Baladė*),
Ins heiligen Land (*Į šventąją žemę*),
Auf dem Weg der Nacht (*Nakties keliu*),
In der Nachmittags-Sonne (*Saulėj popietinėj*),
Die Schlange des Lebens (*Gyvybės gyvatė*),
Mit Gott — welch Aberglaube (*Su Dievu prietaringa*),
Dieser Vogel (Tam paukščiui) / Vertė U. Grüning
// Litauische Poesie aus zwei Jahrhunderten / Herausgegeben von Vytautas Kubilius.— Berlin: Volk und Welt, 1983.

IRENA KOSTKEVIČIŪTĖ

KOMENTARŲ PAVARDŽIŲ RODYKLĖ

Abarius L. 406—408
Adamowicz J. 415
Adomonis B. 407
Adomonytė J. 409
Aistis J. 353, 354
Alachas 385
Aleksandravičius Z. 407
Andrulis D. 406
Astramskas E. 424
Ayuotinia D. 412, 414, 415

Bachas J. S. 352, 377, 384, 399, 400, 413, 418
Bagdonas V. 406, 408
Balakauskas O. 407, 408
Baldauf-Jurgutytė L. 424
Balsys E. 383
Baltakis A. 380
Baltrūnas A. 351
Baltušis J. 349
Barkauskas V. 408
Basanavičius J. 407
Bašinskas J. 408
Bede A. 423
Bertulis J. 408
Bethovenas van L. 368, 377, 403, 413, 418
Blasko Ibanjesas V. (*Blasco Ibanez V.*) 362
Blokas A. 348
Bodleras Š. (*Baudelaire Ch.*) 344, 392, 393, 414
Bražinskas A. 406
Budreckas V. 407
Budrevičius V. 407
Budriūnas B. 407
Bukontas A. 380

Čaklajis M. 414
Čebelis D. 347
Čekys J. 343, 352, 353
Čiurlionis M. K. 377

Dambrauskas J. 407, 408
Dantė A. 385
Degutytė J. 380
Desmond W. 409
Dikčius P. 407, 408
Donelaitis K. 398
Duwe W. 377

Engert H. 423

Favorskis V. 380

Galinis V. 351
Gėtė J. V. (*Goethe J. W.*) 384, 385
Grüning U. 424
Gruodis J. 407
Gudavičius J. 407, 408
Gurvičius I. 347
Guzevičius A. 347

Horacijus 395

Jakubėnas V. 407, 408
Jędrzejewicz J. 415
Jestřab V. 411
Jonušas B. 407
Judelevičius D. 349—351
Juzeliūnas J. 350, 408

Kačanauskas A. 407, 408
Kalva P. 414
Karosas J. 406—408
Karvovski A. 416
Katiliūtė-Lacrima M. 344
Kaveckas K. 406—408
Klova V. 406—408
Kostkevičiūtė I. 343, 344, 350, 353, 361, 363—368, 371, 373—375, 377—384, 389, 390, 392, 394—398, 401—407, 424
Kubilius J. 395
Kubilius V. 353, 388, 424

Kučingis A. 408
Kutavičius B. 408

Landsbergis A. 409
Lankutis J. 346, 350, 351, 353, 356, 371, 389
Lapienė P. 412
Laumenskienė E. 407, 408
Leonas P. 407
Lermontovas M. 344
Lewin L. 415
Liobytė A. 350
Loerke O. 377
Loodus M. 412

Maldonis A. 352, 353, 380, 412
Maršakas S. 380
Matuzevičius E. 352
Memed A. 410
Mickevičius A. 424
Mills Cl. 409
Mocartas V. A. 351, 384, 400, 417, 423
Mozūriūnas V. 348, 349, 420

Nabažas J. 406—408
Naujalis J. 407
Navickas S. 407
Navoji A. 358, 359, 385
Nekrasovas N. 344
Noreika L. 370
Norvaiša A. 407

Olszewski B. 415

Pakalnis J. 407
Paltanavičius V. 406, 408
Parolek R. 411
Paškauskaitė L. 346
Pažūsis L. 410
Preikšas K. 347
Prielgauskas I. 407, 408
Puškinas A. 344

Reimeris V. 352
Rotenberg D. 409
Rudokas V. 380
Ruginis K. 407

Simonaitytė I. 347
Skalbė A. 414
Slavėnienė-Mykolaitytė M. 352
Sniečkus A. 348
Sruoga B. 346
Stalinas J. 358
Starostinas P. 416
Stoberski Z. 415
Strolia J. 407

Šaiber M. (*Schaiber M.*) 424
Šekspyras V. (*Shakespeare W.*) 377, 380
Šijački O. 423
Šimkus J. 348
Šubertas F. (*Schubert F.*) 377, 413, 418
Švedas J. 406

Tamerlanas 358
Tempest P. 410
Tenison Z. 415

Vaičiulaitis A. 354, 416
Vaičiūnas A. 408
Vainiūnas S. 408
Vaižgantas-Tumas J. 388
Valius V. 346, 416
Vanagaitis A. 407
Vasiliauskas K. 347
Vėjanas A. 414
Venclova A. 368, 371, 388
Wichert-Kajruksztisowa J. 415
Vienuolis A. 347
Vilkončius L. 408

Zaborskaitė V. 395
Zaliskevičius S. 424
Zinkus J. 349

Ždanovas A. 346
Železnova I. 409
Žirgulys A. 343—345, 347, 348, 352, 360, 394
Žukauskas A. 347

Антокольский П. 420
Асовский В. 422
Астапенка А. 410
Ахматова А. 423

Браун Н. 422
Бродский Д. 419, 420
Бялевіч А. 411

Волскі А. 411

Григорьев Ю. 416—418, 422

Дауйотите В. 418
Двинский М. 422
Дзяргай С. 410
Донця Г. 423

Ефремов Г. 418, 419, 422

Жирмунская Т. 417
Жычка Х. 411

Звонак А. 411
Звягинцева В. 419, 420

Кирсанов С. 420
Коновалов В. 418, 419
Корнилов В. 416, 417, 422
Куняев С. 416, 417, 420, 422

Левик В. 417, 418, 421, 422
Лозинский И. 419, 420

Макаль П. 411
Мар С. 419, 420
Мартынов Л. 419, 420
Межелайтис Э. 420
Миль Л. 416, 417, 421
Миркина З. 417
Мориц Ю. 417, 418, 422

Навіцкі М. 411
Нагаев Д. 420

Озеров Л. 422
Ойслендер А. 420

Петров Ю. 422
Петровых М. 417, 420
Прыходзька П. 411, 420

Разанаў А. 411
Рыльский М. 423

Самойлов Д. 416—418, 421, 422
Сельвинский И. 419
Семенов Г. 416, 417
Спасов О. 422

Тамолка М. 410
Тоом Л. 417—419, 422
Тримонис Р. 422

Хведаровіч М. 411

Шишова З. 419
Шкляр Е. 419
Шляктавичюс Г. 418
Шубин П. 419, 420

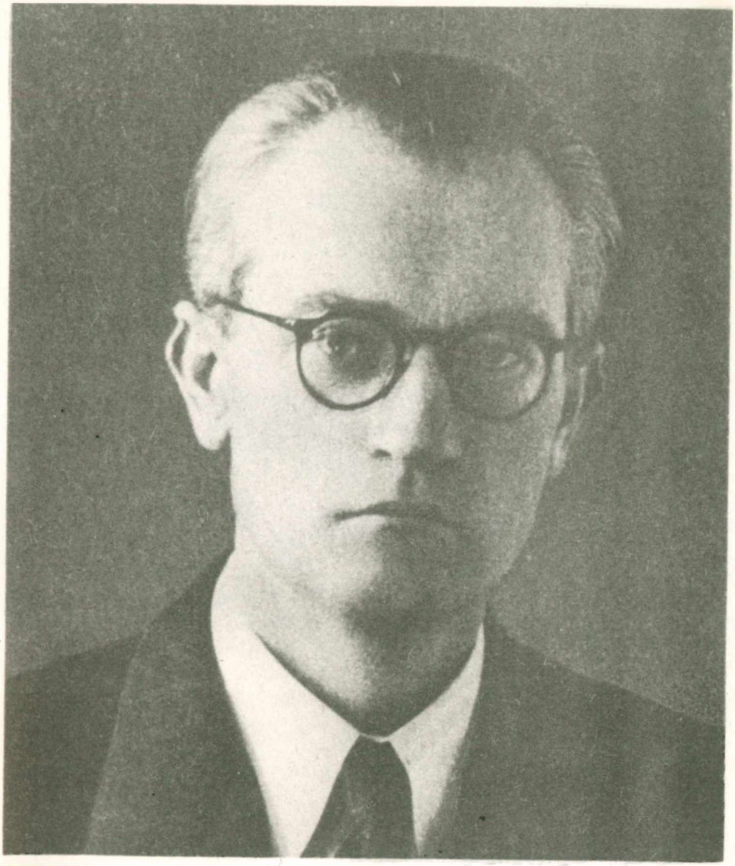

1. Apie 1940 m.

2. Prie Salomėjos Nėries karsto (iš kairės) — P. Cvirka, V. Mykolaitis-Putinas, Vl. Grybas, E. Mieželaitis. 1945 m. liepos 9 d.

3. Balį Sruogą palydint. 1947 m.

BALIUI SRIBAS

4. Lietuvių literatūros ir meno dekada Maskvoje 1948 m. Iš kairės: A. Vienuolis, J. Šimkus, V. Mykolaitis-Putinas, N. Tichonovas

5. Su Petru Vaičiūnu 1947 m.

6. Prof. V. Mykolaitis-Putinas su Vilniaus universiteto IV kurso lituanistais 1950 m. gegužės 29 d.
7. Železnovodske su Antanu Vienuoliu 1953 m. gegužės 5 d.

8. Prof. V. Mykolaitis-Putinas su IV kurso lituanistais universiteto Sarbievijaus kieme. 1952 m. gegužė

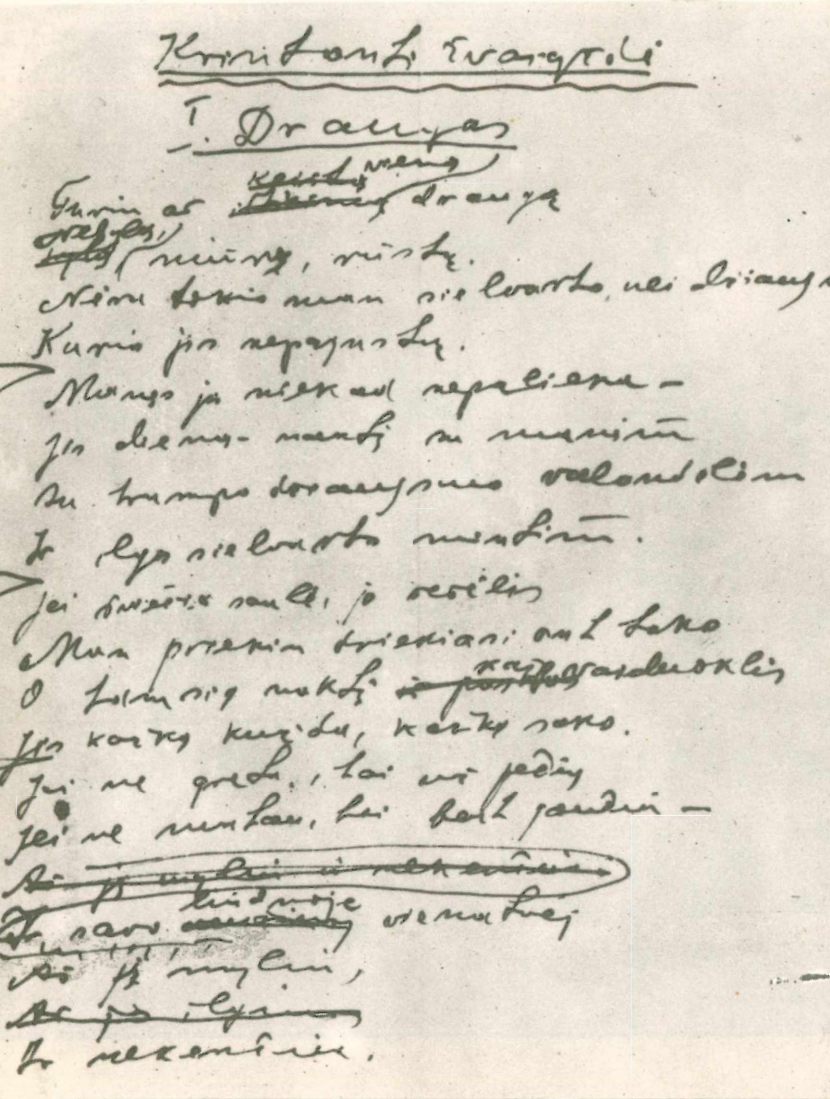

9. Rankraščio faksimilė (1959)

10. Prie Vilnelės 1957 m. balandžio 13 d. *I. Kostkevičiūtės* nuotr.

11. Darbo kambarys Vilniuje. *A. Miežansko* nuotr.
12. Darbo kambaryje. 1965 m. vasaris. *A. Kunčiaus* nuotr.

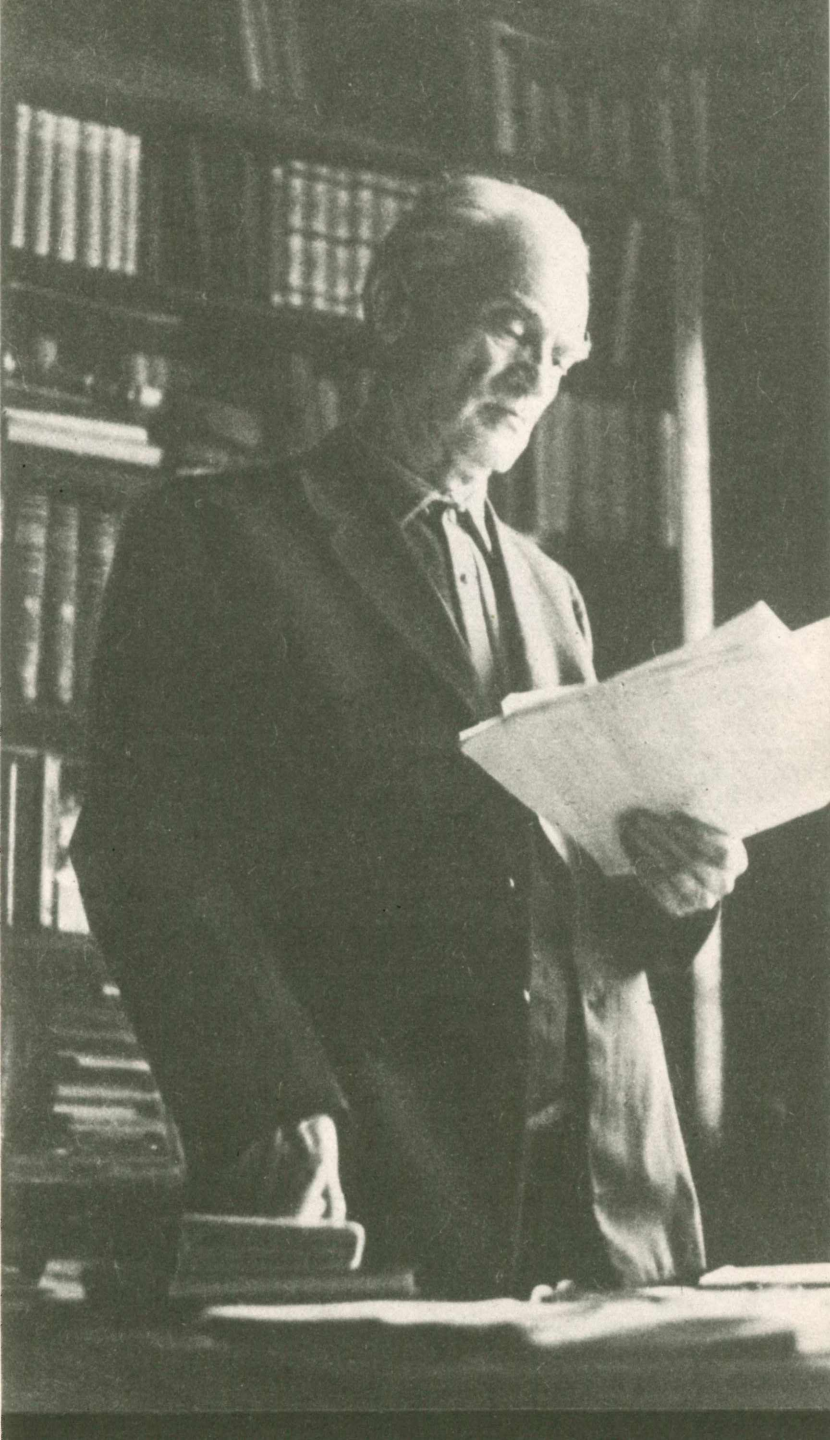

13. Kačerginėje apie 1963 m.

14. Su Laimonu Noreika. 1965 m. kovas. *A. Sutkaus* nuotr.

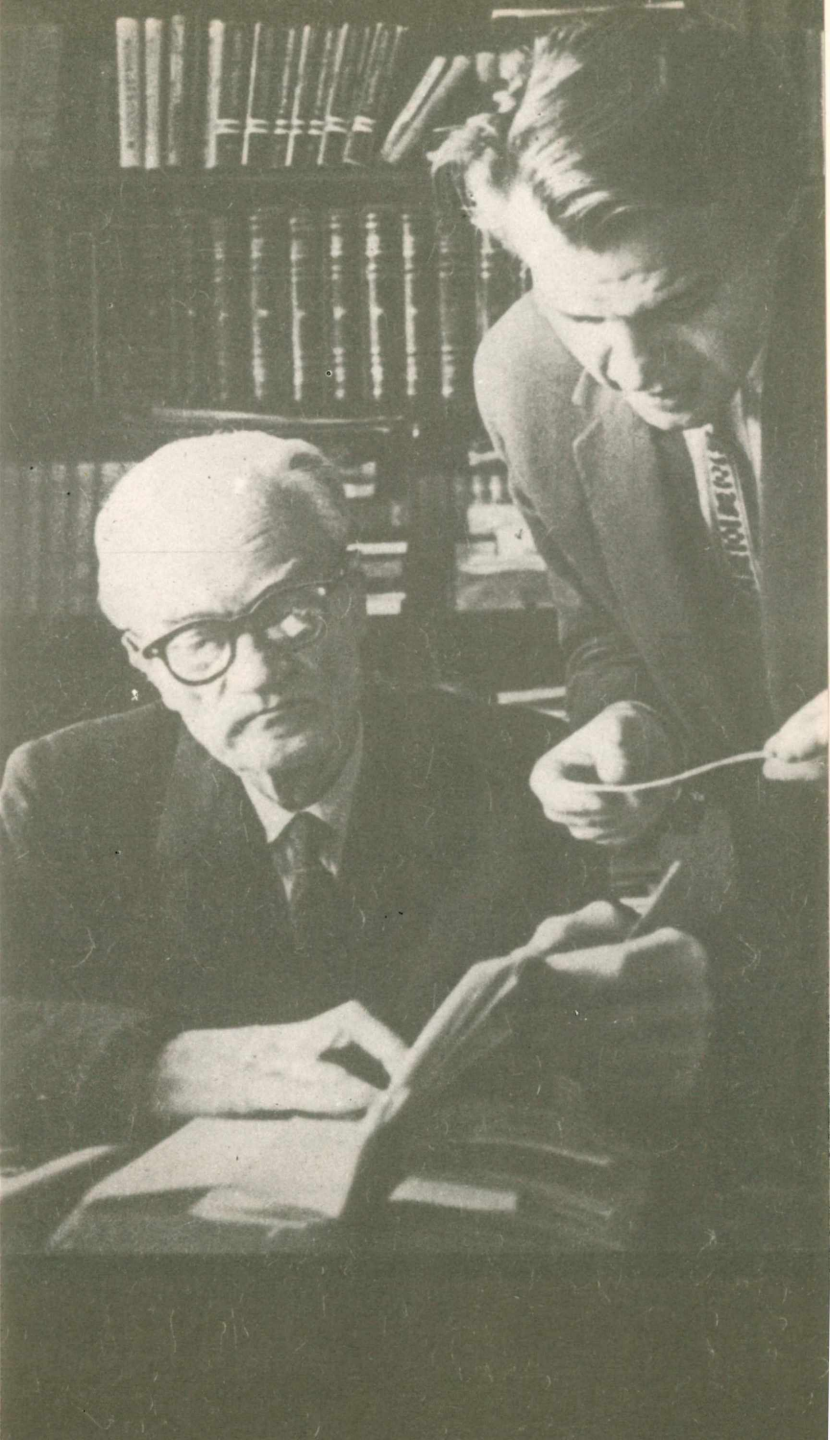

15. Poezijos knygos

EILĖRAŠČIŲ ABĖCĖLINĖ RODYKLĖ

Pirmas skaičius rodo teksto, antras — variantų ar fragmentų, trečias — paaiškinimų puslapį

[Ak, būki prakeiktas] ..... 331 — 405
[Ak, nenorėki tu pasiekt planetų] (Astronautika, IV) ..... 73 — 366
Ališer Navoji (Uzbekistanas, 4) ..... 26 — 358
[Amžinai gyvuok, šaunioji] (Prometėjas, XIII) ..... 219 — 387
Anonimui ..... 339 — 406
Apassionato (Parafrazės, I) 75 310 367
Astronautika, I—IV ..... 72 — 366
Ašaros ..... 66 — 365
Aš ir tu ..... 142 — 375
Aš nežinau ..... 199 — 386
Aš noriu pabūti vienas ..... 164 — 382
[Aš sakau: jei tavo akys] (Rytų motyvais, III) ..... 189 — 384
[Aš šiandien tau aukoju dar vieną sonetą] (Sonetai, XI) ... 157 321 379
Aš tau nesiūlau ..... 160 — 381
Atgimimas (Iš „Pavasarinių prieštaravimų") ..... 295 — 401
Atlankymas ..... 256 — 396
[Atleiski man, jei aš tave užvyliau] (Sonetai, II) ..... 151 — 377
Aukojau žemei ..... 230 — 390
[Auksinio rudenio giedra diena] (Rudenio mintys, II) 38 305 361
Ave vita, I—II ..... 233 — 391

Bachas. Mišios h-moll ..... 283 — 399
[Baigės žiemos raganavimas] (Paskutinės giesmės žemei, II) 51 302 363
Baimė ..... 141 — 375
Balandis (Mano mėnesiai) 119 326 372
Baltijos jūrai, I—II ..... 47 — 362
Benamio dainos, I—IV ..... 161 — 381
[Bet ne, jis manęs nepaleidžia] (Ave vita, II) ..... 234 — 391
[Bet štai vos girdisi garsai] (Prometėjas, V) ..... 211 — 387
Birželio naktį ..... 255 — 396
Birželis (Mano mėnesiai) 121 327 372
Bodlero temomis, I—IV ..... 240 — 392
[Buvo šaltos, pilkos] (Didžiojo Spalio vaizdai, I) ..... 13 — 357

[Čia žėri saulė, čia naktis] (Benamio dainos, III) ..... 162 — 381
[Čiulbėti saldžiai apie meilę nemoku] (Sonetai, XIII) 158 324 380

[Dabar palydėki mane] ..... 67 — 366
Darbo Lietuvai ..... 9 — 355
[Daugelį kartų jau keitėsi rudenys] (Didžiojo Spalio garbei, IV) ..... 20 — 357
[Dėkoju tau už džiaugsmo valandėlę] (Sonetai, XIV) 158 323 380
Didžiojo Spalio garbei, I—IV ..... 18 — 357
Didžiojo Spalio vaizdai, I—V ..... 13 — 357
[Dienos pasviro į rudenį] (Paskutinės giesmės žemei, I) 50 302 362
Don Kichotas ..... 226 — 390
Draugas (Krintanti žvaigždė, I) ..... 101 — 370
Du ąžuolai, I—II ..... 60 — 364
Durys (Mano būstas, 3) ..... 288 — 400
Dvi saulės ..... 187 — 384
Džiaugsmui (Parafrazės, IX) 89 317 367

Eroico (Parafrazės, V) 82 314 367
Esu ligonis ..... 70 — 366

[Galbūt atėjo ta juoda diena] ..... 167 — 382
[Gal tu krykštauji kaip paukštė] (Rytų motyvais, VII) ..... 192 — 384
[Gana jau! Pakako!] ..... 332 — 405
Gegužis (Mano mėnesiai) ..... 120 — 372
[Gęsta saulė, ir netrukus] (Rytų motyvais, IX) ..... 194 — 384
Gyvybės gyvatė ..... 248 — 394
Gladiatoriai ..... 223 — 390
[Gražu gyvent pavasarį] (Rudenio mintys, I) 37 305 360
Gruodis (Mano mėnesiai) ..... 127 — 372
[Gūdžiai švokštė visą naktį] (Benamio dainos, II) ..... 161 — 381

Į didelį ir aukštą kelią ..... 231 — 391
[Ir aš, klajūnas, sielvartingas dainius] (Prometėjas, XV) ... 222 — 387
[Ir aš norėčiau skristi į mėnulį] (Astronautika, I) 72 366
[Ir pailsęs, ir palieges] (Rytų motyvais, II) ..... 189 — 384
[Ir šitai Ijo, nuostabi mergelė] (Prometėjas, VII) ..... 213 — 387
Ir vėl tas sielvartas vėjde ..... 165 — 382
[Ir vienas, ir vienišas stoviu šių sutemų gūdy] (Sonetai, XII) ..... 157 — 379
Iš „Pavasarinių prieštaravimų“ (*ciklas*) ..... 295 — 401
[Išsipildė žodis didžio liaudies vado] (Didžiojo Spalio vaizdai, V) ..... 15 — 357

[Ištiesk man ranką, jei kely pailsiu] (Sonetai, IX) ..... 155 — 378
Ištikimybė ..... 239 — 392
[Ištuštėjo dieviškas Olimpas] (Prometėjas, XIV) ..... 220 — 387
Į šventąją žemę ..... 278 — 398
Į šviesą (Septynios dienos, III) ..... 94 — 369

[Jei aš tave sutikčiau] ..... 169 — 383
[Jei manęs tu nemylėsi] (Rytų motyvais, IV) ..... 190 — 384
[Jei man palenkti dangų kas žadėtų] ..... 331 — 405
Jei neganda mudu išskirtų 171 325 383
Jei nori ..... 144 — 375
[Jei šiandien tau ir liūdna, ir graudu] (Sonetai, X) 156 319 378
Juodieji varnai ..... 134 — 374
[Jūs esate toli, toli] ..... 333 — 405

Kad taurė būt pilna ..... 69 — 366
[Kaip benamis beduinas] (Rytų motyvais, I) ..... 188 — 384
Kaitrią dieną ..... 244 — 394
Kam aš gyvenau (Krintanti žvaigždė, II) 101 320 370
[Kas eina kalnais ir pakalnėmis?] (Prometėjas, XI) ..... 217 — 387
[Kas per trenksmas aidi kalnuose?] (Prometėjas, III) ..... 209 — 387
Kavalkada ..... 146 — 376
Kėliaus iš kapo ..... 252 — 395
Kobrų kerėtojas ..... 42 — 361
Kovas (Mano mėnesiai) ..... 118 — 372
Krintanti žvaigždė, I—VI 101 320 370
Kukuoja gegutė ..... 245 — 394

Laiško vietoje ..... 68 — 366
Langas (Mano būstas, 1) ..... 286 — 400
Laokoonas (Septynios dienos, IV) ..... 96 — 369
Lapkritis (Mano mėnesiai) ..... 126 — 372
Laukiame pergalės ..... 299 — 402
Liepa (Mano mėnesiai) ..... 122 — 372
Lietuviškos knygos kelias 32 303 360
[Likau aš vienas] (Prometėjas, IV) ..... 210 — 387
Lopšinė ..... 149 — 376

Mačiau šaligatvyje žmogų 250 336 394
[Mane į guolį nubloškė liga] (Sonetai, VII) 154 318 378
[Mane masina Vilniaus bokštai ir gatvelės] (Sonetai, V) ... 153 306 377
Mano būstas, 1—7 ..... 286 — 400

Mano kelias ..... 16 — 357
Mano mėnesiai (*ciklas*) 115 325 372
326
327
335
Marcia funebre (Parafrazės, IV) 80 312 367
[Meilių tu žodžių iš manęs nelauki] ..... 331 — 405
[Merdinčio amžiaus sutemų gūdis] (Didžiojo Spalio garbei, I) ..... 18 — 357
Mes ir mūsų šešėlis ..... 196 — 386
[Mes kaip tyrų dvi smiltelės] (Rytų motyvais, VIII) ..... 193 — 384
[Mes klausėm Šuberto, Bethoveno ir Bacho] (Sonetai, III) ..... 152 — 377
Meteoras (Krintanti žvaigždė, IV) ..... 104 — 370
Mocartas ..... 183 — 384
[Mūs būtis kaip tas vaiduoklis] (Rytų motyvais, X) ..... 195 — 384

Nakties keliu 170 332 383
[Naktis. Mėnesiena. Tylu. Ramu] ..... 143 — 375
Namas (Mano būstas, 4) ..... 288 — 400
Naujametinė humoreska ..... 334 — 405
Naujiems 1947 metams ..... 27 — 359
Nebūk tu juokingas ..... 276 — 398
[Neieškok man jokio vaisto] (Rytų motyvais, VI) ..... 192 — 384
Nemiga ..... 133 — 374
[Ne, nenorėčiau palikti tavęs] ..... 331 — 404
Nenorėki būti per daug dorovingas ..... 140 — 374
Nenoriu išnykti (Bodlero temomis, IV) ..... 242 — 392
Neramu ..... 258 — 396
Neregio daina 39 300 361
[Ne vieną sutemą lydėjau] (Benamio dainos, IV) ..... 163 — 381
Noriu būti sveikas ..... 137 — 374
[Nuo Nevos ligi Kronštato jūra gaudžia] (Didžiojo Spalio vaizdai, I) ..... 13 — 357

[O Dzeuse!] (Prometėjas, VI) ..... 211 — 387
[O gal išklysčiau netikėtai] (Astronautika, II) ..... 72 — 366
[O Ijo nelaimingoji] (Prometėjas, VIII) ..... 214 — 387

Pabaigtuvės (Septynios dienos, VI) ..... 98 — 369
Pakelėj ..... 148 — 376
Paletė 198 322 386
Parafrazės, I—IX 75 310 367

Pasikalbėjimas giedrią dieną... ir tamsią naktį 200 328 386
[Pasitrauk, mano drauge, į šalį] 166 323 382
Paskutinės giesmės žemei, I—II 50 302 362
Paskutinis noras (Krintanti žvaigždė, VI) ..... 107 — 370
[Pasviro žemė po kojų] ..... 168 — 382
Patetico (Parafrazės, III) 78 312 367
Pavasariniai posmai ..... 53 — 363
Pavydas ..... 136 — 374
Pažintis (Uzbekistanas, I) ..... 22 — 358
[Pažvelgęs] ..... 229 — 390
Pažvelgus atgal ..... 292 — 401
Per vėlai ..... 131 — 373
[Petrogrado gatvėm] (Didžiojo Spalio vaizdai, III) ..... 14 — 357
Pirmieji žingsniai (Septynios dienos, I) ..... 92 — 369
[Plėšrusis Dzeuso aras] (Prometėjas, X) ..... 216 — 387
Po audros 64 309 365
Poetas (Bodlero temomis, II) ..... 241 — 392
Poetas mokytojui ..... 35 — 360
Poilsis (Septynios dienos, VII) ..... 99 — 369
Pragiedrėjimas (Mano būstas, 6) ..... 290 — 400
Priešai ..... 280 — 399
Priešgina ..... 58 — 364
Prieš rytą (Krintanti žvaigždė, V) ..... 106 — 370
Prieštaringas kraitis ..... 273 — 398
Priprato akys ..... 257 — 396
Prometėjas, I—XV ..... 207 — 387
[Pro murzinus stiklus padangė matos] (Sonetai, VIII) ... 155 307 378

Quasi una fantasia (Parafrazės, VII) ..... 86 — 367

Ramunė (Septynios dienos, V) ..... 97 — 369
Rytų motyvais, I—X ..... 188 — 384
Rudenį ..... 128 — 373
Rudenio mintys, I—II 37 305 360
Rugpjūtis (Mano mėnesiai) ..... 123 — 372
Rugsėjis (Mano mėnesiai) ..... 124 — 372
[Rūkų tvaike ir audros debesy] (Prometėjas, II) ..... 208 — 387

Sakmė apie grūdą ..... 45 — 362
Samarkandas (Uzbekistanas, 3) ..... 24 — 358
Sapnai ..... 135 — 374
Saulė (Mano būstas, 7) ..... 291 — 400
Saulėj popietinėj ..... 246 — 394

Saulės šaly (Uzbekistanas, 2) ..... 22 — 358
Sausis (Mano mėnesiai) ..... 115 — 372
Savo kūnui ..... 139 — 374
Scherzando (Parafrazės, VI) 84 315 367
Septynios dienos, 1—7 ..... 92 — 369
Sėja (Septynios dienos, 2) ..... 93 — 369
Sielvartas 65 309 365
Sielvartaujantiems ..... 71 — 366
Sielvarto naktį ..... 63 — 365
Sielvartui (Parafrazės, VIII) 88 316 367
Skausmo valanda ..... 259 — 396
[Skelbia kovą gaižios kreiserių sirenos] (Didžiojo Spalio vaizdai, IV) ..... 14 — 357
Skrieji, sakale ..... 294 — 401
Somnambulas 262 327 397
Sonetai; I—XV 151 306 377
307
318
319
321
323
324
[Spalio šalnų pasidabrintoj ūkanoj] (Didžiojo Spalio garbei, III) ..... 19 — 357
Spalis (Mano mėnesiai) 125 335 372
[Sudie, Herakli] (Prometėjas, XII) ..... 218 — 387
Su Dievu prietaringa ..... 74 — 367
[Sudrumstusi gelmę jėgos gaivalinės] (Baltijos jūrai, II) ..... 48 — 362
Sugrįžo pūgos (Iš „Pavasarinių prieštaravimų“) ..... 295 — 401
[Su liūdesiu žiūrau į ąžuolą seną] (Du ąžuolai, I) ..... 60 — 364
[Suokia vėjas, pusto smėlį] (Rytų motyvais, V) ..... 191 — 384
[Sutramdęs skausmą, išdidus] (Prometėjas, I) ..... 207 — 387
[Sveika būk, Baltijos nerimstanti banga!] (Baltijos jūrai, I) ..... 47 — 362
Sveikinu žemę ..... 6 — 355

[Šalin!] ..... 251 — 395
Šaukia, I—II ..... 271 — 397
[Širdies svyravimai ir proto paklydimai] (Sonetai, XV) 159 — 380
[Šitą dieną niūrią, dieną rūsčią] (Ave vita, I) ..... 233 — 391
Šitas pavasaris ..... 129 — 373
Šokėjas ..... 279 — 399

Šuniui ..... 227 — 390
Šventovėje (Bodlero temomis, III) ..... 241 — 392

[Tačiau geriausiai man pritiktų] (Astronautika, III) ..... 72 — 366
Tam paukščiui ..... 247 — 394
[Tą naktį vėjuotą, tą naktį žvarbiai šviesią] (Sonetai, VI) ..... 154 — 378
Tarybinių tautų šeimai ..... 12 — 357
Tarp sienų keturių ..... 261 — 397
Tavęs nerandu ..... 57 — 364
Temos. Motyvai. Sąskambiai. Ritmai. Nuotrupos (*iš užrašų sąsiuvinio*) ..... 319 — 403
Tėvynei ..... 10 — 356
[Tik jūra ir dangus, ir sutemų šešėliai] (Sonetai, I) ..... 151 — 377
Tyla 62 308 364
[Tyla mane šaukia] ..... 337 — 406
Tolimai mylimajai (Parafrazės, II) 77 311 367
Tos dienos gegužės ..... 54 — 363
[Tu išeik pas mane] (Benamio dainos, I) ..... 161 — 381
Tu meile netikėk (Krintanti žvaigždė, III) ..... 102 — 370
[Tuomet pakrantėj srauniosios Nevos] (Didžiojo Spalio garbei, II) ..... 18 — 357
Tvora (Mano būstas, 2) 286 338 400

[Ugninė Dzeuso vilyčia] (Prometėjas, IX) ..... 215 — 387
Uzbekistanas, 1—4 ..... 22 — 358
Užuojauta žmogui 275 333 398

Vakarėj žaroj ..... 56 — 363
[Varyki greitai] ..... 145 — 375
Vasario pūgoj 260 335 396
Vasaris (Mano mėnesiai) 116 325 372
[Vidurnakčio tyloj] ..... 340 — 406
Viešnia (Mano būstas, 5) ..... 289 — 400
[Vilnelė tau pritardama čiurlena] (Sonetai, IV) ..... 152 — 377
Vilnius ..... 30 — 359
Viltis (Bodlero temomis, I) ..... 240 — 392
Visa Lietuva ..... 28 — 359

Žemei gimtajai 109 321 371
Žiburiai ..... 318 — 403
Žilvinas ir Eglė 172 330 383
[Žinau aš atkrantėje ąžuolą kitą] (Du ąžuolai, II) ..... 60 — 364

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

Įklija tomo pradžioje: V. Mykolaitis-Putinas 1959 m. lapkričio 22 d. *I. Kostkevičiūtės* nuotr.

1. Apie 1940 m.
2. Prie Salomėjos Nėries karsto (iš kairės) — P. Cvirka, V. Mykolaitis-Putinas, Vl. Grybas, E. Mieželaitis. 1945 m. liepos 9 d.
3. Balį Sruogą palydint. 1947 m.
4. Lietuvių literatūros ir meno dekada Maskvoje 1948 m. Iš kairės: A. Vienuolis, J. Šimkus, V. Mykolaitis-Putinas, N. Tichonovas
5. Su Petru Vaičiūnu 1947 m.
6. Prof. V. Mykolaitis-Putinas su Vilniaus universiteto IV kurso lituanistais 1950 m. gegužės 29 d.

I eil. (iš kairės): S. Lankininkas, N. Bičiūnaitė, M. Bradauskaitė, M. Kazlauskaitė, S. Bradūnaitė, A. Bendoriūtė, E. Vasiliauskaitė, P. Treinys

II eil.: G. Bagdonavičiūtė, S. Tamulaitytė, I. Vaitkevičiūtė, O. Miliauskaitė, Alf. Bieliauskas, J. Cibulskaitė, prof. V. Mykolaitis-Putinas, G. Adomaitis, I. Macevičiūtė, I. Kostkevičiūtė, V. Visockas

III eil.: D. Vaitkutė, M. Gliaudenytė, V. Stasevičiūtė, D. Rinkevičiūtė, A. Lukšytė, S. Sabonis, A. Žitkutė, J. Žėkaitė, J. Vildžiūnas

IV eil.: V. Barkauskaitė, E. Savickaitė, L. Jacevičiūtė, A. Rabačiauskaitė, V. Vilnonytė, J. Žemaitis, S. Kėzytė, S. Kabelytė, G. Purlytė, G. Daugėla, K. Puodėnas, J. Mačiulis, V. Žukas, A. Rutkauskas, J. Pikčilingis, A. Martinaitis, P. Lelys

7. Železnovodske su Antanu Vienuoliu 1953 m. gegužės 5 d.
8. Prof. V. Mykolaitis-Putinas su IV kurso lituanistais universiteto Sarbievijaus kieme. 1952 m. gegužė.

Sėdi (iš kairės): I. Lauciūtė, B. Jakštaitė, T. Mikeliūnaitė, R. Butkutė, D. Krištopaitė, E. Lanskoronskytė, V. Šulcaitė

Stovi: A. Sabaliauskas, A. Paraščiakas, D. Sauka, J. Spirikavičiūtė, V. Cicėnaitė, V. Žemaitis, L. Žukauskaitė, J. Lankutis, A. Kazilionis, V. Būda, prof. V. Mykolaitis-Putinas, J. Ulba, T. Zajančkauskaitė, Lietuvių literatūros katedros vedėja M. Lukšienė, J. Misevičius, B. Petrauskaitė, V. Velžytė, O. Survilaitė, G. Lauciūtė, I. Šakalinytė

9. Rankraščio faksimilė (1959)
10. Prie Vilnelės 1957 m. balandžio 13 d. *I. Kostkevičiūtės* nuotr.
11. Darbo kambarys Vilniuje. *A. Miežansko* nuotr.
12. Darbo kambaryje. 1965 m. vasaris. *A. Kunčiaus* nuotr.
13. Kačerginėje apie 1963 m.
14. Su Laimonu Noreika. 1965 m. kovas *A. Sutkaus* nuotr.
15. Poezijos knygos

Nuotraukos — iš LKLIR ir I. Kostkevičiūtės asmeninio archyvo. Reprodukcijas darė *V. Valius*

V. Eroico
[Aš noriu laisvę šlovinti] 82
[Nebelski, rūstusai likime] 83
VI. Scherzando
[Šiandien saulėtoje aikštėj] 84
[Dienovidžio saulėtoj rinkoj] 85
VII. Quasi una fantasia
[Ateina sutemų lauktoji valanda] 86
[Tavo ašarų lašas skaidrus] 87
VIII. Sielvartui
[Kaip karalius sėdi skausmas] 88
[Būki palaimintas, sielvarte-skausme!] 88
IX. Džiaugsmui
[Riedėkite, neramios jūros bangos] 89
[Pakilkit į dangų, trimitai] 90

Septynios dienos
I. Pirmieji žingsniai 92
II. Sėja 93
III. Į šviesą 94
IV. Laokoonas 96
V. Ramunė 97
VI. Pabaigtuvės 98
VII. Poilsis 99

Krintanti žvaigždė
I. Draugas 101
II. Kam aš gyvenau 101
III. Tu meile netikėk 102
IV. Meteoras 104
V. Prieš rytą 106
VI. Paskutinis noras 107
Žemei gimtajai 109

BŪTIES VALANDA

[Autoriaus žodis] 113

DIENŲ TĖKMĖJ

Mano mėnesiai
Sausis 115
Vasaris 116
Kovas 118
Balandis 119
Gegužis 120
Birželis 121
Liepa 122
Rugpjūtis 123
Rugsėjis 124
Spalis 125

Lapkritis 126
Gruodis 127
Rudenį 128
Šitas pavasaris 129
Per vėlai 131

NEMIGŲ BŪSENOS

Nemiga 133
Juodieji varnai 134
Sapnai 135
Pavydas 136
Noriu būti sveikas 137
Savo kūnui 139
Nenorėki būti per daug dorovingas 140
Baimė 141
Aš ir tu 142
[Naktis. Mėnesiena. Tylu. Ramu] 143
Jei nori 144
[Varyki greitai] 145
Kavalkada 146
Pakelėj 148
Lopšinė 149

SU ŠYPSNIU ATLAIDŽIU

Sonetai
I. [Tik jūra ir dangus, ir sutemų šešėliai] 151
II. [Atleiski man, jei aš tave užvyliau] 151
III. [Mes klausėm Šuberto, Bethoveno ir Bacho] 152
IV. [Vilnelė tau pritardama čiurlena] 152
V. [Mane masina Vilniaus bokštai ir gatvelės] 153
VI. [Tą naktį vėjuotą, tą naktį žvarbiai šviesią] 154
VII. [Mane į guolį nubloškė liga] 154
VIII. [Pro murzinus stiklus padangė matos] 155
IX. [Ištiesk man ranką, jei kely pailsiu] 155
X. [Jei šiandien tau ir liūdna, ir graudu] 156
XI. [Aš šiandien tau aukoju dar vieną sonetą] 157
XII. [Ir vienas, ir vienišas stoviu šių sutemų gūdy] 157
XIII. [Čiulbėti saldžiai apie meilę nemoku] 158
XIV. [Dėkoju tau už džiaugsmo valandėlę] 158
XV. [Širdies svyravimai ir proto paklydimai] 159
Aš tau nesiūlau 160
Benamio dainos
I. [Tu išeik pas mane] 161
II. [Gūdžiai švokštė visą naktį] 161
III. [Čia žėri saulė, čia naktis] 162
IV. [Ne vieną sutemą lydėjau] 163

Aš noriu pabūti vienas 164
Ir vėl tas sielvartas veide 165
[Pasitrauk, mano drauge, į šalį] 166
[Galbūt atėjo ta juoda diena] 167
[Pasviro žemė po kojų] 168
[Jei aš tave sutikčiau] 169
Nakties keliu 170
Jei neganda mudu išskirtų 171
Žilvinas ir Eglė 172

ATSPINDŽIAI IR ŠEŠĖLIAI

Mocartas 183
Dvi saulės 187
Rytų motyvais 188
Mes ir mūsų šešėlis 196
Paletė 198
Aš nežinau 199
Pasikalbėjimas giedrią dieną... ir tamsią naktį 200

UŽRIBIO TOLYJE

Prometėjas 207
Gladiatoriai 223
Don Kichotas 226
Šuniui 227
[Pažvelgęs] 229
Aukojau žemei 230
Į didelį ir aukštą kelią 231
Ave vita
I. [Šitą dieną niūrią, dieną rūsčią] 233
II. [Bet ne, jis manęs nepaleidžia!] 234

LANGAS

[Autoriaus žodis] 236

SAULĖJ POPIETINĖJ

Ištikimybė 239
Bodlero temomis
I. Viltis 240
II. Poetas 241
III. Šventovėje 241
IV. Nenoriu išnykti 242
Kaitrią dieną 244
Kukuoja gegutė 245
Saulėj popietinėj 246

Tam paukščiui 247
Gyvybės gyvatė 248
Mačiau šaligatvyje žmogų 250
[Šalin!] 251
Kėliaus iš kapo 252

NEIŠTARTU VARDU

Birželio naktį 255
Atlankymas 256
Priprato akys 257
Neramu 258
Skausmo valanda 259
Vasario pūgoj 260
Tarp sienų keturių 261
Somnambulas 262

Į BŪTĮ NERAMIĄ

Šaukia 271
Prieštaringas kraitis 273
Užuojauta žmogui 275
Nebūk tu juokingas 276
Į šventąją žemę 278
Šokėjas 279
Priešai 280
Bachas 283
Mano būstas
1. Langas 286
2. Tvora 286
3. Durys 288
4. Namas 288
5. Viešnia 289
6. Pragiedrėjimas 290
7. Saulė 291
Pažvelgus atgal 292
Skrieji, sakale 294

Iš „Pavasarinių prieštaravimų“

Sugrįžo pūgos 295
Atgimimas 295

PRIEDAI

Neskelbti eilėraščiai.
Įvairios redakcijos. Variantai. Fragmentai

Laukiame pergalės 299
Neregys vaidila (*eil. „Neregio daina“ I redakcija*) 300
Paskutinės giesmės žemei (*cikło pradžios variantai*) 302

Pirmajai lietuviškai knygai (*eil. „Lietuviškos knygos kelias" I redakcija*) ... 303
Himnai rudeniui (*ciklo „Rudenio mintys" variantai*) ... 305
[Mane masina Vilniaus bokštai ir gatvelės] (*soneto variantas*) ... 306
Pasveikimas (*soneto I ir II variantai*) ... 307
Tyla (*I redakcija*) ... 308
Skausmas (*eil. „Sielvartas" I ir II variantai*) ... 309
Po audros (*I redakcija*) ... 309
[Parafrazės] (*I redakcija*) ... 310
[Mane į guolį nubloškė liga] (*soneto variantas*) ... 318
Žiburiai (*fragmentas*) ... 318
[Jei šiandien tau ir liūdna, ir graudu] (*soneto fragmentas*) ... 319
Temos. Motyvai. Sąskambiai. Ritmai. Nuotrupos (*iš užrašų sąsiuvinio*) ... 319
[Vėlai išėjom mudu į tą krantą] (*ciklo „Krintanti žvaigždė" fragmentas*) ... 320
Žemei gimtajai (*fragmentas*) ... 321
Dar vienas sonetas (*soneto variantas*) ... 321
Paletė (*I redakcija*) ... 322
[Pasitrauk, mano drauge, į šalį] (*variantas*) ... 323
Dėkoju tau (*soneto variantas*) ... 323
[Čiulbėt apie meilę saldžiai aš nemoku] (*soneto variantas*) ... 324
[Jei neganda mudu netrukus išskirtų] (*variantai*) ... 325
Vasaris (*variantas*) ... 325
Balandis (*variantas*) ... 326
Somnambulinė sutartinė (*fragmentas*) ... 327
Birželis (*fragmentas*) ... 327
Pasikalbėjimas ūkanotą dieną. Pasikalbėjimas tamsią dieną (*eil. „Pasikalbėjimas giedrią dieną... ir tamsią naktį" variantai*) ... 328
Žilvinas ir Eglė (*variantai, fragmentai*) ... 330
[Ne, nenorėčiau palikti tavęs] (*fragmentas*) ... 331
[Jei man palenkti dangų kas žadėtų] (*fragmentas*) ... 331
[Meilių tų žodžių iš manęs nelauki] (*fragmentas*) ... 331
[Ak, būki prakeiktas] (*fragmentas*) ... 331
[Gana jau! Pakako!] (*fragmentas*) ... 332
Nakties keliu (*I redakcija*) ... 332
Užuojauta žmogui (*variantas*) ... 333
[Jūs esate toli, toli] ... 333
Naujametinė humoreska ... 334
Spalis (*fragmentas*) ... 335
Pūga (*eil. „Vasario pūgoj" I redakcija*) ... 335
Kas yra žmogus? (*eil. „Mačiau šaligatvyje žmogų" I redakcija*) ... 336
[Tyla mane šaukia] (*fragmentas*) ... 337
Tvora (*variantas*) ... 338
Anonimui ... 339
[Vidurnakčio tyloj] (*fragmentas*) ... 340

Irena Kostkevičiūtė. KOMENTARAI
Santrumpos 342
I. Šaltiniai ir leidinių istorija 344
II. Tomo sandara 354
III. Eilėraščių bibliografija ir paaiškinimai 355
IV. Muzikos kūriniai pagal V. Mykolaičio-Putino tekstus (*abėcėlinė rodyklė*) 406
V. Eilėraščių vertimai (*bibliografija*) 409
Komentarų pavardžių rodyklė 425
Eilėraščių abėcėlinė rodyklė 428
Iliustracijų sąrašas 435

МИКОЛАЙТИС-ПУТИНАС ВИНЦАС
СОЧИНЕНИЯ, т. 2
Поэзия

Подготовила *Косткявичюте Ирена*

На литовском языке
Издательство «Вага», 232600 Вильнюс, пр. Гедимино 50

MYKOLAITIS-PUTINAS VINCAS

RAŠTAI, t. 2
Poezija

Parengė *Kostkevičiūtė Irena*

Redaktorė *V. Šatkuvienė*
Dailininkas *V. Valius*
Meninis redaktorius *S. Chlebinskas*
Techninis redaktorius *G. Vinciūnas*
Korektorė *L. Niauraitė*

ИБ № 5040

Duota rinkti 1989 03 16. Pasirašyta spaudai 1990 02 14. Leidinys 12322. Formatas 84×108/32 Popierius spaudos Nr. 1. Garnitūra „Taims“, 10 punktų. Fotorinkimas. Iškilioji spauda. 23,52+0,89 įkl. sąl. sp. l. 24,83 sąl. spalv. atsp. 19,38 apsk. leid. l. Tiražas 40 000 egz. Užsakymas 565. Kaina 2 rb 50 kp

„Vagos“ leidykla, 232600 Vilnius, Gedimino pr. 50

Spausdino „Spindulio“ spaustuvė, 233000 Kaunas, Gedimino 10

Mykolaitis-Putinas V.
Mi-156 Raštai: 13 t. / Red. komis.: Justinas Marcinkevičius (pirm.) ir kt.; [Įž. str. „V. Mykolaičio-Putino meninis pasaulis“, t. 1, p. 7—32, J. Lankučio].— V.: Vaga, 1989— .

T. 2: Poezija / Parengė ir koment. parašė I. Kostkevičiūtė.— 1990.— 443 p.: iliustr.— R-klės: p. 425—434.— ISBN 5-415-00157-3

Antrame tome spausdinama tarybinio laikotarpio lyrika iš poezijos rinkinių „Sveikinu žemę“ (1950), „Būties valanda“ (1963), „Langas“ (1966) bei „Raštų“ I t. (1959) skyriaus „Vakarėj žaroj“. „Priedų“ skyriuje publikuojami neskelbti eilėraščiai, įvairios kūrinių redakcijos, variantai, fragmentai.

M $\frac{4702390202—152}{M852(08)—90}$ 190—89

MBBK L2

V. MYKOLAIČIO-PUTINO „RAŠTŲ" I TOME (1989) PASTEBĖTOS KLAIDOS IR PATIKSLINIMAI

1. Eilėraščio „Golgota" (p. 343) pirmoji eilutė turi būti: „Atsimenu tą valandą — ".

Autoriniame mašinraštyje, kuriuo remtasi skelbiant tekstą, nepastebėta aiškiai įsibrovusio poeto rikto: vietoj *valandą* čia išspausdinta *vakarą*. Kad šis pakeitimas buvo paklaida, rodo trečioje eilutėje likęs nepakeistas moteriškos giminės įvardis *joj*.

2. Tenka patikslinti ir rinkinio „Rūsčios dienos" išleidimo datą. Komentaruose (p. 512) aptartas be datos išspausdinto rinkinio egzempliorius, nurodant 1944 m. pradžią. Įdomus faktas, kad esama „Rūsčių dienų" su 1943 m. data (žr. *Žirgulys A.* Tekstologijos bruožai.— V., 1989.— P. 231). Matyt, konspiracijos aplinkybėmis rinkinio tiražas buvo spausdinamas ir platinamas dalimis.

Parengėja